

MGGP S.A.
33-100 Tarnów
ul. Kaczkowskiego 6

Załącznik nr 1

do Uchwały Nr XXXV/298 /21 Rady Miejskiej w Brzostku
z dnia 27 sierpnia 2021 r. w sprawie uchwalenia zmiany
Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania
Przestrzennego Gminy Brzostek

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY BRZOSTEK

CZĘŚĆ I UWARUNKOWANIA WRAZ Z DIAGNOZĄ

Tarnów, sierpień 2012 r., *zmiana 2021 r.*

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY BRZOSTEK

CZĘŚĆ I

UWARUNKOWANIA WRAZ Z DIAGNOZA

Zespół projektowy studium

Główny projektant:

mgr inż. arch. Jolanta Pawlus
(uprawniona w zakresie projektowania
w planowaniu przestrzennym Nr 1353/94)

Zagadnienia programowe: inż. Maria Tonia

Zagadnienia przestrzenne: mgr inż. arch. Barbara Knapik

Opracowanie graficzne: zespołowe

Aktualizacji UWARUNKOWAŃ dokonał zespół projektowy studium Biura Planowania Przestrzennego MGGP S.A.

Dyrektor Biura Planowania Przestrzennego

mgr inż. arch. Małgorzata Przybysz-Ławnicka
(członek Południowej Okręgowej Izby Urbanistów
w Katowicach nr KT-252,
uprawnienia urbanistyczne nr 1644)

Główny projektant:

mgr inż. arch. Anna Jaśkiewicz-Mróż
(członek Południowej Okręgowej Izby Urbanistów
w Katowicach nr KT- 382)

mgr inż. arch. Renata Gevorgyan

mgr Maria Mierzwa

mgr Arkadiusz Kosiaty

mgr inż. Marta Rydzik

mgr Marcin Podlódowski

mgr inż. Paulina Gębiś

mgr inż. arch. Agata Korzeniowska

ZMIANA SUiKZP

GOGAPROJEKT Urbanistyka Sp. z o.o., 33-100 Tarnów ul. Sokoła 7

Zespół autorski:

mgr inż. arch. Małgorzata Przybysz – Ławnicka - główny projektant

inż. Rafał Karwat

mgr Karolina Podlódowska

mgr Marcin Podlódowski

inż. Krystian Sitko

Zmiany wprowadzone do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Brzostek uchwałą Rady Miejskiej w Brzostku nr XXXV/298/21 z dnia 27 sierpnia 2021 r. zostały opisane kolorem czerwonym i kursywą na str. nr 34, 53, 68, 73 i 74.

Spis treści:

1. WPROWADZENIE	8
2. ZEWNĘTRZNE POWIĄZANIA FUNKCJONALNO - PRZESTRZENNE	11
2.1. PODSTAWOWE INFORMACJE I DANE O GMINIE BRZOSTEK	11
2.2. CHARAKTERYSTYKA POWIĄZAŃ FUNKCJONALNO – PRZESTRZENNYCH GMINY BRZOSTEK 14	
2.2.1. Powiązania wynikające z naturalnych warunków środowiskowych.....	14
2.2.2. Powiązania w zakresie infrastruktury technicznej	15
2.2.3. Powiązania komunikacyjne.....	15
2.2.4. Związki z ośrodkami o określonych dominujących funkcjach, mających wpływ na gminę	16
3. PRZEZNACZENIE, ZAGOSPODAROWANIE I UŻYTKOWANIE TERENU	18
3.1. PRZEZNACZENIA TERENU	18
3.2. ZAGOSPODAROWANIE TERENU - SIEĆ OSADNICZA	18
3.3. CHARAKTERYSTYKA OGÓLNA JEDNOSTEK OSADNICZYCH	19
3.4. OCENA ROZWOJU OSADNICTWA	22
3.5. STRUKTURA UŻYTKOWANIA GRUNTÓW	27
4. DIAGNOZA I UWARUNKOWANIA ROZWOJU OSADNICTWA I ZAGOSPODAROWANI TERENU	30
5. ŚRODOWISKO NATURALNE	32
5.1. POŁOŻENIE FIZYCZNOGEOGRAFICZNE	32
5.2. ZASOBY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO	32
5.2.1. Budowa geologiczna.....	32
5.2.2. Złoże kruszyw naturalnych.....	33
5.2.3. Rzeźba terenu	35
5.2.4. Klimat lokalny i waloryzacja klimatyczna	37
5.2.5. Warunki hydrogeologiczne.....	40
5.2.6. Użytkowe poziomy wodonośne.....	40
5.2.7. Główny Zbiornik Wód Podziemnych Nr 433 „Dolina rzeki Wisłoka”	41
5.2.8. Wody powierzchniowe	42
5.2.9. Gleby	43
5.2.10. Bioróżnorodność szaty roślinnej i fauny.....	45
5.3. ZAGROŻENIA	52
5.3.1. Zagrożenia naturalne.....	52
5.3.1.1. Zagrożenia ruchami masowymi.....	52
5.3.1.2. Zagrożenia powodziowe	53
5.3.2. Zagrożenia antropogeniczne	53
5.3.2.1. Zanieczyszczenie atmosfery i degradacja klimatu lokalnego	54
5.3.2.2. Zagrożenia wód powierzchniowych i podziemnych.....	55
5.3.2.3. Zagrożenia pokrywy glebowo-roślinnej	56
5.3.2.4. Zagrożenia środowiska przez hałas	58
5.3.2.5. Pola elektromagnetyczne.....	58
5.4. TERENY I OBIEKTY CHRONIONE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODREBYNYCH	59
5.4.1. Park Krajobrazowy.....	59
5.4.2. Obszar sieci ekologicznej Natura 2000.....	59
5.4.3. Rezerваты.....	59
5.4.4. Projektowany rezerwat „Dęborzyn”	60
5.4.5. Pomniki przyrody	60
5.4.6. Lasy ochronne	61
5.4.7. Ochrona gatunkowa.....	62
5.4.8. Korytarze ekologiczne	68
5.4.9. Gleby chronione.....	68
6. DIAGNOZA I UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z ZASOBÓW I STANU ŚRODOWISKA NATURALNEGO	69
7. DZIEDZICTWO KULTUROWE, ZABYTKI I DOBRA KULTURY WSPÓŁCZESNEJ	75
7.1. RYS HISTORYCZNY	75
7.2. ZASOBY KULTUROWE GMINY BRZOSTEK	81
7.2.1. Obiekty wpisane do rejestru zabytków i ewidencji zabytków – charakterystyka	81
7.2.2. Stanowiska archeologiczne	107
7.2.3. Krajobraz kulturowy	115
8. DIAGNOZA I UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO, ZABYTKÓW I DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ	117
9. WARUNKI I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW	121

9.1 LUDNOŚĆ	121
9.1.1. Potencjał ludnościowy i jego zmiany.....	121
9.1.2. Struktura wiekowa ludności.....	126
9.2 RYNEK PRACY	126
9.2.1. Pracujący w gospodarce narodowej.....	126
9.2.2. Bezrobocie.....	127
9.3 MIESZKALNICTWO	131
9.4. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA	135
9.4.1. Zdrowie i opieka społeczna.....	135
9.4.2. Ośrodki i domy pomocy społeczne.....	136
9.4.3. Oświata i wychowanie.....	138
9.4.4. Kultura.....	142
10. DIAGNOZA I UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z WARUNKÓW I JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW:	146
11. SYSTEMY KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ	150
11.1. KOMUNIKACJA	150
11.1.1. Komunikacja drogowa.....	150
11.1.2. Komunikacja autobusowa i mikrobusowa.....	153
11.2. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	153
11.2.1. Zapatrzenie w wodę.....	153
11.2.2. Odprowadzenie i oczyszczanie ścieków.....	154
11.2.3. Gospodarka odpadami.....	154
11.2.4. Elektroenergetyka.....	156
11.2.5. Zaopatrzenie w gaz.....	157
11.2.6. Odwierty gazu.....	157
11.2.7. Telekomunikacja.....	157
11.2.8. Ciepłownictwo.....	158
11.2.9. Melioracja i stan regulacji rzek.....	158
11.2.10. Cmentarnictwo.....	158
12. DIAGNOZA I UWARUNKOWANIA ROZWOJU SYSTEMÓW KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ	160
13. ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA LUDNOŚCI I JEJ MIENIA	163
13.1. ZAGROŻENIE PRZESTĘPCZOŚCIĄ	163
13.2. ZAGROŻENIE BEZPIECZEŃSTWA W RUCHU DROGOWYM	163
13.3. ZAGROŻENIE POŻAROWE I MIEJSCOWE	164
13.4. ZAGROŻENIE POWODZIOWE	165
13.5. ZAGROŻENIA RUCHAMI MASOWYMI	166
14. DIAGNOZA I UWARUNKOWANIA ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA LUDNOŚCI I JEJ MIENIA	167
15. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ	169
15.1. DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZA	169
15.2. ROLNICTWO	172
15.2.1. Warunki przyrodnicze.....	172
15.2.2. Struktura użytkowania gruntów.....	176
15.2.3. Produkcja rolna.....	178
15.2.4. Struktura agrarna.....	179
15.2.5. Charakterystyka rolnictwa - jako działalności gospodarczej.....	180
15.3. LEŚNICTWO	180
15.4. TURYSTYKA I REKREACJA	187
16. DIAGNOZA I UWARUNKOWANIA ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI	192
17. STAN PRAWNY GRUNTÓW	197
18. ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI CELÓW PUBLICZNYCH	199
19. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z ZADAŃ SŁUŻĄCYCH REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH	201
20. POTRZEBY I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU	202

Spis tabel:

Tabela 1. Gmina Brzostek – podstawowe dane za rok 2010	13
Tabela 2. Struktura użytkowania gruntów.	13
Tabela 3. Zasoby mieszkaniowe	13
Tabela 4. Charakterystyka sołectw gminy Brzostek	19
Tabela 5. Ruch budowlany w latach 2006 - 2011 (wg wydanych decyzji wz w sołectwach)	22
Tabela 6. Ruch budowlany w sołectwach w latach 2006 - 2011 (wg wydanych pozwoleń na budowę)	22
Tabela 7. Zbiorcze zestawienie wydanych w I. 2006 - poł. 2011 pozwoleń na budowę	23
Tabela 8. Zbiorcze zestawienie wydanych w latach 2006 - 2011 decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego w gm. Brzostek.....	24
Tabela 9. Użytkowanie gruntów w gminie Brzostek (powierzchnie w ha).	27
Tabela 10. Gatunki chronione występujące w rezerwacie Kamera”	60
Tabela 11. Wykaz istniejących pomników w gminie Brzostek:.....	60
Tabela 12. Chronione gatunki roślin	62
Tabela 13. Chronione gatunki zwierząt.....	63
Tabela 14. Ewidencja zabytków architektury i budownictwa gminy Brzostek.	81
Tabela 15. Struktura substancji zabytkowej gminy Brzostek - lipiec 2011 r.	107
Tabela 16. Indeks stanowisk archeologicznych w obszarze gminy Brzostek wg sołectw	108
Tabela 17. Podział chronologiczny obiektów archeologicznych	112
Tabela 18. Ilość stanowisk archeologiczne wg sołectw w gminie Brzostek	114
Tabela 19. Rozwój ludności gminy Brzostek w latach 2000-2010.....	121
Tabela 20. Rozwój ludności gm. Brzostek wg jednostek osadniczych *	122
Tabela 21. Ruch naturalny ludności gm. Brzostek	124
Tabela 22. Migracje wewnętrzne – kierunki migracji ludności gm. Brzostek	125
Tabela 23. Struktura wiekowa ludności gm. Brzostek.....	126
Tabela 24. Pracujący w głównym miejscu pracy w latach 2000-2010 r. w gm. Brzostek	126
Tabela 25. Bezrobocie w gm. Brzostek na przestrzeni lat 2003-2009.	127
Tabela 26. Przestrzenne rozmieszczenie bezrobocia w gm. Brzostek (stan na 31.05.2011).....	127
Tabela 27. Stopa bezrobocia w latach 2003-2009 r. w gm. Brzostek.....	128
Tabela 28. Bezrobotni wg wykształcenia w gminie Brzostek (stan na 31.05.2011)	128
Tabela 29. Bezrobotni wg wieku w gminie Brzostek (stan na 31.05.2011)	129
Tabela 30. Bezrobotni wg stażu pracy w gminie Brzostek (stan na 31.05.2011)	129
Tabela 31. Bezrobotni wg czasu pozostawiania bez pracy w gm. Brzostek (stan na 31.05.2011).....	129
Tabela 32. Charakterystyka bezrobotnych w gminie Brzostek.....	130
Tabela 33. Charakterystyka zasobów mieszkaniowych gm. Brzostek	131
Tabela 34. Zasoby mieszkaniowe gminy Brzostek – struktura wg ilości izb	131
Tabela 35. Powierzchnia użytkowa mieszkań w gm. Brzostek	131
Tabela 36. Struktura zasobów mieszkaniowych gm. Brzostek wg własności w 2007 r.	132
Tabela 37. Budynki zamieszkałe według okresu budowy	133
Tabela 38. Placówki ambulatoryjne opieki zdrowotnej w gm. Brzostek	135
Tabela 39. Ośrodki zdrowia w gm. Brzostek.....	135
Tabela 40. Apteki w gm. Brzostek.....	136
Tabela 41. Rodzaje i wielkość pomocy świadczonej przez MGOPS w Brzostku	137
Tabela 42. Liczba dzieci w wieku 3 – 6 lat przyjętych do oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych na rok szkolny - 2010/2011	138
Tabela 43. Rozmieszczenie i warunki funkcjonowania placówek szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego w gm. Brzostek w roku szkolnym 2010/2011.	139
Tabela 44. Szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne podporządkowane organom samorządowym w latach 2000-2010.	140
Tabela 45. Placówki biblioteczne w gm. Brzostek i powiecie dębickim w 2009 r.	142
Tabela 46. Imprezy kulturalne, zespoły i koła artystyczne w gm. Brzostek.....	143
Tabela 47. Parametry techniczne dróg powiatowych na terenie gminy Brzostek w 2011r.	152
Tabela 48. Urządzenia melioracji wodnych podstawowych na terenie gm. Brzostek.....	158
Tabela 49. Czynne cmentarze w gm. Brzostek.....	159
Tabela 50. Zagrożenie przestępczością.	163
Tabela 51. Bezpieczeństwo w ruchu drogowym.	163
Tabela 52. Ujawnione wykroczenia.....	164
Tabela 53. Zagrożenie pożarowe i miejscowe	165
Tabela 54. Podmioty gospodarcze na terenie gm. Brzostek.....	169
Tabela 55. Przestrzenne rozmieszczenie podmiotów gospodarczych osób fizycznych w gm. Brzostek – stan na 14.10.2010 r.....	169
Tabela 56. Podmioty gospodarki narodowej według sekcji PKD w gm. Brzostek	170
Tabela 57. Struktura podmiotów gospodarki narodowej według sekcji PKD w 2010 r., w powiecie dębickim i gminie Brzostek	171
Tabela 58. Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej gminy Brzostek	173
Tabela 59. Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej gminy Brzostek	173

Tabela 60. Klasyfikacja bonitacyjna użytków rolnych w gm. Brzostek	173
Tabela 61. Struktura użytków rolnych wg klas bonitacyjnych w poszczególnych sołectwach gminy Brzostek. ..	174
Tabela 62. Struktura użytkowania gruntów w Gm. Brzostek.....	176
Tabela 63. Struktura użytków rolnych w gminie Brzostek	176
Tabela 64. Struktura użytków rolnych w poszczególnych sołectwach gminy Brzostek	177
Tabela 65. Struktura upraw w gminie Brzostek.....	178
Tabela 66. Zwierzęta gospodarskie oraz gospodarstwa utrzymujące zwierzęta wg pogłowia w gminie Brzostek	179
Tabela 67. Struktura gospodarstw rolnych w gminie Brzostek.....	179
Tabela 68. Struktura przestrzenna gruntów leśnych w Gminie Brzostek.	181
Tabela 69. Struktura własność gruntów leśnych w Gminie Brzostek	182
Tabela 70. Struktura własność gruntów leśnych w poszczególnych miejscowościach Gminy Brzostek [ha].	184
Tabela 71. Pozyskiwanie drewna w lasach prywatnych [m ³]	186
Tabela 72. Powierzchnia gruntów nieleśnych prywatnych – odnowienia i zalesienia w latach 2000-2009.	187

Spis Rysunków

Rysunek 1. Położenie gminy Brzostek na tle powiatu dębickiego.....	11
Rysunek 2. Podział gminy Brzostek na sołectwa	12
Rysunek 3. Przestrzenne rozmieszczenie inwestycji, dla których wydano decyzje wz w latach 2006-2011.	25
Rysunek 4. Przestrzenne rozmieszczenie lasów ochronnych w gm. Brzostek.	61
Rysunek 5. Uwarunkowania kulturowe gminy Brzostek.	120
Rysunek 6. Gęstość zaludnienia (stan na 31.08.2010).....	124
Rysunek 7. Wyposażenie jednostek gminnych w infrastrukturę społeczną	145
Rysunek 8. Rozkład sieci drogowej.	151
Rysunek 9. Udział gleb II-III klasy bonitacyjnej w ogólnej powierzchni użytków rolnych w poszczególnych sołectwach Gminy Brzostek.	175
Rysunek 10. Lasy Gminy Brzostek.	182
Rysunek 11. Mapa turystyczna Gminy Brzostek.	190

Spis Fotografii

Fot. 1 Układ urbanistyczny Brzostku.....	260
Fot. 2 Układ ulicowy w Nawsiu Brzosteckim	261
Fot. 3 Rozproszenie zabudowy w Grudnej Górnej	261
Fot. 4 Widok na miasto z nowego osiedla przy ul. Gryglewskiego w Brzostku	266
Fot. 5 Widok na centrum Siedlisk-Bogusz.....	26
Fot. 6 Zabudowa wielorodzinna w Siedliskach- Bogusz, z dała od centrum wsi	26
Fot. 7 Brak harmonii brył nowych budynków w Gorzejowej.....	26
Fot. 8 Zabudowa w Przeczycy charakterystyczna dla terenu położonego wzdłuż Wisłoki	26
Fot. 9 Zabudowa rozproszona w Grudnej Górnej.....	26
Fot. 10 Widok na kościół i pierzeję wschodnią Rynku.....	86
Fot. 11 Kapliczka z figurą św. Jana Nepomucena na plantach(pocz. XIX w.).....	86
Fot. 12 Widok na Rynek od strony północno-wschodniej	86
Fot. 13 Zabudowa tradycyjna Rynku	86
Fot. 14 Dawny zajazd (poł. XVIII w.).....	87
Fot. 15 Dawny Sąd Grodzki (I poł. XIX w.).....	87
Fot. 16 Widok na Rynek od strony północnej.....	87
Fot. 17 Kościół parafialny p.w. Znalezienia Krzyża Świętego w Brzostku	87
Fot. 18 Kościół parafialny Matki Boskiej Wniebowziętej w Przeczycy	88
Fot. 19 Kościół parafialny p.w. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Siedliskach-Bogusz.....	88
Fot. 20 Kościół parafialny św. Grzegorza w Gorzejowej	89
Fot. 21 Neogotycka kaplica p.w. Św. Leonarda w Kleciach.....	89

Fot. 22 Neogotycka kaplica pod wezwaniem św. Anny w Brzostku.....	90
Fot. 23 Kaplica dworska (obecnie cmentarna) wraz z dzwonnica w Opacionce.....	90
Fot. 24 Kaplica grobowa w Przeczycy.....	90
Fot. 25 Kaplica neogotycka w Siedliskach- Bogusz.....	91
Fot. 26 Dwór w Kleciach.....	91
Fot. 27 Dawna gorzelnia z oficyną w Kleciach.....	92
Fot. 28 Dwór w Przeczycy z końca XIX w.....	92
Fot. 29 Dwór w Smarżowej z końca XIX w.....	92
Fot. 30 Dwór Długoszewskich w Zawadce Brzosteckiej.....	93
Fot. 31 Resztki zespołu dworskiego z parkiem krajobrazowym w centrum Januszkowic.....	93
Fot. 32 Ruiny dworu w Siedliskach- Bogusz.....	93
Fot. 33 Pozostałości zabudowań dworskich przy ul. M. N. Mysłowskiego w Brzostku.....	94
Fot. 34 Dawny spichlerz w Głobikówce.....	94
Fot. 35 Dawna murowana karczma w Brzostku.....	94
Fot. 36 Budynek magistratu w Brzostku.....	94
Fot. 37 Dawna synagoga żydowska w Brzostku.....	95
Fot. 38 Budynek tzw. „Starej szkoły”.....	95
Fot. 39 Dawna szkoła w Kamienicy Dolnej.....	95
Fot. 40 Młyn parowy w Gorzejowej.....	95
Fot. 41 Tradycyjne domy drewniane w Kamienicy Dolnej.....	97
Fot. 42 Tradycyjne domy drewniane w Siedliskach-Bogusz.....	97
Fot. 43 Dom w Smarżowej o cechach zabytkowych.....	97
Fot. 44 Zagroda w Smarżowej o cechach zabytkowych,.....	97
Fot. 45 Chałupa w Smarżowej.....	98
Fot. 46 Chałupa w Grudnej Górnej.....	98
Fot. 47 Piwnica ziemna w Brzostku.....	98
Fot. 48 Piwnica ziemna w Gorzejowej.....	98
Fot. 49 Kaplica słupowa z XVII/XVIII w. w Brzostku.....	99
Fot. 50 Kapliczka z II połowy XIX w. w Bukowej.....	99
Fot. 51 Kapliczka słupowa z 1881 r. w Bukowej.....	99
Fot. 52 Kapliczka słupowa w Głobikówce.....	100
Fot. 53 Kapliczka słupowa w Goprzejowej.....	100
Fot. 54 Neogotycka kaplica w Smarżowej.....	100
Fot. 55 Kaplica w Smarżowej.....	100
Fot. 56 Murowana kapliczka z 1861 r. w Siedliskach-Bogusz.....	101
Fot. 57 Kapliczka słupowa w Siedliskach-Bogusz.....	101
Fot. 58 Kapliczka w Siedliskach-Bogusz.....	101
Fot. 59 Kapliczka w Woli Brzosteckiej.....	101
Fot. 60 Kaplica słupowa z połowy XVIII w. w Zawadce Brzosteckiej.....	102
Fot. 61 Cmentarz parafialny w Brzostku.....	102
Fot. 62 Kwatera wojskowa nr 223 w Brzostku.....	102
Fot. 63 Cmentarz wojenny nr 217 w Januszkowicach.....	103
Fot. 64 Cmentarz wojenny nr 218 w Bukowej.....	103
Fot. 65 Cmentarz wojenny nr 220 w Kleciach.....	103
Fot. 66 Cmentarz wojenny nr 221 w Kleciach.....	104
Fot. 67 Cmentarz wojenny nr 222 w Brzostku.....	104
Fot. 68 Cmentarz wojenny nr 226 w Zawadce Brzosteckiej.....	104
Fot. 69 Pomnik przy cmentarzu wojennym w Zawadce Brzosteckiej.....	104

Fot. 70 Cmentarz wojenny nr 227 w Gorzejowej	104
Fot. 71 Cmentarz wojenny nr 228 w Przeczycy	105
Fot. 72 Cmentarz żydowski w Brzostku.....	105
Fot. 73 Zabudowa parterowa w centrum Brzostku.	132
Fot. 74 Pierzeja przyrynkowa wschodnia w Brzostku z zabudową piętrową.	132
Fot. 75 Tradycyjny dom drewniany w Brzostku	133
Fot. 76 Typowy dom współczesny w Gorzejowej	133
Fot. 77 Współczesny dom w Nawsiu Brzosteckim	133
Fot. 78 Drewniany dom w Siedliskach-Bogusz, nawiązujący do tradycji detalem archit.....	133
Fot. 79 Widok na drewnianą zagrodę w Smarżowej	133
Fot. 80 Zagroda w Głobikówce	133
Fot. 81 Boisko sportowe w Brzostku.....	139
Fot. 82 Boisko sportowe w Siedliskach-Bogusz	139

Spis Wykresów

Wykres 1. Udział powierzchni sołectw w ogólnej powierzchni gminy Brzostek	18
Wykres 2. Udział budynków mieszkalnych w sołectwach gm. Brzostek w latach 2007-2011 wg wydanych pozwoleń na budowę.	25
Wykres 3. Struktura użytkowania gruntów w poszczególnych sołectwach gminy.....	29
Wykres 4. Struktura użytkowania gruntów w w gminie Brzostek.	29
Wykres 5. Procentowy udział obiektów zabytkowych gminy Brzostek wg rodzaju zabudowy	96
Wykres 6. Liczba obiektów zabytkowych gminy Brzostek wg jednostek osadniczych	106
Wykres 7. Udział stanowisk archeologicznych według chronologii	113
Wykres 8. Udział stanowisk archeologicznych gminy Brzostek wg sołectw	114
Wykres 9. Liczba ludności w gminie Brzostek w latach 2000 – 2010.....	121
Wykres 10. Liczba ludności gminy Brzostek wg jednostek osadniczych w 2010 r.	123
Wykres 11. Liczba uczniów szkół gimnazjalnych oraz podstawowych w latach 2000 – 2009	141
Wykres 12. Procentowy udział usług komercyjnych w gminie Brzostek wg miejscowości	143
Wykres 13. Ilościowe zestawienie wyposażenia gminy Brzostek w usługi komercyjne	144
Wykres 14. Struktura własności gruntów gminy Brzostek	198

WPROWADZENIE

1. WPROWADZENIE

1.1. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY BRZOSTEK

Obowiązek sporządzenia i uchwalenia studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego wynika z ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity Dz. U. z 2012 r., poz. 647). Niniejsze opracowanie stanowi realizację uchwały Nr VI/19/11 Rady Miejskiej w Brzostku z dnia 24 lutego 2011 roku w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Brzostek.

1.2. ZAKRES OPRACOWANIA STUDIUM

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego jest opracowaniem strategicznym dotyczącym gminy Brzostek w jej granicach administracyjnych.

Niniejsze opracowanie zwane dalej „studium” jest zmianą „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Brzostek” przyjętego Uchwałą Nr XXVIII/249/2001 Rady Gminy w Brzostku z dnia 30 marca 2001 roku.

1.3. ZADANIA I CELE STUDIUM

Ustalenia studium nie stanowią prawa miejscowego, są jednak wiążące dla organów gminy przy sporządzaniu planów miejscowych, stanowiąc dokument o charakterze aktu kierownictwa wewnętrznego – zobowiązują władze samorządowe do określonej w nim polityki przestrzennej.

Zmiana Studium Gminy Brzostek wynika m.in. z potrzeby:

- aktualizacji danych i analiz dotyczących diagnozy stanu istniejącego oraz uwarunkowań w tym zinventaryzowanych terenów osuwisk,
- określenie dopuszczalnych zmian w przebiegu granic terenów przewidzianych do zainwestowania w stosunku do systemu ochrony przyrody.

Zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity Dz. U. z 2012 r., poz. 647), celem studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego jest określenie polityki przestrzennej gminy, w tym lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego, po uprzednim rozpoznaniu uwarunkowań rozwoju gminy.

W studium:

- uwzględniono uwarunkowania wraz z diagnozą – I część Studium – stosownie do art. 10 ust. 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Wskazano również główne problemy wymagające rozwiązań,
- określono cele i kierunki zagospodarowania przestrzennego – II część Studium - zgodnie z zawartością art. 10 ust 2 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzenny.

W studium uwzględniono również ustalenia:

- Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego¹,
- Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007 – 2020,
- Strategii Rozwoju Gminy Brzostek na lata 2011-2020,
- Programu Ochrony Środowiska na lata 2009-2019,
- Opracowania ekofizjograficznego dla gminy Brzostek,
- Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Brzostek na lata 2007-2013,
- Gminnej Strategii Rozwiązywania problemów społecznych Gminy Brzostek na lata 2008-2020,
- Planu Gospodarki Odpadami na lata 2009-2012,

1.4. ZAWARTOŚĆ STUDIUM

Projekt studium zawiera²:

- część tekstową określającą uwarunkowania, o których mowa w art. 10 ust. 1 ustawy,
- część tekstową zawierającą ustalenia określające kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy, o których mowa w art. 10 ust. 2 ustawy,
- uzasadnienie zawierające objaśnienia przyjętych rozwiązań oraz syntezę ustaleń projektu studium,
- część graficzną, określającą uwarunkowania i kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy, a także granice obszarów, o których mowa w art. 10 ust. 2 ustawy. Obejmuje ona;
 - rysunek nr 1: „Uwarunkowania i kierunki zagospodarowania przestrzennego gm.Brzostek” w skali 1:10 000,
 - rysunek nr 2: „Kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej Gm.Brzostek” w skali 1:10 000.

¹ Zgodnie z § 4. ust 1. rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz. U. z dnia 26 maja 2004 r.).

² Zgodnie z § 4. ust 1. rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz. U. z dnia 26 maja 2004 r.).

POWIĄZANIA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNE GMINY BRZOSTEK

2. ZEWNĘTRZNE POWIĄZANIA FUNKCJONALNO - PRZESTRZENNE

2.1. PODSTAWOWE INFORMACJE I DANE O GMINIE BRZOSTEK

Gmina Brzostek położona jest w granicach województwa podkarpackiego w powiecie dębickim.

Rysunek 1. Położenie gminy Brzostek na tle powiatu dębickiego.

Gmina graniczy z następującymi jednostkami administracyjnymi:

- powiatu dębickiego:
 - gminą Jodłowa - od zachodu,
 - gminą Pilzno - od północy,
 - gminą Dębica - od północy,
- powiatu ropczycko – sędziszowskiego:
 - gminą Ropczyce – od północnego – wschodu,

- gminą Wielopole Skrzyńskie – od wschodu,
- powiatu strzyżowskiego – gminą Frysztak - od wschodu,
- powiatu jasielskiego:
 - gminą Kołaczyce – od południa,
 - gminą Brzyska – od południowego – zachodu.

Przez zachodnią część gminy na kierunku N-S przebiega droga krajowa nr 73 relacji Wiśniówka – Kielce – Tarnów – Pilzno – Brzostek – Jasło. Zapewnia ona połączenie z takimi miastami jak Kraków – Tarnów – Przemyśl.

W skład gminy wchodzi miasto Brzostek oraz 18 wsi: Bączalka, Bukowa, Głobikówka, Gorzejowa, Grudna Dolna, Grudna Górna, Januszkowice, Kamienica Dolna, Kamienica Górna, Klecie, Nawsie Brzostockie, Opacionka, Przeczyca, Siedliska-Bogusz, Skurowa, Smarżowa, Wola Brzostocka i Zawadka Brzostocka.

Rysunek 2. Podział gminy Brzostek na sołectwa.

Funkcję centrum administracyjno – usługowego dla mieszkańców gminy pełni miasto Brzostek. Status miasta Brzostek otrzymał w 1 stycznia 2009 r.

Tabela 1. Gmina Brzostek – podstawowe dane za rok 2010

Wyszczególnienie	Gmina Brzostek	Powiat dębicki	Województwo podkarpackie
Powierzchnia (km ²)	122	777	17 846
Ludność	13 257	134 648	2 111 725
Gęstość zaludnienia (osób/km ²)	109	172	118
Przyrost naturalny na 1000 M (w ‰)	2,3	3,6	1,8
Stopa bezrobocia rejestrowanego (%)	8,6*	12,4	15,8
Ludność wieku nieprodukcyjnego na 100 osób wieku produkcyjnego	61,7	55,6	56,1

Źródło: Dane GUS 2010 r., *Źródło: GUS BDL 2009 r.

W granicach powiatu dębickiego gmina Brzostek jest czwartą gminą pod względem powierzchni oraz liczby ludności. Ludność w liczbie 13 257 osób stanowi 9% ogółu ludności powiatu dębickiego i 0,6% ludności województwa podkarpackiego. Gęstość zaludnienia w gminie jest mniejsza zarówno od średniej w powiecie jak i województwie. Przyrost naturalny ludności w 2010 r. w wysokości 2,3‰ był wyższy od analogicznego wskaźnika dla województwa ale niższy niż dla powiatu. Według stanu na 2010 rok, ludność w wieku produkcyjnym stanowi 61,8% ludności gminy. Wskaźnik obciążenia ludności produkcyjnej ludnością nieprodukcyjną wynoszący 61,2 jest wyższy od powiatu jak i województwa.

Tabela 2. Struktura użytkowania gruntów.

Wyszczególnienie		Gmina Brzostek
Użytkowanie gruntów [%]:	użytki rolne	68,2
	Lasy i zadrzewienia	27,5
	pozostałe grunty i nieużytki	4,3
Średnia wielkość indywidualnego gospodarstwa rolnego [ha]		3,6

Źródło: Starostwo Powiatowe 2011 r.

Struktura użytkowania gruntów wskazuje na rolniczo – leśny charakter gminy. Użytki rolne zajmują 68,2% powierzchni gminy. Wśród nich 75,9% stanowią grunty orne a 16,6 % łąki i pastwiska trwałe.

Tabela 3. Zasoby mieszkaniowe

Wyszczególnienie		Gmina Brzostek	Powiat dębicki	Województwo podkarpackie
Liczba mieszkań		3 264	36 274	619 789
Przeciętna powierzchnia użytkowa na:	1 mieszkanie	85,3	80,9	78,3
	1 osobę	21,3	22,0	23,1
Liczba osób:	1 mieszkanie	4,0	3,7	3,4
	1 izbę	1,0	0,9	b.d

Źródło: Dane GUS 2009 r.

Według danych na 2009 rok zasoby mieszkaniowe gminy liczyły 3 264 mieszkań co stanowi 0,5% wszystkich zasobów województwa i 5% powiatu. Średnia powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na 1 osobę w gminie jest mniejsza od średniej dla powiatu oraz dla województwa, natomiast średnia liczba osób przypadająca na mieszkanie jest wyższa zarówno w stosunku do powiatu jak i województwa.

2.2. CHARAKTERYSTYKA POWIĄZAŃ FUNKCJONALNO – PRZESTRZENNYCH GMINY BRZOSTEK

2.2.1. Powiązania wynikające z naturalnych warunków środowiskowych

Gmina Brzostek położona jest na pograniczu mezoregionów tj: Pogórza Ciężkowickiego oraz Pogórza Strzyżowskiego. Przepływająca w zachodniej części rzeka Wisłoka wytycza granicę między tymi jednostkami należącymi do makroregionu Pogórza Środkowobeskidzkiego.

Około 10% terenu położonego we wschodniej części gminy (Opacionka, Wola Brzostecka, Kamienica Górna) włączona jest do Czarnorzecko-Strzyżowskiego Parku Krajobrazowego. Ustanowiono go dla zachowania walorów krajobrazowych, jakie stanowią najpiękniejsze fragmenty Pogórza Strzyżowskiego i Pogórza Dynowskiego. Obszar Parku Krajobrazowego obejmuje cenne ekosystemy leśne, w znacznym stopniu naturalne oraz użytki rolne. Park od zachodu okala „otulina” obejmująca ok. 50% powierzchni gminy.

Na obszarze sołectwa Smarżowa znajduje się rezerwat leśno-florystyczny „Kamera” o pow. 38,01 ha. Rezerwat utworzono dla zachowanie stanowiska krzewu - kłokoczki południowej, liczącego ponad 300 egzemplarzy oraz dobrze wykształconego zbiorowiska żyźnej buczyny karpackiej z wieloma gatunkami roślin górskich i chronionych.

Na pograniczu gmin Jodłowa i Brzostek, projektuje się rezerwat leśno-florystyczny „Dęborzyn” o powierzchni 150 ha. Rezerwat ten, obejmie lasy i grunty leśne na wschodnich zboczach Wzgórz Dęborzyńskich

W zachodniej części gminy we wsiach: Bukowa, Klecie, Brzostek, Przeczyca, Kamienica Dolna, Gorzejowa znajduje się fragment obszaru Natura 2000 Wisłoka z dopływami PLH180052. Całkowita powierzchnia obszaru wynosi 2 653,1 ha, z czego na terenie gminy znalazło się około 215,8 ha. Obszar wyznaczono w oparciu o Dyrektywę Siedliskową, w celu ochrony 17 cennych siedlisk oraz populacji 7 gatunków ptaków, 5 gatunków ryb, 2 gatunków ssaków i 4 gatunków bezkręgowców.

Funkcjonowanie Czarnorzecko-Strzyżowskiego Parku Krajobrazowego wraz z otuliną, obszaru Natura 2000 oraz ustanowienie projektowanego rezerwatu Dęborzyn utrwali przyrodnicze powiązania gminy Brzostek z sąsiednimi gminami.

Powiązania środowiskowe z przyległymi i oddalonymi terenami oprócz przyrody dotyczą również zasobów wodnych i ich jakości, a zwłaszcza rz. Wisłoki. Ponieważ istotny wpływ na zasoby i czystość rzeki wywiera działalność gospodarcza prowadzona w obszarach leżących w jej dorzeczu, zachodzi konieczność współpracy gmin dorzecza Wisłoki w zakresie ochrony wód przed zanieczyszczeniami, a także przed powodzią. Rzeka ta nie posiada obwałowań przeciw powodziowych.

2.2.2. Powiązania w zakresie infrastruktury technicznej

Powiązania infrastrukturalne obszaru gminy z terenami sąsiednimi dotyczą, przebiegu magistralnych sieci elektroenergetycznych i gazowych oraz powiązań układu energetycznego i gazowniczego gminy Brzostek z sąsiednimi terenami poprzez:

- **linię elektroenergetyczną wysokiego napięcia 400 kV relacji Tarnów – Krosno Iskrzynia,**
- **linie elektroenergetyczne średnich napięć 15 kV** łączące układ energetyczny gminy z układami sąsiednich gmin,
- **gazociąg wysokiego ciśnienia** - $\varnothing 300$ mm przebiegający przez południowo-wschodnią część gminy,
- **stacje redukcyjno – pomiarowe oraz gazociągi średniego ciśnienia** łączące układ gazowniczy gminy z układami sąsiednich gmin.

2.2.3. Powiązania komunikacyjne

Droga krajowa nr 73 relacji Kielce – Tarnów – Pilzno – Brzostek – Jasło przebiega przez zachodnią część gminy i zapewnia połączenie z takimi miastami jak Kraków – Tarnów – Jasło. Jest to jedyna droga o znaczeniu ponadlokalnym na obszarze gminy. Gmina Brzostek nie posiada żadnych dróg wojewódzkich.

Łączność z sąsiednimi gminami oraz połączenie z drogą nr 73 zapewnia sieć dróg powiatowych:

- droga nr 1296K – Dębica – Wielopole,
- droga nr 1317K – Kamienica Dolna – Grudna,
- droga nr 1323K – Frysztak – Klecie,
- droga nr 1312K – Zawadka Brzostecka – Jodłowa,
- droga nr 1321K – Brzostek – Skurowa,
- droga nr 1316K – Głobikowa – Siedliska Bogusz,
- droga nr 1319K – Brzostek – Kamienica Górna- Smarżowa,

- droga nr 1318K– Brzostek –Siedliska Bogusz,
- droga nr 1320K– Huta Głogowska – Kamienica Górna,
- droga nr 1322K– Brzostek – Opacionka.

Gmina nie posiada komunikacji kolejowej. Podstawowym przewoźnikiem zapewniającym obsługę pasażerską jest PKS, natomiast alternatywnym środkiem transportu publicznego w powiązaniach zewnętrznych i wewnętrznych są przewoźnicy prywatni (linie mikrobusowe i autobusowe).

2.2.4. Związki z ośrodkami o określonych dominujących funkcjach, mających wpływ na gminę

W Planie Zagospodarowania Województwa Podkarpackiego w strukturze funkcjonalno – przestrzennej województwa wyróżniono cztery główne pasma aktywności i ciągłego rozwoju. Ich układ wynika z historycznych procesów rozwoju osadnictwa, wszechstronnej działalności człowieka i jednoznacznie wykazuje powiązanie pomiędzy ośrodkami. Według tego podziału gmina Brzostek leży w paśmie centralnym **podwyższonej aktywności gospodarczej**, przebiegającym od zachodniej granicy Polski przez województwo podkarpackie w kierunku wschodnim na Ukrainę.

Powiązania gminy z Rzeszowem, jako ośrodkiem wojewódzkim ponadregionalnym – występują głównie w obszarach:

- wojewódzkiej administracji samorządowej i rządowej;
- wysokospecjalistycznych usług publicznych (kliniki, wyższe uczelnie, placówki kultury). Z racji przynależności do powiatu dębickiego, gmina posiada ścisłe związki z m. Dębicą w zakresie:
- usług samorządowej administracji szczebla powiatowego, leczenia zamkniętego, kultury, usług komercyjnych, szkolnictwa ponadgimnazjalnego i wyższego,
- zatrudnienia – mieszkańcy gminy Brzostek znajdują zatrudnienie poza granicami gminy m.in. w Dębicy.

Z sąsiednimi gminami Pilzno oraz Kołaczyce, powiązania dotyczą między innymi usług komercyjnych, kultury oraz szkolnictwa ponadgimnazjalnego.

DIAGNOZA STANU ISTNIEJĄCEGO I UWARUNKOWANIA

3. PRZEZNACZENIE, ZAGOSPODAROWANIE I UŻYTKOWANIE TERENU

3.1. PRZEZNACZENIA TERENU

Gmina posiada dokument planistyczny - „*Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Brzostek*” uchwalony Uchwałą Nr XXVIII/249/2001 Rady Gminy w Brzostku z dnia 30 marca 2001 r.

Zagospodarowanie terenu następuje w sposób zgodny z obowiązującym Studium oraz *Miejscowymi Planami Zagospodarowania Przestrzennego dla:*

- *obszaru Kamienica Górna – cmentarz* - Uchwała Nr XXXIII/267/06 Rady Gminy w Brzostku z dnia 30 stycznia 2006 r. (Dziennik Urzędowy Województwa Podkarpackiego Nr 19, poz. 276 z dnia 17 marca 2006 r.),
 - *terenu trasy linii elektroenergetycznej 400kV Tarnów - Krosno w Gminie Brzostek* - Uchwała Nr XXIII/215/2000 Rady Gminy w Brzostku z dnia 6 października 2000 r. (Dziennik Urzędowy Województwa Podkarpackiego Nr 87, poz. 939 z dnia 30 grudnia 2000 r.),
- a także w oparciu o wydane decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu oraz o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego.

3.2. ZAGOSPODAROWANIE TERENU - SIEĆ OSADNICZA

Sieć osadniczą gminy Brzostek tworzy miasto Brzostek i 18 sołectw.

Wykres 1. Udział powierzchni sołectw w ogólnej powierzchni gminy Brzostek.

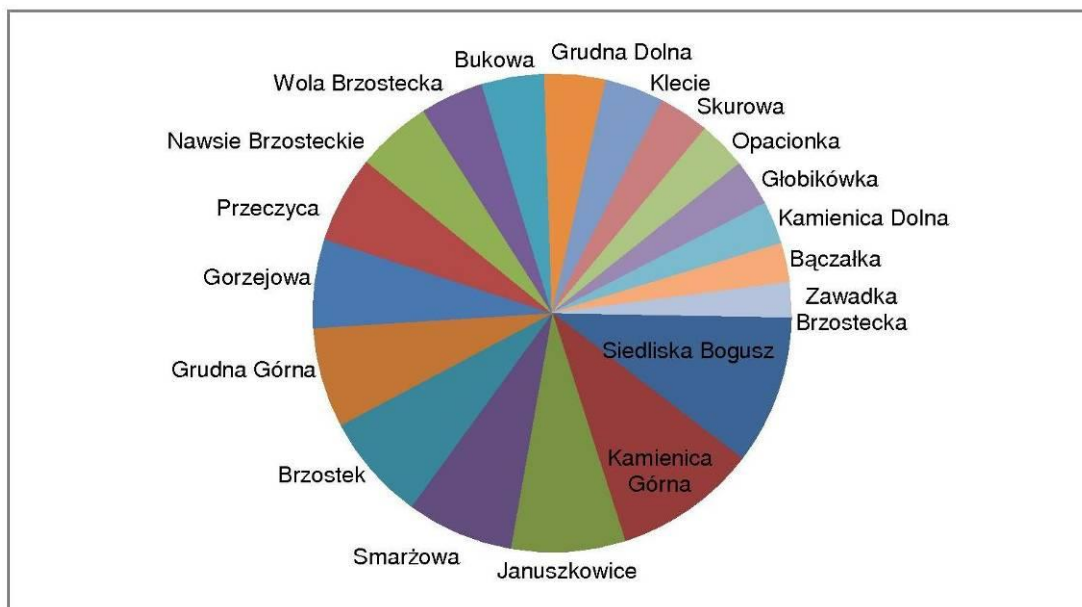

Tabela 4. Charakterystyka sołectw gminy Brzostek.

Jednostka osadnicza	Powierzchnia w ha	% ogółu powierzchni gminy	Liczba ludności	% ogółu ludności gminy
Brzostek	882,3	7,2	2665	20,0
Bączalka	322,7	2,7	263	2,0
Bukowa	517,6	4,2	494	3,7
Głobikówka	383,8	3,1	240	1,8
Gorzejowa	735,1	6,0	738	5,5
Grudna Dolna	505,9	4,1	424	3,2
Grudna Górna	824,9	6,8	547	4,1
Januszkowice	941,5	7,7	894	6,7
Kamienica Dolna	352,2	2,9	526	3,9
Kamienica Górna	1180,3	9,7	800	6,0
Klecie	488,4	4,0	635	4,8
Nawsie Brzosteckie	620,5	5,1	850	6,4
Opacionka	398,2	3,3	457	3,4
Przeczycza	719,0	5,9	723	5,4
Siedliska-Bogusz	1238,5	10,1	1034	7,7
Skurowa	416,0	3,4	427	3,2
Smarżowa	885,1	7,2	671	5,0
Wola Brzostecka	521,9	4,3	553	4,1
Zawadka Brzostecka	284,9	2,3	402	3,0
Ogółem	12218,8	100,0	13343	100

Zródło: UM Brzostek

W sieci osadniczej wyróżnia się miasto Brzostek, siedziba władz administracyjnych oraz ośrodek usługowy gminy, którego główną funkcją jest obsługa mieszkańców sołectw wchodzących w skład gminy. Pod względem obszarowym dominują wsie Siedliska-Bogusz i Kamienica Górna, natomiast pod względem ludności m.Brzostek, skupiający 20% ogółu ludności gminy.

3.3. CHARAKTERYSTYKA OGÓLNA JEDNOSTEK OSADNICZYCH

Istotnym uwarunkowaniem rozwoju sieci osadniczej jest ukształtowanie terenu i przydatność gruntu pod zabudowę. Dogodne warunki rozwoju zwartych układów osadniczych posiada środkowa część gminy (poniżej kompleksu leśnego w Smarżowej) oraz zachodnia i częściowo północno – wschodnia część. Na pozostałych terenach, o znacznym pofałdowaniu, zabudowa charakteryzuje się dużym rozproszeniem.

Ograniczeniem dla osadnictwa na części obszaru są tereny:

- zalewowe oraz o niskim zaleganiu wód gruntowych, głównie w dolinie Wisłoki i wzdłuż większych cieków,
- dużych spadkach oraz zagrożone ruchami masowymi, w tym osuwiskami.

Główną jednostką osadniczą gminy jest m. Brzostek. Na rozwój tej jednostki ma wpływ usytuowanie przy ważnej dla regionu trasie komunikacyjnej – drodze krajowej nr 73.

Układ urbanistyczny miasta - w centrum placowy ze zwartą zabudową, przechodzi w ulicowy - do zespołów zabudowy sołectw Nawsie Brzostockie i Wola Brzostocka na wschód oraz w kierunku południowym do miejscowości Klecie. Koncentracja usług publicznych i komercyjnych ma miejsce głównie wokół Rynku. Duży obszar zajmują usługi również w części północnej - wzdłuż ul. Szkotniej. W układzie miasta można wyróżnić zespoły, a raczej ciągi zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i usługowej, wzdłuż dróg promieniście wychodzących z centrum w peryferyjne obszary miasta. Obiekty przemysłowe i zakłady wytwórcze umiejscowione są na obrzeżach zabudowy w zachodniej części miasta. Przysiółki w północno - wschodniej części skupiają natomiast większość nowej zabudowy mieszkaniowej, głównie jednorodzinnej wolnostojącej.

Fot. 1 Układ urbanistyczny Brzostku.

Źródło: geoportal.gov.pl

Przeważająca część jednostek osadniczych posiada układ ulicówek (Nawsie Brzostockie, Klecie, Zawadka Brzostocka, Siedliska-Bogusz, Januszkowice, Opacionka, Bukowa) i wielodrożnic (Przeczyca, Skurowa, Głobikówka, Grudna Górna, Grudna Dolna). Najbardziej skoncentrowanymi jednostkami osadniczymi są: Brzostek, Kamienica Dolna, Nawsie Brzostockie, Januszkowice i Klecie. Zabudowa rozproszona przeważa w północnej części gminy, w miejscowościach: Grudna Górna, Grudna Dolna, Głobikówka, Bączalka, częściowo w Smarżowej i Gorzejowej. Atrakcyjność tych jednostek osadniczych zapewniają kompleksy leśne, oddalenie od ruchliwych dróg oraz urokliwe otwarcia i punkty widokowe.

Fot. 2 Układ ulicowy w Nawsiu Brzosteckim.

Źródło: geoportal.gov.pl

Fot. 3 Rozproszenie zabudowy w Grudnej Górnej.

Źródło: geoportal.gov.pl

Większość szkieletów kompozycyjnych historycznych układów ulicowych, skupiających zabudowę wzdłuż osi komunikacyjnych, została zatarta przez zasiedlanie terenów pomiędzy pierwszą i kolejnymi osiami zabudowy. Układy zabudowy sołectw wypełniają tereny rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej.

Wsie gminy charakteryzuje dominacja zabudowy zagrodowej. Wysoki ok. 40-50% zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej w stosunku do ogółu zabudowy, znajduje się we wsiach: Nawsie Brzosteckie, Wola Brzostocka, Kamienica Dolna, Kamienica Górna i Januszkowice, nieco mniej w Siedliskach-Bogusz, Opacionce i Kleciach.

W Brzostku i Siedliskach-Bogusz występują pojedyncze budynki zabudowy wielorodzinnej.

Nowe obiekty budowane na terenie całej gminy to przede wszystkim jednorodzinne budynki mieszkalne. Zdecydowanie rzadziej spotyka się nowe budynki mieszkalne w zabudowie zagrodowej.

3.4. OCENA ROZWOJU OSADNICTWA

W okresie od stycznia 2007 r. do sierpnia 2011 r. łącznie wydano 500 decyzji o warunkach zabudowy, w tym dla obiektów mieszkalnych - 360, dla obiektów usługowych - 55. Pozostałe w liczbie 85 dotyczyły przede wszystkim budynków gospodarczych, inwentarskich, garaży oraz infrastruktury.

Tabela 5. Ruch budowlany w latach 2006 - 2011 (wg wydanych decyzji wz w sołectwach)

Jednostka osadnicza	2006				2007				2008				2009				2010				2011 *				Suma
Brzostek	12	5	3	-	16	5	4	1	25	2	4	1	15	3	3	-	25	4	3	1	17	1	1	1	152
Bączalka	2	-	-	-	1	-	-	-	1	-	1	-	2	-	-	1	1	-	-	-	2	-	-	-	11
Bukowa	-	-	-	-	2	-	-	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
Głobikówka	-	-	-	-	3	-	1	-	1	-	-	-	4	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	10
Gościejowa	1	-	1	-	4	1	-	-	-	1	1	-	3	-	-	-	2	1	3	-	1	-	-	-	19
Grudna Dolna	-	-	-	-	-	-	-	1	5	-	-	-	2	1	-	-	4	-	-	1	1	-	-	-	15
Grudna Górna	-	1	-	-	3	-	-	-	7	-	-	-	2	-	-	-	1	1	-	1	-	-	2	-	18
Januszkowice	3	1	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	3	-	-	-	13
Kamienica Dolna	-	-	1	-	4	-	-	-	5	-	1	-	6	-	1	-	1	-	-	-	3	-	2	-	24
Kamienica Górna	-	-	1	-	7	1	1	-	2	-	1	-	4	-	1	-	5	1	1	-	2	-	-	-	27
Klecie	1	1	1	1	6	1	1	1	3	2	-	1	7	-	-	-	3	2	1	-	3	-	1	-	36
Nawsie Brzostockie	4	2	-	-	7	2	-	-	8	2	-	-	9	1	2	-	2	1	4	-	1	-	-	-	45
Opacionka	1	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	2	-	2	-	2	-	-	-	1	-	-	-	11
Przeczyca	-	-	1	-	4	-	-	-	3	-	1	-	5	1	-	-	1	-	-	-	3	-	-	-	19
Siedliska - Bogusz	1	1	-	-	4	1	2	-	6	1	2	-	7	1	2	-	3	1	1	-	4	-	1	-	38
Skurowa	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-	6
Smarżowa	4	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	3	-	-	-	2	1	-	-	1	-	-	-	13
Wola Brzostocka	3	1	-	1	2	-	-	-	1	-	-	-	3	-	-	-	2	-	1	-	1	-	1	-	16
Zawadka Brzostocka	3	1	-	-	2	-	-	-	2	1	-	-	1	1	1	-	3	-	1	-	2	1	2	-	21
Suma	35	13	11	2	66	11	10	3	76	9	12	2	77	8	13	1	61	12	16	4	45	2	10	1	500
Ogółem	61				90				99				99				93				58				500

Źródło: UM Brzostek (* rok 2011 do 11.08.2011)

- budynki mieszkalne
- budynki usługowe (w tym stacje paliw)
- bud. gospodarcze, bud. składowe, bud. inwentarskie, garaże, wiaty
- inne (infrastruktura, zjazdy)

Tabela 6. Ruch budowlany w sołectwach w latach 2006 - 2011 (wg wydanych pozwoleń na budowę)

Jednostka osadnicza	2007				2008				2009				2010				2011 *				Suma
Brzostek	5	1	2	4	8	3	1	3	20	2	-	1	8	4	1	4	10	3	-	1	81
Bączalka	1	-	-	1	2	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7

Bukowa	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	1	-	-	1	-	6
Głobikówka	-	-	-	-	2	-	1	-	3	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	8
Gorzejowa	2	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	3	-	-	1	1	-	-	-	10
Grudna Dolna	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	4
Grudna Górna	-	-	1	-	5	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	9
Januszkowice	2	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	7
Kamienica Dolna	2	-	-	-	-	-	1	1	2	-	2	-	3	-	-	2	2	-	2	-	17
Kamienica Górna	2	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	3	1	-	-	1	-	-	1	14
Klecie	2	-	-	1	3	3	1	-	2	2	-	-	1	-	-	3	1	-	2	-	21
Nawsie Brzosteckie	3	1	-	-	5	-	-	-	6	2	1	-	5	1	-	-	3	1	2	-	30
Opacionka	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	1	-	-	-	1	-	1	-	6
Przeczyca	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	5	-	3	-	2	-	-	-	13
Siedliska-Bogusz	6	-	1	1	3	1	-	1	2	1	-	-	3	-	-	2	1	-	-	-	22
Skurowa	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	3
Smarżowa	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	2	1	1	-	-	9
Wola Brzosteczka	4	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	1	1	1	-	11
Zawadka Brzosteczka	4	-	-	-	-	1	-	-	2	1	1	1	-	-	-	-	2	-	-	-	12
Suma	35	3	4	9	36	8	4	7	56	9	4	2	40	6	4	18	27	6	9	3	290

Zródło: UM Brzostek (* rok 2011 do 31.08.2011)

- budynki mieszkalne
- budynki usługowe (w tym stacje paliw)
- bud. gospodarcze, bud. składowe, bud. inwentarskie, garaże, wiaty
- inne (inwestycje celu publicznego, infrastruktura, zjazdy)

Tabela 7. Zbiorcze zestawienie wydanych w l. 2006 - poł. 2011 pozwoleń na budowę

Lp.	Rodzaj inwestycji	2007	2008	2009	2010	2011*	Suma
1.	Budynki mieszkalne	35	36	56	40	27	194
2.	Budynki usługowe	3	8	9	6	6	32
3.	Obiekty celu publicznego	3	1	1	2	2	9
4.	Budynki gospodarcze, inwentarskie, garaże	4	4	4	4	9	25
5.	Infrastruktura (w tym inwestycje celu publ.)	6	6	1	16	1	30
Ogółem		51	55	71	68	45	290

Zródło: UM Brzostek (* rok 2011 do 31.08.2011)

Rozwój budownictwa w poszczególnych miejscowościach jest zróżnicowany. Intensywny ruch budowlany ma miejsce w Brzostku (28% ogółu wydanych pozwoleń) oraz w Nawsiu Brzosteckim, Siedliskach-Bogusz, Kleciach i Kamienicy Dolnej. Najmniejszy ruch budowlany odnotowano w Skurowej i Grudnej Dolnej.

Ilość wydanych pozwoleń w latach 2007-2011 stanowi ok. 66 % wydanych w tym okresie decyzji o warunkach zabudowy.

Wśród nowych inwestycji przeważają budynki mieszkalne jednorodzinne, zazwyczaj z garażem, obiektami gospodarczymi i towarzyszącą infrastrukturą techniczną. Z innych wymienić należy obiekty usługowe: handlowe, gastronomiczne, zakłady usługowe, warsztaty samochodowe oraz stacje paliw.

Tabela 8. Zbiorcze zestawienie wydanych w latach 2006 - 20011 decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego w gm. Brzostek

Lp.	Rodzaj inwestycji	2006	2007	2008	2009	2010	Suma
1.	Budowa obiektów użyteczności publicznej	1	1	4	1	2	9
2.	Budowa sieci wodociąg. i kanalizacji sanitarnej	4	1	0	1	4	10
3.	Budowa sieci gazowej	0	3	1	4	0	8
4.	Budowa sieci energet., oświetlenia ulicznego, stacji transformator.	0	3	2	9	1	15
5.	Budowa urządzeń telekomunikacyjnych	1	3	1	1	0	6
6.	Budowa przepustów, mostów	0	0	0	7	1	8
Ogółem		6	11	8	23	8	56

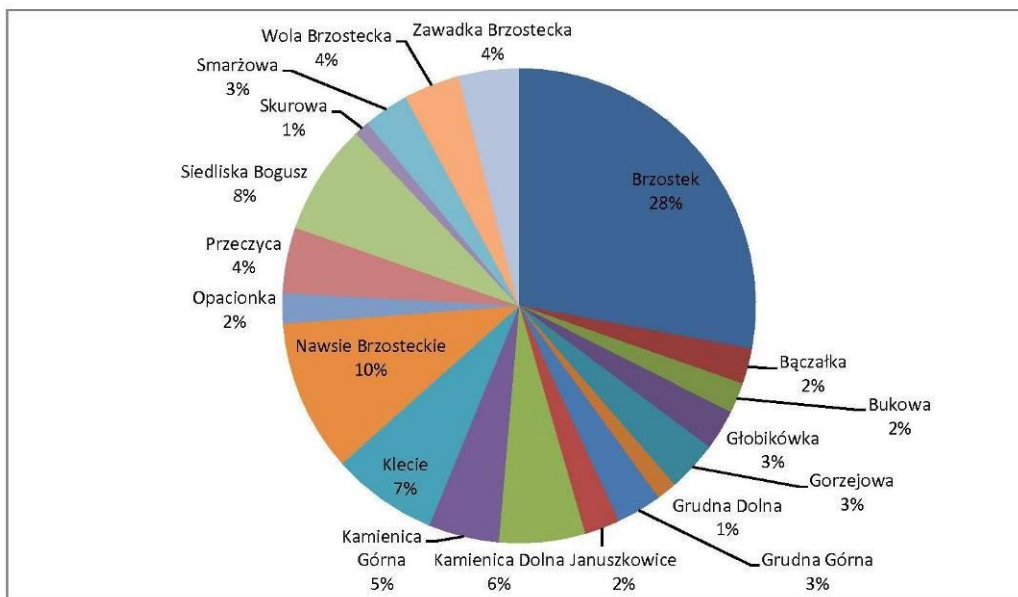
Zródło: UM Brzostek

Decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego dotyczyły w większości budowy: oświetlenia drogowego - w Smarżowej, Kleciach, Brzostku i Januszkowicach, przepustów - w Gorzejowej oraz sieci i urządzeń gazowych - w Brzostku, a także urządzeń związanych z telekomunikacją, w tym stacji bazowych telefonii komórkowej.

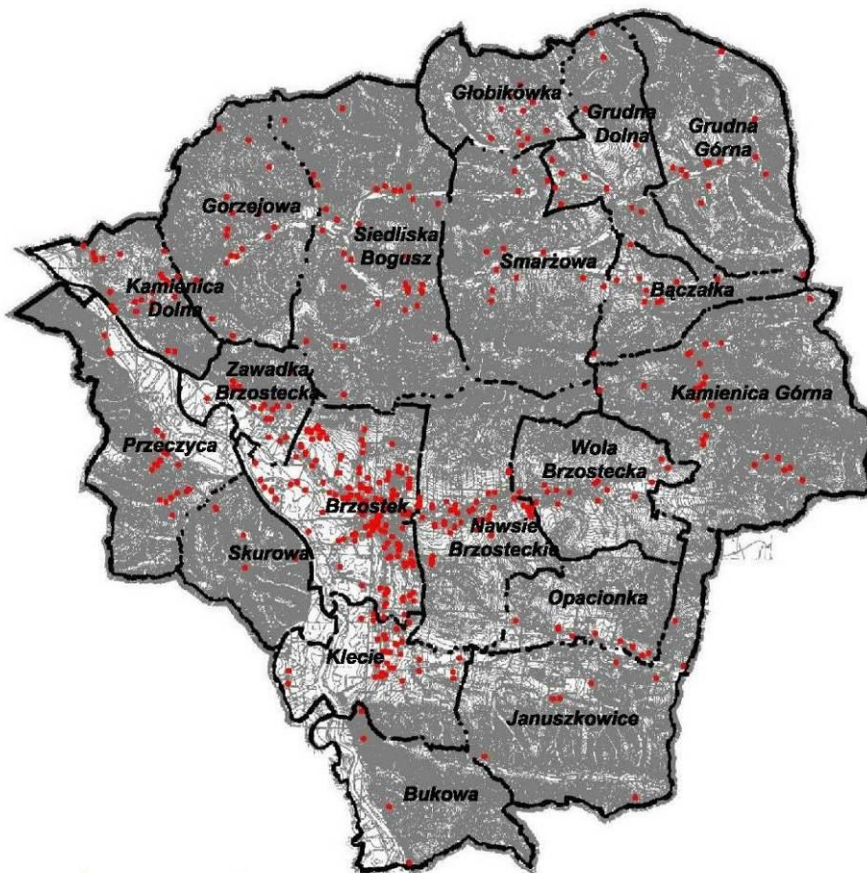
Do obiektów użyteczności publicznej, zrealizowanych w okresie od 2007 r., należą m. in: kompleks boisk sportowych w Siedliskach - Bogusz i Brzostku, sala gimnastyczna wraz z zapleczem socjalno - szatniowym przy gimnazjum w Brzostku, budynek OSP w Brzostku (przebudowa).

W trakcie procedury sporządzania niniejszej zmiany Studium mieszkańcy gminy nie złożyli żadnych wniosków.

Wykres 2. Udział budynków mieszkalnych w sołectwach gm. Brzostek w latach 2007-2011 wg wydanych pozwoleń na budowę.

Rysunek 3. Przestrzenne rozmieszczenie inwestycji, dla których wydano decyzje wz w latach 2006-2011.

Źródło: Opracowanie własne

Poniżej przykłady charakterystycznych dla gminy widoków na zabudowę mieszkaniową.

Fot. 4 Widok na miasto z nowego osiedla przy ul. Gryglewskiego w Brzostku

Fot. 5 Widok na centrum Siedlisk-Bogusz

Fot. 6 Zabudowa wielorodzinna w Siedliskach-Bogusz

Fot. 7 Brak harmonii brył nowych budynków w Gorzejowej

Fot. 8 Zabudowa w Przeczycy charakterystyczna

Fot. 9 Zabudowa rozproszona w Grudnej Górnej

3.5. STRUKTURA UŻYTKOWANIA GRUNTÓW

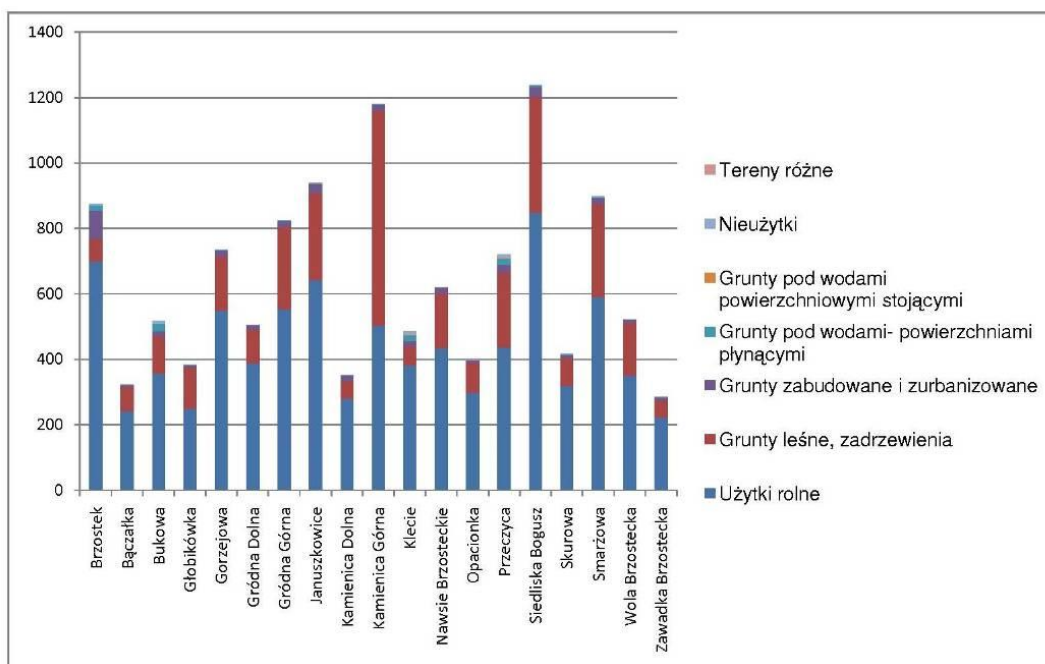
Tabela 9. Użytkowanie gruntów w gminie Brzostek (powierzchnie w ha).

Użytkowanie gruntów	Brzostek	Bączajka	Bukowa	Głobikówka	Gorzejowa	Gródna Dolna	Gródna Górna	Januszkowice	Kamienica Dolna	Kamienica Górna	Klecie	Nawisie Brzosteckie	Opacionka	Przezczyca	Siedliska-Bogusz	Skurowa	Smarżowa	Wola Brzosteczka	Zawadka Brzosteczka	Suma
Użytki rolne	699,31	240,29	355,25	250,31	548,09	387,33	553,55	643,34	279,17	503,29	381,80	433,59	298,60	435,86	847,03	318,20	590,26	350,36	222,19	8337,80
• Grunty orne	585,23	185,51	242,47	169,20	402,87	289,83	431,07	498,50	223,29	386,69	287,13	353,82	225,34	335,62	599,68	235,40	439,58	270,19	167,05	6328,46
• Sady	6,34	1,60	15,72	3,87	9,28	0,00	6,05	18,04	4,70	2,55	10,47	4,61	6,14	11,56	8,75	11,47	3,46	1,58	7,17	133,36
• Łąki trwałe	21,31	1,95	1,65	15,67	2,74	15,18	22,83	10,36	0,94	11,11	6,24	9,02	3,90	9,25	25,70	7,16	32,54	16,81	2,64	217,00
• Pastwiska trwałe	40,18	38,70	66,09	48,84	105,18	58,78	66,84	80,56	33,58	72,22	40,68	38,79	45,44	51,62	168,45	48,35	84,41	45,98	31,29	1165,99
• Grunty rolne zabudowane	39,64	12,48	19,54	12,74	27,58	21,79	26,76	34,99	16,63	28,72	24,05	27,11	17,77	28,79	44,46	15,73	30,09	15,80	13,03	457,71
• Grunty pod stawami	0,00	0,00	9,40	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	12,24	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	21,64
• Grunty pod rowami	6,61	0,05	0,37	0,00	0,43	1,75	0,00	0,90	0,03	0,00	0,98	0,14	0,00	1,02	0,00	0,08	0,17	0,00	1,01	13,54
Grunty leśne, zadrzewienia i zakrzewienia	68,59	75,68	116,00	123,81	166,47	103,15	250,38	264,52	54,67	656,86	57,49	166,37	90,74	230,15	353,16	87,20	284,56	160,91	52,23	3362,95
• Lasy	10,92	70,51	84,79	123,27	165,36	91,76	235,45	262,40	52,98	653,78	23,38	160,27	88,62	208,16	337,88	84,99	275,41	158,34	49,24	3137,54
• Grunty zadrzewione i zakrzewione	57,67	5,17	31,21	0,54	1,11	11,38	14,94	2,12	1,69	3,08	34,11	6,10	2,12	21,99	15,27	2,21	9,15	2,57	2,99	225,42

Grunty zabudowane i zurbanizowane	85,05	5,31	15,25	7,66	17,38	14,74	17,88	27,47	15,94	17,02	18,08	19,20	8,11	22,39	32,90	8,24	17,90	9,29	9,58	369,40
• Tereny mieszkaniowe	30,70	0,05	0,09	0,00	0,27	0,00	0,07	0,36	0,35	1,57	1,08	0,97	0,00	0,15	0,18	0,00	0,00	0,09	0,92	36,85
• Tereny przemysłowe	1,41	0,00	0,02	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,39	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,82
• Inne tereny zabudowane	19,35	0,00	0,48	0,37	0,88	0,08	1,22	5,29	0,58	0,00	1,56	0,24	0,15	1,20	3,44	0,47	1,57	0,08	0,24	37,21
• Zurbanizowane tereny niezabudowane	0,64	0,00	0,05	0,00	0,05	0,00	0,00	0,10	0,00	0,00	0,25	0,27	0,00	0,03	0,39	0,05	0,20	0,00	0,24	2,27
• Tereny rekreacyjno-wypoczynkowe	3,18	0,00	0,46	0,00	0,15	0,00	0,00	3,20	0,00	0,00	1,55	0,00	0,37	2,34	1,57	0,00	0,00	0,00	0,00	12,82
• Tereny komunikacyjne	29,78	5,26	14,15	7,29	16,03	14,66	16,59	18,52	15,01	15,45	13,24	17,73	7,59	18,67	27,32	7,72	16,13	9,12	8,18	278,44
• Drogi	29,78	5,26	14,15	7,29	16,03	14,66	16,59	18,52	15,01	15,45	13,24	17,73	7,59	18,67	27,32	7,72	16,13	9,12	8,18	278,44
• Tereny kolejowe	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
• Inne tereny komunikacyjne	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Grunty pod wodami-powierzchniami płynącymi	17,10	1,39	21,86	2,00	2,69	0,00	2,44	2,04	2,12	2,63	16,53	0,67	0,38	19,87	4,33	0,69	3,16	0,83	0,15	100,88
Grunty pod wodami powierzchniowymi stojącymi	0,27	0,00	0,00	0,00	0,20	0,00	0,00	1,01	0,00	0,00	1,64	0,00	0,00	0,96	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	4,09
Nieżytki	5,69	0,06	9,23	0,03	0,19	0,68	0,52	1,25	0,29	0,43	11,91	0,59	0,36	10,73	1,06	2,66	2,58	0,51	0,71	49,48
Tereny różne	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,80	0,05	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,85

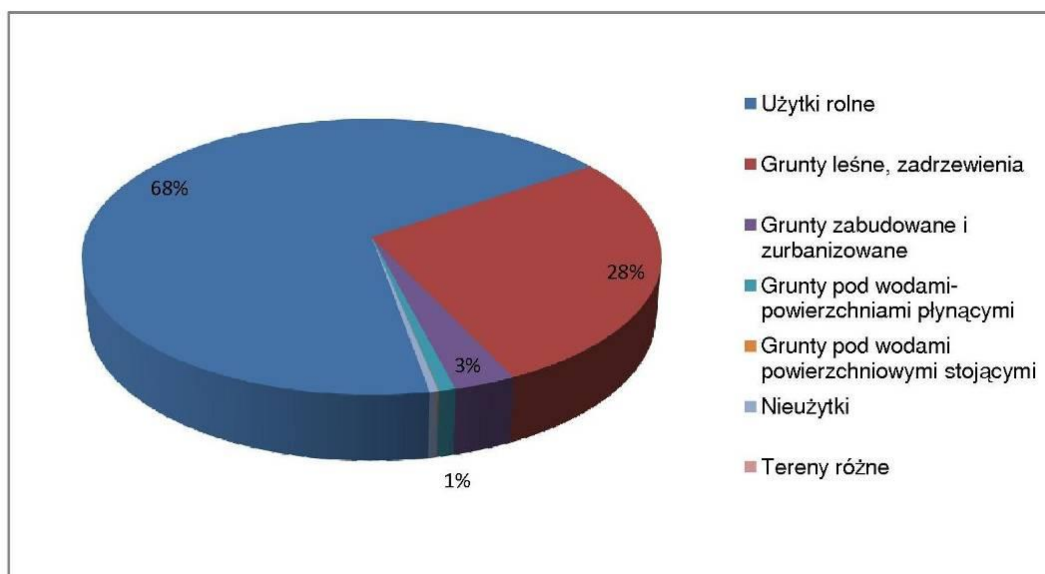
Źródło: Starostwo Powiatowe w Dębicy, powierzchnia w rejestrze (stan na 14.06.2011)

Wykres 3. Struktura użytkowania gruntów w poszczególnych sołectwach gminy

W strukturze użytkowania gruntów największą powierzchnię zajmują użytki rolne - 68% oraz grunty leśne, zadrzewienia i zakrzewienia – 28 %. Grunty zabudowane i zurbanizowane oraz pozostałe tereny stanowią 4% ogólnej powierzchni gminy.

Wykres 4. Struktura użytkowania gruntów w w gminie Brzostek.

4. DIAGNOZA I UWARUNKOWANIA ROZWOJU OSADNICTWA I ZAGOSPODAROWANI TERENU

- Uwarunkowaniem rozwoju sieci osadniczej jest m.in. ukształtowanie terenu i przydatność gruntu pod zabudowę. Obszar w środkowej części gminy (poniżej kompleksu leśnego w Smarżowej) oraz zachodnie i częściowo północno - wschodnie rejony, o mało zróżnicowanej rzeźbie, **posiadają korzystne warunki dla rozwoju układów osadniczych** i pozwalają na rozszerzenie terenów zabudowy. Na pozostałym obszarze, za wyjątkiem terenów w pobliżu dróg gminnych, duże zróżnicowanie rzeźby sprzyja powstawaniu zabudowy rozproszonej. **Wyłączenia z zainwestowania wymagają tereny zalewowe oraz o dużych spadkach i zagrożone ruchami masowymi - zwłaszcza osuwiskami.**
- Istotnym elementem rozwoju przestrzennego gminy Brzostek jest **osadnictwo wiejskie**, charakteryzujące się zabudową rozwiniętą głównie wzdłuż dróg, w formie ulicówek lub wielodrożnic w części środkowej i południowej gminy natomiast w części północnej zabudową rozproszoną. Rozproszenie zabudowy jest zjawiskiem niekorzystnym, ze względu na aspekty ekonomiczne i ochronę środowiska. Tego typu zabudowa utrudnia i podnosi koszty wyposażenia terenu w infrastrukturę techniczną. Powoduje, że część zabudowy rozproszonej znacznie oddalonej od jednostek osadniczych, a tym samym od ciągów infrastruktury, musi posiadać indywidualne rozwiązania.
- Zabudowa w obszarze gminy wymaga uporządkowania, poprzez zaniechanie lokalizacji nowych zagród w rozproszeniu oraz zakaz odtwarzania siedlisk rozproszonych o złym stanie technicznym. **Rozwój przestrzenny obszarów wiejskich winien odbywać się na zasadzie kontynuacji i uzupełnienia wykształconych układów.** Możliwości terenowe dla rozwoju zabudowy w sąsiedztwie istniejących siedlisk posiadają sołectwa: Zawadka Brzostecka, Klecie, Nawsie Brzosteckie, Wola Brzosteska, Opacionka, Januszkowice, Smarżowa i miasto Brzostek.
- Wsie gminy wyposażone są w **urządzenia oraz sieć energetyczną, gazową i telekomunikacyjną**. W **sieć wodociągową** wyposażone są: Brzostek, Zawadka Brzostecka, Kamienica Dolna, część Klecia i Nawsia Brzosteckiego. Pozostałe sołectwa korzystają z wodociągów grawitacyjnych zagrodowych i studni indywidualnych. **Uporządkowaną gospodarkę ściekową** posiadają tylko dwa sołectwa: Brzostek i Klecie. Ścieki sanitarne odprowadzane są do mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków w Kleciu. W gminie brak zbiorczego systemu

zaopatrzenia w energię ciepłą. Zaopatrzenie obiektów w ciepło odbywa się z funkcjonujących lokalnych i indywidualnych źródeł ciepła opalanych gazem, paliwem stałym lub olejem opałowym. **Pełne wyposażenie obszaru w sieć wodociągowo-kanalizacyjną to warunek rozwoju osadnictwa gminy, podniesienia standardów życia mieszkańców oraz ochrony środowiska.**

- Na rozwój jednostek osadniczych i wyposażenie w zakresie usług ma wpływ usytuowanie przy drodze krajowej nr 73, szczególnie dla miasta Brzostek oraz wsi Zawadka Brzostocka i Klecie.
- Gminę charakteryzuje **dobre skomunikowanie wewnętrzne** siecią dróg powiatowych i gminnych, łączących ośrodek gminny z pozostałymi wsiami oraz poszczególne jednostki osadnicze między sobą. **Droga krajowa nr 73, wpisuje gminę w układ drogowy województwa i kraju.**
- Wydane decyzje o pozwolenie na budowę w ostatnich 5 latach potwierdzają **utrzymanie się tendencji rozwojowej budownictwa zwłaszcza mieszkaniowego jednorodzinnego**. Zwiększony ruch budowlany powoduje, iż poszczególne jednostki osadnicze zwiększają swoje potrzeby w zakresie terenów pod zabudowę. Wpływa to na rozwój przestrzenny jednostek osadniczych i ich fizjonomię, wywołując zmiany w zagospodarowaniu przestrzennym gminy.

5. ŚRODOWISKO NATURALNE

5.1. POŁOŻENIE FIZYCZNOGEOGRAFICZNE

Według Fizycznogeograficznego Podziału Polski dokonanej przez J. Kondrackiego Gmina Brzostek leży w:

- Prowincji: Karpaty i Podkarpacie (51)
- Podprowincji: Zewnętrzne Karpaty Zachodnie (513)
- Makroregionie: Pogórze Środkowobeskidzkie (513.6)
- Mezoregionie: Pogórze Ciężkowickie (513.62)
- Mezoregionie: Pogórze Strzyżowskie (513.63)

Pogórze Ciężkowickie to obszar położony pomiędzy dolinami: Białej na zachodzie i Wisłoki na wschodzie. Od północy graniczy z Płaskowyżem Tarnowskim, a od południa z Obniżeniem Gorlickim. Charakterystyczne dla Pogórza są liczne garby o wysokości 300 – 440 m n.p.m. i przebiegu równoleżnikowym.

Pogórze Strzyżowskie rozpościera się pomiędzy dolinami: Wisłoki na zachodzie i Wisłoka na wschodzie. Północną granicę wyznacza nasunięcie fliszu karpackiego na utwory miocenu, a granicę południową stanowi Kotlina Jasielsko – Krośnieńska.

5.2. ZASOBY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

5.2.1. Budowa geologiczna

Obszar gminy Brzostek położony jest w strefie brzeżnej nasunięcia karpackiego (Karpłat fliszowych). Utwory fliszowe Karpat zewnętrznych, po sfałdowaniu i odkłuciu od podłoża, uległy przesunięciu ku północy w postaci płaszczowin. Najbardziej zewnętrzną jest płaszczowina skolska, na którą od południa nasunięte są jednostki podśląska i śląska. Na jednostkę śląską, jako ostatnia nasunięta jest jednostka magurska, której fragment występuje w rejonie Bukowej.

Flisz Karpat zewnętrznych (płaszczowiny) nasunięty jest na autochtoniczne osady miocenu. Utwory miocenu przy brzegu nasunięcia karpackiego są sfałdowane wraz z fliszem.

Najstarszymi utworami czwartorzędu są piaski, żwiry, ropy, mułki, gliny (rezydwa glin zwałowych) i glazy eratyczne tkwiące w glinach piaszczystych i piaskach na cokołach teras plejstoceńskich oraz redeponowane na skutek ruchów masowych, erozyjnego pogłębienia koryta Wisłoki i jej dopływów do osadów holocenijskich.

Ze zlodowaceniem północnopolskim (bałtyckim) związana jest akumulacja eoliczna pokryw lessów piaszczystych i glin lessowatych pokrywająca znaczną część obszaru gminy (stoki wzniesień).

Piaski deluwialne ze żwirikami eratycznymi i materiałem gliniastym występują w obniżeniu między Brzostkiem a Frysztakiem w dolinie Gogołówki w Opacionce. Z ostatniego zlodowacenia pochodzą osady proluwialnej i soliflukcyjnej sedimentacji piaszczysto-rumoszowych zwietrzelin rozsypliwych piaskowców fliszowych.

Na stokach wzgórz Pogórza zalegają koluwia osuwiskowe powstałe w wyniku grawitacyjnego przemieszczenia skał fliszowych oraz utworów pokrywowych. Są to osady głębokich osuwisk strukturalnych przemieszczających całe pakiety fliszu i zerwy skalne, jak też i małe osuwiska zwietrzliny lub glin stokowych. Miąższość tych osadów jest bardzo różna, od kilku do kilkunastu i kilkudziesięciu metrów, w zależności od typu i wielkości osuwiska. Większość starych nieaktywnych osuwisk zajmuje duże powierzchnie na zboczach dolin, schodząc na terasy rzeczne lub też bezpośrednio do koryt rzek. Datowania osadów koluwalnych na 8210 lat BP wskazują na młody holocenijski wiek (optimum klimatyczne w okresie atlantyckim).

Szeroką dolinę Wisłoki i jej dopływów budują osady akumulacji rzecznej: mułki, piaski, żwiry i głązy oraz mady rzeczne w stropowej części tych osadów. Mają one duże rozprzestrzenienie w dolinie Wisłoki związane z szerokością terasy rędzinnej (6,0 – 8,0 m nad poziomem koryta). Miąższość osadów holocenijskich w dolinie Wisłoki waha się w granicach 10,0 – 15,0 m. W dolinach większych dopływów Wisłoki tj. Kamienicy i Gogołówki osady holocenijskie nie przekraczają 4,0 – 5,0 m nad poziom ciek.

5.2.2. Złóża kruszyw naturalnych

Na terenie gminy występują surowce skalne - kruszywa naturalne i surowce ceramiki budowlanej. Złóża kruszyw naturalnych zalegają w holocenijskich terasach akumulacyjnych doliny Wisłoki. Poza udokumentowanymi złożami, uwzględniono obszar perspektywiczny występowania żwirów i piasków rzecznych wskazany w opracowaniu „Ekofizjograficznym”. Złóża usytuowane w dolinie Wisłoki, ze względu na GZWP Nr 433 i obszar Natura 2000 wg autora opracowania „Ekofizjograficznego” uznane zostały jako konfliktowe.

I. Złóża kruszywa naturalnego.

- **„Przeczycza I-II”**

Złożo kruszywa piaszczysto żwirowego położone jest na lewym brzegu Wisłoki w miejscowości Przeczycza. Obejmuje dwa pola o łącznej powierzchni 26,9 ha

i zasobach 1019 tys. ton. Zasoby złoża zostały zatwierdzone w oparciu o sprawozdanie z badań (1979 r.) nie spełniające wymogów dokumentacji geologicznej. Złoże niezagospodarowane.

- **„Kłodawa – 4”**

Złoże zalega na prawym brzegu Wisłoki w miejscowości Bukowa o powierzchni 12 114,0 m² i zasobach w kat. C₁ określonych w koncesji do wydobycia na poziomie 30 041,0 m³ (58 580,0 Mg) .

- **„Kłodawa – 6”**

Zołoże usytuowane na lewym brzegu Wisłoki (terasa rędzinna) w miejscowości Bukowa o powierzchni 13 338,0 m² i zasobach w kat. C₁ określonych w koncesji do wydobycia na poziomie 41 934,0 m³ (79 381,0 Mg) .

- **„Kłodawa – 7”**

Złoże udokumentowane w granicach złoża „Kłodawa” w miejscowości Bukowa o zasobach w kat. C₁ – w zakresie objętym zmianą studium.

- **„Kłodawa – 8”**

Złoże udokumentowane w granicach złoża „Kłodawa” w miejscowości Bukowa o zasobach w kat. C₁ – w zakresie objętym zmianą studium .

- **„Kłodawa – 11”**

Złoże udokumentowane w granicach złoża „Kłodawa” w miejscowości Bukowa o zasobach w kat. C₁ – w zakresie objętym zmianą studium .

- **„Kłodawa – 12”**

Złoże udokumentowane w granicach złoża „Kłodawa” w miejscowości Bukowa o zasobach w kat. C₁ – w zakresie objętym zmianą studium .

- **„Kłodawa – 13”**

Złoże udokumentowane w granicach złoża „Kłodawa” w miejscowości Bukowa o zasobach w kat. C₁ – w zakresie objętym zmianą studium .

- **„Kłodawa”**

Złoże leżące na pograniczu gmin Brzostek i Kołaczyce o powierzchni całkowitej 364,48 ha. Około 13 % jego powierzchni zalega na terenie gminy Brzostek. Zasoby udokumentowane w kat. C₂.

- **„Klecie – I”**

Złoże na prawym brzegu Wisłoki, koło sortowni kruszyw „Kruszgeo” Rzeszów o powierzchni 15 159,0 m² i zasobach w kat. C₁ określonych w koncesji do wydobycia na poziomie 18 095,0 m³ (32 571,0 Mg).

- **„Dęborzyn-Wisłoka”**

Złoże leżące w około 20 % na terenie gminy Brzostek a w pozostałej części na terenie gminy Pilzno, o łącznej powierzchni 59,36 ha. Koncesja na wydobycie OS.IV.3.7512/1/96, wydana przez Wojewodę Tarnowskiego ważna do 31.12.2030 r.

- **„Bukowa”**

Złoże leżące w zdecydowanej większości na terenie gminy Brzostek a niewielki fragment na terenie gminy Brzyska. Powierzchnia całkowita 1,2 ha. Zasoby udokumentowane w kat. C₁.

- **„Brzyska-Błazkowa”**

Złoże leżące w większej części na terenie gminy Brzostek a częściowo na terenie gminy Brzyska. Powierzchnia całkowita 43,12 ha. Zasoby udokumentowane w kat. C₁.

II. Obszary perspektywiczne i prognostyczne.

- **Grudna Dolna** obszar perspektywiczny występowania iłłów mioceńskich. W jego obrębie wydzielono obszar prognostyczny o powierzchni 12 ha. Zasoby prognostyczne wynoszą 2 800 tys. m³.
- **Dolina rzeki Wisłoki** obszar perspektywiczny występowania kruszyw naturalnych (piasku i żwiru) na holocenijskiej terasie rędzinnej, będącej w zasięgu zalania wodą stuletnią Wisłoki Q1%. Obszar konfliktowy ze względu na GZWP 433 i obszar Natura 2000 Wisłoka z dopływami, wymagający szczególnej ochrony.

5.2.3. Rzeźba terenu

Rzeźba terenu - jeden z komponentów środowiska przyrodniczego (ekosystemu), wykazuje ścisły związek z budową geologiczną, tektoniką, klimatem i wodami powierzchniowymi. Morfogenetyczna działalność sił endogenicznych i egzogenicznych, zmienna w czasie i przestrzeni wywiera wpływ na dynamikę rozwoju rzeźby, na którą ma również wpływ człowiek. Czynniki morfogenetyczne, głównie erozja i denudacja wywierały i nadal wywierają decydujący wpływ na ewolucję rzeźby terenu.

Pogórze Strzyżowskie i Pogórze Ciężkowickie (fragment w gminie Brzostek po zachodniej stronie doliny Wisłoki), rozdziela szeroka płaskodenna dolina Wisłoki mająca założenia tektoniczne. Pogórze stanowią falistą wyżynę o deniwelacjach rzędu 80 – 200, rozczłonkowaną dolinami rzek. Grzbiety wzniesień o stromych zboczach powyżej 20%, mają przebieg równoleżnikowy i noszą ślady zrównania pogórskiego z plicenu. Grzbiet Klonowej Góry (464 m n.p.m.) we wschodniej części gminy, a także Wzgórze Dęborzyńskie stanowiące wschodnią rubież Pogórza Ciężkowickiego (Zamczysko 351,7 m n.p.m.), mają przebieg południowo-wschodni.

Pasma wzniesień rozcięte są dolinami dopływów Wisłoki: Kamienicy, Kamionki, Potoku Słonego, Dębrnej i Gogołówki. Doliny mniejszych cieków w odcinkach źródłiskowych mają charakter głębokich dolin wciosowych z krawędziami erozyjnymi i skarpami.

Wzniesienia między Bukową a Januszkowicami na wierzcholinie osiągają rzędne 355,8 do 397,7 m n.p.m. W środkowej części gminy grzbiet Kamery na górze Bania osiąga wysokość 421,6 m n.p.m. a wzgórze w północnej części gminy (Płaskowyż Głobikowej) w Gorzejowej 395,2 m n.p.m. (Góra św. Grzegorza). Najwyższe wysokości mają wzniesienia w północno-wschodnich i wschodnich rubieżach gminy.: Zamkowa Góra (361,2 m n.p.m.), Piekło (426,6 m n.p.m.) i Klonowa Góra (464 m n.p.m.). W grzbiecie Klonowej Góry najwyższa kulminacja w gminie Brzostek osiąga 487,8 m n.p.m. Najniżej położony punkt w gminie (198 m n.p.m.) znajduje się na brzegu Wisłoki, na granicy z gminą Pilzno (pogórski przełom Wisłoki). W dolinie Wisłoki zachowały się najmłodsze terasy holoceni: łęgowa o wysokości 4-5 m i rędzina o wysokości 6-8 m, która u podnóża zboczy doliny została nadbudowana stożkami napływowymi małych cieków, pokrywami spływów powierzchniowych i koluwiów. Terasy plejstoceńskie (15-30 m i 50 m) zachowały się fragmentarycznie na zboczach doliny.

Równina nadrzeczna w dolinie Wisłoki koło Brzostka przekraczająca szerokość 1000 m, łącząc się z obniżeniem pomiędzy grzbietami wzniesień Kamery i wzgórz na południe od Januszkowic, stanowi dno Kotliny Brzostka.

Rzeźba stoków gór młodych kształtowana jest przez morfogenetyczną działalność czynników denudacyjnych: erozji wody i ruchów masowych (grawitacyjnych). Wody opadowe i roztopowe spływając po stoku przemieszczają zwietrzelinę (zmywanie, spłukiwanie warstwowe i bruzdowe).

Spłukiwanie liniowe, bruzdowe w miarę wzrostu siły erozyjnej wód przechodzi w erozję wąwozową. Erozyjnemu pogłębianiu wąwozów na stokach sprzyja użytkowanie ich jako drogi polne. Użytkowanie dróg polnych inicjuje powstawanie erozyjnych wąwozów, które tak licznie występują na stokach. Natężenie erozji na stokach zależy od spadku, użytkowania gruntów i wielkości opadów atmosferycznych oraz ich natężenia. Wąwozy stokowe w czasie gwałtownych ulew są korytami cieków epizodycznych.

Rzeka Wisłoka i jej dopływy erozyjnie pogłębiają i poszerzają swoje koryta. Rozmywają brzegi powodując powstawanie zerw, obsunięć i obrywów. Brzegi rozmywane i cofane w czasie wezbrań, przy niskich stanach wody podlegają obsuwaniu. Tempo niszczenia i cofania brzegów jest bardzo duże w czasie powodzi. Na planszy „Studium” zaznaczono odcinki brzegów koryt rzek, które są podcinane i rozmywane. Znaczący wpływ na wzmożenie erozji w korycie Wisłoki miała w XX wieku eksploatacja kruszywa

bezpośrednio z koryta, co spowodowało jego pogłębienie o blisko 2 m, a także obniżenie zwierciadła wody gruntowej na przyległych terenach.

Zróżnicowana budowa geologiczna Pogórza, stromość stoków wypukło – wklęsłych, miąższość pokryw zwietrzelinowych i akumulacyjnych (lessy), sprzyjają intensywnym procesom morfodynamicznym, a szczególnie grawitacyjnym ruchom masowym, które należą do głównych czynników rzeźbotwórczych.

5.2.4. Klimat lokalny i waloryzacja klimatyczna

Według regionalizacji rolniczo-klimatycznej Gumińskiego, obszar opracowania leży w dzielnicy podkarpackiej. Dzielnica ta obejmuje pogórze karpackie i stanowi pas przejściowy pomiędzy górami a kotlinami podgórskimi.

Warunki klimatyczne zależą głównie od rzeźby terenu, ekspozycji zboczy, wysokości nad poziom morza, pokrycia terenu roślinnością, układu pasm górskich i dolin w stosunku do kierunków wiatru, ogólnej cyrkulacji powietrza częściowo modyfikowanej przez lokalną cyrkulację górsko dolinną i wiatry typu fenowego.

Dni z przymrozkami występują tu od 100 do 150 w roku, dni z pokrywą śnieżną od 80 do 90 w ciągu roku. Z ogólnej sumy wszystkich rodzajów mas powietrza spotykanych w rejonie Brzostka, około 60% stanowią masy powietrza polarno-morskiego. Roczna średnia temperatura powietrza wynosi 6-7°C. Najwyższe średnie temperatury miesięczne notowane w lipcu wynoszą 18°C, a najniższe w lutym -3°C.

Przy generalnej przewadze napływu mas powietrza z kierunku zachodniego (68%), w zimie przeważają kierunki północno – zachodnie, a w lecie południowo – zachodnie. Wiatry wieją ze średnią prędkością od 1,8 do 3,4 m/s. Modyfikowane są przez orografię i cyrkulację górsko – dolinną. Wiatry południowe typu fenowego osiągające prędkość powyżej 10 m/s wieją głównie jesienią i zimą. Napływając z Niziny Węgierskiej przekraczają niską barierę górską, spływają w doliny i na Pogórze. Ciepłe i suche powietrze powoduje odwilże i bardzo szybkie zanikanie pokrywy śnieżnej, nawet kilkakrotnie w okresie zimy.

Czas trwania okresu wegetacyjnego wynosi 210 – 220 dni. Zjawiskiem istotnie wpływającym na gospodarkę rolną jest występowanie przymrozków w okresie wegetacyjnym roślin. Z danych pomiarowych wynika, że pierwszy przymrozek pojawia się w drugiej dekadzie października, a ostatni w trzeciej dekadzie kwietnia.

Średnia suma opadów sięga od 700 do 750 mm, a w ciągu roku średnio notowanych jest 152 dni z opadem. W okresie letnim dość częstym zjawiskiem są burze i deszcze nawalne, występujące od czerwca do sierpnia z towarzyszącymi im silnymi

wiatrami. Długi okres wegetacyjny z dostateczną liczbą opadów oraz ciepłe lata stwarzają korzystne warunki dla rolnictwa.

Waloryzacja klimatyczna

W oparciu o materiały zawarte w „Atlasie województwa tarnowskiego” opracowanym przez PAN O/Kraków w 1988 r, a także analizę uwarunkowań m.in. ukształtowania terenu, stosunków wodnych, pokrycia roślinnością i zagospodarowania terenu - dokonano **waloryzacji klimatycznej** obszaru gm.Brzostek z punktu widzenia funkcji osadniczej. Wydzielono następujące typy topoklimatu :

- **topoklimat form wypukłych** – dotyczy terenów wzniesień. Istotnym czynnikiem różnicującym go w obrębie stoków jest ich nachylenia i ekspozycja, które wpływają bezpośrednio na sumę możliwego promieniowania słonecznego. Stoki południowe, południowo-zachodnie, zachodnie i wschodnie charakteryzują się bardzo dobrymi warunkami solarnymi i termicznymi, dobrym przewietrzaniem, małą częstotliwością mgieł oraz krótszym okresem zalegania pokrywy śnieżnej. Wyróżniają się najbardziej korzystnymi warunkami dla realizacji zabudowy mieszkaniowej, specjalnej oraz sadownictwa i warzywnictwa. Stoki północne odznaczają się najslabszymi warunkami solarnymi, przeciętnymi warunkami termicznymi i wilgotnościowymi, dobrymi warunkami wietrznymi oraz dłuższym okresem zalegania pokrywy śnieżnej. Tereny te nie są wskazane do lokalizowania zabudowy rekreacyjnej, mieszkaniowej oraz upraw wymagających znacznego nasłonecznienia,
- **topoklimat form wklęsłych** – obejmują tereny doliny Wisłoki i jej większych dopływów, głęboko wcięte, lokalnie podmokłe, narażone na częste występowanie zjawisk inwersyjnych oraz mgieł radiacyjnych, Tereny te charakteryzują się gorszymi warunkami solarnymi, niekorzystnymi warunkami termicznymi oraz wilgotnościowymi a także dużą częstotliwością występowania mgieł, słabą wentylacją i utrudnionymi warunkami rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń. Często występuje w ich obrębie niekorzystne zjawisko inwersji termicznej, będącej następstwem wychłodzenia się podłoża wskutek wypromieniowania ciepła pochłoniętego w ciągu dnia przez grunt. Powietrze chłodne znajdujące się w warstwie przygruntowej, na skutek niewielkich spadków dolin oraz zapór utrudniających jego spływ zalegać może stosunkowo długo w ich obrębie, nawet do późnych godzin przedpołudniowych. Doliny stanowią rynny spływu chłodnego i wilgotnego powietrza, przez co mają wpływ na stan czystości powietrza atmosferycznego. Obszary te są niekorzystne dla lokalizacji wszelkiej zabudowy oraz wprowadzania zieleni wysokiej. Jednocześnie wskazane są dla łąk i upraw odpornych na niskie temperatury i wymagających znacznej wilgoci,

- **topoklimat form płaskich (poza dnami dolin)** – obejmuje płaskie tereny wyniesione ponad dna dolin oraz rozległe partie wierzchowinowe w większości użytkowane rolniczo. Wymiana ciepła zależy w znacznej mierze od rodzaju podłoża. Tereny z glebami suchymi i porowatymi odznaczają się małą wymianą ciepła drogą przewodnictwa. Tereny takie charakteryzują się dużym stopniem niebezpieczeństwa wystąpienia przymrozków o lokalnym zasięgu oraz dużymi możliwościami wystąpienia inwersji temperatury powietrza. Gleby nieporowate o dobrej wymianie ciepła są w niewielkim stopniu narażone na występowanie przymrozków zwłaszcza wiosennych lub jesiennych,
- **topoklimat obszarów leśnych** – wykazuje się dużą różnorodnością. Warunki klimatu lokalnego w obrębie terenów leśnych zależą od rodzaju, wieku i zwarcia drzewostanu. Obszary leśne wpływają korzystnie na warunki topoklimatyczne terenów przylegających do nich, poprzez zmniejszenie dobowych amplitud temperatury i wilgotności względnej oraz prędkości wiatru. Charakteryzują się złagodzonymi dobowymi amplitudami temperatury, powodowane zacienieniem wnętrza lasu przez korony drzew i wolniejszym niż na terenach otwartych wychłodzeniem wnętrza lasu w nocy,
- **topoklimat obszarów zabudowanych** - przy niesprzyjającej pogodzie w ich obrębie mogą kumulować się zanieczyszczenia powstające w procesie spalania. Zanieczyszczenia powietrza emitowane przez paleniska domowe mają duży wpływ na zaleganie mgieł. Zwiększone stężenie zanieczyszczeń powoduje, że w powietrzu znajduje się duża ilość jąder kondensacji, które sprzyjają powstawaniu mgieł już przy wilgotności względnej wynoszącej 80%. Długie zaleganie mgieł wpływa na osłabienie promieniowania słonecznego, utrudnia parowanie, sprzyja rozwojowi bakterii, zwiększa koncentrację pyłów i gazów, powodując znaczne pogorszenie warunków bioklimatycznych,
- **topoklimat zbiorników wodnych i ich otoczenia** - odznacza się wymianą ciepła pomiędzy zbiornikami wodnymi, a terenami otaczającymi je. Oddziaływanie zbiorników w Kleciu w dolinie Wisłoki zaznacza się poprzez łagodzący wpływ wód na temperaturę powietrza (zmniejszenie amplitudy) oraz wzrost częstotliwości pojawiania się mgieł. Ponadto woda akumuluje ciepło, więc chłodne powietrze spływające do obniżenia dolinnego nie powoduje powstawania mrozowisk w sąsiedztwie zbiorników wodnych. Znaczący wpływ na lokalne warunki wilgotnościowe ma również głębokość występowania wód gruntowych. Wilgotność względna powietrza nad terenami o płytko występującym poziomie wód gruntowych jest znacznie wyższa niż nad terenami przyległymi, a różnice dochodzą do kilkunastu procent. Większa wilgotność powietrza jest powodem częstszego i dłuższego zalegania mgieł.

5.2.5. Warunki hydrogeologiczne

Budowa geologiczna wraz z tektoniką, a także rzeźba terenu, klimat i wody powierzchniowe warunkują zróżnicowanie wodonośności różnych struktur hydrogeologicznych. Geologicznie na obszarze gminy Brzostek wydzielono użytkowe poziomy wodonośne: czwartorzędowy obejmujący dolinę Wisłoki oraz trzeciorzędowy, trzeciorzędowo-kredowy i kredowy (fliszowy) związany głównie z piaskowcami warstw istebnickich, inoceramowych, lgockich i krośnieńskich fliszu karpackiego.

5.2.6. Użytkowe poziomy wodonośne

• Poziom czwartorzędowy

Czwartorzędowy poziom wodonośny związany jest z holocenijskimi osadami doliny Wisłoki i jej dopływów. Wody występują w ośrodku porowym, a warstwą wodonośną są piaski ze żwirem i otoczkami, miejscami zalegające pod warstwą piasków i żwirów zaglinionych. Miąższość utworów czwartorzędowych w dolinie Wisłoki dochodzi do 10 m, miąższość warstwy zaglinionej do około 3 m. Zwierciadło wody jest na ogół swobodne, rzadziej pod niewielkim napięciem. Zasilanie poziomu wodonośnego odbywa się przez bezpośrednią infiltrację opadów atmosferycznych i wód powierzchniowych, co powoduje, że jego wody są w bardzo wysokim stopniu narażone na zanieczyszczenia antropogeniczne.

Najlepsze warunki infiltracji występują w obrębie kamieńców i terasów holocenijskich Wisłoki, a więc tam gdzie występują utwory charakteryzujące się wysoką przepuszczalnością. W związku z brakiem własności retencyjnych w tych utworach, poziom wodonośny w sąsiedztwie rzek uzależniony jest ściśle od jej stanów. Poziom wodonośny występuje na ogół na głębokości do 5 m poniżej powierzchni terenu.

Wody poziomu czwartorzędowego ujmowane są studniami kopanymi i wierconymi. Studnie wiercone S-4A, S-5A i S-6A (awaryjna), dla ujęcia wodociągu gminnego w Brzostku posiadają wydajność Q 14 m³/h przy depresjach eksploatacyjnych 2,20 m do 2,35 m. Maksymalna wydajność ujęcia 28,0 m³/h, dobową 672 m³/h. W studni S-4A zwierciadło wody nawiercone na głębokości 5,3 m, stabilizowało się na głębokości 3,25 m ppt. W pozostałych studniach swobodne. Miąższość warstwy wodonośnej (żwir, otoczki, piaski) 7,5 - 8,0 m. Średni współczynnik filtracji 28,0 m/dobę. Parametry hydrogeologiczne dla poziomu czwartorzędowego ujęcia wodociągu gminnego w Brzostku są charakterystyczne dla doliny rzeki Wisłoki w granicach gminy Brzostek, w której wydzielono **Główny Zbiornik Wód Podziemnych Nr 433 Dolina rzeki Wisłoka**.

• Poziom trzeciorzędowy, trzeciorzędowo-kredowy i kredowy (fliszowy)

Fliszowy poziomy wodonośny (piętro wodonośne), występuje w piaskowcach grubo i średnoławicowych wieku kredowego i trzeciorzędowego, które przeławiczone są łupkami ilasto-marglistymi warstw inoceramowych, istebniańskich, Igockich i krośnieńskich płaszczowin fliszowych. Związany jest on z przypowierzchniową strefą występowania spękanych piaskowców. Średnia miąższość poziomu wodonośnego 15 m, który w zależności od warunków tektonicznych (upad i bieg warstw piaskowcowych) może występować na różnych poziomach i głębokościach tworząc piętro wodonośne.

Zasilanie tego poziomu następuje przez infiltrację opadów atmosferycznych przez pokrywą zwietrzelinową lub bezpośrednio na wychodniach, rzadziej z wód czwartorzędowych. Strefa wymiany wód sięga do głębokości około 80 m. Studnie wiercone wykorzystujące fliszowy poziomy wodonośny mają małą wydajność. Do studni o większej wydajności należy ujęcie wód trzeciorzędowych w Januszkowicach (wydajności 3,6 m³/h, przy depresji 24,0 m). Średnie wartości współczynników filtracji poziomu (piętra) fliszowego szacuje się na 1,0 m/dobę, a współczynnik przewodności 15 m²/24 h. Zwierciadło wody poziomu fliszowego jest rozczłonkowane, nie ma charakteru ciągłego. Przepływ wód podziemnych w osadach fliszowych odbywa się w strefie spękanej i zeszczelinowanej zgodnie z morfologią terenu w kierunku dolin rzecznych.

Poziomy wodonośny fliszowy odwadniają źródła o bardzo zróżnicowanej wydajności nie przekraczającej z reguły 1 dcm³/s. Wskaźnik gęstości źródeł najczęściej mieści się w granicach 5-15 źródeł/km². Źródła wydajne i zlokalizowane na zboczach o małej odległości od zabudowań stanowią ujęcia dla kilku gospodarstw.

Wody poziomu czwartorzędowego i poziomów fliszowych na omawianym obszarze nie różnią się między sobą stopniem mineralizacji i składem jonowym. Mineralizacja ogólna wód wynosi od 167,0 mg/dcm³ do 1940,0 mg/dcm³, zawartość siarczanów od 0,05 do 379,5 mg/dcm³, zawartość żelaza od 0 do 1,9 mg/dcm³. Zawartość związków azotowych jest zmienna i ściśle uzależniona od działalności człowieka. Najczęściej podwyższone zawartości azotanów są notowane w rejonach gęstej zabudowy, przy braku kanalizacji.

W studniach ujęcia dla wodociągu w Brzostku notuje się ponadnormatywne zawartości związków żelaza i manganu, co jest powszechne w dolinie Wisłoki.

5.2.7. Główny Zbiornik Wód Podziemnych Nr 433 „Dolina rzeki Wisłoka”

Na mapie obszarów głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP) w Polsce w dolinie Wisłoki wydzielono zbiornik Nr 433. Obszar najwyższej ochrony (ONO) tego zbiornika, ograniczony jest do dna doliny z czwartorzędowym użytkowym poziomem

wodonośnym, natomiast wysokiej ochrony (OWO) obejmuje także jej zbocza i przyległą część wierzchowiny.

Zasoby dyspozycyjne, jednostkowe tego zbiornika wynoszą 22 m³/24 h/km². Zbiornik nie posiada dokumentacji hydrogeologicznej i programu ochrony.

5.2.8. Wody powierzchniowe

Głównym ciekim odwadniającym teren gminy jest Wisłoka. Obszar gminy Brzostek położony jest w całości w jej dorzeczu. Gęstość sieci rzecznej w obrębie gminy przekracza 1km/km².

Wisłoka przepływa przez zachodnią część gminy Brzostek i przyjmuje liczne dopływy, wśród których najważniejsze to: Gogołówka, Kamienica i Łzwinka. Fragment zlewni Wisłoki położony w obrębie gminy jest rozbudowany niesymetrycznie – przeważają liczne i rozbudowane prawe dopływy. Lewe dopływy są krótsze i cechują się mniejszymi zasobami wodnymi. Sytuacja taka jest konsekwencją budowy geologicznej i orografii.

Wisłoka na wysokości gminy Brzostek płynie naturalnym, nieobwałowanym, meandrującym łagodnie korytem. Wyjątkiem jest fragment koryta pomiędzy Przeczycą, a Kamienicą Dolną – gdzie koryto Wisłoki zostało antropogenicznie ukształtowane i technicznie umocnione.

Pozostałe ciekі zasilające Wisłokę i jej dopływy to mniejsze strumienie odwadniające stoki wzniesień pogórza. Część z nich ma charakter okresowy i prowadzi wodę jedynie w czasie opadów lub tajania pokrywy śnieżnej. Ich sieć jest jednak bardzo rozbudowana i gęsta.

Wisłoka na wysokości gminy Brzostek, jest rzeką górską płynącą w korycie żwirowym, a jej reżim jest charakterystyczny dla rzek karpaccich. Cechuje się ona znacznymi zasobami wodnymi przy jednoczesnej dużej zmienności podstawowych parametrów przepływu w ciągu roku. Wisłokę charakteryzuje znaczny potencjał powodziowy, spowodowany m.in. dużym udziałem w jej zasilaniu przez ciekі podgórskie, które szybko reagują na wzmożony opad. W przebiegu rocznym bardziej rozciągnięte w czasie są wezbrania roztopowe występują w marcu i kwietniu. Krótsze w czasie, ale gwałtowniejsze są wezbrania po nawalnych opadach letnich w czerwcu i lipcu. Maksima wezbrań letnich znacznie przewyższają maksima wiosenne.

Mniejsze ciekі jak **Kamienica** czy **Gogołówka**, są strumieniami o charakterze pogórskim. Obydwa strumienie są prawobrzeżnymi dopływami Wisłoki. Kamienica i Gogołówka, podobnie jak liczne mniejsze ciekі na tym terenie są wcięte dość głęboko w pokrywy aluwialne. Głębokość koryt rzecznych może dochodzić do około 3m, a lokalnie docinać się do skalnego podłoża.

Z uwagi na duże zróżnicowanie przepływów, znaczny potencjał powodziowy i erozyjny - koryta cieków zostały lokalnie wzmocnione konstrukcjami gabionowymi zabezpieczającymi fragmenty brzegów szczególnie narażonych na erozję. Dotyczy to przede wszystkim cieków znajdujących się w północno - wschodniej części gminy Brzostek, przepływających przez tereny o dużej intensywności zainwestowania. **Powierzchniowe wody stojące** występują głównie w dolinie Wisłoki. Największymi zbiornikami powierzchniowymi są obecnie w gminie Brzostek, antropogenicznego pochodzenia wyrobiska po eksploatacji żwiru zlokalizowane okolicach Klecia. Najrozleglejszy z nich ma powierzchnię ponad 15 ha. Eksploatację kruszywa prowadzono z poziomu położonego poniżej zwierciadła wód gruntowych. Po zakończeniu eksploatacji stosunki wodne w obrębie wyrobisk ustabilizowały się. Zbiorniki mają charakter bezodpływowy. Są obecnie zasilane głównie z opadów, jak również poprzez drenaż wód gruntowych i epizodycznie przez wody powodziowe Wisłoki.

Akweny poeksploatacyjne są zbiornikami o sztucznie ukształtowanych misach i charakteryzują się specyficzną morfometrią. Kształt misy jeziornej warunkowany jest układem dna i krawędzi dawnego pola eksploatacyjnego, które zwykle było zmodyfikowane w okresie przygotowania zagłębienia do zatopienia. Cechą zbiorników poeksploatacyjnych są duże średnie głębokości w zestawieniu z głębokością maksymalną (rezultat dużego nachylenia ścian odkrywki oraz płaskodenności formy wklęsłej). W profilu misy zbiorników poeksploatacyjnych strefa litoralna jest bardzo krótka (lub wręcz nie występuje wcale), a w pełni wykształcone są strefy profundalna i pelagial.

Inne pojedyncze niewielkie stawy i oczka wodne, najczęściej wypełniające naturalne zagłębienia terenu lub sztucznie wykopane znajdują się m.in. we wsiach Gorzejowa, Siedliska – Bogusz, Grudna Górna, Klecie, Kamienica Górna i Opacionka. Są one w dużym stopniu zaniedbane i zanieczyszczone. Istnieje też wiele dawnych stawów, dzisiaj nie użytkowanych, które nierzadko stały się miejscami dzikich wysypisk śmieci.

5.2.9. Gleby

Gleba jest bardzo ważnym łącznikiem pomiędzy nieożywionym światem skał, a żywym światem roślin i zwierząt. Poniższą charakterystykę i typologię gleb określono na podstawie systematyki gleb Polski, map glebowo-rolniczych i opracowań specjalistycznych.

Gmina charakteryzuje się znacznym zróżnicowaniem przestrzennym występowania gleb. Jest to uwarunkowane rzeźbą terenu oraz zróżnicowanym rodzajem skał budujących podłoże. Dla potrzeb niniejszego opracowania wyróżniono typy gleb występujące w obrębie gruntów ornym i użytków zielonych oraz wodące kompleksy przydatności rolniczej gruntów.

Skałami macierzystymi większości gleb są zwietrzliny skał osadowych oraz aluwia rzeczne. W części podgórskiej gminy wśród zwietrzelin skał osadowych dominują utwory takie

jak pyły zwykłe, pyły ilaste i gliny, które są produktami wietrzenia łupków, piaskowców krośnieńskich i wapieni. W części położonej w dolinie Wisłoki i pozostałych cieków, skałami macierzystymi są utwory aluwialne – pyły, gliny i piaski. Najrzadziej napotyka się gleby powstałe na podłożu skał osadowych okrucowych, niescementowanych oraz skał osadowych o spoiwie węglanowym.

W obrębie użytków rolnych na terenie gminy Brzostek, **dominującymi typami gleb** są: **brunatne wyługowane, brunatne kwaśne, pseudobielicowe i rędziny**.

Gleby brunatne i pseudobielicowe wytworzone są w większości z pyłów zwykłych średnio głęboko zalegających na pyle ilastym. Część gleb brunatnych jest wytworzona z pyłów ilastych wytworzonych płytko na ile, glin średnich oraz glin ciężkich. Powszechnie spotyka się również gleby brunatne wyługowane i kwaśne oraz pseudobielicowe o składzie mechanicznym pyłów zwykłych, glin średnich i ilów pylastych.

Najbardziej rozpowszechnione w pogórskiej części gminy są gleby wietrzeniowe, w typie brunatnym wyługowanym i kwaśnym oraz pseudobielicowym o składzie mechanicznym pyłów zwykłych, glin średnich i ilów pylastych. Mają one właściwe uwilgocenie w całym okresie wegetacji. Są to jednak gleby z natury ubogie, o kwaśnym odczynie w całym profilu. Najgorsze gleby wietrzeniowe to płytkie szkieletowe rędziny oraz również szkieletowe gleby brunatne.

Mniejszy lecz znaczący udział mają gleby wytworzone na podłożu utworów aluwialnych. Głównymi typami gleb tej grupy są: **mady brunatne, pyłowe i lekkie**. Znacznie rzadziej na podłożu utworów aluwialnych rozbudowały się czarne ziemie.

Gleby te zalegają głównie w obrębie den dolinnych cieków oraz niższych partii zboczy dolinnych. W podłożu współczesnych tarasów akumulacyjnych przeważają pyły, natomiast wśród starych tarasów piaski. Powszechnie w dnach dolin napotyka się podłoża wytworzone z pyłów zwykłych i ilastych oraz glin średnich. W obrębie gminy, w tym dolinie Wisłoki dominują gleby starych tarasów akumulacyjnych w typie mad brunatnych. Do najlepszych gleb aluwialnych, pod względem składu mechanicznego należy zaliczyć gleby o składzie całkowitych pyłów i glin. Gleby aluwialne mają odczyn obojętny lub zasadowy, są nisko zasobne w fosfor, średnio w potas.

Pod względem przydatności rolniczej gleby gminy zaliczono do następujących kompleksów : 2 pszennego dobrego, 3 pszennego wadliwego, 4 żytniego bardzo dobrego, 5 żytniego dobrego, 6 żytniego słabego, 7 żytniego bardzo słabego, 8 zbożowo - pastewnego mocnego, 9 zbożowo - pastewnego słabego, 10 pszennego górskiego, 11 zbożowego górskiego, 12 owsiano – ziemniaczanego, 2 z użytki zielone średnie oraz 3 użytki zielone słabe. W/w kompleksy charakterystyczne są dla terenów górzystych i podgórskich. Przestrzenne rozmieszczenie kompleksów przydatności rolniczej gleb w obszarze gminy Brzostek ilustruje zał. graficzny.

Generalnie gleby występujące na terenie gminy należą do średniurodzajnych, mało zasobnych w przyswajalne składniki pokarmowe, w szczególności w fosfor i potas. Ich przydatność rolnicza jest silnie zróżnicowana z uwagi na: różną ekspozycję i nachylenie poszczególnych stoków, wyniesienie nad poziom morza, rozczłonkowanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej, różne właściwości infiltracyjne podłoża oraz różną zasobność w składniki pokarmowe.

Większość gleb gruntów ornyczych znajduje się w średnim i dobrym stopniu kultury oraz posiada właściwe stosunki wodne.

5.2.10. Bioróżnorodność szaty roślinnej i fauny

Przyrodnicze komponenty środowiska abiotycznego i ich zróżnicowanie przestrzenne, decydują o naturalnej szacie roślinnej i faunie, które tworzą biocenozy zróżnicowane gatunkowo, a tym samym odzwierciedlają bioróżnorodność gatunkową i ekosystemową. Przestrzenną bioróżnorodność stanowią ekosystemy naturalne (leśne), seminaturalne (trwałe użytki zielone – łąki i pastwiska), ekosystemy rolnicze (agrocenozy), a także ekosystemy wód płynących i stojących. W gminie Brzostek około 51 % jej powierzchni zajmują zbiorowiska segetalne, towarzyszące gruntom ornym, 25 % zbiorowiska leśne, 11 % zbiorowiska łąk i pastwisk. Znaczącą powierzchnię zajmują grunty odłogowane, podlegające sukcesji wtórnej.

Potencjalna roślinność naturalna

Potencjalną roślinnością naturalną, nazywamy hipotetyczny stan roślinności, jaki mógłby zostać osiągnięty na drodze naturalnej sukcesji pierwotnej lub wtórnej, gdyby wyeliminowane zostały oddziaływania człowieka, a roślinność mogła w pełni wykorzystać zróżnicowane warunki siedliskowe.

Według podziału geobotanicznego (Matuszkiewicz 2009) obszar gminy znajduje się w obrębie następujących jednostek geobotanicznych:

Prowincja: Środkowoeuropejska

Podprowincja: Południowobałtycka

Dział: Wschodniokarpacki

Kraina: Karpat Wschodnich

Okręg: pogórza Strzyżowsko-Dynowsko-Przemyskiego

Podokręg: Frysztański

Podokręg: Strzyżowski

Potencjalną roślinnością naturalną gminy Brzostek stanowi **grąd subkontynentalny (*Tilio-Carpinetum*) i roślinność naturalna dolin cieków.**

Grąd subkontynentalny (*Tilio-Carpinetum*) to wielogatunkowy drzewostan ze stałym udziałem grabu, w zdecydowanej większości płatów także dębu oraz żyzna buczyna karpacka (*Dentario glandulosae-Fagetum*) w najwyższych partiach wzniesień. Dominującym

gatunkiem jest buk, a jako domieszka jodła, wiąz górski i jawor. W wyższych partiach miejsce jodły zajmuje świerk. Warstwa podszytu prawie nie występuje, a ubogie w gatunki runo rozwija się głównie wczesną wiosną.

Roślinność naturalna dolin cieków to przede wszystkim lasy łąkowe. W obrębie doliny Wisłoki to łągi wierzbowo-topolowe (*Salici-Populetum*) w strefie okresowych zalewów oraz łągi jesionowo-wiązowe (*Ficario-Ulmetum typicum*) w strefie zalewów epizodycznych. Doliny mniejszych cieków stanowią siedlisko niżowego łągu wiązowo-dębowego (*Ficario-Ulmetum chrysosplenietosum*). Buduje go jesion, wiąz pospolity, dąb szypułkowy z domieszką olszy czarnej, wiązu górskiego i szypułkowego. W runie przeważają byliny dwuliścienne z charakterystycznym udziałem geofitów wiosennych.

W rzeczywistości na skutek działalności człowieka (osadnictwo, rolnictwo, eksploatacja surowców mineralnych), rzeczywista roślinność gminy to przede wszystkim zbiorowiska **synantropijne, segetalne** w obrębie użytków rolnych oraz **ruderalne** rozwijające się na siedliskach silnie zaburzonych, takich jak: przydroża, śmietniska, gruzowiska, hałdy, żwirownie, kamieniołomy, nasypy drogowe i kolejowe.

Ekosystemy leśne i zaroślowe

Najcenniejszym składnikiem szaty roślinnej Gminy Brzostek są ekosystemy leśne, zajmujące 25,7 % powierzchni gminy.

Według regionalizacji przyrodniczo-leśnej Instytutu Badawczego Leśnictwa gmina położona jest w krainie VIII - Karpackiej, w dzielnicy 2 - Pogórza Środkowo-Beskidzkiego, w mezoregionie 2b - Pogórza Ciężkowicko-Dynowskiego.

Główne **leśne i zaroślowe zbiorowiska roślinne** występujące w gminie Brzostek to:

- **Żyzna buczyna karpacka (*Dentario glandulosae-Fagetum*)** - zbiorowisko wykształcone na glebach brunatnych kwaśnych lub właściwych, występuje w formie podgórskiej z udziałem wielu gatunków typowych dla grądów.

W skład drzewostanu wchodzi buk (*Fagus sylvatica*), często ze znacznym udziałem jodły (*Abies alba*), w domieszce jawor (*Acer pseudoplatanus*), grab zwyczajny (*Carpinus betulus*), dąb szypułkowy (*Quercus robur*), modrzew europejski (*Larix decidua*) oraz sosna zwyczajna (*Pinus sylvestris*) jako gatunek wprowadzony sztucznie. Warstwę podszytu tworzą: leszczyna (*Corylus avellana*), bez czarny i koralowy (*Sambucus nigra* i *Sambucus racemosa*). Warstwę runa reprezentują: zawilec gajowy (*Anemone nemorosa*), żywiec gruczołowaty, gajowiec żółty, szalwia lepka, szczyr trwały (*Mercurialis perennis*), przytulia wonna (*Galium odoratum*), jeżyna gruczołowata (*Rubus hirtus*), przylaszczka (*Hepatica nobilis*), bluszcz pospolity (*Hedera helix*), szczawik zajęczy (*Oxalis acetosella*), kosmatka owłosiona (*Luzula pilosa*). Najlepiej wykształcone fragmenty tego zbiorowiska objęte są ochroną w formie **rezerwatu przyrody „Kamera”**, w którym ochronie podlega naturalne

skupisko kłokoczki południowej (*Staphylea pinnata*) oraz dobrze wykształcone zbiorowisko żyźnej buczyny karpackiej.

- **Grąd subkontynentalny (*Tilio-Carpinetum*)** - porasta zbocza dolin rzecznych, ich dna nie zajęte przez zbiorowiska łąkowe, niższe wzgórza oraz partie stoków wyższych wzniesień. Drzewostan tworzą: grab zwyczajny (*Carpinus betulus*), dąb szypułkowy (*Quercus robur*), czasem z dużym udziałem jodły pospolitej (*Abies alba*). Często spotyka się fragmenty ze znacznym udziałem sztucznie wprowadzonej sosny zwyczajnej (*Pinus sylvestris*). W domieszce występują: buk zwyczajny (*Fagus sylvatica*), klon polny (*Acer campestre*), brzoza brodawkowata (*Betula pendula*), czereśnia (*Cerasus avium*) oraz wprowadzona sztucznie sosna zwyczajna (*Pinus sylvestris*). Podszyt tworzą: leszczyna pospolita (*Corylus avellana*), trzmielina zwyczajna (*Euonymus europaeus*), bez czarny (*Sambucus nigra*), czeremcha pospolita (*Padus avium*). W runie spotkać można: zawilca gajowego (*Anemone nemorosa*), bluszcz pospolity (*Hedera helix*), gwiazdnicę wielkowiową (*Stellaria holostea*), kopytnika pospolitego (*Asarum europaeum*), cebulicę dwulistną (*Scilla biflora*), turzycę orzęsioną (*Carex pilosa*), jeżynę gruczołową (*Rubus hiatus*), niecierpka pospolitego (*Impatiens noli-tangere*), miodunkę ćmą (*Pulmonaria obscura*).
- **Podgórski łąg jesionowy (*Carici remotae-Fraxinetum*)** - występuje w formie wąskich smug wzdłuż cieków oraz w obszarach źródliskowych. Drzewostan buduje jesion wyniosły (*Fraxinus excelsior*) z domieszką olszy czarnej (*Alnus glutinosa*) i jaworu (*Acer pseudoplatanus*). Podszyt słabo wykształcony, tworzy leszczyna pospolita (*Corylus avellana*), czeremcha pospolita (*Padus avium*), bez czarny (*Sambucus nigra*) i podrost gatunków tworzących warstwę drzew. Runo stanowią głównie: skrzyp olbrzymi (*Equisetum telmateia*), niecierpek pospolity (*Impatiens noli-tangere*), kniec błotna (*Caltha palustris*), turzyca rzadkokłosa (*Carex remota*), turzyca leśna (*Carex sylvatica*), sadziec konopiasty (*Eupatorium cannabinum*), psianka słodkogórz (*Solanum dulcamara*), szczaw gajowy (*Rumex sanguineus*), pokrzywa (*Urtica dioica*), niezapominajka błotna (*Myosotis palustris*) miodunka ćma (*Pulmonaria obscura*), w niższych warstwach kopytnik pospolity (*Asarum europaeum*), wietlica samicza (*Athyrium filix – femina*), czartawa pospolita (*Circaea lutetiana*).
- **Łąg topolowo-wierzbowy (*Salici-Populetum*)** - zespół roślinny występujący głównie na terasie zalewowej Wisłoki. Drzewostan tworzą: wierzba biała, i wierzba krucha z domieszką topoli czarnej i białej. Jest to zbiorowisko zanikające w skali kraju, w związku z wycinką drzew, związaną z pracami hydrotechnicznymi.
- **Żyźne jedliny (*Abies alba-Oxalis acetosella*)** - porastają niewielkie powierzchnie niżej położonych obszarów zboczy oraz podnóża wzgórz na ciężkich i wilgotnych glebach

w południowej części gminy. Drzewostan tworzy przede wszystkim jodła. W podszycie spotkać można dziki bez i leszczynę.

- **Cieplolubne zbiorowiska okrajkowe (*Rhamno-Prunetea*)** - występują na nasłonecznionych skrajach lasów i miedzach śródpolnych w formie płątów i pasów. Tworzą je takie gatunki jak: śliwa tarnina (*Prunus spinosa*), trzmielina zwyczajna (*Euonymus europaea*), dereń świdwa (*Cornus sanguinea*), głogi (*Crataegus sp.*), róża (*Rosa sp.*).

Na nasypach dróg leśnych i zrębach występują gatunki należące do klasy Epilobietea angustifolii takie jak: trzcinniki piaskowy (*Calamagrostis epigejos*), wierzbówka kiprzyca (*Chamaenerion angustifolium*), poziomka pospolita (*Fragaria vesca*), malina właściwa (*Rubus idaeus*). W miejscach wyciętych łągów wykształca się zespół wiąźówki i bodziszka błotnego (*Filipendulo-Geranietum*).

Świat zwierząt w obrębie ekosystemów leśnych tworzą takie gatunki ssaków jak: jelen europejski (*Cervus elaphus*), sarna (*Capreolus capreolus*), dzik (*Sus strofa*), kuna leśna (*Martes martes*), borsuk (*Meles meles*), tchórz (*Mustela putorius*), lis (*Vulpes vulpes*), łasica (*Mustela nivalis*), gronostaj (*Mustela erminea*), mysz polna (*Apodemus agrarius*), mysz zaroślowa (*Apodemus sylvaticus*), mysz leśna (*Apodemus flavicollis*), nornica ruda (*Clethrionomys galereolus*), nornik bury (*Microtus agrestis*), nornik zwyczajny (*Microtus arvalis*), wiewiórka (*Sciurus vulgaris*), zając szarak (*Lepus europaeus*), orzesznica (*Muscardinus avellanarius*), popielica (*Glis glis*), wiewiórka (*Sciurus vulgaris*).

Spośród ornitofauny w obrębie lasów gniazdują m.in.: jastrząb (*Accipiter gentilis*), myszołów zwyczajny (*Buteo buteo*), jarząbek (*Bonasia bonasia*), turkawka (*Streptopelia turtur*), kukułka (*Cuculus canorus*), puszczyk (*Strix aluco*), sikory (*Parus sp.*), paszkot (*Turdus viscivorus*), jemioluska (*Bombycilla garrulus*), gil (*Pyrrhula pyrrhula*), zięba (*Fringilla coelebs*), trznadel (*Emberiza citrinella*), wilga (*Oriolus oriolus*), dzięcioł średni (*Dendrocopus medius*), dzięcioł czarny (*Dendrocopus martius*).

Herpetofaunę reprezentują takie gatunki jak: ropucha pospolita (*Bufo vulgaris*), ropucha zielona (*Bufo viridis*), rzekotka drzewna (*Hyla arborea*), salamandra plamista (*Salamandra salamandra*), żmija zygzakowata (*Vipera Berus*), zaskroniec (*Natrix natrix*), jaszczurka zwinka (*Lacerta agilis*), jaszczurka żyworodna (*Lacerta vivipara*) oraz traszka karpacka (*Triturus montani*), będąca endemitem karpackim.

Ekosystemy wodne i podmokłe

Zbiorowiska roślinności wodnej należą do najbardziej naturalnych składników szaty roślinnej. Ich udział w gminie Brzostek jest niewielki, spotkać je można głównie w dolinie Wisłoki oraz wzdłuż większych cieków. Brzegi i doliny mniejszych cieków porastają gatunki, należące do rzędu *Convolvuletalia sepium*, takie jak: kielisznik zaroślowy (*Calystegia sepium*), niecierpek himalajski (*Impatiens glandulifera*), mięta długolistna (*Mentha longifolia*), żywokost lekarski

(*Symphytum officinale*), krwawnica pospolita (*Lythrum salicaria*), skrzyp olbrzymi (*Equisetum telmateia*), karbieniec pospolity (*Lycopus europaeus*),

W strefie litoralnej zarastających stawów dominują gatunki zbiorowisk szuwarowych jak: manna mielec (*Glyceria maxima*) i trzcina pospolita (*Phragmites australis*).

Na powierzchni wód stojących lub wolno płynących spotkać można zespół rdestnicy pływającej *Potamogeton natantis* oraz zbiorowiska z klasy *Lemnetea minoris*.

Fauna ryb występujących w rzekach gminy Brzostek obejmuje kilkanaście gatunków. Najlepsze warunki do życia stwarza rybnemu Wiślaka, w której w latach 1994 - 2008 stwierdzono występowanie 32 gatunków ryb oraz jeden gatunek minogów m.in.: uklei (*Alburnus alburnus*), płoci (*Rutilus rutilus*), klenia (*Squalius cephalus*), świnki (*Chondrostoma nasus*), jelca (*Leuciscus leuciscus*), okonia (*Perca fluviatilis*), brzany (*Barbus barbus*), leszcza (*Abramis brama*), krąpia (*Blicca bjorkna*), bolenia (*Aspius aspius*), jazia (*Leuciscus idus*), kiełbia (*Gobio gobio*), szczupaka (*Essox lucius*), certy (*Vimba vimba*), sandacza (*Stizostedion lucioperca*), miętusa (*Lota lota*), brzanki (*Barbus petenyi*), pstrąga potokowego (*Salmo trutta trutta m. fario*), karpia (*Cyprinus carpio*), suma (*Silurus glanis*), wzdręgi (*Scardinius erythrophthalmus*). W potoku Kamienica stwierdzono występowanie m.in. minoga strumieniowego (*Lampetra planeri*), główacza białopłetwego (*Cottus gobio*), piekielnicy (*Alburnoides bipunctatus*), śliza (*Barbatula barbatula*), główacza pręgopłetwego (*Cottus poecilopus*), świnki (*Chondrostoma nasus*), brzany (*Barbus barbus*), certy (*Vimba vimba*).

Ekosystemy łąkowe i murawowe

W zależności od stopnia wilgotności podłoża rozróżnia się dwa wielkie rzędy zbiorowisk roślinnych, w tym **zespoły łąk stale lub okresowo wilgotnych** (rząd *Molinietalia*) z ostrożeniem łąkowym (*Cirsium rivulare*) oraz **zespoły łąk świeżych rajgrasowych** (rząd *Arrhenatheretalia*) z rajgrasem wyniosłym (*Arrhenatheretum elatius*). Zarówno jedne jak i drugie rozwijają się na glebach o różnej zasobności, jednakże nie na skrajnie ubogich i wyjałowionych. Zbiorowiska te wymagają odpowiedniej wilgotności gleby, toteż występują najczęściej w miejscach zasilanych przez opady atmosferyczne, jak i wody spływające po stokach, w dolinach rzek i rowów melioracyjnych, zalewanych w czasie wezbrań i podtapianych. W podmokłych obniżeniach terenu występuje zespół sitowia leśnego *Scirpetum silvatici*.

Na terenie gminy Brzostek występują również cenne zbiorowiska kserotermiczne, czyli murawy ciepłolubne. Składają się one z gatunków roślin wschodnich i południowo-wschodnich, które dotarły w te rejony przemieszczając się przełomowymi dolinami beskidzkich rzek lub przez niskie przełęcze Beskidu Niskiego. Zespoły o cechach kserotermicznych występują na siedliskach suchych, nasłonecznionych zboczach wzgórz, czy dolin rzecznych, głównie przy ekspozycji południowej lub południowo-wschodniej. Panuje w nich specyficzny mikroklimat z wysokimi temperaturami powietrza i gleby. Niedobory wody w porze suszy letniej eliminują

gatunki wrażliwe na susze, a sprzyjają rozwojowi kserofitów – roślin przystosowanych fizjologicznie i anatomicznie do życia w siedliskach z deficytem wody. Roślinami panującymi w tych zbiorowiskach są trawy np. kostrzewy (*Festuca*), a także rośliny kwitnące z klasy *Festuco-Brometea* jak np.: ciemiężyk biało-kwiatowy (*Vincetoxicum officinale*), dąbrówka kosmata (*Ajuga genevensis*), goryczuszka orzęsiona (*Gentianella ciliata*). Maksimum kwitnienia muraw kserotermicznych przypada na późną wiosnę i początek lata. W ekotonie lasów i zarośli spotyka się zioła kserotermiczne: lebidkę pospolitą (*Origanum vulgare*), rzepik pospolity (*Agrimonia eupatoria*), dziurawiec zwyczajny (*Hypericum perforatum*) i inne.

Ekosystemy polne

Zbiorowiska roślinne, należące do klasy *Stellarietea mediae*, związane z obszarami pól uprawnych oraz upraw ogrodowych zajmują znaczącą powierzchnię wśród spotykanych na terenie gminy fitocenoz. Agrocenozy ze względu na zróżnicowaną strukturę upraw (zboża, okopowe, pastewne i sady), podnoszą gatunkową i ekosystemową bioróżnorodność. Tradycyjne, rozdrobnione gospodarstwa rolne z mozaiką upraw zbóż, roślin okopowych, pastewnych i przemysłowych z licznymi miedzami, zadrzewieniami śródpolnymi, wzbogacają różnorodność biologiczną.

Wśród spotykanych gatunków wymienić należy takie jak: kurzyśląd polny (*Anagallis arvensis*), maruna bezwonna (*Matricaria perforata*), żóltlica drobnokwiatowa (*Galinsoga parviflora*), żóltlica owłosiona (*Galinsoga ciliata*), gwiazdnica pospolita (*Stellaria media*), chwastnica jednostronna (*Echinochloa crus-galli*), włośnica sina (*Setaria pumilla*), komosa biała (*Chenopodium album*), rdest ptasi (*Polygonum aviculare*), gorczyca polna (*Sinapsis arvensis*), ostróżeczka polna (*Consolida regalis*).

Zjawiskiem zaobserwowanym w gminie Brzostek jest rosnący udział gruntów odłogowanych. Zaprzestanie uprawy roli powoduje stopniową sukcesję wtórną roślinności aż do zbiorowisk leśnych.

Odłogi o dużym stopniu zaawansowania sukcesji wtórnej, są ważnym elementem osnowy ekologicznej, tworząc często swoistą strefę buforową. Należą często do najbogatszych florystycznie siedlisk a w obrębie pól obejmujących kilkaset metrów kwadratowych notuje się niekiedy ponad 100 gatunków roślin, często rzadkich i chronionych. Wieloletnie odłogi z udziałem pionierskich gatunków drzew i krzewów są istotnym elementem współczesnego krajobrazu wiejskiego. Ich obecność podnosi stopień jego naturalności, zwiększa jego mozaikowatość oraz przyczynia się do wzrostu atrakcyjności wizualnej i turystycznej.

Istotną rolę we wzbogacaniu różnorodności biologicznej i krajobrazowej obszarów rolnych odgrywają również zadrzewienia śródpolne.

Wśród fauny, zamieszkującej obszary pól i łąk wymienić można takie gatunki jak: kuropatwa (*Perdix perdix*), przepiórka (*Coturnix coturnix*), bażant (*Phasianus colchicus*),

skowronek polny (*Alauda arvensis*), pokrzewka cierniówka (*Sylvia communis*), gąsiorek (*Lanius collurio*), trznadel (*Emberiza citrinella*), pleszka (*Phoenicurus phoenicurus*), pliszka siwa (*Motacilla alba*), pliszka żółta (*Motacilla flava*), bocian biały (*Ciconia ciconia*), szczygieł (*Carduelis carduelis*), świergotek łąkowy (*Anthus pratensis*).

Na łąkach, polach i w lasach spotkać można powszechnie mysz polną (*Apodemus agrarius*), mysz zaroślową (*Apodemus sylvaticus*), mysz leśną (*Apodemus flavicollis*), nornicę rudą (*Clethrionomys glareolus*), darniówkę zwyczajną (*Pitymus subterraneus*), nornika zwyczajnego (*Microtus arvalis*) i nornika burego (*Microtus agrestis*).

Zadrzewienia śródpolne są siedliskiem wielu gatunków zwierząt, w tym zwierząt pożytecznych dla gospodarki rolnej jak np. owady zapylające rośliny i ptaki owadożerne.

Ekosystemy ruderalne

Zbiorowiska synantropijne powstają wyłącznie w miejscach, na których człowiek zniszczył uprzednio naturalną szatę roślinną. W dużej części są to gatunki obce naszej florie. Rośliny te są mniej odporne na nasze warunki klimatyczne i łatwo ustępują trwalszym gatunkom rodzimym, dlatego zbiorowiska synantropijne utrzymują się dłużej tylko przy nieprzerwanej ingerencji człowieka. Rośliny synantropijne stanowią jedno z początkowych ogniw w procesie sukcesji do trwałych zbiorowisk potencjalnych. Są roślinnością glebotwórczą, ich skład gatunkowy ulega stałym przekształceniom wraz z polepszaniem się warunków glebowych. Mają znaczenie biocenotyczne, stanowią bazę pokarmową dla zimującego ptactwa.

Roślinność synantropijną cechuje duża dynamika zmian np. strukturze i składzie gatunkowym, będących wypadkową zmieniających się warunków środowiska i w znacznym stopniu przemian w działalności człowieka. Powierzchnia zajmowana przez zbiorowiska synantropijne stale wzrasta kosztem rodzimej, niegdyś rozpowszechnionej roślinności wiejskich przychaci i przydroży.

Gatunki zbiorowisk ruderalnych, związanych z sąsiedztwem zabudowań i szlaków komunikacyjnych to m.in.: pokrzywa zwyczajna (*Urtica dioica*), bylica pospolita (*Artemisia vulgaris*), szczaw tępolistny (*Rumex obtusifolius*), jasnota biała (*Lamium album*), łopian pajęczynowaty (*Arctium tomentosum*), cykoria podróżnik (*Cichorium intybus*), bniec biały (*Melandrium album*), wrotycz pospolity (*Tanacetum vulgare*), Inica pospolita (*Linaria vulgaris*), nostryk biały (*Melilotus alba*), nostryk żółty (*Melilotus officinalis*), wiesiołki (*Oenothera sp.*). Wśród często występujących w sąsiedztwie zabudowań i dróg gatunków, spotyka się te należące do związku *Polygonion avicularis* – muraw dywanowych w miejscach silnie wydeptywanych takie jak: rumianek bezpłomieniowy (*Chamomilla suaveolens*), życica trwała (*Lolium perenne*), babka zwyczajna (*Plantago major*), wiechlina roczna (*Poa annua*).

W obrębie zabudowań spotkać można głównie dwa gatunki gryzoni: mysz domową (*Mus musculus*) oraz szczura wędrownego (*Rattus norvegicus*).

Do popularnych gatunków gniazdujących w osiedlach należą: bocian biały (*Ciconia ciconia*), sierpówka (*Streptopelia decaocto*), płomykówka (*Tyto alba*), jerzyk (*Apus apus*), oknówka (*Delichon urbica*), gawron (*Corvus frugilegus*), wróbel (*Passer domesticus*), mazurek (*Passer montanus*), szpak (*Sturnus vulgaris*) oraz mucholówka szara (*Muscicapa strata*), zięba (*Fringilla coelebs*), kapturka (*Silvia atricapilla*), sikory (*Parus sp.*).

5.3. ZAGROŻENIA

5.3.1. Zagrożenia naturalne

5.3.1.1. Zagrożenia ruchami masowymi

Rzeźba Pogórza na terenach objętych opracowaniem kształtowana jest przez procesy morfodynamiczne do których należą ruchy masowe. Rozwój ruchów masowych może wystąpić gwałtownie i objąć znaczne obszary stoków, na których dotychczas nie występowały, ale także uaktywnić stare nieaktywne osuwiska.

Ruchami masowymi nazywamy powierzchniowe przemieszczanie w dół stoku zwierzeliny, osadów stokowych oraz przypowierzchniowych partii podłoża pod wpływem siły ciężkości lub na skutek działalności człowieka.

Budowa geologiczna, tektonika, spadki terenu powyżej 10% w powiązaniu z opadami atmosferycznymi o dużym natężeniu, sprzyjają aktywności ruchów masowych, które są naturalnymi procesami geomorfologicznymi w kształtowaniu rzeźby terenu.

Osuwiska (aktywne i nieaktywne) położone są na stokach (zboczach) o spadkach powyżej i poniżej 15%, na skarpach nasypów drogowych, w lejach źródłowych cieków, a także u podnóży stoków, blisko cieków o głęboko erozyjnie wciętych korytach.

Zagrożone mogą być także tereny o mniejszych spadkach, nawet poniżej 10%, gdzie na skutek nadmiernego uwilgocenia w porze deszczowej następuje uplastycznienie osadów pylastych (pyły, gliny pylaste, gliny lessowate, lessy), co skutkuje ich osiadaniem w powiązaniu z sufozją (wymywaniem) tych osadów w części spągowej.

Ruchy masowe, zwłaszcza osuwiska, powodują duże szkody w infrastrukturze komunikacyjnej i technicznej, uszkadzają i niszczą budynki, a także degradują użytki rolne i leśne.

Możliwości ograniczenia zagrożeń ruchami masowymi sprowadzają się do działań m.in. odwodnienia terenów osuwiskowych, umocnienia skarp, zwiększenia terenów zalesionych, zmiany użytkowania gruntów ornych na korzyść użytków zielonych oraz wyłączenia z zabudowy gruntów potencjalnie zagrożonych ruchami masowymi na stokach stromych o spadkach powyżej 15%.

Na planszy „Studium” zaznaczono tereny osuwiskowe w obszarze gm.Brzostek.

5.3.1.2. Zagrożenia powodziowe

Powodzią nazywane jest ekstremalne wezbranie wody w ciekach naturalnych, podczas którego woda po przekroczeniu stanu brzegowego zalewa doliny rzeczne, powodując zagrożenie dla ludności i mienia. Należy dodać, iż wezbrania powodziowe zalewając dna dolin mają także skutki pozytywne: nawadniają łąki, podnoszą poziom wód gruntowych przez infiltrację, zwiększają parowanie z powierzchni wody, a tym samym zwiększają wilgotność powietrza, co ma znaczenie klimatyczne.

Największe powodzie określane mianem katastrofalnych, występują w dolinie Wisłoki i jej dopływów. Duże obszary objęte zalewem wód powodziowych notowane były w latach: 1934, 1960, 1970, 1997, 2001, 2006 i 2010. Powódź czerwcowa w 2010 r. porównywana do powodzi w roku 1934 swoim zasięgiem zbliżyła się w rejonie Brzostka do granicy wody stuletniej ($p=1\%$).

Obszary **szczególnego zagrożenia powodzią** wyznaczone zostały na planszy „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gm.Brzostek” na podstawie Studium sporządzonego przez Dyrektora RZGW Kraków w 2005 r. Za granicę obszarów szczególnego zagrożenia powodzią dla terenów nieobwałowanych w dolinie Wisłoki i jej dopływów Kamienicy i Gogołówki przyjęto granicę wody stuletniej ($p=1\%$), która jest zbliżona do wody dwustuletniej ($p=0,5\%$).

W granicach zmiany Studium występują obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1% oraz obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10%, według sporządzonych przez Prezesa Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej map zagrożenia powodziowego w ramach projektu pn. „Informatyczny system osłony kraju przed nadzwyczajnymi zagrożeniami” (ISOK). Cały obszar zmiany Studium leży w zasięgu obszaru, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi 0,2 % według ww. map zagrożenia powodziowego. Ww zasięgi oparto o mapy podane do publicznej wiadomości 22 października 2020 r.

W oparciu o opracowanie Ekofizjograficzne uwzględniono również na planszy zasięg zalewu wodami powodziowymi z 2010 r. dla potoku Kamionka.

W czasie burz, opadów nawałnych i rozlewnych oraz wiosną (tajanie śniegu), podtapiane są tereny stanowiące zagłębienia nieckowate, a także położone w dolinach cieków o małych spadkach. Ze względu na utrudniony spływ powierzchniowy, gromadzi się tu woda na dłuższy czas powodując **podtopienia**.

5.3.2. Zagrożenia antropogeniczne

5.3.2.1. Zanieczyszczenie atmosfery i degradacja klimatu lokalnego

Na terenie gminy Brzostek nie występują znaczące źródła emisji zanieczyszczeń przemysłowych. Tego typu źródła zanieczyszczeń powietrza znajdują się głównie poza terenem gminy. Przewaga wiatrów zachodnich sprawia, że pochodzą one głównie z aglomeracji krakowskiej i śląskiej oraz z rejonu Tarnowa.

Największym zagrożeniem jakości powietrza w gminie Brzostek jest tzw. niska emisja zanieczyszczeń, powstająca w niezorganizowanych źródłach emisji o małej wysokości emitorów takich, jak węglowe piece domowe i lokalne kotłownie. Spala się w nich węgiel, zazwyczaj, niskiej jakości z dużą zawartością siarki i substancji lotnych. Niska sprawność lub brak instalacji oczyszczania spalin, powodują emisję głównie tlenków węgla, siarki i pyłu. Rozpowszechniony zwyczaj spalania odpadów, w tym tworzyw sztucznych w domowych paleniskach, powoduje emisję szczególnie szkodliwych związków jak dioksyny, furany i WWA (wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne). Wielkość emisji z tych źródeł jest trudna do oszacowania i wykazuje zmienność sezonową wzrastając bardzo w chłodnej porze roku.

Istotnym źródłem zanieczyszczenia powietrza jest droga krajowa nr 73. Na kierunek rozprzestrzeniania zanieczyszczeń od pojazdów samochodowych największy wpływ ma aktualnie panujący kierunek wiatru. Wzrost natężenia ruchu pojazdów powoduje zwiększenie zanieczyszczenie powietrza węglowodorami, tlenkami węgla, tlenkami azotu i pyłem.

W gm. Brzostek brak jest punktów pomiarowych zanieczyszczeń powietrza, dlatego też trudno określić stężenie zanieczyszczeń w jej obszarze. Najbliższy punkt pomiarowy zlokalizowany jest w Jaśle. Pomiar w ramach krajowej sieci monitoringu zanieczyszczeń powietrza prowadzi Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Rzeszowie. Ocenę jakości powietrza przeprowadza się w strefach, które w województwie podkarpackim wyznaczono dwie: **1 - miasto Rzeszów, 2 - strefa podkarpacka**. Obszar **gminy Brzostek** położony jest w **strefie podkarpackiej**.

Strefę zalicza się do określonej klasy (A, B, C), w oparciu o ocenę poziomu wymienionych w poniższej tabeli substancji w powietrzu. Określa się jedną klasę strefy ze względu na ochronę zdrowia i jedną klasę ze względu na ochronę roślin.

Wynikowe klasy jakości powietrza w **strefie podkarpackiej** w roku 2010 z uwzględnieniem poszczególnych zanieczyszczeń przedstawia poniższa tabela:

zanieczyszczenia	SO ₂	NO ₂	CO	C ₆ H ₆	PM10	PM2.5	As	Cd	Ni	Pb	B(a)P	O ₃
ochrona zdrowia	A	A	A	A	C	C	A	A	A	A	C	A
ochrona roślin	A	A	-	-	-	-	-	-	-	-	-	A

Kryteria zaliczenia strefy do określonej klasy:

- **klasa A** – poziom stężeń nie przekraczający poziomów dopuszczalnych i poziomów docelowych.
- **klasa B** – poziom stężeń powyżej poziomów dopuszczalnych, lecz nie przekraczający poziomów dopuszczalnych powiększonych o margines tolerancji.
- **klasa C** – powyżej poziomu dopuszczalnego powiększonego o margines tolerancji.

Według kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia strefa podkarpacka mieści się w klasie A za wyjątkiem stężeń pyłów i benzopirenu, które zaliczono do klasy C natomiast według kryteriów ochrony roślin strefę sklasyfikowano w klasie A.

5.3.2.2. Zagrożenia wód powierzchniowych i podziemnych

Jakość wód w ciekach powierzchniowych uwarunkowana jest zarówno przez zrzut ścieków poza terenem gminy, jak i nieuporządkowaną gospodarkę ściekową na terenach wiejskich gminy.

Na terenie województwa podkarpackiego w 2010 roku dokonano oceny jakości wód powierzchniowych wykorzystywanych do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia. Żaden z 16 punktów pomiarowo – kontrolnych nie znalazł się na terenie gm. Brzostek. Najbliższy pomiar w rejonie obszaru gminy przeprowadzono na rzece Wisłoce na 61,7 km jej biegu (na odcinku od p.Chotowskiego do p.Rzeki). W punkcie tym wody nie spełniały wymagań, jakim powinny odpowiadać wody powierzchniowe pozyskiwane do zaopatrzenia ludności w wodę pitną. Rok wcześniej pomiar w tym samym punkcie zakwalifikował jakość wody do kategorii A3 (wody wymagające wysokosprawnego uzdatniania fizycznego i chemicznego). Postępująca degradacja jakości wody jest wynikiem wysokiego zanieczyszczenia manganem, fenolami, ogólnym węglem organicznym oraz bakteriami grupy coli typu kałowego.

W tym samym punkcie pomiarowo - kontrolnym przeprowadzono monitoring wód przeznaczonych do bytowania ryb. Ocena pod względem wymagań, jakim powinny odpowiadać wody śródlądowe będące środowiskiem ryb w warunkach naturalnych wykazała, że wody w tym punkcie nie spełniają określonych wymagań ze względu na przekroczenie wskaźników: azotu amonowego, niejonowych amoniaków oraz azotynów.

W 2008-2010 w województwie podkarpackim został wykonany monitoring wód w celu oceny stopnia eutrofizacji. W warunkach normalnych eutrofizacja jest bardzo powolnym procesem naturalnym, jednak w wyniku działalności człowieka proces ten został gwałtownie przyspieszony. Badania Wisłoki w gm. Brzostek (monitoring rzeki objęto na odcinku od Ropy do Potoku Chotowskiego) wykazały **postępującą eutrofizację**, ze względu na przekroczenie zawartości fitobentosu.

W 2009 ponadto na odcinku Wisłoki od Ropy do Potoku Chotowskiego została przeprowadzona ocena stanu/potencjału ekologicznego i stanu chemicznego wód powierzchniowych. *Stan/potencjał ekologiczny* na tym odcinku sklasyfikowany został jako *umiarkowany* na podstawie elementów biologicznych (fitobentos i makrofity) oraz podstawowych wskaźników fizykochemicznych (stan fizyczny, warunki tlenowe, zanieczyszczenia organiczne, zasolenie, zakwaszenie, substancje biogenne). Z kolei *stan chemiczny* dla tej części Wisłoki określony został jako *dobry* na podstawie wskaźników chemicznych, które charakteryzują występowanie w wodach substancji priorytetowych i innych substancji zanieczyszczających, wymienionych w rozporządzeniu w sprawie sposobu klasyfikacji jednolitych części wód powierzchniowych (2008). Ogólna ocena Wisłoki na analizowanym odcinku będący wypadkową stanów ekologicznego i chemicznego określona została w 2009 roku jako zła.

Mniejsze ciekі płynące przez gminę Kamienica, Słony, Gogołówka, Dębna nie są monitorowane.

Ciekі na Pogórzu Strzyżowskim, ze względu na znaczne spadki, intensywniejsze mieszanie, napowietrzanie wody - posiadają zdolność samooczyszczania i regeneracji jakości wody oraz życia biologicznego. Bardzo ważnym czynnikiem, „wspierającym” te naturalne procesy będzie skanalizowanie gminy. Obecnie dysproporcja pomiędzy terenami zwodociągowanymi, a skanalizowanymi powoduje zwiększanie się ilości ścieków, a tym samym wzrost zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych.

Wody podziemne, badane przez PIG w 2010 r. w obrębie JCWPd Nr 157 w Brzostku zostały zaliczone do klasy III (wody zadowalającej jakości).

Nieszczelność licznych szamb, jak i „dzikie” wyloty kanalizacji powodują niekontrolowany zrzut ścieków bezpośrednio do gruntu lub do wód - stanowiąc znaczące zagrożenie dla czystości wód podziemnych i powierzchniowych. Znaczącym źródłem zanieczyszczeń zagrażającym wodom podziemnym są: środki chemiczne ochrony roślin, nawozy mineralne i naturalne stosowane w nadmiernych dawkach lub w niewłaściwy sposób.

Naturalnymi źródłami zanieczyszczeń wód podziemnych związkami żelaza i manganu są gliny przykrywające warstwę wodonośną, z której są wymywane na drodze zmian kwasowości oraz potencjału oksydacyjno-redukcyjnego w środowisku hydrochemicznym.

W dolinie Wisłoki wydzielono Głównych Zbiorników Wód Podziemnych Nr 433 wymagający najwyższej ochrony, przed zanieczyszczeniem jego wód.

5.3.2.3. Zagrożenia pokrywy glebowo-roślinnej

Degradacja gleb obejmuje niekorzystne zmiany w środowisku glebowym, powodujące obniżenie ich urodzajności. Może być powodowana przez naturalne czynniki przyrodnicze lub niewłaściwą działalność człowieka. Zagrożenie rolniczej przestrzeni produkcyjnej ma charakter ilościowy i jakościowy. Charakter ilościowy wyraża się w zmniejszeniu powierzchni użytkowanej rolniczo w następstwie przejmowania gruntów na cele nierolnicze. Tego typu proces występuje w gm. Brzostek ze stałą tendencją wzrostową. Zagrożenia jakościowe gruntów rolnych związane jest z oddziaływaniem zanieczyszczeń przemysłowych, komunikacyjnych i rolniczych, zmianą stosunków wodnych, a także z mechanizacją rolnictwa i produkcją zwierzęcą.

Wśród różnych form niszczenia pokrywy glebowej przez rolników należy wskazać: deformacje stosunków wodnych, niewłaściwą mechanizację i wadliwą chemizację. Mechanizacja rolnictwa w wyniku, której na polach stosowane są ciężkie ciągniki, ciężkie pługi, maszyny żniwne, kombajny i koparki może spowodować ujemne skutki dla środowiska glebowego i jego urodzajności. Ciężki sprzęt rolniczy ugniata glebę, niszczy jej strukturę i zmniejsza porowatość. Efektem tego jest występujące zachwianie równowagi wodno-powietrznej gleby, co ujemnie wpływa na wzrost i plonowanie roślin. Chemizacja gleb obok korzyści powoduje postępujące w czasie zagrożenie środowiska glebowego. Zbyt duże dawki nawozów ujemnie wpływają na gleby i organizmy w nich żyjących oraz przyczyniają się do eutrofizacji wód. Źródłem chemicznych skażeń gleb są także stosowane w ochronie roślin pestycydy, herbicydy i fungicydy.

Największym zagrożeniem naturalnym gleb na terenach gminy jest **erozja eoliczna**, która powoduje wywiewanie cząstek gleby, głównie na odsłoniętych orką polach oraz **erozja wodna**, której sprzyja ukształtowanie terenu. Konsekwencją erozji jest zmniejszanie miąższości gleby, wymywanie składników pokarmowych oraz pogorszenie jej struktury.

Większość gleb ma odczyn kwaśny i bardzo kwaśny. Odczyn gleby reguluje przyswajalność składników pokarmowych. Wzrost zakwaszenia utrudnia pobieranie przez rośliny wapnia, fosforu i magnezu oraz powoduje nadmierną rozpuszczalność składników toksycznych dla roślin, a to glinu, żelaza i manganu. Gleby kwaśne ulegają poprawie po zastosowaniu wapnowania. W Programie Ochrony Środowiska dla gminy Brzostek potrzebę wapnowania wskazuje się dla 69 % powierzchni użytków rolnych, a dla 17 % wapnowanie jest wskazane w stopniu ograniczonym.

Zanieczyszczenia gleb metalami ciężkimi nie należy wiązać jedynie z emisją z przemysłu, palenisk domowych czy komunikacji, ale również ze stosowaniem zanieczyszczonych metalami ciężkimi nawozów sztucznych oraz osadów ściekowych do nawożenia pól. Kwaśny odczyn gleb sprzyja migracji metali w glebie i przyswajaniu ich przez rośliny. Stwarza to zagrożenie zanieczyszczenia głębszych warstw gleby, a w konsekwencji przenikania metali ciężkich do wód podziemnych. Według „Programu Ochrony Środowiska dla

Gminy Brzostek” przeprowadzone badania na zawartość dopuszczalnych stężeń metali w glebie, nie stwierdziły zanieczyszczeń gleb metalami ciężkimi.

5.3.2.4. Zagrożenia środowiska przez hałas

Podstawowymi źródłami hałasu w gminie są pojazdy samochodowe, maszyny i ciągniki rolnicze oraz maszyny i urządzenia przemysłowe. W obszarze nie ma zakładów emitujących hałas z pracujących instalacji o ponadnormatywnym charakterze.

Największym zagrożeniem akustycznym jest hałas komunikacyjny wzdłuż drogi krajowej Nr 73. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska przeprowadził w 2008 r. (na wniosek mieszkańców) pomiary hałasu w zakresie monitoringu kontrolnego we wsi Bielowy gm. Pilzno, położonej przy drodze nr 73 w odległości kilku kilometrów od granicy gm. Brzostek. Wyniki tych badań wskazują na znaczne przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku określonych Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. (Dz. U. Nr 120 poz. 826). Przy dopuszczalnej wartości hałasu dla zabudowy mieszkaniowej, wynoszącej 55 dB w porze dziennej i 50 dB w porze nocnej zmierzony równoważny poziom dźwięku A (LAeq) wyniósł odpowiednio 72,0 dB i 69,9 dB. Oznacza to, że w porze nocnej hałas może być wyższy od dopuszczalnego nawet o 40%. W oparciu o powyższe badanie, należy wnosić iż w obszarze gm. Brzostek wzdłuż drogi krajowej nr 73 występują przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku. Według autora Ekofizjografii, strefa przekroczeń dopuszczalnego poziomu dźwięku w porze dziennie-wieczorowej może sięgać 150-200 m od drogi krajowej Nr 73. Sporadyczne przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu w porze dziennej, mogą występować także na drogach powiatowych.

5.3.2.5. Pola elektromagnetyczne

Źródłami promieniowania w obszarze są stacje i linie energetyczne, stacja telefonii komórkowej, nadajniki radiowe i telewizyjne.

Linia energetyczna wysokiego napięcia 110 kV przebiegająca na południu gminy stanowi istotne źródło promieniowania. Również linie średniego napięcia 30 kV i 15 kV, stacje transformatorowe (62 szt.) oraz stacja telefonii komórkowej są źródłem promieniowania. Dopuszczalne poziomy pól elektromagnetycznych w środowisku o częstotliwości 50Hz dla terenów przeznaczonych pod zabudowę to 1kV/m dla składowej elektrycznej i 60A/m dla składowej magnetycznej.

5.4. TERENY I OBIEKTY CHRONIONE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODREBNYCH

5.4.1. Park Krajobrazowy

Czarnorzecko - Strzyżowski Park Krajobrazowy został utworzony rozporządzeniami:

- Nr 11 Wojewody Rzeszowskiego z dnia 16 marca 1993 r. w sprawie utworzenia Czarnorzecko-Strzyżowskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Rzeszowskiego Nr 3, poz. 35),
- Nr 15 Wojewody Krosnieńskiego z dnia 7 kwietnia 1993 r. w sprawie utworzenia Czarnorzecko-Strzyżowskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Krosnieńskiego Nr 8, poz. 56)
- Nr 6 Wojewody Tarnowskiego z dnia 23 lipca 1993 r. w sprawie utworzenia Czarnorzecko-Strzyżowskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Województwa Tarnowskiego Nr 6, poz. 47) zmienione rozporządzeniem Nr 34 Wojewody Podkarpackiego z dnia 30 kwietnia 2004 r. w sprawie utworzenia Czarnorzecko-Strzyżowskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Województwa Podkarpackiego Nr , poz. 614), *które utraciły moc z dniem wejścia w życie*
- rozporządzenia Nr 63 Wojewody Podkarpackiego z dnia 16 czerwca 2005 r. w sprawie Czarnorzecko-Strzyżowskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego Nr 82, poz. 1388).

5.4.2. Obszar sieci ekologicznej Natura 2000

Wzdłuż rzek Wisłoki i Kamienicy znajduje się ponad 8% obszaru **Natura 2000 Wisłoka z dopływami PLH180052** w miejscowościach: Bukowa, Klecie, Brzostek, Przeczyca, Kamienica Dolna, Gorzejowa. Obszar o całkowitej powierzchni 2 653,1 ha, ma znaczenie wspólnotowe.

Obszar wyznaczono w oparciu o Dyrektywę siedliskową dla ochrony 16 cennych siedlisk i 7 gatunków ptaków (bocian czarny, bocian biały, błotniak stawowy, derkacz, puszczyk uralski, zimorodek zwyczajny, dzięcioł czarny). Najcenniejszymi zbiorowiskami roślinnymi są lasy, zarośla łęgowe i łąkowe oraz łąki. W ostoi występuje 5 gatunków ryb z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej tj.: łosoś atlantycki i głowacz pręgopłetwy, miętus, lipień, certa, 2 gatunki ssaków: bóbr europejski i wydra europejska oraz 4 gatunki bezkręgowców: skójką gruboskorupowa, modraszek teleius, czerwończyk nieparek, modraszek nausitous.

5.4.3. Rezerваты

I. Istniejący rezerwat „Kamera” utworzony Zarządzeniem Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 25 stycznia 1995 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M. P. z dnia 4 lutego 1995 r.), w celu zachowania ze względów naukowych i dydaktycznych naturalnego skupiska *kłokoczki południowej Staphylea pinnata* oraz dobrze wykształconego zbiorowiska *żyznej buczyny karpackiej*.

Rezerwat znajduje się we wsi Smarżowa, obejmuje oddziały leśne nr: 180 a, b, c, 181a, 183a kompleksu leśnego Nadleśnictwa Dębica.

Tabela 10. Gatunki chronione występujące w rezerwacie Kamera”

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska
Ochrona ścisła		
•	buławnik mieczolistny	<i>Cephalanthera longifolia</i>
•	wawrzynek wilczełyko	<i>Daphne mezereum</i>
•	widłak goździsty	<i>Lycopodium clavatum</i>
•	bluszcz pospolity	<i>Hedera helix</i>
•	kłokoczka południowa	<i>Staphylea pinnata</i>
•	barwinek pospolity	<i>Vinca minor</i>
Ochrona częściowa		
•	kopytnik pospolity	<i>Asarum europaeum</i>
•	przytulia wonna	<i>Galium odoratum</i>
•	kalina koralowa	<i>Viburnum opulus</i>

5.4.4. Projektowany rezerwat „Dęborzyn”

Na pograniczu gm. Brzostek i Jodłowa projektuje się **rezerwat leśno-florystyczny Dęborzyn** o powierzchni 150 ha. Obejmuje on lasy leśnictwa Siedliska o powierzchni 97,95 ha oraz grunty leśne indywidualnych właścicieli 53 ha, położone na wschodnim zboczu Wzgórz Dęborzyńskich.

Cele utworzenia rezerwatu jest zachowanie:

- typowego dla wschodniej części Pogórza Ciężkowickiego piętrowego układu zbiorowisk leśnych, z modelowo wykształconym, niezwykle bogatym runem obfitującym w chronione i rzadkie gatunki roślin,
- licznego stanowiska (ok. 1000 egzemplarzy) kłokoczki południowej (*Staphylea pinnata*),
- malowniczego krajobrazu przełomowego odcinka rzeki Wisłoki płynącej przez Wzgórz Dęborzyńskie,
- stanowiska archeologicznego „wczesnośredniowiecznego grodziska w Przeczycy”.

5.4.5. Pomniki przyrody

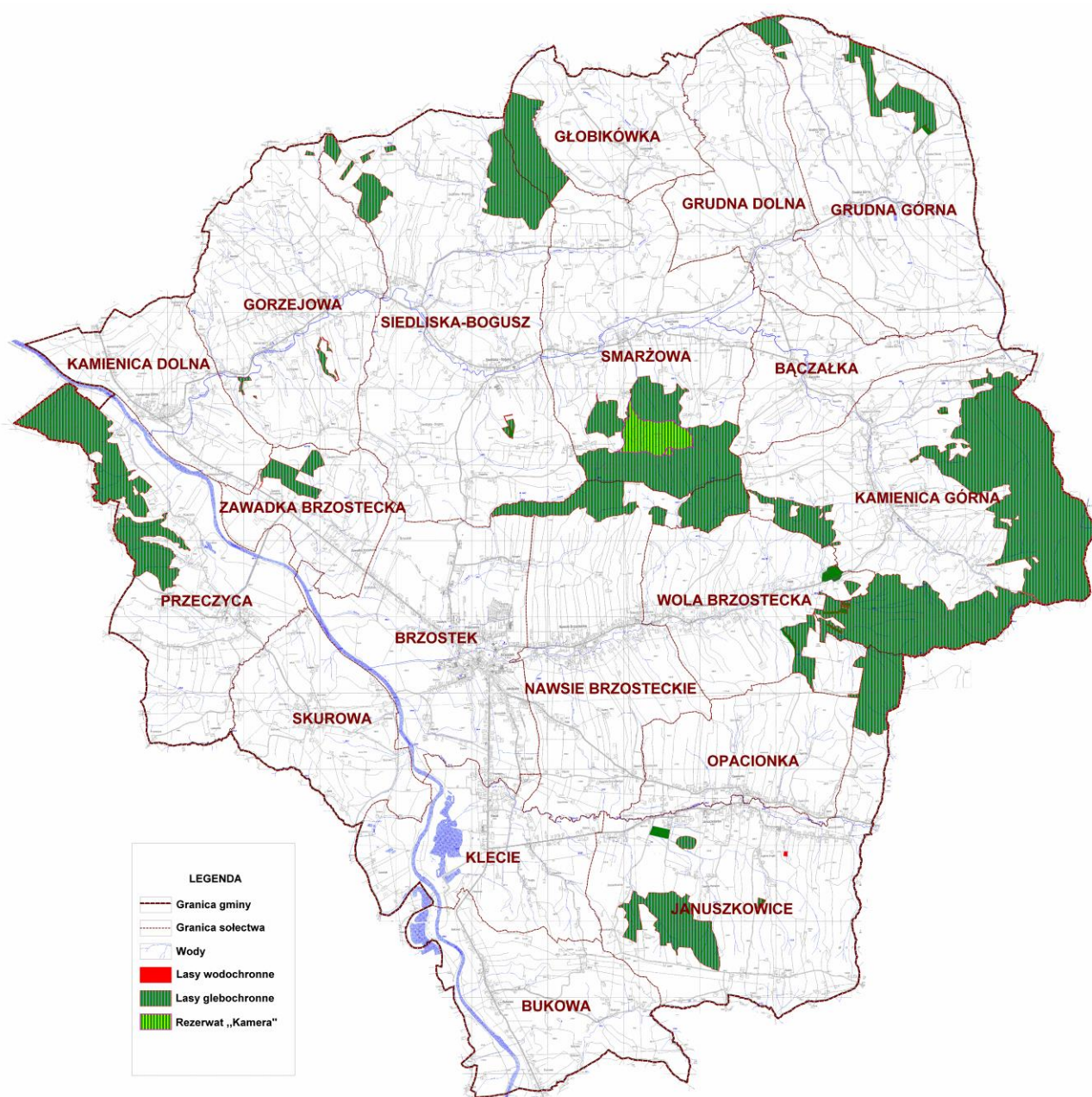
Tabela 11. Wykaz istniejących pomników w gminie Brzostek:

Przedmiot ochrony	Obwód pierśnicy (cm)	Wysokość (m)	Lokalizacja i własność/ Uwagi	Podstawa prawna
Dąb szypułk. <i>Quercus robur</i> „Stefek”	480	24	Działka ewidencyjna nr 291/1 w miejscowości Głobikówka	Rozporządzenie nr 2/04 Wojewody Podkarpackiego z dnia 1 grudnia 2004 r.
Dąb szypułkowy <i>Quercus rober</i>	950	-	Przy Filii SKR w Brzostku – Januszkowice, działka ewidencyjna nr 60/,70	Zarządzenie nr 2/87 Wojewody Tarnowskiego z dnia 26 lutego 1987r.
Kłokoczka południowa (<i>Staphylea pinnata</i> L.)	10 sztuk	-	Oddział 180 b, działka ewidencyjna nr 62/, 71 Leśnictwo Siedliska, Nadleśnictwa Dębica	

5.4.6. Lasy ochronne

Decyzją Ministra Środowiska znak DL.Ip-0233-10/05 z 6 czerwca 2005 roku lasy stanowiące własność Skarbu Państwa pozostające w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe, o łącznej powierzchni 8 301 ha położone na terenie gminy Brzostek w oddziałach: 145-179, 181b-d,f, 182, 183b, 184-189. w Nadleśnictwie Dębica - zostały uznane jako **lasy ochronne**. Kategorią ochronności lasów jest *funkcja glebochronna*, a jedynie niewielki obszar lasu położony w miejscowości Januszkowice pełni *funkcję wodochronną*. Występują również plantacje nasienne, szkółki leśne.

Rysunek 4. Przestrzenne rozmieszczenie lasów ochronnych w gm. Brzostek.

5.4.7. Ochrona gatunkowa

Gmina Brzostek nie posiada aktualnej inwentaryzacji gatunków flory i fauny, które są objęte ochroną ścisłą lub częściową. Załączony wykaz roślin i zwierząt chronionych, opracowano w oparciu o materiały do Planu Ochrony Czarnorzecko-Strzyżowskiego Parku Krajobrazowego oraz Planu Ochrony Przyrody Nadleśnictwa Dębica.

Tabela 12. Chronione gatunki roślin

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Status ochrony	Uwagi
1.	Bagnica torfowa	<i>Scheuchzeria palustris</i>	S	N
2.	Bagno zwyczajne	<i>Ledum palustre</i>	S	N
3.	Barwinek pospolity	<i>Vinca minor</i>	C	C-S, N
4.	Bluszcz pospolity	<i>Hedera helix</i>	C	C-S
5.	Buławnik mieczolistny	<i>Cephalanthera longifolia</i>	S	C-S
6.	Buławnik wielkokwiatowy	<i>Cephalanthera damasonium</i>	S	C-S
7.	Cebulica dwulistna (oszlach)	<i>Scilla bifolia</i>	S	C-S, N
8.	Ciemnżyca zielona	<i>Veratrum lobelianum</i>	S	C-S
9.	Cis pospolity	<i>Taxus baccata</i>	S	C-S, N
10.	Czarnuszka polna	<i>Nigella arvensis</i>	S	N
11.	Czosnek niedzwiedzi	<i>Allium ursinum</i>	C	C-S N
12.	Dziewięcił bezłodygowy	<i>Carlina acaulis</i>	S	N
13.	Gnieźnik leśny	<i>Neottia nidus-avis</i>	S	C-S, N
14.	Goryczka krzyżowa	<i>Gentiana cruciata</i>	S	C-S, N
15.	Goryczka trojeściowa	<i>Gentiana asclepiadea</i>	C	C-S
16.	Goryczuszka (goryczka) Orzęsiona	<i>Gentianella ciliata</i>	S	C-S, N
17.	Goździk kosmaty	<i>Dianthus armeria</i>	S	N
18.	Gółka długostrogowa	<i>Gymnadenia conopsea</i>	S	C-S, N
19.	Grąźel żółty	<i>Nuphar lutea</i>	C	C-S
20.	Jęczyznik zwyczajny	<i>Phyllitis scolopendrium</i>	S	C-S
21.	Kalina koralowa	<i>Viburnum opulus</i>	C	C-S
22.	Kłokoczka południowa	<i>Staphylea pinnata</i>	S	C-S, N
23.	Konwalia majowa	<i>Convallaria maialis</i>	C	C-S, N
24.	Kopytnik pospolity	<i>Asarum europaeum</i>	C	C-S, N
25.	Kotewka orzech wodny	<i>Trapa natans</i>	S	N
26.	Kruszczyk błotny	<i>Epipactis palustris</i>	S	C-S, N
27.	Kruszczyk rdzawoczerwony	<i>Epipactis atrorubens</i>	S	N
28.	Kruszczyk siny	<i>Epipactis purpurata</i>	S	C-S, N
29.	Kruszczyk szerokolistny	<i>Epipactis helleborine</i>	S	C-S, N
30.	Kruszyna pospolita	<i>Frangula alnus</i>	C	C-S, N
31.	Kukułka (storzyc) Fuchsa	<i>Dactylorhiza fuchsii</i>	S	C-S, N
32.	Kukułka (storzyc) krwista	<i>Dactylorhiza incarnata</i>	S	N
33.	Kukułka (storzyc) plamista	<i>Dactylorhiza maculata</i>	S	C-S, N
34.	Kukułka (storzyc) szerokolistna	<i>Dactylorhiza majalis</i>	S	C-S, N
35.	Lilia złotogłów	<i>Lilium martagon</i>	S	C-S, N
36.	Mącznica lekarska	<i>Arctostaphylos uva-ursi</i>	S	N
37.	Mieczyk dachówkowaty	<i>Gladiolus imbricatus</i>	S	C-S, N
38.	Naparstnica zwyczajna	<i>Digitalis grandiflora</i>	C	C-S
39.	Nasięźrzał pospolity	<i>Ophioglossum vulgatum</i>	S	C-S, N
40.	Obrazki alpejskie	<i>Arum alpinum</i>	S	C-S
41.	Orlik pospolity	<i>Aquilegia vulgaris</i>	S	C-S, N
42.	Paprotka zwyczajna	<i>Polypodium vulgare</i>	S	C-S, N
43.	Paprotnik brauna	<i>Polypodium braunii</i>	S	N
44.	Paprotnik kolczysty	<i>Polypodium aculeatum</i>	S	C-S, N
45.	Parzydło leśne	<i>Aruncus sylvestris</i>	S	C-S, N
46.	Pierwiosnek lekarski	<i>Primula veris</i>	C	C-S, N
47.	Pierwiosnek wyniosły	<i>Primula elatior</i>	C	C-S, N

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Status ochrony	Uwagi
48.	pióropusznik strusi	<i>Matteucia struthiopteris</i>	S	C-S, N
49.	Pływacz drobny	<i>Urticularia vulgaris</i>	S	N
50.	Pływacz zwyczajny	<i>Urticularia minor</i>	S	N
51.	Podkolan biały	<i>Platanthera bifolia</i>	S	C-S, N
52.	Podkolan zielonawy	<i>Platanthera chlorantha</i>	S	C-S, N
53.	Podrzeń żebrowiec	<i>Blechnum spicant</i>	S	C-S, N
54.	Pokrzyk wilcza- jagoda	<i>Atropa belladonna</i>	S	C-S, N
55.	Porzeczka czarna	<i>Ribes nigrum</i>	C	C-S, N
56.	Pospolita (centuria zwyczajna)	<i>Centaureum erythraea</i>	S	C-S
57.	Przylaszczka pospolita (przelaszczka trojanek)	<i>Hepatica nobilis</i>	S	C-S, N
58.	Przytulia wonna	<i>Galium odoratum</i>	C	C-S
59.	Rosiczka okrągłolistna	<i>Drosera rotundifolia</i>	S	N
60.	Rosiczka pośrednia	<i>Drosera intermedia</i>	S	N
61.	Róża francuska	<i>Rosa gallica</i>	S	C-S
62.	Skrzyp olbrzymi	<i>Equisetum telmateia</i>	S	C-S, N
63.	Skrzyp pstry	<i>Equisetum variegatum</i>	S	C-S, N
64.	Storczyk błądy	<i>Orchis pallens</i>	S	N
65.	Storczyk męski	<i>Orchis mascula</i>	S	N
66.	Storczyk purpurowy	<i>Orchis purpurea</i>	S	N
67.	Storczyk samczy	<i>Orchis morio</i>	S	C-S, N
68.	Szafran spiski	<i>Crocus scopusiensis</i>	S	N
69.	Śnieżyca wiosenna	<i>Leucoium vernum</i>	S	N
70.	Śnieżyczka przebiśnieg	<i>Galanthus nivalis</i>	S	C-S, N
71.	Tojad dzióbaty	<i>Aconitum variegatum</i>	S	C-S
72.	Turzyca bagienna	<i>Carex limosa</i>	S	N
73.	Wawrzynek wilczelyko	<i>Daphne mezereum</i>	S	C-S, N
74.	Widłaczek torfowy	<i>Lycopodiella inundata</i>	S	N
75.	Widłak goździsty	<i>Lycopodium clavatum</i>	S	C-S, N
76.	Widłak jałowcowaty	<i>Lycopodium annotinum</i>	S	C-S, N
77.	Wilżyna bezbronna	<i>Ononis arvensis</i>	C	C-S
78.	Włosienicznik (jaskier) wodny	<i>Batrachium circinatum</i>	S	N
79.	wyblin jednolistny	<i>Malaxis monophyllos</i>	S	N
80.	Zawilec wielkokwiatowy (zawilec leśny)	<i>Anemone sylvestris</i>	S	N
81.	Zimowit jesienny	<i>Colchicum autumnale</i>	S	C-S, N
82.	Żłobik koralowy	<i>Corallorhiza trifida</i>	S	N

Tabela 13. Chronione gatunki zwierząt

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Status ochrony	Uwagi
Bezkręgowce				
83.	Modliszka zwyczajna	<i>Mantis religiosa</i>	S	C-S
84.	Jelonek rogacz	<i>Lucanus cervus</i>	S	C-S, N
85.	kozioróg bukowiec	<i>Cerambyx scopolii</i>	S	C-S
86.	Kozioróg dębosz	<i>Cerambyx cerdo</i>	S	C-S
87.	Nadobnica alpejska	<i>Rosalia alpina</i>	S	C-S
88.	Niepylak mnemosyna	<i>Parnassius mnemosyne</i>	S	C-S
89.	Pachnica dębowa	<i>Osmoderma eremita</i>	S	N
90.	Ciołek matowy	<i>Dorcus parallelipedus</i>	S	N
91.	Paż żeglarz	<i>Iphiclides podalirius</i>	S	C-S, N
92.	Paż krolowej	<i>Papilio machaon</i>	S	N
93.	Niedźwiedziówka krasa	<i>Proserpinus proserpin</i>	S	C-S
94.	Trzmiel rudy	<i>Bombus pascuorum</i>	S	C-S
95.	Trzmiel gajowy	<i>Bombus lucorum</i>	S	C-S
96.	Trzmiel leśny	<i>Bombus pratorum</i>	S	C-S
97.	Trzmiel ogrodowy	<i>Bombus hortorum</i>	S	C-S
98.	Trzmiel pirenejski	<i>Bombus pyrenaicus</i>	S	C-S

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Status ochrony	Uwagi
99.	Trzmiel sześćożębny	<i>Bombus wurflani</i>	S	C-S
100.	Trzmiel różnobarwny	<i>Bombus soroensis</i>	S	C-S
101.	Trzmiel kamiennik	<i>Bombus lapidarius</i>	C	C-S
102.	Trzmiel ziemny	<i>Bombus terrestris</i>	C	C-S
103.	Trzmiel polny	<i>Bombus agrorum</i>	S	C-S
104.	Biegacz skórzasty	<i>Carabus coriaceus</i>	S	C-S, N
105.	Biegacz fioletowy	<i>Carabus violaceus</i>	S	C-S, N
106.	Biegacz zielonozłoty	<i>Carabus auronitens</i>	S	C-S, N
107.	Biegacz granulowany	<i>Carabus granulatu</i>	S	C-S, N
108.	Biegacz guzełkowany	<i>Carabus variolosus</i>	S	C-S, N
109.	Biegacz wręgaty	<i>Carabus cancellatus</i>	S	C-S, N
110.	Biegacz zmienny	<i>Carabus scheidleri</i>	S	C-S, N
111.	Biegacz gajowy	<i>Carabus nemoralis</i>	S	C-S, N
112.	Liszczyk mniejszy	<i>Calosoma inquisitor</i>	S	C-S
113.	Liszczyk tęczy	<i>Calosoma sycophanta</i>	S	C-S
114.	Mrówka rudnica	<i>Formica rufa</i>	C	C-S
115.	Ślimak winniczek	<i>Helix pomatia</i>	C	C-S
116.				
117.	Tygrzyk paskowany	<i>Argiope bruennichi</i>	S	C-S
Ryby				
118.	Piekielnica	<i>Alburnoides bipunctatus</i>	S	C-S
119.	Śliż	<i>Barbatula Barbatula</i>	S	C-S
120.	Kiełb Kesslera	<i>Romanogobio kessleri</i>	S	C-S
121.	Różanka	<i>Rhodeus sericeus</i>	S	C-S
Płazy				
122.	Salamandra plamista	<i>Salamandra salamandra</i>	S	C-S
123.	Traszka grzebieńista	<i>Triturus cristatus</i>	S	C-S
124.	Traszka zwyczajna	<i>Triturus vulgaris</i>	S	C-S
125.	Traszka górską	<i>Triturus alpestris</i>	S	C-S
126.	Traszka karpacka	<i>Triturus montandoni</i>	S	C-S
127.	Kumak nizinny	<i>Bombina bombina</i>	S	C-S
128.	Kumak górski	<i>Bombina variegata</i>	S	C-S
129.	Grzebiuszka ziemna	<i>Pelobates fuscus</i>	S	C-S
130.	Ropucha szara	<i>Bufo bufo</i>	S	C-S
131.	Ropucha zielona	<i>Bufo viridis</i>	S	C-S
132.	Rzekotka drzewna	<i>Hyla arborea</i>	S	C-S
133.	Żaba trawna	<i>Rana temporaria</i>	S	C-S
134.	Żaba moczarowa	<i>Rana arvalis</i>	S	C-S
135.	Żaba wodna	<i>Rana esculenta</i>	S	C-S
136.	Żaba jeziorkowa	<i>Rana lessonae</i>	S	C-S
137.	Żaba śmieszka	<i>Rana lidibunda</i>	S	C-S
Gady				
138.	Padalec zwyczajny	<i>Anguis fragilis</i>	S	C-S
139.	Jaszczurka zwijka	<i>Lacerta agilis</i>	S	C-S
140.	Jaszczurka żyworodna	<i>Lacerta vivipara</i>	S	C-S
141.	Zaskroniec zwyczajny	<i>Natrix natrix</i>	S	C-S
142.	Gniewosz plamisty	<i>Coronella austriaca</i>	S	C-S
143.	Żmija zygzakowata	<i>Vipera berus</i>	S	C-S
Ptaki				
144.	Perkoz	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	S	C-S
145.	Kormoran czarny	<i>Phalacrocorax carbo</i>	C	C-S
146.	Czapla siwa	<i>Ardea cinerea</i>	C	C-S
147.	Bocian biały	<i>Ciconia ciconia</i>	S	C-S
148.	Bocian czarny	<i>Ciconia nigra</i>	S	C-S
149.	Łabędź niemy	<i>Cygnus olor</i>	S	C-S
150.	Trzmielojad	<i>Pernis apivorus</i>	S	C-S
151.	Bielik	<i>Haliaeetus albicilla</i>	S	C-S
152.	Błotniak stawowy	<i>Circus aeruginosus</i>	S	C-S

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Status ochrony	Uwagi
153.	Błotniak łąkowy	<i>Circus pygargus</i>	S	C-S
154.	Jastrząb	<i>Accipiter gentilis</i>	S	C-S
155.	Krogulec zwyczajny	<i>Accipiter nisus</i>	S	C-S
156.	Myszołów zwyczajny	<i>Buteo buteo</i>	S	C-S
157.	Myszołów włochaty	<i>Buteo lagopus</i>	S	C-S
158.	Orlik krzykliwy	<i>Aquila pomarina</i>	S	C-S
159.	Orzeł przedni	<i>Aquila chrysaetos</i>	S	C-S
160.	Rybołów	<i>Pandion haliaetus</i>	S	C-S
161.	Pustułka	<i>Falco tinnunculus</i>	S	C-S
162.	Korbuz	<i>Falco subbuteo</i>	S	C-S
163.	Przepiórka	<i>Coturnix coturnix</i>	S	C-S
164.	Derkacz	<i>Crex crex</i>	S	C-S
165.	Kokoszka wodna	<i>Gallinula chloropus</i>	S	C-S
166.	Sieweczka rzeczna	<i>Charadrius dubius</i>	S	C-S
167.	Czajka	<i>Vanellus vanellus</i>	S	C-S
168.	Brodziczek piskliwy	<i>Actitis hypoleucos</i>	S	C-S
169.	Mewa śmieszka	<i>Larus ridibundus</i>	S	C-S
170.	Mewa pospolita	<i>Larus canus</i>	S	C-S
171.	Rybitwa rzeczna	<i>Sterna hirundo</i>	S	C-S
172.	Siniak	<i>Columba oenas</i>	S	C-S
173.	Sierpówka	<i>Streptopelia decaocto</i>	S	C-S
174.	Turkawka	<i>Streptopelia turtur</i>	S	C-S
175.	Kukułka	<i>Cuculus canor</i>	S	C-S
176.	Płomykówka	<i>Tyto alba</i>	S	C-S
177.	Puchacz	<i>Bubo bubo</i>	S	C-S
178.	Sóweczka	<i>Glaucidium passerinum</i>	S	C-S
179.	Pójdźka	<i>Athene noctua</i>	S	C-S
180.	Puszczyk	<i>Strix aluco</i>	S	C-S
181.	Puszczyk uralski	<i>Strix uralensis</i>	S	C-S
182.	Sowa uszata	<i>Asio otus</i>	S	C-S
183.	Lelek	<i>Caprimulgus europaeus</i>	S	C-S
184.	Jerzyk	<i>Apus apus</i>	S	C-S
185.	Zimorodek	<i>Alcedo atthis</i>	S	C-S
186.	Żoła	<i>Merops apiaster</i>	S	C-S
187.	Kraska	<i>Coracias garrulus</i>	S	C-S
188.	Dudek	<i>Upupa epops</i>	S	C-S
189.	Krętogów	<i>Junx torquilla</i>	S	C-S
190.	Dzięcioł zielonosiwy	<i>Picus canus</i>	S	C-S
191.	Dzięcioł zielony	<i>Picus viridis</i>	S	C-S
192.	Dzięcioł czarny	<i>Dryocopus martius</i>	S	C-S
193.	Dzięcioł duży	<i>Dendrocopos major</i>	S	C-S
194.	Dzięcioł białoszyi	<i>Dendrocopos syriacus</i>	S	C-S
195.	Dzięcioł średni	<i>Dendrocopos medius</i>	S	C-S
196.	Dzięcioł białogrzbisty	<i>Dendrocopos leucotos</i>	S	C-S
197.	Dzięciołek	<i>dendrocopos minor</i>	S	C-S
198.	Skowronek	<i>Alauda arvensis</i>	S	C-S
199.	Brzegówka	<i>Riparia riparia</i>	S	C-S
200.	Dymówka	<i>Hirundo rustica</i>	S	C-S
201.	Oknówka	<i>Delichon urbica</i>	S	C-S
202.	Świergotek drzewny	<i>Anthus trivialis</i>	S	C-S
203.	Świergotek łąkowy	<i>Anthus pratensis</i>	S	C-S
204.	Pliszka żółta	<i>Motacilla flava</i>	S	C-S
205.	Pliszka górską	<i>Motacilla cinerea</i>	S	C-S
206.	Pliszka siwa	<i>Motacilla alba</i>	S	C-S
207.	Jemiołuszka	<i>Bombycilla garrulus</i>	S	C-S
208.	Strzyżyk	<i>Troglodytes troglodytes</i>	S	C-S
209.	Pokrzywnica	<i>Prunella modularis</i>	S	C-S
210.	Rudzik	<i>Erithacus rubecula</i>	S	C-S

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Status ochrony	Uwagi
211.	Słowik szary	<i>Luscinia luscinia</i>	S	C-S
212.	Kopciuszek	<i>Phoenicurus ochruros</i>	S	C-S
213.	Pleszka	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	S	C-S
214.	Pokląskwa	<i>Saxicola rubetra</i>	S	C-S
215.	Kląskawka	<i>Saxicola torquata</i>	S	C-S
216.	białorzytka	<i>Oenanthe oenanthe</i>	S	C-S
217.	Kos	<i>turdus merula</i>	S	C-S
218.	Kwiczół	<i>Turdus pilaris</i>	S	C-S
219.	Śpiewak	<i>Turdus philomelos</i>	S	C-S
220.	Drożdżik	<i>Turdus iliacus</i>	S	C-S
221.	Paszkot	<i>Turdus viscivorus</i>	S	C-S
222.	Świerszczak	<i>Locustella naevia</i>	S	C-S
223.	Strumieniówka	<i>Locustella fluviatilis</i>	S	C-S
224.	Rokitniczka	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	S	C-S
225.	Łozówka	<i>Acrocephalus palustris</i>	S	C-S
226.	Zaganiacz	<i>Hippolais icterina</i>	S	C-S
227.	Pokrzewka jarzębata	<i>Sylvia nisoria</i>	S	C-S
228.	Piegża	<i>Sylvia curruca</i>	S	C-S
229.	Cierniówka	<i>Sylvia communis</i>	S	C-S
230.	Pokrzewka ogrodowa	<i>Sylvia borin</i>	S	C-S
231.	Pokrzewka czarnołbista	<i>Sylvia atricapilla</i>	S	C-S
232.	Świstunka	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	S	C-S
233.	Pierwiosnek	<i>Phylloscopus collybita</i>	S	C-S
234.	Piecuszek	<i>Phylloscopus trochilus</i>	S	C-S
235.	Mysikrólik	<i>Regulus regulus</i>	S	C-S
236.	Zniczek	<i>Regulus ignicapillus</i>	S	C-S
237.	Muchołówka szara	<i>Muscicapa striata</i>	S	C-S
238.	Muchołówka mała	<i>Ficedula parva</i>	S	C-S
239.	Muchołówka białoszyja	<i>Ficedula albicollis</i>	S	C-S
240.	Muchołówka żałobna	<i>Ficedula hypoleuca</i>	S	C-S
241.	Raniuszek	<i>Aegithalos caudatus</i>	S	C-S
242.	Sikorka uboga	<i>Parus palustris</i>	S	C-S
243.	Sikorka czarnogłowa	<i>Parus montanus</i>	S	C-S
244.	Czubatka	<i>Parus cristatus</i>	S	C-S
245.	Sosnówka	<i>Parus ater</i>	S	C-S
246.	Sikorka modra	<i>Parus caeruleus</i>	S	C-S
247.	Bogatka	<i>Parus major</i>	S	C-S
248.	Kowalik	<i>Sitta europaea</i>	S	C-S
249.	Pelzacz leśny	<i>Certhia familiaris</i>	S	C-S
250.	Pelzacz ogrodowy	<i>Certhia brachydactyla</i>	S	C-S
251.	Wilga	<i>Oriolus oriolus</i>	S	C-S
252.	Gąsiorek	<i>Lanius collurio</i>	S	C-S
253.	Srokosz	<i>Lanius excubitor</i>	S	C-S
254.	Sójka	<i>Garrulus glandarius</i>	S	C-S
255.	Sroka	<i>Pica pica</i>	S	C-S
256.	Orzechówka	<i>Nucifraga caryocatactes</i>	S	C-S
257.	Kawka	<i>Corvus monedula</i>	S	C-S
258.	Gawron	<i>Corvus frugilegus</i>	S	C-S
259.	Wrona	<i>Corvus cornix</i>	S	C-S
260.	Kruk	<i>Corvus corax</i>	S	C-S
261.	Szpak	<i>Sturnus vulgaris</i>	S	C-S
262.	Wróbel	<i>Passer domesticus</i>	S	C-S
263.	Mazurek	<i>Passer montanus</i>	S	C-S
264.	Zięba	<i>Fringilla coelebs</i>	S	C-S
265.	Jer	<i>Fringilla montifringilla</i>	S	C-S
266.	Kulczyk	<i>Serinus serinus</i>	S	C-S
267.	Dzwoniec	<i>Carduelis chloris</i>	S	C-S

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Status ochrony	Uwagi
268.	Szczygieł	<i>Carduelis carduelis</i>	S	C-S
269.	Czyż	<i>Carduelis spinus</i>	S	C-S
270.	Makolągwa	<i>Carduelis cannabina</i>	S	C-S
271.	Czeczotka	<i>Carduelis flammea</i>	S	C-S
272.	Krzyżodziub świerkowy	<i>Loxia curvirostata</i>	S	C-S
273.	Dziwonia	<i>Carpodacus erythrinus</i>	S	C-S
274.	Gil	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	S	C-S
275.	Grubodziób	<i>Coccothaustes coccothaustes</i>	S	C-S
276.	trzanadel	<i>Emberiza citrinella</i>	S	C-S
277.	Potrzos	<i>Emberiza schoeniclus</i>	S	C-S
278.	Potrząszcz	<i>Emberiza calandra</i>	S	C-S
Ssaki				
279.	Jeż wschodni	<i>Erinaceus concolor</i>	S	C-S,N
280.	Kret	<i>Talpa europaea</i>	C	C-S, N
281.	Ryjówka aksamitna	<i>Sorex araneus</i>	S	C-S, N
282.	Ryjówka malutka	<i>Sorex minutus</i>	S	C-S, N
283.	Rzęsorek rzeczek	<i>Neomys fodiens</i>	S	C-S, N
284.	Zębielek karliczek	<i>Crocidura suaveolens</i>	S	C-S
285.	Mopek	<i>Barbastella barbastellus</i>	S	C-S
286.	Nocek wąsatek	<i>Myotis mystacinus</i>	S	C-S, N
287.	Nocek duży	<i>Myotis myotis</i>	S	C-S, N
288.	Nocek rudy	<i>Myotis daubentonii</i>	S	C-S, N
289.	Nocek natterera	<i>Myotis nattereri</i>	S	C-S, N
290.	Nocek Bechsteina	<i>Myotis bechsteni</i>	S	C-S
291.	Gacek wielkouch	<i>Plecotus auritus</i>	S	C-S, N
292.	Gacek szary	<i>Plecotus austriacus</i>	S	C-S, N
293.	Gacek brunatny	<i>Plecotus auritus</i>	S	C-S
294.	Bobrowiec wielki	<i>Myctalus noctula</i>	S	N
295.	Mroczek późny	<i>Eptesicus serotinus</i>	S	C-S
296.	Karlik malutki	<i>Pipistrellus pipisterellus</i>	S	N
297.	Wilk	<i>Canis lupus</i>	S	C-S
298.	Ryś	<i>Lynx lynx</i>	S	C-S
299.	Wydra	<i>Lutra lutra</i>	C	C-S
300.	Gronostaj	<i>Mustela erminea</i>	S	C-S, N
301.	Łasica	<i>Mustela nivalis</i>	S	C-S, N
302.	Smużka	<i>Sicista betulina</i>	S	C-S
303.	Koszatka	<i>Dyromys nitedula</i>	S	C-S, N
304.	Orzesznica	<i>Muscardinus avellanarius</i>	S	C-S, N
305.	Popielnica	<i>Glis glis</i>	S	C-S, N
306.	Chomik europejski	<i>Cricetus cricetus</i>	S	C-S
307.	Karczownik ziemnowodny	<i>Arvicola terrestris</i>	C	C-S,N
308.	Mysz zaroślowa	<i>Apodemus sylvaticus</i>	C	C-S
309.	Badylarka	<i>Micromys minutus</i>	C	C-S, N
310.	Zębielek białawy	<i>Crocidura leucodon</i>	S	N
311.	Zębielek karliczek	<i>Crocidura suaveolens</i>	S	N
312.	Zębielek myszaty	<i>Crocidura russula</i>	S	N
313.	Wiewiórka pospolita	<i>Sciurus vulgaris</i>	S	C-S, N
314.	Bóbr europejski	<i>Castor fiber</i>	S	C-S, N

S- ochrona ścisła

C- ochrona częściowa

C-S – Czarnorzecko-Strzyżowski Obszar Chronionego Krajobrazu

N – Nadleśnictwo Dębica

5.4.8. Korytarze ekologiczne

Krajowa Sieć Ekologiczna EKONET- POLSKA wyznacza **obszary leśne położone w Januszkowicach, jako krajowy obszar węzłowy** łączący Czarnorzecko-Strzyżowski Park Krajobrazowy oraz Park Krajobrazowy Pasma Brzanki natomiast Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego ujmuje **dolinę Wisłoki jako regionalny korytarz ekologiczny**.

Główną funkcją korytarzy ekologicznych jest funkcja przyrodnicza, stąd ochrona tych struktur wymaga zapewnienia i utrzymania warunków siedliskowych w ich obrębie oraz drożności na ich przebiegu. Stanowią one optymalne połączenia między terenami uznanymi za ostoje zwierzyny, umożliwiające przemieszczanie się zwierząt w ramach aktywności dobowej, sezonowych wędrówek, migracji oraz kolonizacji nowych obszarów przez młode osobniki. Ostojami zwierzyny, które spełniają ważną rolę w zabezpieczaniu odpowiednich warunków siedliskowych są przede wszystkim duże, zwarte obszary leśne oraz doliny rzeczne zapewniające migrację roślin i zwierząt, a sam ciek ryb i organizmów wodnych.

5.4.9. Gleby chronione.

Zgodnie z ustawą o ochronie gruntów rolnych i leśnych z dnia 3 lutego 1995 r. ochrona gruntów rolnych polega na ograniczeniu przeznaczenia ich na cele nie rolnicze zapobieganiu degradacji i dewastacji gruntów. Według w/w ustawy ochronie podlegają grunty stanowiące użytki rolne klas I-III; jeżeli ich zawarty obszar projektowany na cele nierolnicze przekracza 0,5 ha. Przeznaczenie tego typu gruntów na cele nierolnicze wymaga uzyskania zgody Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Przepisów ustawy nie stosuje się do gruntów rolnych stanowiących użytki rolne położone w granicach administracyjnych miast.

Dla obszaru zmiany studium – grunty rolne stanowiące użytki rolne kl. I-III – wymagają uzyskania zgody Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi na zmianę przeznaczenia gruntów rolnych na cele nierolnicze.

6. DIAGNOZA I UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z ZASOBÓW I STANU ŚRODOWISKA NATURALNEGO

Gmina Brzostek odznacza się wysokimi walorami przyrodniczymi oraz dość dobrym stanem jakości środowiska. Różnorodne formy ochrony przyrody z cennymi zasobami flory i fauny, urozmaicona rzeźba terenu, walory krajobrazowe oraz surowce naturalne, stwarzają możliwości do wielofunkcyjnego zrównoważonego rozwoju gminy. Rozwój ten winien odbywać się z uwzględnieniem uwarunkowań wynikających z:

A. zasobów i jakości środowiska naturalnego:

- **Ochrona zasobów wód podziemnych oraz ich jakości**, to jedno z priorytetowych uwarunkowań. Stanowią one główne źródło dla zaopatrzenia ludności. Wody czwartorzędowego poziomu wodonośnego, na którym bazuje ujęcie wodociągu gminnego, narażone są na zanieczyszczenia wobec braku dostatecznej warstwy izolacyjnej chroniącej je przed przenikaniem wszelkiego rodzaju zanieczyszczeń antropogenicznych. Zaznaczyć należy, że w dolinie Wisłoki eksploatacja surowców naturalnych w żwirowo-piaszczystych utworach czwartorzędowych, w których znajduje się jednocześnie użytkowy poziom wodonośny - zagraża jakości tych wód. Źródła bazujące na wodach poziomu wodonośnego fliszowego, zlokalizowane na zboczach w niewielkiej odległości od zabudowań, stanowią ujęcia dla wodociągów zagrodowych. Wody te również zagrożone są zanieczyszczeniem, gdyż przepływ ich w osadach fliszowych odbywa się w strefie spękanej i zeszcelinowanej.
- **Uporządkowanie gospodarki ściekowej** poprzez rozbudowę gminnej sieci kanalizacyjnej i skierowanie ścieków na oczyszczalni – to podstawowy warunek dalszego rozwoju gminy, poprawy jej stanu sanitarnego i środowiska naturalnego (zwłaszcza wód podziemnych i powierzchniowych).
- **Uwarunkowaniem poprawy jakości wód powierzchniowych**, obok skutecznych rozwiązań gospodarki wodno-ściekowej, jest uporządkowanie terenów w strefie przybrzeżnej cieków, budowa filtrów biologicznych w formie użytków zielonych, zadrzewień i zakrzewień. Pasy obudowy biologicznej zabezpieczają wody cieków przed wpływem zanieczyszczeń obszarowych, stanowiąc równocześnie istotny element ciągów i korytarzy ekologicznych.

- Na terenie gminy Brzostek nie występują znaczące źródła emisji zanieczyszczeń. Zagrożeniem jakości powietrza jest tzw. niska emisja zanieczyszczeń, powstająca w niezorganizowanych źródłach emisji o małej wysokości emitorów takich, jak węglowe piece domowe i lokalne kotłownie. Wielkość emisji z tych źródeł jest trudna do oszacowania i wykazuje zmienność sezonową wzrastając bardzo w chłodnej porze roku. Istotnym źródłem zanieczyszczenia powietrza jest również droga krajowa nr 73. Wysokie natężenia ruchu pojazdów, powoduje zanieczyszczenie powietrza w jej sąsiedztwie.
- **Przy zagospodarowaniu terenów położonych w otoczeniu drogi krajowej nr 73**, należy uwzględnić przekroczenia dopuszczalnej wartości hałasu, a także podwyższone stężenie zanieczyszczeń. Przeciwwskazane jest wyznaczenie terenów szczególnie zabudowy mieszkaniowej w bliskiej odległości od drogi.
- Istotnym uwarunkowaniem środowiskowym w zagospodarowaniu przestrzennym są **tereny leśne**, które podlegają ochronie. Lasy Państwowe Minister Środowiska uznał za ochronne pełniące funkcje glebochronne. Poza w/w funkcją lasy szczególnie w obszarze Pogórza wpływają na ograniczanie ruchów masowych, zmniejszenie zagrożenia powodziowego oraz erozji gleb.
- Występowanie niskich klas gleb V i VI na stokach o znacznym nachyleniu lub terenach osuwiskowych, stwarza dogodne warunki do **zwiększenia powierzchni leśnej**. Dolesienia winny być preferowane na terenach Czarnorzecko – Strzyżowskiego Parku Krajobrazowego i jego otuliny, dla wzmocnienia ich funkcji ochronnych.
- Doceniając przyrodnicze walory gminy część jej terenów we wschodniej części włączono do **Czarnorzecko – Strzyżowskiego Parku Krajobrazowego wraz z otuliną**. Objęcie tą formą ochrony znacznej części gminy, obliguje do uwzględnienia funkcji jakie pełnią te struktury w systemie ochrony przyrody i krajobrazu, przy formułowaniu polityki przestrzennej. Kieruje to rozwój gminy na zachowanie, ochronę i wzbogacanie w krajobrazie takich elementów jak; kompleksy leśne, zadrzewienia, zakrzewienia śródpolne i nadrzeczne oraz użytki zielone. Obszary prawnie chronione warunkują sposób zagospodarowania terenu podporządkowany zaostrożonym rygorom korzystania ze środowiska zgodnie z nakazami i zakazami zawartymi w rozporządzeniu Wojewody Podkarpackiego.
- Dla ochrony środowiska przyrodniczego gminy i zachowania jej powiązań przyrodniczych z terenami sąsiednimi, koniecznym jest uwzględnienie funkcjonowania w jej obszarze **korytarzy i ciągów ekologicznych**. Pełnią one

głównie funkcję przyrodniczą, a ochrona tych struktur wymaga zapewnienia i utrzymania warunków siedliskowych w ich obrębie oraz drożności na ich przebiegu. W obrębie gminy krzyżują się dwa istotne korytarze ekologiczne:

1 - pasmowy o przebiegu równoleżnikowym, łączący obszary chronione w obrębie pogórzy Ciężkowickiego i Strzyżowskiego.

Dla efektywnego funkcjonowania tego korytarza, niezbędne jest pozostawienie wolnych przestrzeni pomiędzy zbliżającą się do siebie zwartą zabudową poszczególnych miejscowości, utrzymanie i wzmocnienie niewielkich grup zalesień,

2 - liniowy o przebiegu południkowym w obrębie doliny Wisłoki, stanowiący ważną trasę przemieszczania się wielu gatunków ptaków i organizmów wodnych,

Ponadto proponuje się wyznaczenie jako **korytarzy ekologicznych** (liniowych) dolin cieków w celu zabezpieczenia trasy migracji roślin i zwierząt, a w przypadku samego cieku – migracje ryb i organizmów wodnych. Dla ochrony tej formy, należy uwzględnić całkowite wyłączenia z zabudowy pasa obudowy biologicznej i terenów nadbrzeżnych z roślinnością naturalną, jako pasa ochronnego. Cieki posiadają ogromną wartość przyrodniczą z uwagi na zachowanie w ich dolinach cennych typów siedlisk. Każdy ciek tworzy swój własny specyficzny ekosystem, podzielony na odcinki różniące się pod względem charakteru podłoża, szybkości przepływu, krętości, sposobu wykształcenia brzegów – a co za tym idzie i właściwości chemicznej samej wody. Dlatego cieki zamieszkują określone grupy organizmów wodnych zmieniające się stopniowo wraz z oddalaniem się od jego źródeł. Cieki są także jednymi z nielicznych już, w zdominowanym przez człowieka krajobrazie, liniowymi strukturami pochodzenia naturalnego, a jako takie są bezcennymi łącznikami pomiędzy różnymi, izolowanymi fragmentami siedlisk przyrodniczych. Za ich pośrednictwem dokonuje się migracja organizmów. W krajobrazie istnienie „korytarzy ekologicznych” umożliwia przemieszczanie się gatunków pomiędzy poszczególnymi biocentrami w poszukiwaniu nowych siedlisk. Dzięki funkcjonowaniu korytarzy ekologicznych stan różnorodności biologicznej nie ulega pogorszeniu.

- Uwzględnienie **korytarzy ekologicznych z określeniem działań ochronnych**, dla zachowanie najcenniejszych struktur przyrodniczych w obszarze gminy.
- **Zachowanie zasobów przyrodniczych i kulturowych krajobrazu**, punktów i ciągów widokowych **oraz wzbogacenie ich** poprzez porządkowanie zabudowy i użytkowania, podniesienie standardu zagospodarowania i urządzenia terenów otaczających zabudowę mieszkalną, a także otoczenia dróg, głównie drogi krajowej – to istotne działania dla ochrony i utrzymania atrakcyjności krajobrazu gminy.

- Walory przyrodnicze gminy takie jak: urozmaicony krajobraz, obszary podlegające ochronie oraz zachowane obiekty zabytkowe dają duże **możliwości rozwoju różnych form rekreacji**. Pogórski charakter gminy predysponuje ten obszar do rozwoju turystyki pieszej i rowerowej, a obecność rzeki Wisłoki i zbiorników poeksploatacyjnych umożliwia rozwój różnych form rekreacji i turystyki wodnej.

B. naturalnych zagrożeń środowiska

- **Obszary szczególnego zagrożenia powodzią rz. Wisłoki oraz tereny zalewów wód powodziowych p. Kamionka** wskazane na planszy „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Brzostek” - w oparciu o studium RZGW i opracowanie Ekofizjograficzne, **należy wyłączyć z zabudowy** za wyjątkiem terenowej infrastruktura sportowo-rekreacyjna (boiska sportowe, place gier i zabaw) oraz zachować obowiązujące zakazy, nakazy i dopuszczenia wynikające z przepisów odrębnych dla tego typu terenów,
- Warunki fizjograficzne panujące w pogórskiej części gminy, takie jak: deniwelacje terenu, budowa geologiczna, upad skał, nachylenie stoków i zboczy, pyłowa pokrywa zwietrzelinowa przy odpowiednich warunkach pogodowych stwarzają **predyspozycje dla występowania ruchów masowych**. Flisz karpacki, występujący na terenie Pogórza z uwagi na charakterystyczną budowę naprzemianległych piaskowców oraz utworów iłowcowych i mułowcowych stwarza warunki dla powstawania osuwisk. Czynnikiem istotnie wpływającym na uaktywnienie zjawisk masowych jest obciążanie stoków zabudową oraz podcięcia stoków wykonywane na potrzeby inwestycji w tym infrastrukturalnych.
- **Tereny osuwisk**, szczególnie osuwisk odnawiających się należy bezwzględnie wyłączyć z jakiegokolwiek zabudowy, natomiast w **terenach zagrożonych występowaniem ruchami masowymi** dopuszczenie zabudowy winno być uzależnione od wyników badań geologiczno-inżynierskich podłoża budowlanego.
- Grunty rolne narażone na **procesy stokowe i wzmożoną erozję**, w terenach o ukształtowaniu uniemożliwiającym lub poważnie ograniczającym użytkowanie rolnicze, należałoby przeznaczyć pod zalesienie, użytki zielone lub zagospodarowanie roślinnością stabilizującą je.

C. udokumentowanych złóż kopalin oraz zasobów wód podziemnych

- **Udokumentowane złoża surowców naturalnych** stanowią przedmiot ochrony przed zagospodarowaniem uniemożliwiającym w przyszłości ich wykorzystanie, jednocześnie stwarzają potencjalne szanse uruchomienia ich eksploatacji i produkcji przetwórczej. Eksploatacja złóż stanowi ważne źródło dochodów budżetu gminy i zwiększa zatrudnienie, ale także jest zagrożeniem dla środowiska poprzez przekształcenie morfologii terenu - wprowadzenie nowych elementów w krajobrazie, nierzadkie zmiany stosunków wodnych oraz uciążliwości związane z transportem surowca.

W obszarze gminy występują udokumentowane złoża: **Kłodawa – 7, Kłodawa – 8; Kłodawa – 11, Kłodawa – 12 i Kłodawa – 13; Przeczyca I-II; Kłodawa –4; Kłodawa – 6; Kłodawa; Klecie – I; Dęborzyn-Wisłoka; Bukowa; Brzyska-Błażkowa.**

- Dopuszczenie eksploatacji złóż winno uwzględniać stopień możliwej degradacji środowiska oraz potrzeby zachowania walorów krajobrazowych i przyrodniczych, w tym szczególnie form ochrony przyrody, obszarów leśnych i gleb wysokich klas bonitacyjnych. Wobec powyższego **uwarunkowaniem rozwoju eksploatacji** winna być ochrona środowiska jak i złoża, poprzez:
 - prowadzenia eksploatacji złóż z uwzględnieniem kompleksowego, racjonalnego i oszczędnego ich wykorzystania,
 - stosowanie technologii zapewniających ograniczenie ujemnych jej wpływów na środowisko,
 - przeciwdziałanie degradacji powierzchni ziemi i krajobrazu poprzez sukcesywne prowadzenie rekultywacji i zagospodarowanie terenów poeksploatacyjnych.
- Wydzielenie **Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP) Nr 433** w dolinie Wisłoki, wywołuje konieczność ochrony jego wód przed degradacją. Zbiornik ten nie posiada dokumentacji hydrogeologicznej i programu ochrony, zatem nie zostały dla niego prawnie ustanowione strefy ochronne ONO i OWO. Wobec powyższego dla ochrony zbiornika przed zanieczyszczeniem należy przewidzieć rozwiązania, które go zabezpieczą m.in. poprzez uwzględnienie spośród zakazów i nakazów (wg. ustawy Prawo Wodne z dnia 18 lipca 2001 z póź.zm.) tych, które mają najistotniejsze znaczenie.

D. wyznaczonych na podstawie odrębnych przepisów: terenów i obszarów górniczych

- W obrębie Gminy Brzostek wyznaczono następujące obszary i tereny górnicze: **Dęborzyn-Wisłoka; Klecie – I; Kłodawa – 4; Kłodawa – 6, Kłodawa-7, Kłodawa-8/1 Pole B, Kłodawa-8/1 Pole C, Brzyska-Błażkowa II.**

Granice obszarów i terenów górniczych wyznaczone w koncesjach udzielanych na wydobywanie kopalin uwzględniono na rysunku Studium.

E. terenów i obiektów chronionych na podstawie odrębnych przepisów:

- Na terenie gminy prawnymi **formami ochrony zasobów przyrody**, zgodnie z ustawą o ochronie przyrody są:
- **Czarnorzecko-Strzyżowski Park Krajobrazowy wraz z otuliną,**
 - **rezerwat „Kamera”,**
 - **obszar sieci ekologicznej Natura 2000 PLH180052 „Wisłoka z dopływami”;**
 - **3 pomniki przyrody ożywionej,**
 - **gatunki roślin, zwierząt i grzybów.**

Zasady ochrony w/w form określają przepisy ustanawiające je oraz ustawa o ochronie przyrody.

- Na podstawie ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych, ochrona prawną objęte są **grunty rolne kl.I – III oraz leśne** ; ochrona polega m.in. na ograniczeniu przeznaczania tych gruntów na cele nierolnicze i nieleśne.
- Lasy Państwowe w obszarze gminy, należące do Nadleśnictwa Dębica posiadają status ochronny **lasów glebochronnych i wodochronnych**. Funkcje ochronne lasów zostały nadane decyzją Ministra Środowiska znak DL.Ip-0233-10/05 z 6 czerwca 2005 roku.

7. DZIEDZICTWO KULTUROWE, ZABYTKI I DOBRA KULTURY WSPÓŁCZESNEJ

7.1. RYS HISTORYCZNY

- IV – III w. p.n.e.** Najstarsze ślady świadczące o pobycie człowieka w okolicy Brzostku pochodzą z młodszej epoki kamienia (neolitu) przypadającej między połową IV i III tysiąclecia p.n.e. Powstawały wówczas pierwsze osiedla, których mieszkańcy zajmowali się hodowlą bydła i rolnictwem. Narzędzia kamienne pochodzące z tego okresu odnaleziono w Brzostku, Januszkowicach i Przeczycy. Skupiska ludzkie istniały także w epoce brązu (1700-700 lat p.n.e.), a zwłaszcza w jej środkowym okresie (około 1300 lat p.n.e.) oraz w okresie kultury łużyckiej. Znaleźiska archeologiczne datowane na ten okres zlokalizowano również w Przeczycy, gdzie odkryto fragmenty ceramiki pochodzącej z czasów rzymskich.
- IX-XI w.** Można z tego wnioskować o dłuższym funkcjonowaniu osiedla, które w IX-X w. n.e. nabrało charakteru obronnego. Początkowo był to gród pierścieniowy z pojedynczą linią wałów drewniano-ziemnych, jego rozbudowa nastąpiła w XI-XII w. Obok grodziska w Przeczycy, we wczesnym średniowieczu musiały istnieć w okolicy osiedla wiejskie, będące jego naturalnym zapleczem. Być może w tym okresie funkcjonował też gród w Kamienicy Górnej na tzw. Zamkowej Górze.
- XII w.** Bezsporne istnienie wiosek w dolinie Wisłoki stwierdzają dokumenty pisane. Pierwszy z nich pochodzi z lat 1123-1125. Został wydany przez legata papieskiego Idziego, który za zgodą księcia Bolesława Krzywoustego zatwierdzał posiadłości opactwa benedyktynów w Tyńcu. W dokumencie wymieniono m.in.: Brzostek (Brestek), Klecie (Clececi) i wioskę „Vnochovici”, utożsamianą przez niektórych badaczy z Januszkowicami. Główną rolę wśród nich odgrywało Klecie, największa z osad, gdzie benedyktyni, prawdopodobnie już w XII w. zbudowali kościół, rozwijając w ten sposób akcję chrystianizacyjną w tym rejonie puszczy karpackiej. Świątynia została poświęcona św. Leonardowi. Wkrótce też zasłynęła cudami, których sława i niezwykłość przyciągała licznych pątników. Przybywali oni według świadectwa Jana Długosza aż z odległej Litwy, Węgier i Rusi. W XIV w. Klecie stały się siedzibą dekanatu. Wioska była też głównym ośrodkiem klasztornej klucza gospodarczego. Benedyktyni bowiem poszerzali swoje posiadłości przez pozyskiwanie kolejnych darowizn królewskich i prowadzoną samodzielnie akcją osadniczą. W 1288 r., według dokumentu Leszka Czarnego należały do nich, oprócz wymienionych wcześniej wiosek, Kamienica (Górna) i Skurowa, a pod koniec XIII w. Przeczycza, która wkrótce przeszła z rąk opactwa

XIV w. w posiadanie biskupa krakowskiego. Starą wioską była też Gorzejowa istniejąca już w 1247 r. Kolejne miejscowości zostały lokowane w XIV w. przez króla Kazimierza Wielkiego. Tereny te miały dla niego duże znaczenie w związku ze staraniami o przyłączenie ziem ruskich. Na polecenie króla karczowano lasy wytyczając miejsce pod nowe osady. Z reguły lokowano je na prawie niemieckim, stwarzającym dogodniejsze warunki rozwoju. Na prawo niemieckie przenoszono także wioski osadzone wcześniej na prawie polskim. W konsekwencji sprzyjało to rozwojowi gospodarki towarowo-pieniężnej. W tym czasie powstały: Bukowa, Kamienica (Dolna), Siedliska, Smarżowa, którą król nadał w 1353 r. trzem braciom, bojarom ruskim: Piotrowi, Chodkowi i Ostaszskowi. Chciał w ten sposób wynagrodzić ich za zasługi położone w walkach na Rusi. Otrzymali oni także Klecie, Januszkowice i Skurową, odebrane wcześniej benedyktynom. O dobra te toczyły się długie procesy, w których po stronie opactwa tyńskiego interweniowali kolejni papieże. W konsekwencji benedyktyni musieli się zadowolić odzyskaniem jedynie części Januszkowic i Kleci. Kolejne miejscowości powstały pod koniec stulecia. Utworzona w ten sposób sieć osadnicza w ogólnym zarysie odpowiadała obecnej. W poł. XIV w. wzrosło znaczenie Brzostku pozostającego dotąd w cieniu Kleci. Lokacja miasta nastąpiła prawdopodobnie w 1356 r. z nadania Kazimierza Wielkiego. Jednak pierwszy zachowany dokument określający Brzostek jako już zorganizowaną gminę miejską pochodzi z 1367 r. Wystawił go opat tyński Jan. W 1394 r. król Władysław Jagiełło podniósł do rangi miasta Mały Brzostek - miejscowość położoną w sąsiedztwie miasta opackiego.

XV-XVI w. XV i XVI stulecie były pomyślnym okresem rozwoju tych ziem, który nie uległ załamaniu nawet po najeździe w 1474 r. wojsk węgierskich pod wodzą Tomasza Tharczy. W XV w. ukształtowała się organizacja kościelna. Istniały wówczas parafie w Kleciach, Brzostku, Przeczycy i Siedliskach. Wszystkie należały do dekanatu pilzneńskiego diecezji krakowskiej.

Stale wzrastała rola Brzostku, który stał się znacznym ośrodkiem produkcji rzemieślniczej i wymiany handlowej. Jarmarki brzosteckie ściągały kupców z odległych okolic - także z Węgier, na targi zaś przybywała ludność wiejska. Pomyślnie rozwijało się rolnictwo. Było ono nastawione na uprawę zboża, którego nadwyżki sławiano Wisłoką. Ważną rolę zajmowała też hodowla bydła. Folwarki istniejące tu już w XV w. powiększały swą powierzchnię przez wykupywanie gruntów chłopskich. Powstawały także nowe. Bardzo szeroko rozpowszechniła się hodowla ryb. Wioski były na ogół zamożne. Zgodnie z wymogami prawa niemieckiego posiadały własną reprezentację samorządową (ława sądowa),

której przewodniczył sołtys. Urząd ten pełnił dziedzicznie szlachcic będący właścicielem sołectwa (należało do niego zwykle dwa łany ziemi, czasem młyn lub karczma i pewne dochody od chłopów).

Stosunki własnościowe na omawianym terenie uległy pewnym zmianom. Nadal najsilniejszą pozycję zajmował klasztor tyniecki, do którego należały: Brzostek, Opacionka, Wola Brzostecka, część Kleci, Kamienica Dolna i Przeczyca (odzyskana drogą zamiany z rąk biskupa krakowskiego). Do zamożnego rodu Kmitów należała część Januszkowic. Gorajscy posiadali Klecie, Bukową i Kamienicę Górną. Oświęcimowie - Siedliska, Winiarscy - Grudną i Bączalkę, Kowalowscy - Skurową i Zawadkę. Przedstawiciel tej ostatniej rodziny Józef Kowalowski, mimo skromnej pozycji majątkowej, zdobył duży autorytet wśród okolicznych herbowych. Dzięki poparciu obozu wpływowego kanclerza Jana Zamojskiego dwukrotnie był wybierany posłem na sejm. Oprócz posiadaczy ziemskich przebywało tu sporo ubogiej szlachty pełniącej funkcje dzierżawców, wójtów czy sołtysów w dobrach opactwa tynieckiego. XVI w. okazał się korzystnym okresem dla kultury i oświaty. Szkołki parafialne istniały w Brzostku, Przeczycy i Siedliskach. Opiekę nad nimi sprawowali proboszczowie, którzy zatrudniali rektora i kantora pełniącego zwykle funkcje organisty. W okolicy zaznaczyły się wpływy reformacji. Na kalwinizm przeszli właściciele Kleci - Gorajscy.

XVII w. Pomyślna passa w rozwoju regionu załamała się na początku XVII w. Wojny prowadzone przez Rzeczypospolitą, przemarsze niezdyscyplinowanych wojsk królewskich, nakładane przez nie kontrybucje, wreszcie napady Tatarów, Szwedów w okresie drugiej wojny północnej (1655-1660) przynosiły duże straty. Najdotkliwsze zniszczenia spowodował najazd księcia Siedmiogrodu Jerzego II Rakoczego, który idąc w sukurs Szwedom wiosną 1657 r. ciągnął w stronę Krakowa. W marcu 1657 r. wojska nieprzyjacielskie spaliły doszczętnie Brzostek. Dalszych zniszczeń dokonały wojska szwedzkie i moskiewskie na początku XVIII w. (trzecia wojna północna). W tym czasie na terenie przedmieścia benedyktyni osadzili chłopów z obowiązkiem odrabiania pańszczyzny. Powstała w ten sposób wioska Nawsie Brzosteckie.

XVIII w. Folwarki w Nawsiu, Opacionce i Kamienicy Dolnej (tzw. klucz brzostecki) były dobrze zorganizowane i przynosiły duże dochody. Np. folwark w Nawsiu według inwentarza z 1720 r. posiadał dwa dwory, dwa spichlerze, pięć stodół, kilka stajni, browar, piekarnię i inne zabudowania gospodarcze.

Pod koniec XVIII w. nastąpiło pewne ożywienie gospodarcze. Brzostek zasłynął z wyrobów garncarskich i szewskich. W Kleciach istniała fabryka gontów,

wcześniej zaś budowano tam szkuty i dubasy używane do żeglugi po Wisłoce. Wątle oznaki poprawy zostały podcięte przez kolejne zamieszki. Toczyły się tu bowiem walki oddziałów konfederatów barskich z wojskami moskiewskimi. Wiązały się z tym kontrybucje nakładane przez obie strony na poszczególne osady. Do starcia miało dojść w Kamienicy Dolnej. Jedna z dróg schodząca stromym wąwozem w stronę rzeczki Kamienicy nazywana jest na pamiątkę tego wydarzenia „Kanderówką”. W maju 1772 r. pod pretekstem uspokojenia kraju wkroczyły na Podkarpacie wojska austriackie, a ziemie włączone w granice Austrii nazwano Galicją. Austriacy na wstępie swych rządów wprowadzili nowy podział administracyjny. Brzostek znalazł się początkowo w cyrkułe pilzneńskim, a następnie dukielskim (w 1790 r. siedzibę władz cyrkularnych przeniesiono do Jasła). Do cyrkułu tarnowskiego włączono natomiast Gorzejową, Głobikówkę, Siedliska i Smarżową. Następnym rozbiórów były też zmiany w administracji kościelnej. W latach 1786 - 1805 okoliczne parafie należały do diecezji tarnowskiej, później zaś przemyskiej. W granicach diecezji tarnowskiej pozostała jedynie parafia Siedliska. W latach 1787 - 1788 władze wykorzystując klęskę głodu przeprowadziły budowę nowej drogi z Dukli do Pilzna. Chłopom zatrudnionym przy budowie płacono chlebem. W rejonie Brzostku zmieniono przebieg traktu przesuwając go bardziej na zachód. Stało się to możliwe dzięki odsunięciu się koryta Wisłoki o blisko kilometr na zachodnią stronę doliny.

XIX w.

W 1809 r. na wieść o wkroczeniu wojsk Księstwa Warszawskiego do Galicji doszło tu do antyaustriackich wystąpień. Liczny był udział szlachty w powstaniu listopadowym. Walczyli w nim m.in.: książe Mieczysław Woroniecki - właściciel Skurowej oraz trzej bracia: Feliks, Henryk i Nikodem Bogusz z Siedlisk.

W okolicy Brzostku miały miejsce krwawe rozruchy, które rozpoczęły się 20 lutego 1846 r. Chłopi rozgromili dwory w Głobikówce i Kamienicy Górnej. Szczególną rolę w tych wypadkach odegrał Jakub Szela, włościanin ze Smarżowej.

Ożywienie nadziei niepodległościowych nastąpiło w czasie Wiosny Ludów w 1848 r. Jednak jej jedyną pozostałością było zniesienie pańszczyzny. W 1867 r. Galicja otrzymała autonomię. Nastąpił odwrót od germanizacji i rozwój kultury polskiej. Język polski wprowadzono do urzędów i szkół. Powstały liczne organizacje stawiające sobie za cel pielęgnowanie tradycji narodowych. Szczególnie na tym polu wyróżniał się Brzostek. Mimo małej liczby ludności Brzostek w urzędowych spisach austriackich określany był jako „miasto”.

W 1854 r. utworzono powiat brzosteki. Istniał on, co prawda krótko (w 1867 r. został włączony do powiatu pilzneńskiego), ale po jego zniesieniu pozostawiono

sąd powiatowy. Wzrost administracyjnego znaczenia Brzostku skłonił zapewne władze kościelne do utworzenia w 1861 r. dekanatu brzosteckiego. Na intensyfikację gospodarki wpływało też osiedlenie się w tych stronach ludności żydowskiej, zajmującej się przeważnie handlem i rzemiosłem. Powstawały liczne instytucje kredytowe, rozwijał się drobny przemysł (tartaki, cegielnie).

W Grudnej Dolnej powstała kopalnia węgla brunatnego. Prowadzono też poszukiwania ropy naftowej (warto odnotować, że twórca przemysłu naftowego - Ignacy Łukasiewicz założył w 1852 r. aptekę w Brzostku).

XX w. Na początku XX w. ożyły nadzieje na odzyskanie niepodległości. Po wybuchu I wojny światowej okolice Brzostku znalazły się w pasie działań wojennych. Do najcięższych walk doszło w samym Brzostku. Na opisywanym terenie poległo przeszło 2000 żołnierzy austriackich i rosyjskich. Wielu Rosjan dostało się do niewoli. Wojna spowodowała duże zniszczenia materialne i pociągnęła za sobą regres gospodarczy. Wkrótce ziemie te znalazły się w granicach niepodległego państwa polskiego.

W 1932 r. nastąpiły zmiany w podziale administracyjnym. Brzostek wraz z okolicznymi wsiami został włączony do powiatu jasielskiego. W dwa lata później utworzono gminę wiejską o charakterze miejskim Brzostek I (oznaczało to zachowanie prawa do używania nazwy miasta przy równoczesnym zmniejszeniu podatków) oraz gminy Brzostek II (18 wiosek).

Po wybuchu II wojny światowej już 8/9 września 1939 r. wkroczyły tu wojska niemieckie. Wkrótce teren został włączony do Generalnego Gubernatorstwa. Żydzi zostali zgromadzeni w gettach w Brzostku i Jodłowej. Zdolnych do pracy wywieziono do obozów. Represje dotknęły także ludność polską. Szczególnie krwawa okazała się pacyfikacja Brzostku przeprowadzona przez hitlerowców w czerwcu 1944 r.

Zniszczenia powstałe w wyniku wojny były ogromne. Dotyczyło to zwłaszcza wsi położonych bezpośrednio przy linii frontu. Straty w zabudowie sięgały 90%.

Od 1945 r. okolice Brzostku należały do województwa rzeszowskiego. W 1954 r. w związku z tworzeniem gromad zlikwidowano odrębność samorządową Brzostku. W 1972 r. tereny te włączono do województwa tarnowskiego, a po reorganizacji w 1999 r. gmina została włączona do województwa podkarpackiego. W związku ze zmianą podziału administracyjnego Kościoła w 1992 r., parafia Brzostek, należąca dotąd do diecezji przemyskiej, została włączona do nowo utworzonej diecezji rzeszowskiej.³

³ Ks. Bogdan Stanaszek „Brzostek i okolice” – Brzostek 1997, TMZB w Brzostku

Fragment mapy katastralnej Brzostku z 1850 r.

7.2. ZASOBY KULTUROWE GMINY BRZOSTEK

Zasoby kulturowe stanowią świadectwo historii i tradycji oraz decydują o tożsamości danego rejonu.

Na terenie Gminy znajduje się szereg obiektów o wartościach architektonicznych, historycznych i kulturowych objętych ochroną konserwatorską, w tym prawnie chronionych poprzez wpis do rejestru zabytków. Są to dobrze zachowane, bogate kościoły wraz z zabudowaniami kościelnymi, liczne kaplice cmentarne, cmentarze wojskowe, dwory oraz obiekty architektury drewnianej, kapliczki i krzyże przydrożne, stanowiące istotny element krajobrazu gminy.

7.2.1. Obiekty wpisane do rejestru zabytków i ewidencji zabytków – charakterystyka

Tabela 14. Ewidencja zabytków architektury i budownictwa gminy Brzostek.

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Materiał	Datowanie	Rejestr zabytków
1.	Bączalka	kapliczka	obok nr 11	murowana	1 poł. XIX w.	
2.	Bączalka	Dom	nr 3	drewniany	1928 r.	
3.	Bączalka	Stodoła	nr 3	drewniana	1944 r.	
1.	Brzostek	Układ urbanistyczny dawnego miasteczka wraz z zabudową w granicach administracyjnych				A-150 11.03.78
2.	Brzostek	Zespół kościelny p.w. Znalezienia Krzyża Św.: a) kościół	Rynek	murowany	I. 1814-1816	A-91 05.01.68
3.	Brzostek	b) ogrodzenie	Rynek	murowane		
4.	Brzostek	c) dawna plebania	ul. Szkolna 23	murowana	1 poł. XIX w.	
5.	Brzostek	d) dawna wikarówka	Rynek 15	murowana	pocz. XX w.	
6.	Brzostek	e) starodrzew	Rynek			
7.	Brzostek	Kaplica cmentarna	ul. Szkolna	murowana	1864 r.	
8.	Brzostek	Kaplica	Rynek	murowana	1816 r.	
9.	Brzostek	Kapliczka słupowa	skrzyżowanie ul. Mickiewicza z ul. 20 Czerwca	murowana	XVII w.	
10.	Brzostek	Budynek magistratu	Rynek 1	murowany	2 poł. XIX w.	
11.	Brzostek	Dawna Karczma	ul. Mickiewicza 2	murowana	poł. XIX w.	A-153 11.03.78
12.	Brzostek	Budynek dawnego zajazdu	Rynek 16-17	murowany	poł. XVIII w.	
13.	Brzostek	Dawna synagoga	ul. Kr. Jadwigi 8	murowana	pocz. XX w.	
14.	Brzostek	Szkoła	ul. Szkolna 13	murowana	pocz. XX w.	
15.	Brzostek	Oficina dworska – ob. dom	ul. Mysłowskiego 14	murowana	XIX/XX w.	
16.	Brzostek	Dom	Rynek 2	murowany	2 poł. XIX w.	
17.	Brzostek	Dom	Rynek 3	murowany	XIX/XX w.	
18.	Brzostek	Dom	Rynek 9	murowany	2 poł. XIX w.	
19.	Brzostek	Dom	Rynek 12	murowany	2 poł. XIX w.	
20.	Brzostek	Dom	Rynek 13	murowany	2 poł. XIX w.	
21.	Brzostek	Dom – Dawny Sąd Grodzki	Rynek 14	murowany	1 poł. XIX w.	
22.	Brzostek	Dom (Apteka)	Rynek 18	murowany	I. 40 XX w.	
23.	Brzostek	Dom	Rynek 29	murowany	pocz. XX w.	
24.	Brzostek	Dom	Rynek 30	murowany	pocz. XX w.	
25.	Brzostek	Dom	Rynek 31	murowany	pocz. XX w.	
26.	Brzostek	Dom	Rynek 33	drewniany	pocz. XX w.	
27.	Brzostek	Dom	Rynek 34	drewniany	pocz. XX w.	
28.	Brzostek	Dom	Rynek 35	drewniany	pocz. XX w.	

29.	Brzostek	Dom	Rynek 38	murowany	XIX/XX w.	
30.	Brzostek	Dom	ul. Mickiewicza 4	drewniany	okres międzywojenny	
31.	Brzostek	Dom	ul. Mickiewicza 6	drewniany	okres międzywojenny	
32.	Brzostek	Dom	ul. Mickiewicza 5	drewniany	1947 r.	
33.	Brzostek	Dom	ul. Mysłowskiego 3	murowany	pocz. XX w.	
34.	Brzostek	Dom	ul. 11 Listopada 2,4	murowany	okres międzywojenny	
35.	Brzostek	Dom	ul. 11 Listopada 6	drewniany	okres międzywojenny	
36.	Brzostek	Dom	ul. 11 Listopada 33	drewniany	okres międzywojenny	
37.	Brzostek	Dom	ul. Żydowska 1	drewniany	pocz. XX w.	
38.	Brzostek	Cmentarz parafialny z kwaterami wojskowymi nr: 223, 224, 225 z I wojny światowej	ul. Szkolna		od XIX w.	
39.	Brzostek	Cmentarz wojenny nr 222 z I wojny światowej	ul. Równie		1915 - 1918 r.	A-398 29.11.96

1.	Bukowa	Kapliczka	przy drodze Pilzno - Jasło	murowana	2 poł. XIX w.	
2.	Bukowa	Kapliczka słupowa	przy drodze Brzostek - Jasło	murowana	poł. XIX w.	
3.	Bukowa	Cmentarz wojenny nr 218 z I wojny światowej z kapliczką słupową		murowany	I. 1915-18	A-345 31.03.92
4.	Bukowa	Dawna Karczma – ob. dom	nr 56	drewniany	k. XIX w.	
5.	Bukowa	Dom	nr 50	drewniany	1935 r.	

1.	Głobikówka	Zespół dworski a) spichlerz	nr 1	murowany	k. XVIII w.	A-406 13.11.97
2.	Głobikówka	b) kapliczka	przy drodze do zespołu	murowana	1870 r.	
3.	Głobikówka	c) pozostałości parku ze stawem				
4.	Głobikówka	Dom	nr 1	drewniany	1924 r.	
5.	Głobikówka	Pomnik Grunwaldzki		mur.-met.	1910 r.	

1.	Gorzejowa	Kościół parafialny p.w. Św. Grzegorza		mur.-drewniany	1 poł. XVIII w.	
2.	Gorzejowa	Kapliczka	przy zbiegu dróg do kościoła i do Siedlisk Bogusz	murowana	XVIII/XIX w.	
3.	Gorzejowa	Kapliczka	przy kościele	murowana	XVIII/XIX w.	
4.	Gorzejowa	Kapliczka	przyś. Kujawy	murowana	1882 r.	
5.	Gorzejowa	Młyn parowy – ob. dom	nr 98	drewniany	4 ćw. XIX w.	
6.	Gorzejowa	Dawna karczma	nr 88	drewniana	k. XIX w.	
7.	Gorzejowa	Cmentarz wojenny nr 227 z I wojny światowej			1915 r.	A-387 22.09.95
8.	Gorzejowa	Szkoła – ob. przedszkole i sala sportowa		murowana	okres międzywojenny	

1.	Januszkowice	a) Dwór		murowany	1 poł. XIX w.	A-148a 03.03.78 w ruinie
2.	Januszkowice	b) Park			XIX w.	A-148a 03.03.78
3.	Januszkowice	c) Dawna rządcówka		murowana	XIX w.	
4.	Januszkowice	Cmentarz wojenny nr 217 z I wojny światowej	Działy		1915 r.	A-344 31.03.92

1.	Kamienica Dolna	Kapliczka	obok nr 51	murowana	2 poł. XIX w.	
2.	Kamienica Dolna	Kapliczka słupowa	obok nr 104	murowana	pocz. XX w.	
3.	Kamienica Dolna	D. szkoła ob. dom	nr 1	drewniany	pocz. XX w.	

1.	Klecie	Kaplica p.w. Św. Leonarda	ul. Węgierska	murowana	1890 r.	A-343 31.03.92
2.	Klecie	Cmentarz wojenny nr 220	ul. Węgierska		1915 r.	A-343 31.03.92
3.	Klecie	Zespół dworski – parkowy a) dwór – ob. dom	przy drodze Pilzno – Jasło	murowany	1 poł. XIX w.	
4.	Klecie	b) oficyna	przy drodze Pilzno – Jasło	murowana	1 poł. XIX w.	
5.	Klecie	c) gorzelnia	przy drodze Pilzno – Jasło	murowana	1 poł. XIX w.	
6.	Klecie	d) stajnia	przy drodze Pilzno – Jasło	murowana	1 poł. XIX w.	
7.	Klecie	e) park podworski	przy drodze Pilzno – Jasło		XIX w.	A-286 21.10.86
8.	Klecie	Masowy grób wojenny nr 221 z I wojny światowej	ul. Równie		1915 r.	A-389 28.11.95

1.	Nawsie Brzosteckie	Kapliczka		murowana		
2.	Nawsie Brzosteckie	Kapliczka	obok nr 53	murowana	1 poł. XIX w.	
3.	Nawsie Brzosteckie	Dom	nr 47	drewniany	1949 r.	

1.	Opacionka	Kapliczka	przy drodze do Gogołowa	murowana	poł. XIX w.	
2.	Opacionka	D. dwór	nr 40	murowany	1 poł. XIX w.	
3.	Opacionka	Kaplica dworska, obecnie cmentarna		murowana	1857 r.	
4.	Opacionka	Dzwonnica		murowana	1857 r.	
5.	Opacionka	relikty parku				

1.	Przeczyca	Zespół kościelny a) kościół p.w. Wniebowzięcia NMP		murowany	I. 1904-1906	A-275 19.11.85
2.	Przeczyca	b) plebania		murowana	1910 r.	
3.	Przeczyca	c) starodrzew				
4.	Przeczyca	Kaplica grobowa rodziny Kaput na cmentarzu		murowana	1884 r.	
5.	Przeczyca	Kapliczka	przy drodze do Jodłowej	drewniana	XIX w.	
6.	Przeczyca	Zespół dworski a) dwór – ob. szkoła	przy drodze do Jodłowej	murowany	ok. 1920 r.	
7.	Przeczyca	b) spichlerz	przy drodze do Jodłowej	murowany	ok. 1920 r.	
8.	Przeczyca	c) budynek gospodarczy	przy drodze do Jodłowej	murowany	ok. 1920 r.	
9.	Przeczyca	d) pozostałości parku	przy drodze do Jodłowej		2 poł. XIX w.	A-314 28.10.87
10.	Przeczyca	Dawna karczma ob. dom	przy drodze do Jodłowej	drewniana	k. XIX w.	
11.	Przeczyca	Dom d. kancelaria wójta	nr 81	drewniany	k. XIX w.	
12.	Przeczyca	Cmentarz wojenny z I wojny światowej nr 227			1915 r.	A-387 22.09.95

1.	Siedliska Bogusz	Zespół kościelny a) kościół p.w. Narodzenia NMP		murowany	I. 1908-1912	A-274 19.11.85
----	-------------------------	--	--	----------	--------------	-------------------

2.	Siedliska-Bogusz	b) plebania ob. dom		murowana	pocz. XX w.	
3.	Siedliska-Bogusz	c) wikarówka ob. dom		murowana	pocz. XX w.	
4.	Siedliska-Bogusz	d) kaplica grobowa Boguszów	na cmentarzu parafialnym	murowana	1860 r.	
5.	Siedliska-Bogusz	e) kostnica	na cmentarzu parafialnym	drewniana	2 poł. XIX w.	
6.	Siedliska-Bogusz	f) starodrzew				
7.	Siedliska-Bogusz	Kapliczka		murowana	1861 r.	
8.	Siedliska-Bogusz	Kapliczka		murowana	1885 r.	
9.	Siedliska-Bogusz	Pomnik Grunwaldzki		kamienny	1910 r.	
10.	Siedliska-Bogusz	Zespół dworsko - parkowy a) dwór		murowany	XVIII/XIX w.	A-142 27.02.78
11.	Siedliska-Bogusz	b) oficyna tzw. stary dwór		murowana	XVIII w.	A-142 27.02.78
12.	Siedliska-Bogusz	c) stajnia		murowana	XIX w.	A-142 27.02.78
13.	Siedliska-Bogusz	d) piwnica		murowana	XVIII w.	A-142 27.02.78
14.	Siedliska-Bogusz	e) park			XVIII/XIX w.	A-142 27.02.78
15.	Siedliska-Bogusz	f) kapliczka		murowana	2 poł. XIX w.	
16.	Siedliska-Bogusz	Młyn wodny	nr 130	drewniany	1924 r.	

1.	Skurowa	Kapliczka	naprzeciw nr 15	murowana		
2.	Skurowa	Kapliczka słupowa	obok nr 2	murowana	1924 r.	
3.	Skurowa	Kapliczka słupowa	na terenie podworskim	murowana	poł. XIX w.	

1.	Smarżowa	Kapliczka podworska - relikty parku	obok nr 175	murowana	XIX w.	
2.	Smarżowa	Kapliczka	na granicy Smarżowej z Siedliskami-Bogusz	murowana	1937 r.	
3.	Smarżowa	Kapliczka słupowa		murowana	1910 r.	
4.	Smarżowa	Zespół dworski a) dwór – ob. ośrodek zdrowia		drewniany	k. XIX w.	
5.	Smarżowa	b) budynek podworski				
6.	Smarżowa	c) pozostałości parku				
7.	Smarżowa	Zagroda a) dom	nr 80	drewniana	pocz. XX w.	
8.	Smarżowa	b) budynek gospodarczy	nr 80	drewniany	pocz. XX w.	

1.	Wola Brzostecka	Kapliczka		murowana	1 poł. XIX w.	
----	------------------------	-----------	--	----------	---------------	--

1.	Zawadka Brzostecka	Kapliczka słupowa	na granicy z Brzostkiem	kamienna	poł. XVIII w.	
2.	Zawadka Brzostecka	Kapliczka słupowa	przy drodze krajowej	murowana	1895 r.	
3.	Zawadka Brzostecka	Dwór - ob. dom?	nr 62	murowany	k. XVIII w.	
4.	Zawadka Brzostecka	Cmentarz wojenny z I wojny światowej nr 226			1915 r.	A-386 21.10.95

Źródło: WKZ Delegatura w Rzeszowie oraz Urząd Miasta i Gminy Brzostek

Charakterystyka obiektów ujętych w ewidencji zabytków gminy Brzostek.

Łącznie w ewidencji zabytków architektury i budownictwa gminy Brzostek ujętych jest 127 obiektów, w tym wpisanych do rejestru zabytków jest 17 obiektów i zespołów, tj.:

- zespół urbanistyczny dawnego miasteczka Brzostek (w obrębie granic administracyjnych miejscowości z 1978 r., A-150 z dn. 11.03.1978 r.),
- Kościół Parafialny p.w. Znalezienia Krzyża Św. w Brzostku wraz z wyposażeniem wnętrza i najbliższym otoczeniem obejmującym cmentarz przykościelny ze starodrzewiem (A-91 z dn. 05.01.1968 r.),
- Kościół Parafialny p.w. Wniebowzięcia NMP w Przeczycy (A-275 z dn. 19.11.1985 r.),
- Kościół Parafialny p.w. Narodzenia NMP w Siedliskach-Bogusz (A-274 z dn. 19.11.1985 r.),
- zespół dworsko – parkowy w Siedliskach-Bogusz (A-142 z dn. 27.02.1978 r.),
- dwór w Januszkowicach (A-148a z dn. 03.03.1978 r.),
- park podworski w Kleciach (A-286 z dn. 21.10.1986 r.),
- park podworski w Przeczycy (A-314 z dn. 28.10.1987 r.),
- spichlerz w Głobikówce (A-406 z dn. 13.11.1997 r.),
- budynek nr 39 w Brzostku (A-153 z dn. 11.03.1978 r.),
- cmentarz wojenny nr 217 w Januszkowicach (A-344 z dn. 31.03.1992 r.),
- cmentarz wojenny nr 218 w Bukowej (A-345 z dn. 31.03.1992 r.),
- cmentarz wojenny nr 220 w Kleciach (A-343 z dn. 31.03.1992 r.),
- cmentarz wojenny nr 221 w Kleciach (A-389 z dn. 28.11.1995 r.),
- cmentarz wojenny nr 222 w Brzostku (A-398 z dn. 29.11.1996 r.),
- cmentarz wojenny nr 226 w Zawadce Brzosteckiej (A-386 z dn. 21.10.1995 r.),
- cmentarz wojenny nr 227 w Gorzejowej (A-387 z dn. 22.09.1995 r.).

Układ urbanistyczny dawnego miasteczka

Zabytkowy zespół urbanistyczny (A-150 z dnia 11.03.1978 r.) obejmuje historyczny układ przestrzenny z obszernym Rynkiem w centrum Brzostku, wraz z zespołem kościelno – plebańskim oraz charakterystyczną parterową zabudową i domami mieszczańskimi z XVIII i XIX w. Rynek w głównym zarysie zachował układ z okresu lokacji w połowie XIV w. Został on częściowo naruszony pod koniec XVIII w. w wyniku budowy traktu z Pilzna na Słowację. Ze względu na usytuowanie na cyplu wzgórza, Rynek miasta jest lekko nachylony.

Fot. 10 Widok na kościół i pierzeję wschodnią Ryнку

Fot. 11 Kapliczka z figurą św. Jana Nepomucena na plantach (pocz. XIX w.)

Fot. 12 Widok na Rynek od strony północno-wschodniej

Fot. 13 Zabudowa tradycyjna Ryнку

Najstarsze spośród zachowanych kamieniczek mieszczańskich pochodzą z połowy XVIII w. W 1750 r. został wzniesiony murowany zajazd zamykający Rynek od południa (fot. 5). Składa się on z dwóch identycznych budynków nakrytych wspólnym dachem, które rozdziela brukowana sień wjazdna z wejściem do obszernych późnobarokowych piwnic. Po przeciwnej stronie rynku – od północy – zachował się dom wzniesiony przez opata w II poł. XVIII w., obecnie przebudowany. Z tego samego okresu pochodzą trzy kamieniczki położone przy Ryнку między wylotami ul. Szkolnej i ul. Mysłowskiego (fot. 1).

Fot. 14 Dawny zajazd (poł. XVIII w.)

Fot. 15 Dawny Sąd Grodzki (I poł. XIX w.)

Fot. 16 Widok na Rynek od strony północnej.

Obiekty sakralne

Fot. 17 Kościół parafialny p.w. Znalezienia Krzyża Świętego w Brzostku (A-91 z dnia 05.01.1968 r.) stoi w sąsiedztwie Rynku - od strony południowo - wschodniej. Otacza go kamienny mur z bramami od strony Rynku, plebani i ul. Łukasiewicza. Wzniesiony w 1817 r., murowany, neoklasycystyczny, jednonawowy. Do zamkniętego półkoliście prezbiterium przylega zakrystia i położony

symetrycznie neogotycki przedsionek przy nawie z 1869 r. Nawę nakrywa sklepienie kolebkowe z gurtami spływającymi na przyscienne filary, prezbiterium zaś sklepienie żagielkowe. Fasadę kościoła wieńczy wieża nakryta dzwonowatym hełmem (w okresie międzywojennym miał on kształt gotycki). Na portalu świątyni widnieje napis fundacyjny. W nawie zachował się późnorenesansowy ołtarz św. Leonarda z początku XVII w.

przeniesiony z Kleci po rozebraniu tamtejszego kościoła (1818 r.). Ołtarz został wykonany według projektu rzeźbiarza Remiszewskiego w 1907 r. Nie wykazuje jednolitego stylu, przeważają elementy pseudobarokowe. Jego renowację i złocenie przeprowadzono w 1979 r. Pod posadzką świątyni zachowały się krypty pochodzące ze starego kościoła - prawdopodobnie z XVII w. Do rejestru zabytków wpisane są również: ogrodzenie, plebania, wikarówka i starodrzew.

Fot. 18 Kościół parafialny Matki Boskiej Wniebowziętej w Przeczyca (A-275 z dnia 19.11.1985 r.) to trzynawowa, neogotycka świątynia zbudowana w latach 1904-1906 według projektu Stanisława Majerskiego z Przemyśla. Pierwotnie miał smukłą wieżę, wysadzoną przez Niemców w 1944 r., odbudowaną w 1968 r. Kościół posiada polichromię wykonaną przez Juliusza

Markiewicza w 1930 r. Najcenniejszym zabytkiem jest figura Matki Bożej umieszczona w głównym ołtarzu. Pochodzi z końca XV w., na co wskazują jej gotycko-renesansowe cechy. Konserwacji figury dokonano w 1925 r. Neogotycki ołtarz pochodzi z 1913 r. W kościele znajdują się dwa ołtarze boczne. Jeden z rzeźbą Pana Jezusa na krzyżu i obrazem Dobrego Pasterza, pochodzi z 1775 r. Drugi ustawiony w lewej nawie bocznej, z Matką Boską podającą różaniec św. Dominikowi, wykonano w 1912 r. W kościele znajdują się również: późnobarokowy krucyfiks umieszczony na belce tęczowej i dwa krzyże procesyjne, rzeźba Chrystusa Zmartwychwstałego z początku XVIII w., dzwon z 1504 r. oraz witraże z lat 1914-1918. Zabytkowy zespół obejmuje również plebanię i starodrzew otaczający kościół.

Fot. 19 Kościół parafialny p.w. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Siedliskach-Bogusz (A-274 z dnia 19.11.1985 r.) zbudowany został w latach 1908 - 1912 w stylu neogotyckim, według projektu architekta Jana Sas-Zubrzyckiego. Jest to świątynia orientowana, bazylikowa o trzech nawach z transeptem i prezbiterium zamkniętym trójbocznie. Wieża kościoła o wysokości 56 m, zwieńczona hełmem gotyckim, przylega do nawy głównej od zachodu. Na dachu umieszczono wieżyczkę z sygnaturką. Kościół nakryty jest sklepieniem

krzyżowo-żebrowym. Figuralna i ornamentalna polichromia wnętrza posiadająca charakter secesyjny, została wykonana według projektu F. Śnieżka w 1949 r. W kościele znajdują się cztery ołtarze, z których dwa (w tym główny) są neogotyckie. W ołtarzu głównym umieszczono obraz Matki Bożej z Dzieciątkiem (142 na 82 cm) z drugiej połowy XVII w. Późnobarokowy ołtarz boczny pochodzi prawdopodobnie ze starego kościoła. Kościół posiada piękne witraże z początku XX w., w większości zaprojektowanych przez Stefana Matejkę. Na wieży znajduje się dzwon z 1908 r. Zabytkowy zespół obejmuje również plebanię, wikarówkę, kaplicę grobową Boguszów, kostnicę i starodrzew.

Fot. 20 Kościół parafialny św. Grzegorza w Gorzejowej z I poł. XVIII w. położony jest na tzw. "Górach" przy granicy z Jaworzem Górnym. Jest to mały drewniany kościół, usytuowany na szczycie wzgórza, które otaczają stare drzewa. Kościół powstał przez rozbudowę istniejącej w tym miejscu kaplicy (w 1936 r. dobudowano drewnianą nawę). Według ludowej tradycji kaplicę

zbudowano w miejscu, w którym został zamordowany mnich wędrujący z Siedlisk do Pilzna.

W kościele znajdują się cenne zabytki. W barokowym ołtarzu głównym umieszczono obraz św. Grzegorza z 1696 r. Zasłania on Veraikon (obraz Przemienienia Pańskiego) pochodzący prawdopodobnie z XV w. Po przeciwnej stronie transeptu znajdują się ołtarze: Przemienienia Pańskiego z 1763 r. oraz Matki Bożej. Ołtarze boczne z XVII - XVIII w., posiadają cechy późnobarokowe. W kościele zachowały się także zabytkowe obrazy, feretrony i krucyfiksy. Barokowa ambona ludowa pochodzi z XVII w., a na wieży znajduje się dzwon z 1614 r.

Fot. 21 Neogotycka kaplica p.w. Św. Leonarda w Kleciach (A-343 z dnia 31.03.1992 r.) z 1890 r. wybudowana na miejscu byłego kościoła. Wewnątrz znajduje się ołtarz z obrazem św. Leonarda wykonanym w 1967 r. Wokół kaplicy w 1916 r. Austriacy założyli cmentarz wojskowy nr 220 według projektu Michaela Matscheko von Glassner. Groby zostały ułożone w dwóch rzędach

symetrycznie względem kaplicy, którą z tyłu okrążają. Przed kaplicą pochowano oficerów (m.in. por. Albina Pfoseta z 58 Pułku Piechoty poległego 7 maja 1915 r.).

Fot. 22 Neogotycka kaplica pod wezwaniem św. Anny w Brzostku, znajduje się na cmentarzu parafialnym. Ufundowali ją w 1864 r. Marian i Anna Mysłowscy herbu Nałęcz. Przypominają o tym epitafia nagrobne wewnątrz kaplicy. W ołtarzu umieszczono krucyfiks i obraz św. Anny.

Fot. 23 Kaplica dworska (obecnie cmentarna) wraz z dzwonnica w Opacionce z 1857 r. wybudowana na skraju starego parku. Kaplicę przeniesiono na drugą stronę potoku Gogołówka - w obręb nowego cmentarza parafialnego. Znajduje się w niej ołtarz z obrazem św. Ludwika z XIX w. i krucyfiks wykonany na pamiątkę unii horodelskiej w 1863 r.

Fot. 24 Kaplica grobowa w Przeczycy z 1884 r., ufundowana przez Grzegorza Kaputa, po śmierci jedyne go syna Wojciecha. Informuje o tym późnoklasycystyczne epitafium. Przed kaplicą na kamiennych postumentach połączonych metalową bramką stoją rzeźbione w piaskowcu postacie św. Piotra i św. Pawła. Rzeźba Chrystusa Frasobliwego w cierniowej koronie

ustawiona jest na prawo od drzwi, po lewej zaś wisi duży, metalowy krzyż. Wewnątrz kaplicy, w jednokondygnacyjnym ołtarzu z czterema kolumnami korynckimi, umieszczono obraz Matki Bożej z Dzieciątkiem. Na mensie ustawiono figurę Dzieciątka Jezus. Kaplica posiada polichromię, która j podobnie jak cały obiekt jest bardzo zniszczona.

Fot. 25 Kaplica neogotycka w Siedliskach-Bogusz z 1860 r., zbudowaną na miejscu, gdzie w czasie rabacji pochowano ciała 23 ofiar rzezi (wówczas teren ten znajdował się poza cmentarzem). Na frontonie kaplicy umieszczono herb Boguszków i tablicę z nazwiskami pomordowanych.

Dwory

Zachowane dwory w obszarze gminy pochodzą z XVIII-XIX w. Budowano je przeważnie z kamienia lub cegły w stylu danej epoki. W czasach niewoli narodowej dworki szlacheckie były ośrodkami polskości - pielęgnowano tu kulturę, radzono nad sposobami odzyskania niepodległości. Tragiczny przebieg miała rabacja chłopska w 1846 r., kiedy większość okolicznych dworów została zrabowana przez chłopów, a ich mieszkańcy pomordowani. Na przełomie XIX/XX w. szereg majątków dworskich uległo parcelacji (Brzostek, Opacionka, Kamienica Dolna, Skurowa, Gorzejowa). W okresie II wojny światowej niektóre dwory dostały się w zarząd władz niemieckich (np. Klecie). Natomiast po wojnie władze komunistyczne znacjonalizowały majątki, wypędzając ich byłych właścicieli. Majątek nieruchomy został rozkradzony, zniszczono przy tym cenne biblioteki i dzieła sztuki. Zdeprawowane dwory, których remont przez lata zaniedbywano, chyłą się powoli ku upadkowi. Niektóre z nich zostały rozebrane (np. stary dwór w Smarżowej). Stosunkowo najlepiej utrzymane są dwory w Kleciach, Przeczycy, Smarżowej i Zawadce Brzosteckiej. Ku ruinie chyłą się dwory w Januszkowicach (dewastacji uległ także park) i Siedliskach-Bogusz. Resztki zabudowań dworskich zachowały się również w Brzostku, Głobikówce i Opacionce. W pozostałych miejscowościach przetrwała tylko pamięć o dworach i ich dawnych właścicielach.

Fot. 26 Dwór w Kleciach to okazały, murowany budynek wybudowany w pierwszej połowie XIX w., na planie prostokąta, dwutraktowy, z ozdobnym portykiem kolumnowym od strony zachodniej. Obok dworu stoi murowana, neoklasycystyczna oficyna również z pierwszej połowy XIX w., z portykiem wspartym na dwóch kolumnach.

W pobliżu zachowały się zabudowania dworskie z początku XIX w.: gorzelnia (obecnie

stodoła), obora, stajnia, stodoła, spichlerz i oranżeria. Dwór otoczony jest szczątkowym parkiem krajobrazowym, wpisanym do rejestru zabytków (A-286 z dnia 21.10.1986 r.), wraz z terenem w jego pobliżu. Park założony w II poł. XVII w., jednak jego obecna faza pochodzi z II poł. XIX w.

Fot. 27 Dawna gorzelnia z oficyną w tle.

Fot. 28 Dwór w Przeczycy z końca XIX w. to murowany budynek położony niedaleko kościoła - przy drodze do Jodłowej, piętrowy, od strony frontowej z ozdobnym portykiem. Dwór był własnością rodziny Kaczorowskich. Obecnie mieści się w nim szkoła podstawowa. W sąsiedztwie zachowały się zabudowania gospodarcze: murowany spichlerz i drewniana stodoła, a wokół dworu resztki parku krajobrazowego.

Do rejestru zabytków wpisany został park (A-314 z dnia 28. 10. 1987 r.) z 2 poł. XIX w., pierwotnie o układzie charakterystycznym dla baroku. Założenie przekształcono, powstało zwarte, zamknięte wewnątrz parku ze stawem, sadem owocowym i szpalerem drzew. W okresie powojennym park uległ przekomponowaniu, staw osuszono i zamieniono na boisko. Zmieniono dojazd do dworu. Zabytkowy drzewostan najliczniej reprezentowany jest przez grab, akację, klon.

Fot. 29 Dwór w Smarżowej z końca XIX w., drewniany, znajduje się w otoczeniu małego parku przy drodze do Grudnej Dolnej. Obecnie mieści się w nim Ośrodek Zdrowia. Drugi dwór – główny, pochodzący z końca XVIII w., rozebrano po II wojnie światowej.

Fot. 30 Dwór Długoszewskich w Zawadce Brzosteckiej z końca XVIII w., murowany, podczas przebudowy w 1916 r. nadano mu wygląd eklektyczny. Otaczają go resztki parku.

Fot. 31 W centrum Januszkowic zachowały się resztki zespołu dworskiego z parkiem krajobrazowym (A-148a z dnia 03.03.1978 r.) z drugiej połowy XVIII w. Klasycystyczny budynek dworski tzw. „nowy dwór” pochodzi z początku XIX w. Zbudowano go na planie prostokąta, na wysokich murowanych piwnicach. Posiadał galerię kolumnową wzdłuż frontowej ściany zachodniej. Dwór jest

obecnie opuszczony i zupełnie zdewastowany. Grozi mu ruina. Pozostałe zabudowania dworskie znajdują się za murem w obrębie tuczarni. Stał tam kiedyś tzw. "stary dwór" zbudowany z modrzewia na początku XIX w., na XVII wiecznych barokowych piwnicach. Dwór spalono po II wojnie światowej. Wśród zabudowań gospodarczych na uwagę zasługiwały neogotyckie stajnie dworskie z 1876 r., które w czasie przebudowy przed 1971 r. straciły wartość zabytkową.

Fot.32 Ruiny dworu w Siedliskach- Bogusz. Główny dwór z początku XIX w. przebudowany w połowie XIX w., od frontu posiadał ozdobną galerię. Obok stoi oficyna dworska (stary dwór z drugiej połowy XVIII w.). Przy niej znajduje się piwnica ziemna z początków XVIII w. Przed kilkoma laty część konstrukcji zapadła się wskutek wyjęcia części kamieni. Dworskie zabudowania gospodarcze,

przebudowane po 1945 r., obecnie znajdują się w ruinie.

Fot. 33 Pozostałości zabudowań dworskich przy ul. M. N. Mysłowskiego w Brzostku, po folwarku wójtowskim przejętym w XVII w. przez opactwo benedyktynów. Zachowała się klasycystyczna oficyna z portykiem wspartym na drewnianych słupach oraz gorzelnia z początku XIX w. W gorzelni tej w 1890 r. wybuchł pożar, który strawił większość drewnianej zabudowy w Brzostku.

Fot. 34 Dawny spichlerz w Głobikówce (A-406 z dnia 13.11.1997 r.). Powstał w końcu XVIII w., przebudowany w poł. XIX w. Murowany kamienny z użyciem cegły, tynkowany, dwukondygnacyjny, wzniesiony na planie prostokąta, nakryty dachem dwuspadowym. Obiekt bez wyraźnych cech stylowych, o skromnym wystroju elewacji frontowej.

Obiekty użyteczności publicznej

Fot. 35 Dawna murowana karczma w Brzostku (A-153 z dnia 11.03.1978 r.) z połowy XIX w. Pierwotnie był to dworek zamieszkiwany przez rodzinę Nałęcz - Mysłowskich. Obiekt klasycystyczny, zbudowany na planie kwadratu, nakryty czterospadowym dachem. Od frontu posiada portyk wsparty na ceglanych kolumnach. W XIX w. miała tu siedzibę poczta i Towarzystwo Zaliczkowe.

Fot. 36 Budynek magistratu w Brzostku pochodzący z połowy XIX w. posiada ozdobny balkon wsparty na murowanych słupach. Na frontowej ścianie widnieje wyryty w kamieniu herb, którym posługiwało się miasto od połowy XIX w. Przedstawia on lilię otoczoną wieńcem wawrzynu z koroną, z napisem na otoku: „Zwierzchność gminna miasta Brzostka”.

Fot. 37 Dawna synagoga żydowska w Brzostku zbudowana pod koniec XIX w. Podczas II wojny światowej hitlerowcy zdewastowali synagogę. W latach 60-tych budynek gruntownie przebudowano i adaptowano na potrzeby szkoły podstawowej. Obecnie obiekt spełnia funkcje internatu Zespołu Szkół. Murowany, jednopiętrowy budynek synagogi po przebudowie został całkowicie pozbawiony

cech stylowych. Na zachodniej elewacji widoczne są ślady boniowania i parzystych pilastrów. W okresie międzywojennym w pobliżu istniał młyn i łaźnia żydowska.

Fot. 38 Budynek tzw. „Starej szkoły” z początku XX w. (w ostatnich latach przebudowany). Wewnątrz na głównym korytarzu zachowała się marmurowa tablica z nazwiskami uczniów poległych w latach 1914-1920. Tablicę odsłonięto 11 listopada 1928 r.

Fot. 39 Dawna szkoła w Kamienicy Dolnej z początku XX w. Budynek parterowy z wieżyczką. Obecnie pełni funkcję usługową.

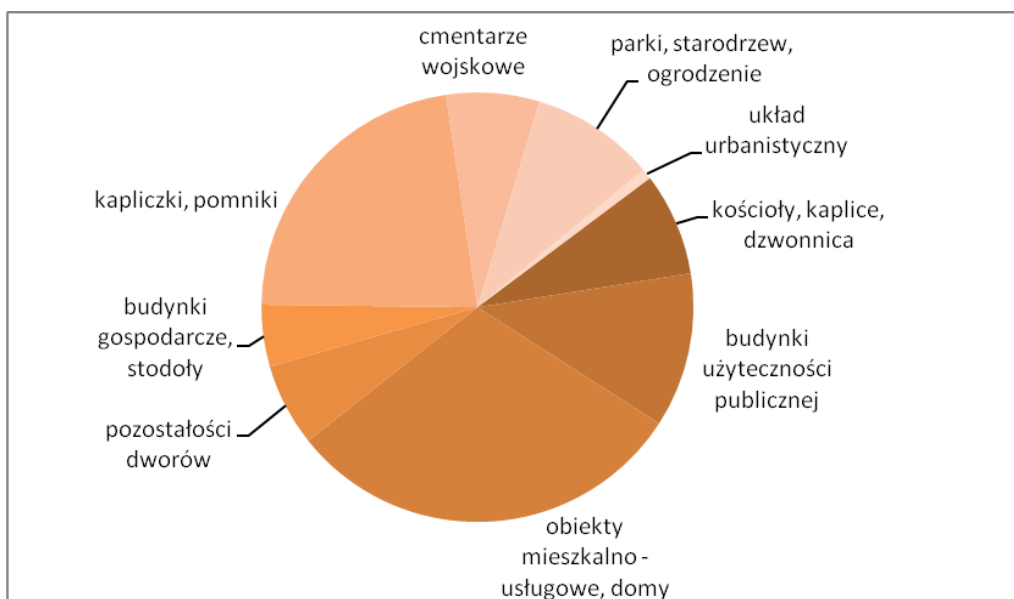
Fot. 40 Młyn parowy w Gorzejowej usytuowany w centrum wsi (obecnie dom). Zachował się drewniany budynek młyna turbinowego z drugiej połowy XIX w. Obecnie nie pracuje, wymaga gruntownego remontu.

Regionalne budownictwo mieszkaniowe i zagrodowe

Na obszarze gminy Brzostek oś zabudowy stanowią główne drogi. Występuje tu zabudowa charakterystyczna dla różnych okresów - od drewnianych chałup po obiekty współczesne. Najwięcej zabudowy mieszkaniowej o tradycyjnych, charakterystycznych dla regionu formach, zachowało się w mieście Brzostek (ok.31%) - większość w obszarze układu urbanistycznego objętego ochroną konserwatorską decyzją z 1978 r. Zabudowa w Brzostku ma charakter małego miasteczka, opartego głównie na pozostałościach wcześniejszego układu przestrzennego wsi i układu lokacyjnego. Skupia się wokół Rynku i wzdłuż wychodzących z Rynku ulic - w kierunkach wschód i zachód. W centrum stanowi ją zabudowa zwarta lub wolnostojąca, piętrowa w pierzejach południowej i wschodniej oraz parterowa po północnej i zachodniej stronie Rynku. Budynki murowane dekorują niejednokrotnie portyki kolumnowe w elewacji frontowej oraz detale w postaci obramień, naczółków i boniowań. W architekturze drewnianej występują zdobienia w postaci ażurowej stolarki drewnianych ganków oraz rzeźbionych obramień okien i drzwi. Wiele cennych pod względem historycznym i architektonicznym obiektów, spośród wpisanych do ewidencji zabytków, znajduje się w Siedliskach Bogusz (ok. 13 %) i Przeczycy (ok. 9 %), a także w Gorzejowej, Smarżowej i Kleciach. Łącznie w całej gminie regionalne budownictwo mieszkaniowe i zagrodowe stanowi ok. 30 % wszystkich obiektów ujętych w ewidencji zabytków. Zgodnie z ewidencją najmniej zachowało się obiektów zagrodowych, są to zagroda w Smarżowej i stodoła w Bączalce.

Wykres 5. Procentowy udział obiektów zabytkowych gminy Brzostek wg rodzaju zabudowy

Miejscowości w środkowej i południowej części gminy: Nawsie Brzosteckie, Wola Brzostocka, Klecie, Januszkowice, Opacionka, cechuje zabudowa zwarta. W pozostałych miejscowościach, szczególnie położonych na Pogórzu, zabudowa jest bardzo rozproszona. Centrum miejscowości stanowi często kilkadziesiąt lub kilkanaście domów, rozrzuconych wzdłuż drogi. Wyjątek stanowią centra miejscowości wyposażone w usługi, np.: Siedliska- Bogusz, Smarżowa, Grudna Górna.

Zarówno domy jak i budynki gospodarcze najczęściej skierowane są elewacją do drogi. W proporcjach są one często wydłużone w stosunku do wysokości. Cechą charakterystyczną jest również wysoka betonowa lub kamienna podmurówka. Niektóre budynki wyeksponowane na wzniesieniach, inne słabo widoczne ze względu na ukształtowanie terenu. Zabytkowe domy otaczają zazwyczaj stare drzewa i sady lub na odwrót – stoją w otwartych terenach z wzniesieniami w tle. Wiele interesujących, starych obiektów tradycyjnej architektury drewnianej, m. in. w Siedliskach-Bogusz, Smarżowej i Grudnej Górnej, jest nieużytkowana i często samotnie, w malowniczym otoczeniu, popada w ruinę.

Fot. 41 i 42 Tradycyjne domy drewniane w Kamienicy Dolnej i Siedliskach-Bogusz

Fot. 43 i 44 Zagroda w Smarżowej o cechach zabytkowych, nie ujęta w ewidencji zabytków

Fot. 45 i 46 Niszczące chałupy w Smarżowej i Grudnej Górnej, charakterystyczne dla krajobrazu gminy

Większość obiektów budownictwa mieszkaniowego i zagrodowego została gruntownie przebudowana, tracąc swój pierwotny charakter lub wyburzona. Szereg obiektów zabytkowych, reprezentujących tradycyjną zabudowę, przeplata się z nowymi obiektami nieprzystającymi do nich parametrami oraz układem, burzącymi harmonię i klimat miejscowości.

Charakterystyczne dla regionu, nie objęte ewidencją zabytków, są piwnice ziemne, wykorzystywane współcześnie i budowane przy nowych zagrodach na terenie całej gminy. Szczególnie są one liczne we wsiach: Gorzejowa, Głobikówka, Smarżowa, Siedliska-Bogusz, Grudna Dolna i Grudna Górna.

Fot. 47 i 48 Piwnice ziemne na posesji w centrum Brzostku oraz przy drodze w Gorzejowej.

Kapliczki

Istotnym elementem krajobrazu kulturowego są liczne obiekty małej architektury religijnej. We wszystkich miejscowościach znajduje się kilkadziesiąt murowanych kapliczek zabytkowych i współczesnych, z których część figuruje w ewidencji zabytków, wiele krzyży i kilka pomników.

Brzostek

Neoklasycystyczna kaplica z początku XIX w. położona na tzw. "Plantach" w Rynku (fot. 2), pochodzi prawdopodobnie z 1816 r. Przebudowana z w latach 1918-19, otrzymała wtedy ozdobny fronton z ceglanyimi kolumnami. Remont w 1989 r. przeprowadziło Towarzystwo Miłośników Ziemi Brzostockiej. Wewnątrz kaplicy na kamiennej mense ołtarzowej ustawiono figury św. Jana Nepomucena (barokowa z końca XVIII w.) i Matki Bożej. Obok kapliczki zachowała się XIX-wieczna studnia tradycyjnie nazywana "studnią u Jana".

Fot. 49 Kaplica słupowa z XVII/XVIII w. stojąca w ogrodzie przy ul. A. Mickiewicza. Zbudowano ją, jak głosi tradycja, na grobach mieszczan pomordowanych przez wojska Jerzego II Rakocznego w 1657 r. lub przez Szwedów w czasie trzeciej wojny północnej. Przekaz ten potwierdzają wykopywane w pobliżu kości ludzkie. W zadaszonym szczycie kapliczki, ozdobionym małymi kolumnami umieszczono drewniany XVIII-wieczny krucyfik.

Bukowa

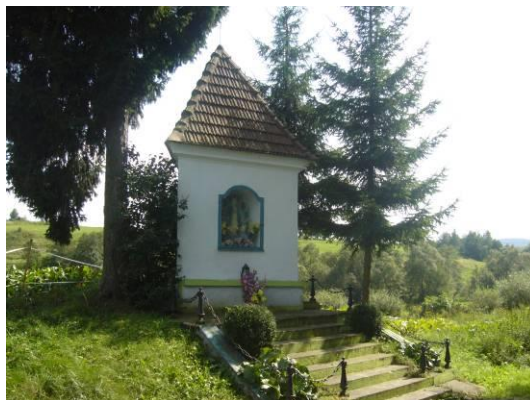
Fot. 50 Kapliczka z II połowy XIX w., znajduje się przy głównej drodze Pilzno - Jasło, na przeciwko budynku byłej szkoły podstawowej. Wybudowana z cegły, z fasadą ozdobioną wtopionymi w mur półkolumnami. Wieńczy ją trójkątny szczyt z dachem pokrytym dachówką. W środku barokowo-ludowa rzeźba św. Jana Nepomucena.

Fot. 51 Kapliczka słupowa z 1881 r. stoi na skarpie, przy zakręcie drogi Jasło-Pilzno. Posiada trzy kondygnacje zwieńczone kamiennym krzyżem. We wnęce umieszczono figurę Matki Bożej.

Głobikówka

Fot. 52 Kapliczka słupowa wzniesiona na planie trójkąta około 1870 r. przez Lewickich, przy skrzyżowaniu drogi dworskiej z gminną. W przeszklonych wnękach znajdują się gipsowe figury MB Niepokalanie Poczętej i Serca Pana Jezusa. Smukłości dodaje kapliczce wysoki trzyspadowy dach.

Gorzejowa

Fot. 53 Kapliczka św. Jana z XVIII/ XIX w., stojąca przy drodze do Siedlisk Bogusz, prawdopodobnie z XVIII w. (zaznaczono ją na starych planach austriackich z tego okresu). Kapliczka zbudowana z kamienia, zamknięta półkoliście i pokryta dachem dwuspadowym. Wewnątrz współczesna rzeźba św. Jana Nepomucena, która zastąpiła skradzioną XVIII-wieczną. Z kapliczki zginęły też płaskorzeźby renesansowe z XVI w. przedstawiające św. Annę Samotrzec i niezidentyfikowanego biskupa.

Smarżowa

Fot. 54 Murowana, neogotycka kaplica ufundowana na przełomie XIX/XX w. przez Branickich. Charakterystyczne są jej wysmukłe proporcje nietypowe dla innych kapliczek tego regionu. We wnętrzu obraz Matki Bożej Częstochowskiej z drugiej połowy XIX w. oraz gipsowa figura NMP Niepokalanie Poczętej.

Fot. 55 Murowana, nietynkowana kaplica pod wezwaniem Najświętszego Serca Pana Jezusa, usytuowana przy granicy z Siedliskami-Bogusz. Zbudowana w 1937 r. Kaplica posiada ostrołukowe drzwi i okna. W trójkątnym szczycie znajduje się figura NMP Niepokalanie Poczętej.

Siedliska-Bogusz

Fot. 56 Murowana kapliczka z 1861 r., stojąca przy drodze Siedliska-Bogusz – Kamienica Dolna. Zbudowana na planie prostokąta, posiada trójkątny szczyt, nakryta dachem dwuspadowym z dachówką. Wewnątrz umieszczony obraz Matki Bożej Częstochowskiej malowany na blasze z połowy XIX w.

Fot. 57 Kapliczka słupowa wzniesiona przez rodzinę Lewickich w drugiej połowie XIX w. Zbudowana na planie trójkąta, posiada trzy duże przeszklone wnęki, w których umieszczono gipsowe figury Serca Pana Jezusa, Matki Bożej i NMP Niepokalanie Poczętej. Obok kapliczki przebiega droga do dworu w Siedliskach-Bogusz.

Fot. 58 Kapliczka stojąca przy drodze do Głobikówki, zbudowana w 1885 r. z kamienia, otynkowana. Posiada drzwi i okna zamknięte półkoliście. W trójkątnym szczycie umieszczono rzeźbę św. Antoniego. Wewnątrz na kamiennej mensie ołtarzowej rzeźba Matki Bożej z Dzieciątkiem na półksiężycu i globie ziemskim oplecionym przez węża. Madonna adorowana jest przez aniołów. Na sklepieniu kaplicy widnieje malowidło koronacji Matki Bożej z drugiej połowy XIX w.

Wola Brzostecka

Fot. 59 Kapliczka pochodząca z I połowy XIX w. W centrum wsi przy drodze głównej zachowała się murowana kapliczka zbudowana na rzucie kwadratu. Fasadę ozdobiło półkolumnami połączonymi łukiem o barokowym wykroju koszowym. Wewnątrz rzeźba Matki Bożej depczącej głowę węża.

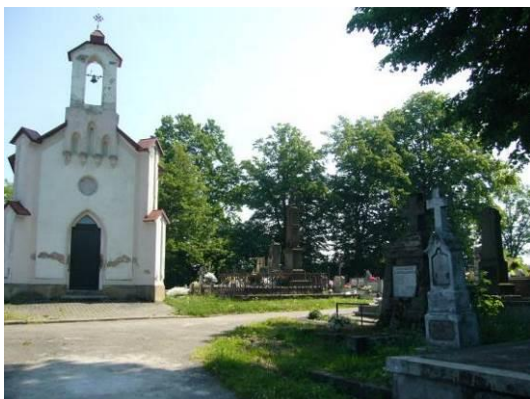

Zawadka Brzostecka

Fot. 60 Kaplica słupowa z połowy XVIII w. przy "Starej Drodze". Pełniła funkcję znaku granicznego między posiadłościami opactwa tynieckiego i włościami szlachty. Według przekazów, w czasie II wojny światowej właściciele dworu ukryli tu swoje kosztowności.

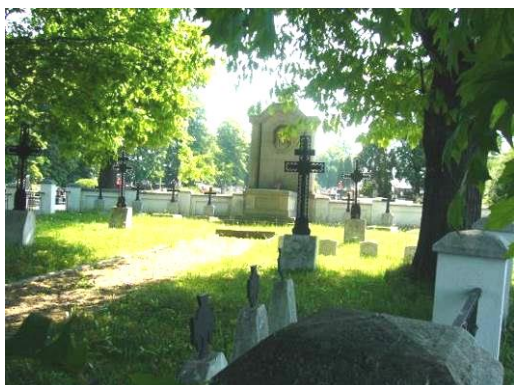

Zabytkowe cmentarze

Fot. 61 Cmentarz parafialny w Brzostku założony na początku XIX w. po zamknięciu cmentarza przykościelnego. Położony na wzgórzu, z którego można podziwiać widoki na okolicę. W czasie I i II wojny światowej cmentarz uległ dużym zniszczeniom. W 1915 r. Rosjanie odpierali stąd ataki wojsk austro-węgierskich. Jesienią 1944 r. cmentarz ponownie znalazł się pod ogniem artylerii - tym razem rosyjskiej, na

skutek tego większość nagrobków uległa zniszczeniu. W środku starego cmentarza stoi neogotycka kaplica pod wezwaniem św. Anny. Ufundowali ją w 1864 r. Marian i Anna Mysłowski herbu Nałęcz. Na skraju cmentarza - od strony północnej - znajdują się kwatery żołnierzy z I wojny światowej (nr 223, 224, 225). Najokazalszą z nich jest kwatera nr 223. Główny pomnik został wykonany z żelbetonu w formie nastawy ołtarzowej, z umieszczoną w niej rzeźbioną w piaskowcu głowę Chrystusa w cierniowej koronie. Na cmentarzu spoczywa kpt. Olbrich z 18 pułku piechoty i por. Lein, a także 65 żołnierzy austro-węgierskich i 97 rosyjskich. Dwie pozostałe kwatery mają charakter grobów

masowych. W większej, położonej przy głównej alejce, pochowano 97, a w mniejszej 42 żołnierzy austro-węgierskich. Z mogiłami wojskowymi sąsiaduje teren przyłączony do cmentarza parafialnego pod koniec XIX w. Zachowały się tu nieliczne grobowce z lat 1890-1912. Projektantem cmentarzy był porucznik Gustav Rossmann.

Fot. 62 Kwatera wojskowa nr 223 w Brzostku.

Cmentarze wojenne na terenie gminy Brzostek, ujęte w ewidencji zabytków, związane są z wydarzeniami, które miały podczas działań I wojny światowej - 7 maja 1915 r., kiedy rozegrała się tu wielka bitwa pomiędzy wojskami rosyjskimi i austriackimi. Poległych w niej 303 żołnierzy. Ogółem w okolicy Brzostku poległo ich przeszło 2000. Grzebano w pobliżu miejsca, gdzie zginęli. Projekty cmentarzy na terenie tego okręgu wykonali dwaj architekci: por. Gustav Rossmann i Michael Matscheko von Glassner. Oni też czuwali nad wykonaniem prac. Na większości cmentarzy, na centralnym pomniku umieszczono inskrypcje w języku niemieckim – zawierają informacje o liczbie poległych lub fragmenty poezji Hansa Hauptmana.

Fot. 63 Cmentarz wojenny nr 217 w Januszkowicach znajduje się w odległości około 2 km, na tzw. "Działach". Pochowano w nim 227 żołnierzy: 114 austriackich oraz 113 rosyjskich. Cmentarz utrzymany w bardzo dobrym stanie.

Fot. 64 Cmentarz wojenny nr 218 w Bukowej położony na zboczu Lisiej Góry. Przy ścieżce prowadzącej do cmentarza stoi kamienna kapliczka słupowa zbudowana przez Austriaków. Znajduje się tutaj 158 mogił żołnierzy austriackich oraz rosyjskich. Remont cmentarza przeprowadzono jesienią 2005 r. Przeprowadzono wtedy remont schodów oraz renowację kamiennego pomnika centralnego.

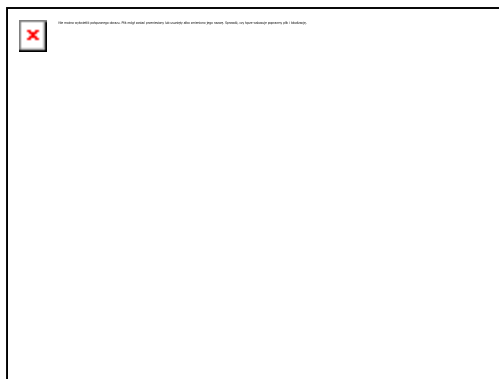
Fot. 65 Cmentarz wojenny nr 220 w Kleciach założony w 1915 r. przez Austriaków, wokół neogotyckiej kaplicy z 1890 r., w miejscu dawnego kościoła. Groby ułożone w dwóch rzędach symetrycznie względem kaplicy, którą z tyłu okrążają. Przed kaplicą pochowano oficerów. Ogółem pogrzebano tutaj przeszło 250 żołnierzy austro-węgierskich i rosyjskich (188 w grobach pojedynczych, pozostałych w 2 mogiłach zbiorowych).

Austriacy pochodzili polegli 7 i 8 maja 1915 r. Obecnie cmentarz jest w dobrym stanie.

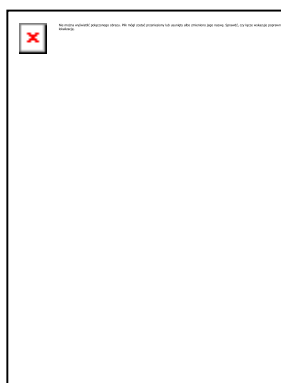

Fot. 66 Cmentarz wojenny nr 221 w Kleciach leży w przysiółku "Równie" nad rzeką Gogołówka. W masowym grobie pochowano 31 Austriaków. W porównaniu do poprzedniego jest bardzo zaniedbany.

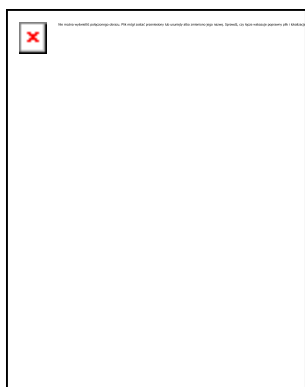
Fot. 67 Cmentarz wojenny nr 222 w Brzostku położony w przysiółku "Równie", obok znajdujących się w pobliżu zabudowań. W masowym grobie pochowano 46 żołnierzy austro-węgierskich z 36 i 59 pułku piechoty. Cmentarz jest obecnie w bardzo dobrym stanie.

Fot. 68, 69 Cmentarz wojenny nr 226 w Zawadce Brzosteckiej położony w lesie, nieopodal skrzyżowania drogi głównej z drogą do Przeczycy. Z głównej drogi widoczny jest pomnik usytuowany na skraju lasu, od którego w górę prowadzą kamienne schody. Sam cmentarz rozciąga się na zboczu wzgórza, którego spadek zniwelowano w trakcie prac w 1916 r., tworząc niewielkie tarasy. Groby ułożono w rzędach symetrycznie do schodów prowadzących do głównego pomnika. Tworzy go betonowy krzyż dużych rozmiarów. Na cmentarzu spoczywa 137 żołnierzy, w tym 105

austro-węgierskich i 32 rosyjskich. Renowację cmentarza przeprowadził Urząd Gminy w Brzostku w 1995 r, należy do najładniejszych w okolicy.

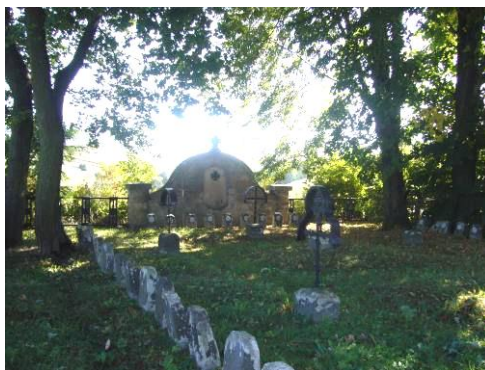

Fot. 70 Cmentarz wojenny nr 227 w Gorzejowej położony w niewielkim lesie, na zboczu góry. W centralnej części cmentarza znajduje się pomnik - drewniany krzyż na betonowym postumencie, ogrodzony oryginalnym płotkiem z kutych prętów stalowych. Cmentarz wybudowali Austriacy w 1916 r. W 10-ciu mogiłach zbiorowych oraz 34 pojedynczych

pochowano

99 Austriaków oraz 106 Rosjan. Po remoncie polegającym na oczyszczeniu cmentarza z zarośli, postawieniu nowego krzyża, odnowieniu postumentów zachowanych krzyży nagrobnych i zasadzeniu w zamian wyciętych pomnikowych topoli włoskich, dębów, obiekt jest w stanie dobrym.

Fot. 71 Cmentarz wojenny nr 228 w Przeczycy stanowi część cmentarza parafialnego. Wydzielony ogrodzeniem z betonowych słupków i elementów metalowych, z oryginalną bramką wejściową. Zachował się kute krzyże oraz wiele tabliczek imiennych. Na cmentarzu, w jednej mogile zbiorowej oraz 39 pojedynczych, pochowano 24 Austriaków oraz 24 Rosjan.

Cmentarz wojenny nr 229 w Skurowej znajduje się w przysiółku Granice. Ogrodzony metalowymi rurami pomiędzy niskimi betonowymi słupkami. Pomnik centralny ma formę betonowego krzyża z metalową glorią w formie korony cierniowej. Spoczywa tutaj 54 Austriaków 34 Rosjan. Rozciągają się stąd piękne widoki na okolicę.

Poza obiektami cmentarnymi wpisanymi do rejestru lub ewidencji zabytków, na uwagę zasługują cmentarze żydowski i choleryczny w Brzostku. Mogiła Żydów pomordowanych przez Niemców w 1942 r. znajduje się również w Przeczycy.

Fot. 72 Cmentarz żydowski usytuowany przy ul. Szkotniej w Brzostku, został zniszczony w czasie okupacji niemieckiej. Część kamiennych macew już po wojnie zużyto do celów budowlanych.

Cmentarz choleryczny z 1831 r. wskazuje metalowy krzyż, ustawiony na wzniesieniu, obok potoku Dębna. To miejsce spoczynku 10 osób zmarłych na cholereę.

Ocena obiektów ujętych w ewidencji WKZ

Z ewidencji WKZ do najcenniejszych zabytków architektury i budownictwa zaliczyć należy:

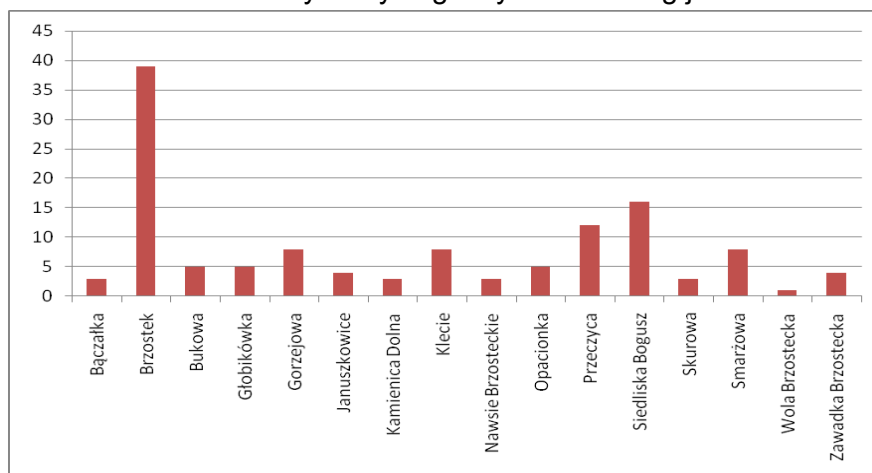
- układ urbanistyczny dawnego miasteczka w Brzostku,

- zespoły kościelne w: Brzostku, Przeczycy, Siedliskach-Bogusz oraz kościół parafialny w Gorzejowej,
- zespoły dworsko-parkowe i dwory w miejscowościach: Klecie, Przeczycy, Smarżowa, Zawadka Brzostecka,
- kaplice grobowe i cmentarze w: Brzostku, Kleciach, Opacionce, Przeczycy i Siedliskach-Bogusz,
- pozostałości założeń dworskich w: Siedliskach-Bogusz, Januszkowicach, Głobikówce,
- cmentarze wojenne w miejscowościach: Brzostek, Bukowa, Januszkowice, Klecie, Gorzejowa, Przeczycy i Zawadka Brzostecka,

oraz na terenie całej gminy budynki użyteczności publicznej oraz chałupy i domy o charakterystycznych elementach architektury regionalnej.

Wśród obiektów gospodarczych wymienić można jedynie: podworski spichlerz w Głobikówce, gorzelnię i stajnię w Kleciach, spichlerz i budynek gospodarczy w Przeczycy oraz budynki należące do zagrody w Smarżowej. Znaczną część substancji zabytkowej gminy stanowią różnorodne kapliczki, krzyże i pomniki.

Wykres 6. Liczba obiektów zabytkowych gminy Brzostek wg jednostek osadniczych

Ewidencja WKZ z 2005 r. obejmuje w sumie **127** obiektów zabytkowych. W wyniku przeprowadzonej inwentaryzacji stwierdzono, że zachowało się 100 % obiektów zabytkowych ujętych w ww. ewidencji. Spośród istniejących obiektów zabytkowych część jest znacznie przebudowana (głównie w Brzostku) lub w złym stanie technicznym. Szczególne nasycenie obiektami zabytkowymi występuje w Brzostku – ok. 30 % oraz w Siedliskach-Bogusz – ok. 12 % wszystkich zabytków.

Substancją obiektów zabytkową gminy stanowią głównie obiekty sakralne, użyteczności publicznej oraz budynki mieszkalne, skoncentrowane w Brzostku, Kleciach, Siedliskach-Bogusz, Przeczycy i Gorzejowej.

Tabela 15. Struktura substancji zabytkowej gminy Brzostek - lipiec 2011 r.

Lp.	Rodzaj obiektów	Liczba	%
1.	kościóły, kaplice, dzwonnica	10	7,7
2.	budynki użyteczności publicznej	15	11,6
3.	obiekty mieszkalno - usługowe, domy	39	30,4
4.	pozostałości dworów - nieużytkowane	8	6,2
5.	budynki gospodarcze, stodoły	6	4,6
6.	kapliczki, pomniki	29	22,6
7.	cmentarze wojenne	9	6,9
8.	park, starodrzew, ogrodzenie	12	9,3
9.	układ urbanistyczny	1	0,7
ogółem		127	100

Stan zachowania obiektów zabytkowych w gminie Brzostek jest zróżnicowany. Obiekty wykorzystywane współcześnie są w bardzo dobrym stanie, z wyłączeniem tych, które wskutek przeprowadzonych prac remontowych utraciły charakter zabytkowy. W złym stanie znajdują się podworskie zabudowania w Januszkowicach i Siedliskach-Bogusz. Część obiektów mieszkalnych, w tym chałup, uległa zniszczeniu w wyniku opuszczenia przez właścicieli, pozostałe budynki „starzeją” się w sposób naturalny lub na bieżąco przeprowadzane są prace remontowe. W obiektach przebudowywanych zazwyczaj nie doprowadza się do odtwarzania elementów detalu architektonicznego, zastępując go współczesnymi rozwiązaniami architektonicznymi. Obiekty tak przebudowane tracą lub znacząco zaniżają wartość historyczną środowiska kulturowego.

7.2.2. Stanowiska archeologiczne

Stanowiska archeologiczne to materialne ślady działalności ludzi. W obrębie stanowiska archeologicznego grupują się zazwyczaj pozostałości licznych powstających i zamierających kolejno osad czy cmentarzysk. Stanowią one podstawowe, a często jedyne źródło wiedzy o najdawniejszej przeszłości naszych ziem. Wyniki badań archeologicznych stanowią cenne uzupełnienie przekazów pisanych.

W ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski przeprowadzono badania powierzchni całego obszaru gminy Brzostek - zdjęcia archeologiczne nr: 105-70, 105-71, 106-70, 106-71, 107-70 i 107-71. Odkryte stanowiska archeologiczne w liczbie **162**, położone na terenie całej gminy, świadczą o penetracji tych terenów w pradziejach i średniowieczu.

Tabela 16. Indeks stanowisk archeologicznych w obszarze gminy Brzostek wg sołectw

Miejscowość	Nr obszaru	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja	Chronologia	
BRZOSTEK	106-70	1	1	śląd osadnictwa	neolit	
		2	2	śląd osadnictwa	epoka brązu	
		3	3	śląd osadnictwa	epoka kamienia	
		4	4	grodzisko	wczesne średniowiecze	
		5	5	punkt osadniczy	późny okres wpływów rzymskich	
		6	6	śląd osadnictwa śląd osadnictwa śląd osadnictwa	schyłek paleolitu i mezolit epoka kamienia wczesne średniowiecze	
BUKOWA	107-70	11	40	punkt osadniczy punkt osadniczy	epoka brązu, okres halsztacki wczesne średniowiecze	
		12	41	punkt osadniczy	późny okres wpływów rzymskich	
		13	42	śląd osadnictwa	epoka brązu, okres halsztacki	
		14	43	śląd osadnictwa	epoka brązu, okres halsztacki	
		15	44	śląd osadnictwa	epoka brązu, okres halsztacki	
		16	45	śląd osadnictwa	neolit/wczesna epoka brązu	
		17	46	śląd osadnictwa	neolit/wczesna epoka brązu	
	107-71	18	8	punkt osadniczy	epoka brązu, okres halsztacki	
		19	9	punkt osadniczy	wczesna epoka brązu	
		110	7	śląd osadnictwa	neolit	
BĄCZAŁKA	106-71	1	54	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	schyłek paleolitu epoka kamienia	
		2	55	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	epoka kamienia średniowiecze	
		3	56	śląd osadnictwa	prahistoria	
		4	57	śląd osadnictwa	wczesna epoka brązu	
NAWSIE BRZOSTECKIE	106-70	2	7	punkt osadniczy punkt osadniczy	neolit późny okres wpływów rzymskich	
	106-71	1	1	śląd osadnictwa	neolit	
		3	4	śląd osadnictwa	epoka kamienia	
		5	12	śląd osadnictwa osada śląd osadnictwa	neolit prahistoria późny okres rzymski	
		6	13	śląd osadnictwa	prahistoria	
		7	14	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	epoka kamienia prahistoria	
		8	15	osada osada	epoka brązu - wczesna epoka żelaza średniowiecze	
		9	16	śląd osadnictwa	prahistoria	
		10	17	śląd osadnictwa	późny okres rzymski	
		11	18	śląd osadnictwa	neolit	
		12	19	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	epoka kamienia średniowiecze	
		13	26	śląd osadnictwa	prahistoria	
		14	40	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	epoka kamienia średniowiecze	
		107-71	4	21	punkt osadniczy	późny okres wpływów rzymskich

Miejscowość	Nr obszaru	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja	Chronologia
SIEDLIKA-BOGUSZ	105-70	7	7	śląd osadnictwa	prahistoria
		12	50	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
		13	55	śląd osadnictwa	epoka kamienia
		14	57	śląd osadnictwa	prahistoria
		15	58	śląd osadnictwa	wczesna epoka brązu
		16	59	osada śląd osadnictwa	późne średniowiecze
		17	60	śląd osadnictwa	epoka kamienia
		18	61	śląd osadnictwa	epoka kamienia
		19	62	śląd osadnictwa	epoka kamienia
	105-71	20	18	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	epoka kamienia średniowiecze
	106-70	1	11	cmentarzysko ciałopalne obiekt obronny	epoka kamienia wczesne średniowiecze
		2	16	punkt osadniczy śląd osadnictwa	neolit/ wczesna epoka brązu neolit lub epoka brązu wczesne średniowiecze
		3	15	śląd osadnictwa punkt osadniczy	neolit/ wczesna epoka brązu późny okres wpływów rzymskich
		4	14	punkt osadniczy punkt osadniczy	neolit późny okres wpływów rzymskich
		5	13	śląd osadnictwa	neolit
		6	12	punkt osadniczy punkt osadniczy	neolit epoka brązu
		8	8	punkt osadniczy	epoka brązu/ okres halsztacki
		9	9	śląd osadnictwa punkt osadniczy	neolit/ wczesna epoka brązu neolit lub epoka brązu
		11	10	punkt osadniczy	neolit lub epoka brązu
	106-71	10	3	osada	neolit
GORZEJOWA	105-70	2	51	śląd osadnictwa	epoka kamienia
		3	52	śląd osadnictwa	nowożytna
		4	53	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
		5	54	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	neolit prahistoria
		6	56	śląd osadnictwa	prahistoria
	106-70	1	17	punkt osadniczy	późny okres wpływów rzymskich
KAMIENICA DOLNA	105-70	4	6	śląd osadnictwa	schyłek paleolitu lub mezolit
		5	19	śląd osadnictwa śląd osadnictwa śląd osadnictwa	neolit okres rzymski późne średniowiecze
		6	20	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	neolit prahistoria
		7	21	śląd osadnictwa	późny okres rzymski
	106-70	1	21	śląd osadnictwa punkt osadniczy	wczesna epoka brązu epoka brązu, okres halsztacki
		2	20	śląd osadnictwa	późny okres wpływów rzymskich
		3	18	punkt osadniczy	neolit
		4	22	śląd osadnictwa	schyłek paleolitu lub mezolit
		5	19	śląd osadnictwa	epoka brązu

Miejscowość	Nr obszaru	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja	Chronologia
PRZECZYCA	106-70	1	23	punkt osadniczy grodzisko	epoka brązu okres halszacki wczesne średniowiecze
		2	44	śląd osadnictwa	3/4 okres epoki brązu
		3	33	śląd osadnictwa	epoka brązu
		4	34	punkt osadniczy	wczesne średniowiecze
		5	35	śląd osadnictwa punkt osadniczy	neolit/ epoka brązu kultury pucharów lejkowatych wczesne średniowiecze
		6	30	śląd osadnictwa punkt osadniczy punkt osadniczy	neolit/ wczesny brąz epoka brązu wczesne średniowiecze
		7	29	punkt osadniczy	epoka brązu okres halszacki
		8	32	śląd osadnictwa	epoka brązu
		9	31	punkt osadniczy	epoka brązu
SKUROWA	106-70	1	36	punkt osadniczy punkt osadniczy	neolit epoka brązu, okres halszacki
		2	37	punkt osadniczy śląd osadnictwa	neolit/ wczesna epoka brązu późny okres wpływów rzymskich
		4	38	śląd osadnictwa	prahistoria
		5	39	śląd osadnictwa	epoka brązu
	107-70	3	38	śląd osadnictwa	neolit, epoka brązu, okres halszacki
KAMIENICA GÓRNA	106-71	1	48	śląd osadnictwa	prahistoria
		2	49	śląd osadnictwa	neolit
		3	50	śląd osadnictwa	prahistoria
		4	51	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	epoka kamienia średniowiecze
		5	52	śląd osadnictwa	prahistoria
		6	53	śląd osadnictwa	neolit
		7	58	osada	wczesna epoka brązu
		8	59	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	prahistoria średniowiecze
		9	60	śląd osadnictwa	średniowiecze
KLECIE	107-70	1	39	śląd osadnictwa	XI-XIII w.
OPACIONKA	106-71	2	5	osada	późny okres rzymski
		3	20	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	epoka kamienia epoka brązu
		4	43	osada śląd osadnictwa	epoka brązu/ wczesna epoka żelaza średniowiecze
		5	44	nasyp	nieokreślona
		107-71	1	17	śląd osadnictwa
	2	20	punkt osadniczy	późny okres wpływów rzymskich	
	SMARŻOWA	105-71	2	16	śląd osadnictwa
3			17	śląd osadnictwa	epoka kamienia
4			19	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	epoka kamienia prahistoria
5			20	śląd osadnictwa	neolit
6			21	śląd osadnictwa	epoka kamienia
7			22	śląd osadnictwa	epoka kamienia
8			23	śląd osadnictwa	prahistoria
106-71			1	2	śląd osadnictwa
9		21	osada	neolit	
10		22	śląd osadnictwa śląd osadnictwa śląd osadnictwa	epoka kamienia neolit średniowiecze	

Miejscowość	Nr obszaru	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja	Chronologia
		11	23	śląd osadnictwa	późny okres rzymski
		12	24	śląd osadnictwa	prahistoria
		13	25	śląd osadnictwa	wczesna epoka brązu
WOLA BRZOSTECKA	106-71	1	27	śląd osadnictwa	neolit
		2	28	osada	epoka brązu – wczesna epoka żelaza
		3	29	osada	epoka brązu – wczesna epoka żelaza
				osada	średniowiecze
		4	30	osada	epoka brązu – wczesna epoka żelaza
				śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze
		5	31	osada	epoka brązu – wczesna epoka żelaza
		6	32	osada	epoka brązu – wczesna epoka żelaza
				śląd osadnictwa	wczesna epoka żelaza
		7	33	osada	epoka brązu – wczesna epoka żelaza
		8	34	osada	epoka brązu – wczesna epoka żelaza
		9	35	osada	epoka brązu – wczesna epoka żelaza
		10	36	osada	epoka brązu – wczesna epoka żelaza
		11	37	osada	prahistoria
				śląd osadnictwa	średniowiecze
		12	38	śląd osadnictwa	neolit
				śląd osadnictwa	epoka brązu
		13	39	śląd osadnictwa	prahistoria
śląd osadnictwa	średniowiecze				
14	41	śląd osadnictwa	późny okres rzymski		
		śląd osadnictwa	nowożytna		
15	42	śląd osadnictwa	epoka brązu		
16	45	śląd osadnictwa	epoka brązu - wczesna epoka żelaza		
17	46	osada	epoka brązu - wczesna epoka żelaza		
		śląd osadnictwa	średniowiecze		
18	47	śląd osadnictwa	epoka brązu		
GŁOBIKÓWKA	105-71	1	9	osada produkcyjna	nowożytna
		2	10	śląd osadnictwa	epoka kamienia
		3	11	śląd osadnictwa	średniowiecze
		4	12	osada	średniowiecze
		5	13	śląd osadnictwa	prahistoria
				osada	średniowiecze
		6	14	śląd osadnictwa	epoka kamienia
		7	15	śląd osadnictwa	epoka kamienia
GRUDNA DOLNA	105-71	1	29	śląd osadnictwa	epoka kamienia
		2	31	osada	prahistoria
		3	32	śląd osadnictwa	epoka kamienia
		4	33	śląd osadnictwa	epoka kamienia
		5	34	śląd osadnictwa	epoka kamienia
				śląd osadnictwa	neolit
		6	38	śląd osadnictwa	prahistoria
6	38	śląd osadnictwa	epoka kamienia		
		osada	średniowiecze		
7	39	śląd osadnictwa	epoka kamienia		

Miejscowość	Nr obszaru	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Funkcja	Chronologia
		8	40	śląd osadnictwa	średniowiecze
		9	41	osada	średniowiecze
		10	42	śląd osadnictwa osada	epoka kamienia średniowiecze
GRUDNA GÓRNA	105-71	1	43	osada osada	prahistoria średniowiecze
		2	44	śląd osadnictwa osada	epoka kamienia średniowiecze
		3	45	śląd osadnictwa	epoka kamienia
		4	46	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	epoka kamienia neolit
		5	47	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	epoka kamienia średniowiecze
		6	48	śląd osadnictwa osada	epoka kamienia średniowiecze
		7	49	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	epoka kamienia średniowiecze
		8	50	śląd osadnictwa	epoka kamienia
		9	51	śląd osadnictwa	epoka kamienia
		10	52	śląd osadnictwa osada osada	epoka kamienia neolit prahistoria
JANUSZKOWICE	107-71	1	19	śląd osadnictwa	neolit
		2	18	punkt osadniczy	późny okres wpływów rzymskich
		3	10	śląd osadnictwa punkt osadniczy	epoka kamienia, wczesna epoka brązu neolit, epoka brązu, okres halsztacki
		4	11	punkt osadniczy punkt osadniczy punkt osadniczy	neolit neolit/ wczesna epoka brązu epoka brązu, okres halsztacki

Źródło: AZP kart stanowisk archeologicznych - WKZ Delegatura w Rzeszowie

Ze względu na funkcję wyróżniono: 2 grodziska (w Brzostku i Przeczycy), 1 cmentarzysko (w Siedliskach-Bogusz), 1 obiekt obronny, 1 nasyp, 34 pozostałości osad, 39 punktów osadniczych i 151 śladów osadnictwa - łącznie 229 obiektów znalezisk, zlokalizowanych na terenie całej gminy Brzostek. Rozkład przestrzenny stanowisk archeologicznych wskazuje, iż głównymi szlakami pradziejowego osadnictwa były równania wierzchwinowe, małe doliny i stoki pogórskie o niewielkim spadku terenu, rozciągające się równoleżnikowo na obszarze całej gminy, o najkorzystniejszych warunkach klimatycznych. Brak stanowisk archeologicznych w głębokich dolinach płaskodennych – wzdłuż rzek i starorzeczy oraz na zboczach, poprzecinanych obecnie przez osuwiska.

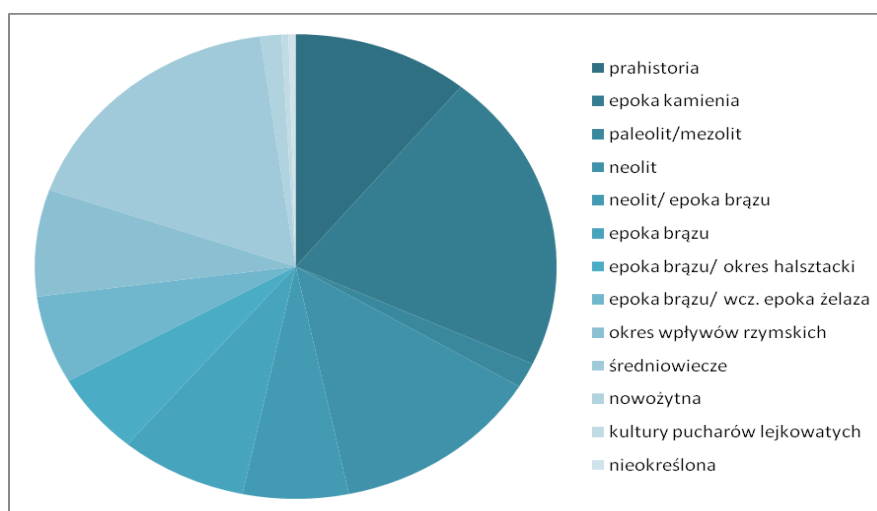
Tabela 17. Podział chronologiczny obiektów archeologicznych

Lp.	Chronologia	Liczba obiektów
1.	prahistoria	25
2.	epoka kamienia	48
3.	paleolit/mezolit	4

4.	neolit	30
5.	neolit/ epoka brązu	15
6.	epoka brązu	18
7.	epoka brązu/ okres halszacki	13
8.	epoka brązu/ wcz. epoka żelaza	14
9.	okres wpływów rzymskich	17
10.	średniowiecze	40
11.	nowożytna	3
12.	kultury pucharów lejkowatych	1
13.	nieokreślona	1
ogółem		229

Źródło: WKZ Delegatura w Rzeszowie

Wykres 7. Udział stanowisk archeologicznych według chronologii

Koncentracja stanowisk archeologicznych w gminie Brzostek ma miejsce w sołectwach Siedliska-Bogusz (20) i Wola Brzostecka (18). Kolejnymi sołectwami wykazującymi duży ich udział są: Nawsie Brzosteckie (14) i Smarżowa (13). Miejscowości o ilości stanowisk w przedziale 8-10 to: Bukowa, Grudna Dolna, Grudna Górna, Kamienica Dolna, Kamienica Górna, Przeczycza i Głobikówka.

Do najcenniejszych stanowisk archeologicznych, o dużej wartości poznawczej, zakwalifikowano stanowiska:

- nr 10 w Grudnej Górnej (nr 52 na obszarze 105-71 AZP) – ślad osadnictwa z epoki kamienia oraz osady z neolitu i prahistorii,
- nr 6 w Siedliskach-Bogusz (nr 12 na obszarze 106-70 AZP) – punkty osadnicze z neolitu i epoki brązu,
- nr 4 w Siedliskach-Bogusz (nr 14 na obszarze 106-70 AZP) – punkty osadnicze z neolitu i późnego okresu wpływów rzymskich,

- nr 3 w Siedliskach-Bogusz (nr 15 na obszarze 106-70 AZP) – ślad osadnictwa z neolitu/ wczesnej epoki brązu i punkt osadniczy z późnego okresu wpływów rzymskich.

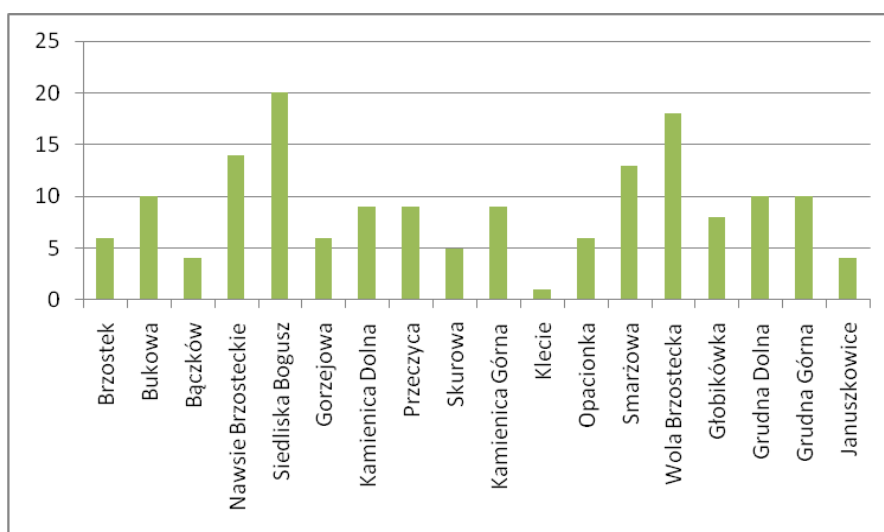
Zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych w gminie są procesy erozyjne.

Tabela 18. Ilość stanowisk archeologiczne wg sołectw w gminie Brzostek

L.p.	Sołectwo	Liczba stanowisk archeologicznych
1.	Brzostek	6
2.	Bukowa	10
3.	Bączków	4
4.	Nawsie Brzosteckie	14
5.	Siedliska-Bogusz	20
6.	Gorzejowa	6
7.	Kamienica Dolna	9
8.	Przeczyca	9
9.	Skurowa	5
10.	Kamienica Górna	9
11.	Klecie	1
12.	Opacionka	6
13.	Smarżowa	13
14.	Wola Brzostecka	18
15.	Głobikówka	8
16.	Grudna Dolna	10
17.	Grudna Górna	10
18.	Januszkowice	4
Ogółem		162

Źródło: WKZ Delegatura w Rzeszowie

Wykres 8. Udział stanowisk archeologicznych gminy Brzostek wg sołectw

7.2.3. Krajobraz kulturowy

Zasoby krajobrazu kulturowego gminy Brzostek

Gminę Brzostek charakteryzują cenne zasoby krajobrazowe, wraz z ich wartościami estetycznymi i architektonicznymi, są to:

- Krajobraz Pogórza Strzyżowskiego z mozaiką lasów, drobnych pól uprawnych, zadrzewień śródpolnych oraz Rezerwatem Kamera we wsi Smarżowa,
- atrakcyjne obszary krajobrazu naturalno – kulturowego doliny rzeki Wisłoki i dolin potoków oraz wąwozów,
- wartościowe wnętrza urbanistyczne kulturowego krajobrazu miejskiego i wiejskiego, z podworskimi zespołami parkowymi,
- trasy krajoznawcze, rowerowe, piesze, z licznymi punktami widokowymi.

Brzostek oraz sołectwa o szczególnych wartościach kulturowych i krajobrazowych, m. in.: Januszkowice, Siedliska-Bogusz, Przeczyca, Klecie, Głobikówka, Smarżowa, wymagają zarówno indywidualnej ochrony obiektów i zespołów wpisanych do rejestru i ewidencji zabytków, jak również ochrony warunków przyrodniczych i widokowych w ich otoczeniu.

Bogactwo zasobów dziedzictwa kulturowego: archeologii, historii, układów urbanistycznych i ruralistycznych, architektury i budownictwa, zabytków ruchomych, etnografii, wybitne walory krajobrazowe oraz potrzeba kontynuacji tradycji wymaga określenie form ochrony krajobrazu kulturowego.

Zabytkowy zespół urbanistyczny centrum Brzostku – wpisany do rejestru zabytków – **podlega ochronie konserwatorskiej**. Wszelkie działania planistyczne i inwestycyjne winny zapewnić ochronę układu i odpowiednią jego ekspozycję.

Celem ochrony krajobrazu kulturowego należy wyodrębnić:

- **obszary o szczególnych walorach krajobrazu kulturowego zabytkowego i tradycyjnego** - dla zachowania i zapewnienia ochrony oraz ciągłości tradycji krajobrazu,
- **obszary otaczające cenne obiekty** - stanowiące ich otulinę lub krajobrazowy kontekst, w szczególności w miejscowościach: Brzostek, Januszkowice, Siedliska-Bogusz, Przeczyca, Klecie, Smarżowa, Gorzejowa, Opacionka, Głobikówka.

Jednocześnie należy zwrócić uwagę, że na całym obszarze gminy Brzostek występuje jakiś aspekt dziedzictwa kulturowego, wymagający troski konserwatorskiej, gdzie występuje potrzeba ochrony krajobrazu kulturowego.

Oprócz zasobów zabytkowych i krajobrazowych, gminę Brzostek charakteryzują cenne niematerialne wartości kulturowe, m. in.: miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne, związane z wybitnymi osobowościami oraz miejscową tradycją.

8. DIAGNOZA I UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO, ZABYTEKÓW I DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ

Brzostek posiada bogate zasoby dziedzictwa kulturowego. Substancja zabytkowa stanowi podstawowy element krajobrazu kulturowego regionu i buduje jego tożsamość.

Głównymi uwarunkowaniami środowiska kulturowego gminy Brzostek są:

- **bogactwo i wysokie wartości substancji zabytkowej, w jaki wyposażony jest obszar gminy:**
 - **układ urbanistyczny** dawnego miasteczka w Brzostku,
 - **obiekty sakralne:** Kościół Parafialny p.w. Znalezienia Krzyża Św. w Brzostku, Kościół Parafialny p.w. Najświętszej Marii Panny Wniebowziętej w Przeczycy, Kościół Parafialny p.w. Św. Grzegorza w Gorzejowej, Kościół p.w. Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Siedliskach-Bogusz, Kaplica p.w. Św. Leonarda w Kleciach (wpisane do rejestru zabytków) oraz kaplice cmentarne w: Brzostku, Opacionce, Przeczycy, Siedliskach-Bogusz i dzwonnica w Opacionce,
 - **cmentarze wojenne z I wojny światowej** w: Brzostku, Bukowej, Gorzejowej, Januszkowicach, Kleciach i Zawadce Brzosteckiej (wpisane do rejestru zabytków) oraz **zabytkowe cmentarze parafialne** w Brzostku, Przeczycy i Siedliskach-Bogusz,
 - **obiekty użyteczności publicznej** – murowane budynki w Brzostku: dawna karczma, dawna synagoga, tzw. stara szkoła, dawny spichlerz w Głobikówce, dawny młyn parowy w Gorzejowej, dawne szkoły w kamienicy Dolnej i Gorzejowej,
 - **regionalne budownictwo mieszkaniowe** – głównie obiekty architektury drewnianej (chałupy) i domy skoncentrowane w miejscowościach: Brzostek, Smarżowa, Przeczycy,
 - **zespoły dworsko-parkowe i dwory** - w miejscowościach: Klecie, Przeczycy, Smarżowa, Zawadka Brzostecka oraz pozostałości założeń dworskich w miejscowościach: Siedliska-Bogusz, Januszkowice, Głobikówka,
 - **kapliczki i krzyże przydrożne** – stanowiące istotny element krajobrazu gminy, decydujący o tożsamości kulturowej krajobrazu na terenie całej gminy,
 - **liczne stanowiska archeologiczne**, z koncentracją w Siedliskach-Bogusz i Woli Brzosteckiej,
- **zróżnicowany stan zachowania substancji zabytkowej i ochrony krajobrazu kulturowego.**

Najbardziej cenne obiekty wpisane do rejestru zabytków chronione są w stopniu zadawalającym. Większość z tych obiektów stanowią obiekty użyteczności publicznej, które z reguły są na bieżąco remontowane. Pozostałe obiekty ujęte w ewidencji zabytków WKZ a zwłaszcza budownictwo zagrodowe i mieszkaniowe oraz zabudowania podworskie w Siedliskach-Bogusz, Januszkowicach, Przeczycy, charakteryzuje dewastacja i zanik.

➤ **ochrona zasobów zabytkowych ujętych w ewidencji zabytków poprzez:**

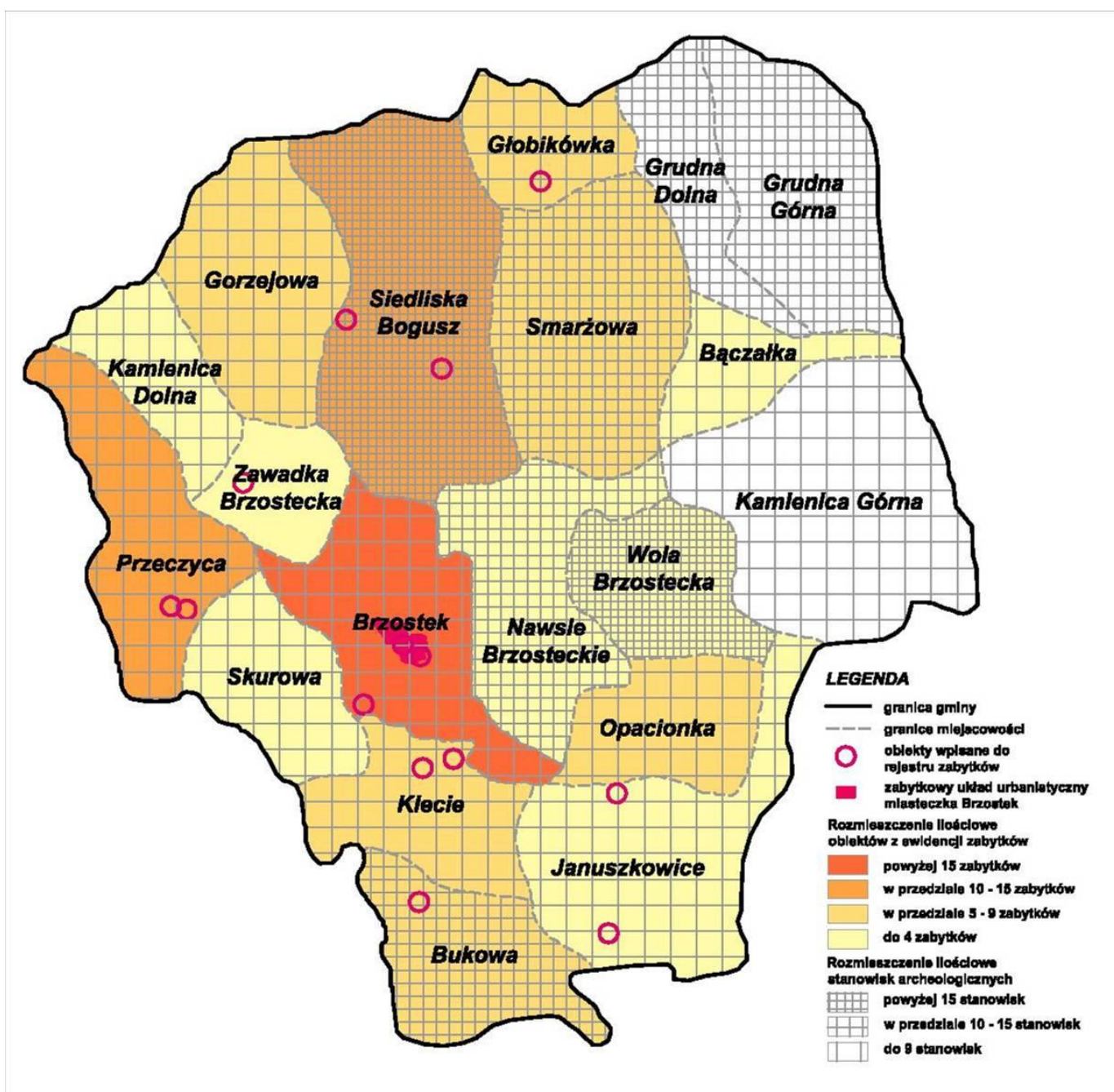
- utrzymanie ochrony prawnej obiektów wpisanych do rejestru zabytków,
- objęcie ochroną prawną obiektów zabytkowych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego wraz z określeniem działań ochronnych w tym dopuszczalnych działań na obiektach objętych ochroną,
- objęcie ochroną prawną poprzez wpis do rejestru zabytków, cennych stanowisk archeologicznych tj.:
 - nr 10 w Grudnej Górnej – ślad osadnictwa z epoki kamienia oraz osady z neolitu i prehistorii,
 - nr 6 w Siedliskach-Bogusz – punkty osadnicze z neolitu i epoki brązu,
 - nr 4 w Siedliskach-Bogusz – punkty osadnicze z neolitu i późnego okresu wpływów rzymskich,
 - nr 3 w Siedliskach-Bogusz – ślad osadnictwa z neolitu/ wczesnej epoki brązu i punkt osadniczy z późnego okresu wpływów rzymskich.
- likwidację występujących zagrożeń którymi w szczególności są;
 - przebudowy obiektów powodujące obniżenie bądź utratę ich wartości zabytkowych,
 - brak działań ratujących obiekty znajdujące się w ewidencji zabytków Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków – skutkujące degradacją substancji zabytkowej. Najbardziej zagrożone degradacją są zabudowania podworskie w miejscowościach: Siedliska- Bogusz, Januszkowice,
 - realizacja współczesnej zabudowy mieszkaniowej w sąsiedztwie obiektów zabytkowych bez uwzględnienia cech tradycyjnej formy i gabarytów zabudowy oraz znaczne przemieszanie typów i form architektonicznych, co burzy harmonię i klimat obszaru,
- opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami - stosownie do art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,

➤ **wzbogacanie zasobów zabytkowych oraz tworzenie atrakcyjnego krajobrazu kulturowego gminy:**

- utrzymanie i ochronę szczególnie wartościowych dla krajobrazu kulturowego zespołów zachowanej zabudowy tradycyjnej, m. in. w miejscowościach: Brzostek, Jodłówka, Przeczyca, Klecie, Siedliska-Bogusz, Opacionka, Smarżowa, Głobikówka, Gorzejowa,
- zahamowanie tendencji rozpraszania zabudowy mieszkaniowej, a także tendencji prowadzącej do tworzenia wzdłuż głównych dróg ciągów zabudowy oraz do zanikania dystansów przestrzennych między jednostkami osadniczymi,
- ochronę przed przekształceniami układów ruralistycznych wsi, poprzez utrzymanie zasadniczych elementów rozplanowania, przy jednoczesnym dopuszczeniu ich rozwoju na zasadzie kontynuacji i uzupełnienia istniejących układów,
- wyznaczanie nowych terenów pod zabudowę w sposób kontynuujący i utrwalający ukształtowane historyczne układy przestrzenne,
- podjęcie działań dla ratowania substancji zabytkowej, zwłaszcza zabytkowego budownictwa regionalnego, poprzez:
 - poprawę stanu zachowania obiektów zabytkowych,
 - remont obiektów, a w przypadku ich rozbiórki przestrzeganie przepisów szczególnych o ochronie zabytków odnośnie sporządzenia inwentaryzacji konserwatorskiej,
 - respektowanie wymagań konserwatorskich przy realizacji zamierzeń inwestycyjnych dotyczących obiektów zabytkowych lub ich otoczenia,
- remontowanie oraz utrzymanie licznych kapliczek, figurek, krzyży przydrożnych i innych obiektów małej architektury, którymi nasycony jest pejzaż gminy,
- kreowanie nowych wartości z uwzględnieniem cech tradycyjnej formy zabudowy (bryła, gabaryty, kształt dachu, detal architektoniczny) przy realizacji nowej zabudowy,
- zachowanie wymagań przepisów szczególnych w zakresie ochrony stanowisk archeologicznych - w przypadku podjęcia działalności inwestycyjnej, ingerującej w ziemię w obrębie stanowisk archeologicznych,
- przeciwdziałanie dewaloryzacji krajobrazu kulturowego, poprzez ochronę zabytków „in situ”, ochronę widokową, zapobieganiu kolizyjnemu zainwestowaniu i wymiany zabudowy historycznej na nową o obcych formach,
- pozyskanie odpowiednich użytkowników i środków dla racjonalnego oraz zgodnie z wymogami konserwatorskimi zagospodarowania i użytkowania obiektów i zespołów zabytkowych.

Specyfika środowiska kulturowego, szczególnie walory środowiska przyrodniczego gminy Brzostek oraz bogactwo zachowanej materii zabytkowej stwarzają pozytywne uwarunkowanie dla rozwoju gminy. Jego **prawidłowa ekspozycja oraz dbałość o stan techniczny obiektów zabytkowych** stwarza możliwość uatrakcyjnienia gminy oraz szansę i bazę przy kreowaniu jej funkcji turystyczno-krajoznawczej i kulturalnej.

Rysunek 5. Uwarunkowania kulturowe gminy Brzostek.

9. WARUNKI I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW

9.1 LUDNOŚĆ

9.1.1. Potencjał ludnościowy i jego zmiany

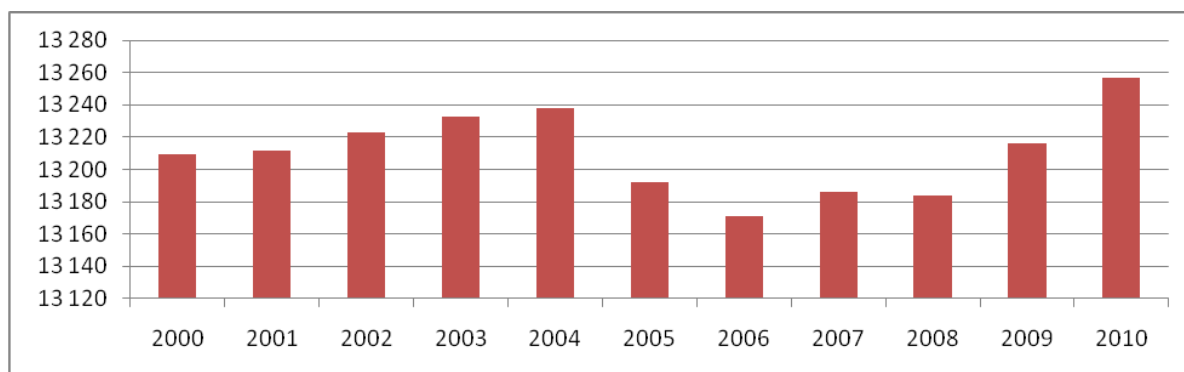
Gmina Brzostek w 2010 r. liczyła 13.257 osób – 6.648 kobiet i 6,609 mężczyzn. Wskaźnik feminizacji, tj. liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn, zwiększyła się ze 100 w 2000 r. na 100,7 w 2010 r., jednakże są to różnice na tyle nieznaczne, że zachowana jest równowaga pomiędzy ilością kobiet i mężczyzn w strukturze demograficznej ludności. Na przestrzeni lat 2000 - 2010 r. liczba mieszkańców gminy wzrosła o 48 osób.

Tabela 19. Rozwój ludności gminy Brzostek w latach 2000-2010.

Lata	Ludność ogółem	Przyrost rzeczywisty y	Dynamika rozwoju w %
2000	13 209	-	-
2001	13 212	3	100,0
2002	13 223	11	100,1
2003	13 233	10	100,1
2004	13 238	5	100,0
2005	13 192	- 46	99,6
2006	13 171	- 21	99,8
2007	13 186	15	100,0
2008	13 184	- 2	100,0
2009	13 216	32	100,2
2010	13 257	41	100,3

Źródło: GUS BDL ludność wg stałego miejsca zameldowania

Wykres 9. Liczba ludności w gminie Brzostek w latach 2000 – 2010.

Źródło: UM Brzostek

W latach 2000-2010 wystąpił przyrost ludności, za wyjątkiem lat 2005 -2006, kiedy miało miejsce zmniejszenie się liczby ludności o 67 osób.

Tabela 20. Rozwój ludności gm. Brzostek wg jednostek osadniczych *

Jednostka osadnicza	Liczba ludności 1998 r	Liczba ludności 2010 r	Przyrost rzeczywisty w latach 1998 -2010	% ogółu ludności gminy 2010 r	Przyrost naturalny w ‰ 2010 r	Gęstość zaludnienia (osoby/km ²)
Brzostek	2152	2665	513	20,0	4,5	302
Bączalka	264	263	-1	2,0	-11,4	81
Bukowa	535	494	- 41	3,7	4,0	95
Głobikówka	242	240	-2	1,8	8,3	63
Gorzejowa	784	738	- 46	5,5	0,0	100
Grudna Dolna	435	424	- 11	3,2	9,4	84
Grudna Górna	593	547	- 46	4,1	0,0	66
Januszkowice	884	894	10	6,7	4,5	95
Kamienica Dolna	490	526	36	3,9	15,2	149
Kamienica Górna	812	800	-12	6,0	-7,5	68
Klecie	631	635	4	4,8	1,6	130
Nawsie Brzosteckie	1086	850	- 236	6,4	2,4	137
Opacionka	450	457	7	3,4	-8,8	115
Przeczycza	700	723	23	5,4	1,4	101
Siedliska-Bogusz	1085	1034	- 51	7,7	-1,0	83
Skurowa	429	427	-2	3,2	-2,3	103
Smarżowa	673	671	-2	5,0	3,0	76
Wola Brzostecka	499	553	54	4,1	10,8	106
Zawadka Brzostecka	352	402	50	3,0	5,0	141
Ogółem	13096	13343	247	100	średnio 2,3	średnio 109

*Źródło: UM Brzostek

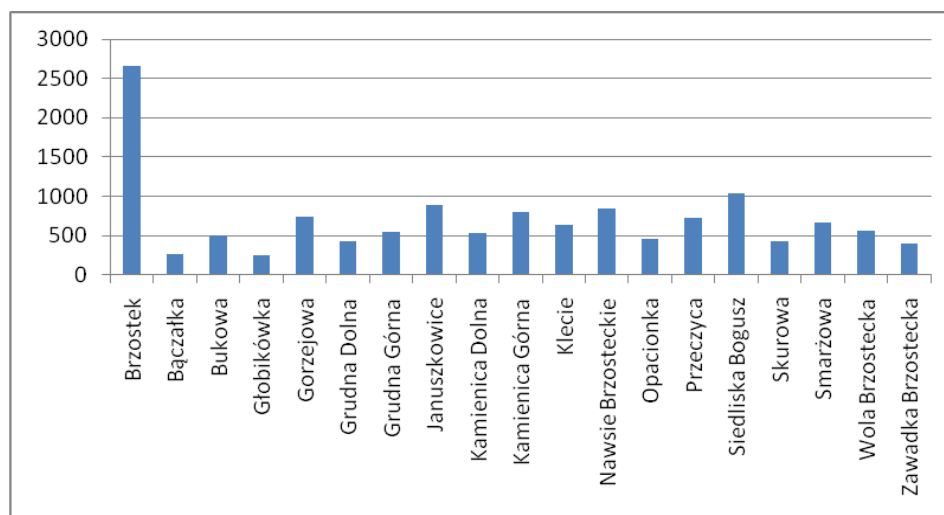
Wg.danych Urzędu Gminy dotyczących ludności poszczególnych wsi – w latach 1998 – 2010 wystąpił rzeczywisty przyrost ludności w 8 wsiach łącznie w ilości 697 osób z czego w mieście Brzostek 513 osób. W pozostałych 11 wsiach nastąpiło zmniejszenie się liczby ludności łącznie o 450 osób. Wsią gdzie zjawisko „depopulacji” osiągnęło znaczne rozmiary jest Nawise Brzosteckie.

Największy przyrost naturalny w 2010 r. nastąpił we wsiach: Kamienica Dolna (15,2 ‰), Wola Brzostecka (10,8‰), Grudna Dolna (9,4‰) i Głobikówka (8,3‰), natomiast ujemne wartości odnotowano w: Bączalce (-11,4‰), Opacionce (-8,8‰), Kamienicy Górnej (- 7,5‰) oraz nieznaczny w Siedliskach-Bogusz i Skurowej. Średni przyrost naturalny w gminie osiągnął wartość 2,3‰.

Miejscowości gminy wykazują zróżnicowanie pod względem liczby mieszkańców. Największa społeczność zamieszkuje miasto Brzostek - 2665 osób, co stanowi 20 %

ogółu mieszkańców. Drugą choć znacznie mniejszą liczebnie miejscowość - Siedliska-Bogusz zamieszkuje 1034 osoby. Większość sołectw znajduje się w grupie wahającej się w przedziale 500-1000 mieszkańców. Do nich należą: Kamienica Dolna, Grudna Górna, Wola Brzostocka, Klecie, Smarżowa, Przeczycza, Gorzejowa, Kamienica Górna, Nawsie Brzostockie, Januszkowice. Kolejna grupa to wsie o liczbie do 500 mieszkańców. Do nich zaliczają się: Zawadka Brzostocka, Skurowa, Grudna Dolna, Opacionka, Bukowa i najmniej liczebne: Bączalka i Głobikówka.

Wykres 10. Liczba ludności gminy Brzostek wg jednostek osadniczych w 2010 r.

Gęstość zaludnienia w mieście Brzostek jest znacznie wyższa od średniej w gminie, która wynosi 109 osób/km². W mieście wynosi ona 302 osoby/km² i jest to wartość dwukrotnie wyższa od gęstości zaludnienia wsi: Kamienica Dolna 149 osób/km², Zawadka Brzostocka 141 osób/km², Nawsie Brzostockie 137 osób/km², Klecie 130 osób/km². W przedziale 100-115 osób/km² znajdują się sołectwa: Opacionka, Wola Brzostocka, Skurowa, Przeczycza i Gorzejowa.

Wyższa gęstość zaludnienia tych wsi jest wynikiem:

- dogodnego położenia jednostek osadniczych wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych,
- lepszych warunków dla rozwoju osadnictwa (uzbrojenie, ukształtowanie terenu),
- bezpośredniego sąsiedztwa z miejscowością gminną Brzostek, która pełni funkcję usługową i mieszkaniową - przedłużenie zabudowy o charakterze miejskim,
- brakiem większych kompleksów leśnych w tych wsiach.

W jednostkach osadniczych najbardziej oddalonych od centrum gminy występuje najniższa gęstość zaludnienia. Są to: Siedliska-Bogusz (83 osoby/km²), Bączalka (81 osób/km²), Smarżowa (76 osób/km²), Kamienica Górna (68 osób/km²), Grudna Górna (66 osób/km²), Głobikówka (63 osoby/km²).

Głównymi czynnikami zmian liczbowych i strukturalnych ludności są **ruchy naturalne i migracyjne**. W wyniku tych procesów w latach 2000-2010 nastąpił rzeczywisty przyrost ludności gminy o 48 osób.

Rysunek 6. Gęstość zaludnienia (stan na 31.08.2010).

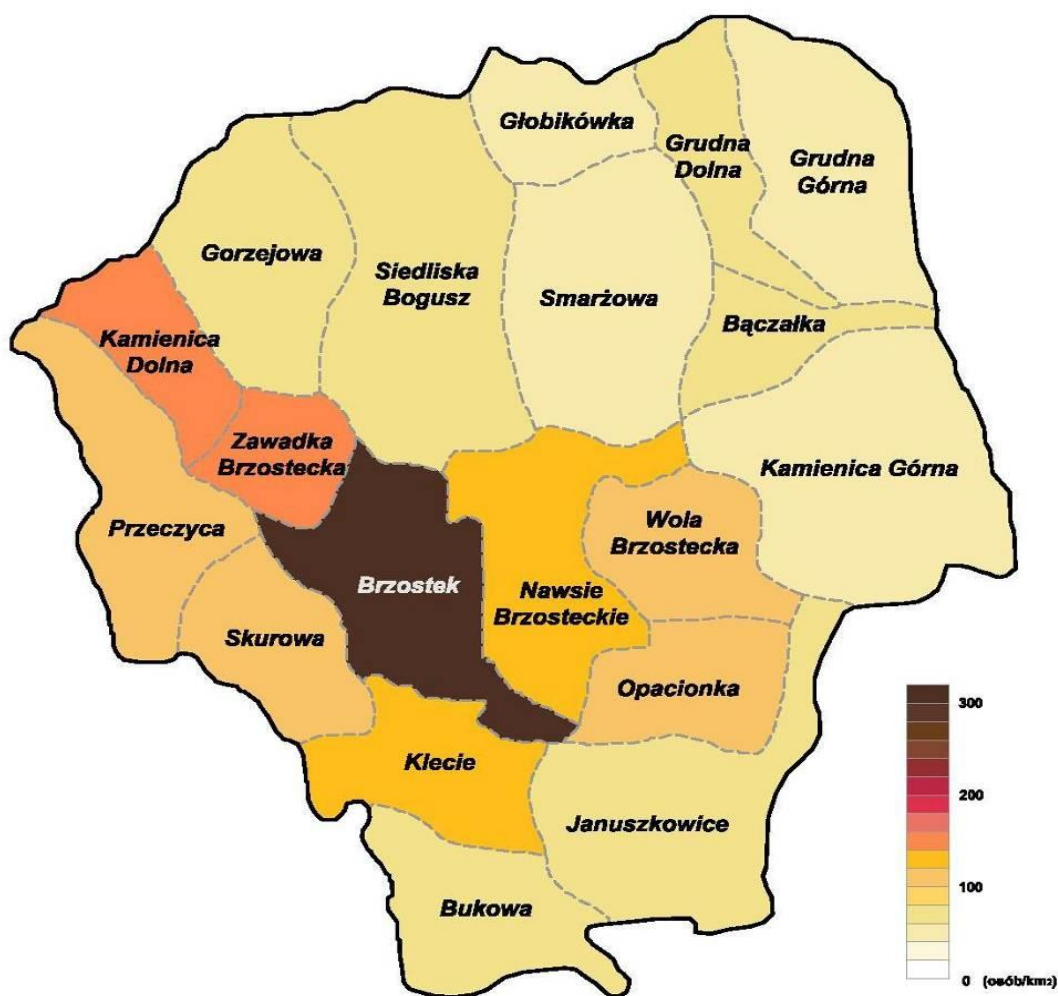

Tabela 21. Ruch naturalny ludności gm. Brzostek

Lata	Urodziny	Zgony	Przyrost naturalny	Przyrost naturalny na 1000 M. (w ‰)
2000	191	122	69	5,2
2001	155	107	48	3,6
2002	164	125	39	2,9
2003	151	113	38	2,9
2004	151	122	29	2,5
2005	116	130	-14	-1,1

Lata	Urodziny	Zgony	Przyrost naturalny	Przyrost naturalny na 1000 M. (w ‰)
2006	141	114	27	2,0
2007	155	118	37	2,8
2008	159	130	29	2,2
2009	167	132	35	2,6
2010	157	127	30	2,3

Źródło: GUS BDL

Przyrost naturalny gminy w okresie 2000 – 2010 r. wykazywał wahania, a w roku 2005 uzyskał nawet wartość ujemną. Wskaźnik przyrostu naturalnego na 1000 mieszkańców w okresie 10 lat charakteryzuje się trendem spadkowym.

Tabela 22. Migracje wewnętrzne – kierunki migracji ludności gm. Brzostek

Lata	Napływ				Odływ				Saldo migracji stałej
	Razem	w tym			Razem	w tym			
		z miast	ze wsi	z zagranicy		do miast	na wieś	za granicę	
2000	77	27	49	1	109	57	52	0	-32
2001	61	25	35	1	106	43	63	0	-45
2002	72	21	51	0	100	35	63	2	-28
2003	65	26	39	0	93	38	54	1	-28
2004	87	36	50	1	111	61	50	0	-24
2005	56	18	38	0	88	40	45	3	-32
2006	75	19	55	1	123	42	67	14	-48
2007	98	28	62	8	120	42	74	4	-22
2008	66	26	36	4	97	33	61	3	-31
2009	106	41	61	4	109	38	62	9	-3

Źródło: GUS BDL

Saldo migracji stałej w latach 2000-2009 osiągnęło wyłącznie wartości ujemne, co świadczy o odpływie ludności z gminy. Różnice pomiędzy liczbą ludności ze stałym miejscem zameldowania, a faktycznym miejscem zamieszkania wskazują, iż w ciągu całego 10-letnia występowało zjawisko przewagi czasowych wymeldowań, tj. czasowych wyjazdów poza teren gminy. Struktura ludności napływającej do gminy w analizowanym okresie to: ludność ze wsi 62,4 %, z miast 35,0 % oraz 2,6 % z zagranicy. Z obszaru gminy odpływ jej ludności kierował się na tereny: wiejskie 56,0 % ludności, miejskie 40,6 % oraz za granicę 3,4 %.

9.1.2. Struktura wiekowa ludności

Tabela 23. Struktura wiekowa ludności gm. Brzostek

Lata	Ludność ogółem	w tym w wieku			w tym w wieku [%]		
		przedprodukcyjnym	produkcyjnym	poprodukcyjnym	przedprodukcyjnym	produkcyjnym	poprodukcyjnym
2000	13 060	3 916	7 032	2 112	30,0	53,8	16,2
2001	13 058	3 826	7 114	2 118	29,3	54,5	16,2
2002	13 099	3 743	7 257	2 099	28,6	55,4	16,0
2003	13 064	3 636	7 341	2 087	27,8	56,2	16,0
2004	13 064	3 536	7 455	2 073	27,1	57,0	15,9
2005	13 056	3 394	7 617	2 045	26,0	58,3	15,7
2006	13 044	3 312	7 698	2 034	25,4	59,0	15,6
2007	13 060	3 215	7 798	2 047	24,6	59,7	15,7
2008	13 042	3 135	7 876	2 031	24,0	60,4	15,6
2009	13 070	3 055	8 003	2 012	23,4	61,2	15,4
2010	13 111	2 987	8 110	2 014	22,8	61,8	15,4

Źródło: GUS BDL

Struktura ludności wg podstawowych grup wieku wskazuje na dominację populacji ludności wieku produkcyjnego. Strukturę tę w latach 2000-2010 charakteryzuje:

- systematyczny spadek udziału ludności wieku przedprodukcyjnego o 7,2 pkt,
- wzrost udziału ludności wieku produkcyjnego o 8,0 pkt,
- oraz niewielki spadek populacji w wieku poprodukcyjnym o 0,8 pkt.

Powyższa struktura wpływa na wartość wskaźnika obciążenia demograficznego. Współczynnik ten określa liczbę osób wieku nieprodukcyjnego, przypadającą na 100 osób w wieku produkcyjnym. Wartość tego wskaźnika w 2002 r. wyniosła 80,5 a w 2010 r. - 61,7 natomiast analogiczne wielkości dla powiatu dębickiego to odpowiednio 67,9 i 55,6.

9.2 RYNEK PRACY

9.2.1. Pracujący w gospodarce narodowej

Liczba osób pracujących w gminie Brzostek w gospodarce narodowej w 2000 r. wynosiła 655 osób, a w 2009 r. - 708 osób.

Tabela 24. Pracujący w głównym miejscu pracy w latach 2000-2010 r. w gm. Brzostek

Lata	Pracujący w głównym miejscu pracy	
	ogółem	w tym kobiety
2000	655	406
2001	654	395

2002	671	423
2003	628	403
2004	678	411
2005	694	405
2006	685	433
2007	693	438
2008	714	448
2009	708	446

Źródło: GUS BDL

W analizowanym okresie liczba pracujących wzrosła o 53 osoby. Wśród pracujących przeważały kobiety, które w 2009 r. stanowiły 63 %.

9.2.2. Bezrobocie

W 2009 r. w gminie Brzostek zarejestrowanych jako bezrobotnych było 688 osób.

Tabela 25. Bezrobocie w gm. Brzostek na przestrzeni lat 2003-2009.

obiekt	Liczba bezrobotnych w latach 2003 - 2009						
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Gmina Brzostek	1 449	1 394	1 316	1 165	936	624	688
Powiat dębicki	11 500	10 660	10 617	9 171	7 287	5 586	6 919
Udział bezrobotnych gminy	12,6	13,1	12,4	12,7	12,8	11,2	9,9

Źródło: GUS BDL

W latach 2003 - 2009 liczba bezrobotnych w gminie zmniejszyła się o 761 osoby. Na przestrzeni 2003 - 2009 roku odnotowano widoczny spadek bezrobocia rejestrowanego we wszystkich miejscowościach gm. Brzostek. Bezrobocie w 2009 r. stanowiło 47,5 % bezrobocia notowanego w 2003 r., tj. najwyższego w analizowanym okresie.

Zmniejszenie bezrobocia to efekt m.in. zmian przepisów dotyczących ubezpieczeń członków rodzin, wyjazdów do pracy poza granice kraju, organizacji nowych miejsc pracy w obszarze gminy (ok.50) oraz w sąsiednich gminach.

Tabela 26. Przestrzenne rozmieszczenie bezrobocia w gm. Brzostek (stan na 31.05.2011)

Lp.	Miejscowość	Liczba bezrobotnych			
		Ogółem	%	w tym:	
				kobiety	mężczyźni
1	Brzostek	135	21,2	80	55
2	Bączałka	7	1,1	5	2
3	Bukowa	29	4,6	18	11
4	Głobikówka	10	1,6	4	6
5	Gorzejowa	29	4,6	18	11

6	Grudna Dolna	16	2,5	7	9
7	Grudna Górna	15	2,4	9	6
8	Januszkowice	38	6,0	23	15
9	Kamienica Dolna	32	5,0	17	15
10	Kamienica Górna	50	7,9	27	23
11	Klecie	28	4,4	15	13
12	Nawsie Brzosteckie	45	7,1	25	20
13	Opacionka	23	3,6	10	13
14	Przeczyca	27	4,2	15	12
15	Siedliska-Bogusz	57	9,0	33	24
16	Skurowa	22	3,5	12	10
17	Smarżowa	27	4,2	14	13
18	Wola Brzosteczka	31	4,9	15	16
19	Zawadka Brzosteczka	15	2,4	7	8
Gmina Brzostek		636	100,0	354	282

Źródło: PUP Dębica

W gminie Brzostek w roku 2010 najwięcej bezrobotnych – 135 osób to mieszkańcy Brzostku. Powyżej 40 bezrobotnych odnotowano w: Siedliskach-Bogusz, Kamienicy Górnej i Nawsiu Brzosteckim. W pozostałych wsiach liczba bezrobotnych waha się od 7 do 38 osób.

Tabela 27. Stopa bezrobocia w latach 2003-2009 r. w gm. Brzostek

Lata	Bezrobotni ogółem	Ludność wieku produkcyjnego	Stopa bezrobocia w %
2003	1 449	7 341	19,7
2004	1 394	7 455	18,7
2005	1 316	7 617	17,3
2006	1 165	7 698	15,1
2007	936	7 798	12,0
2008	624	7 876	7,9
2009	688	8 003	8,6

Źródło: GUS BDL

Stopa bezrobocia liczona liczbą bezrobotnych do ludności wieku produkcyjnego w obszarze gminy w 2009 r. wyniosła 8,6 %, podczas gdy na początku analizowanego okresu kształtowała się na poziomie 19,7%. Analogiczny wskaźnik dla powiatu dębickiego w 2009 r. wyniósł 8,1 %.

Tabela 28. Bezrobotni wg wykształcenia w gminie Brzostek (stan na 31.05.2011)

Wykształcenie	Liczba bezrobotnych	% ogółu bezrobotnych
wyższe	40	6,3

policealne, średnie zawodowe	161	25,3
średnie ogólnokształcące	83	13,1
zasadnicze zawodowe	188	29,6
gimnazjalne i poniżej	164	25,8
ogółem	636	100,0

Źródło: PUP Dębica

Tabela 29. Bezrobotni wg wieku w gminie Brzostek (stan na 31.05.2011)

Grupy wiekowe	Liczba bezrobotnych	% ogółu bezrobotnych
18 - 24 lat	214	33,6
25 - 34 lat	178	28,0
35 - 44 lat	120	18,9
45 - 54 lat	91	14,3
55 – 59 lat	29	4,6
60 – 64 lat	4	0,6
ogółem	636	100,0

Źródło: PUP Dębica

Tabela 30. Bezrobotni wg stażu pracy w gminie Brzostek (stan na 31.05.2011)

Staż pracy	Liczba bezrobotnych	% ogółu bezrobotnych
do 1 roku	113	17,8
1 – 5 lat	153	24,1
5 – 10 lat	64	10,1
10 – 20 lat	70	11,0
20 – 30 lat	45	7,1
30 lat i więcej	7	1,1
bez stażu	184	28,9
ogółem	636	100,0

Źródło: PUP Dębica

Tabela 31. Bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy w gm. Brzostek (stan na 31.05.2011)

Czas pozostawania bez pracy	Liczba bezrobotnych	% ogółu bezrobotnych
do 1 miesiąca	57	9,0
1 – 3 miesiące	84	13,2
3 – 6 miesięcy	150	23,6
6 – 12 miesięcy	159	25,0
12 – 24 miesięcy	112	17,6
Powyżej 24 miesięcy	74	11,6
ogółem	636	100,0

Źródło: PUP Dębica

Tabela 32. Charakterystyka bezrobotnych w gminie Brzostek

	Liczba bezrobotnych		Z prawem do zasiłku	
	ogółem	kobiety	ogółem	kobiety
	636	354	75	31
Osoby poprzednio pracujące	452	227	74	31
Zwolnione z przyczyn dotyczących zakładu pracy	7	1	4	1
Dotychczas niepracujące	184	127	1	0
Zamieszkali na wsi	501	274	57	22
W tym posiadający gosp. rolne	42	23	12	5
Osoby w okresie do 12 mies. od dnia ukończenia nauki	32	18	0	0
W tym, które ukończyły szkołę wyższą do 27 roku życia	13	9	0	0
Osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy	602	335	67	28
Do 25 roku życia	214	134	15	8
Długotrwale bezrobotne	309	191	0	0
Kobiety, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka	-	76	-	10
Powyżej 50 roku życia	73	22	14	2
Bez kwalifikacji zawodowych	200	98	22	8
Bez doświadczenia zawodowego	235	156	1	0
Bez wykształcenia średniego	352	146	50	17
Samotnie wychowujące co najmniej jedno dziecko do 18 roku życia	31	26	2	1
Niepełnosprawni	24	14	2	1

Źródło: PUP Dębica

Bezrobotni gminy Brzostek to głównie ludzie: młodzi – 61,6 % bezrobotnych ma 18-34 lat, o stażu pracy do 5 lat lub bez stażu pracy – 70,8 %, jedynie 44,7 % bezrobotnych legitymuje się wykształceniem policealnym, średnim zawodowym, ogólnokształcącym i wyższym. Wśród bezrobotnych dominują kobiety 354 (55,7 % ogółu).

Najwięcej wśród bezrobotnych pozostaje bez pracy do 12-mcy. Grupa ta stanowi 70,8 % ogółu bezrobotnych. Zdecydowaną większość 71,1 % stanowiły osoby, które pracowały przed uzyskaniem statusu bezrobotnego. Wśród zarejestrowanych bezrobotnych tylko 11,6 % posiada prawo do zasiłku, a 48% to osoby długotrwale bezrobotne.

9.3 MIESZKALNICTWO

Zasoby mieszkaniowe gminy Brzostek w 2009 roku liczyły 3 264 mieszkań z 12 846 izbami, o łącznej powierzchni 278,3 tys. m².

Zmiany w zakresie ilości mieszkań w ciągu ostatnich 9 lat wskazują, że zasoby mieszkaniowe zwiększyły się o 134 mieszkania tj. o około 4 %. Efektem tego jest poprawa wskaźników zagęszczenia mieszkań, a tym samym podniesienie standardu życia mieszkańców.

Tabela 33. Charakterystyka zasobów mieszkaniowych gm. Brzostek

Lata	Mieszkania	Izby	Pow. użytkowa mieszkań [tys. m ²]	Przeciętna		
				Pow. użytkowa mieszkania na 1 os. [m ²]	Liczba osób na	
					mieszkanie	izbę
2000	3 130	10 219	211,8	-	4,2	1,3
2001	3 133	10 239	212,4	-	4,2	1,3
2002	3 087	11 819	254,0	19,4	4,3	1,1
2003	3 179	12 332	266,5	20,4	4,2	1,1
2004	3 199	12 457	269,1	20,6	4,1	1,1
2005	3 212	12 526	271,2	20,8	4,1	1,0
2006	3 218	12 564	272,2	20,9	4,1	1,0
2007	3 235	12 661	274,3	21,0	4,1	1,0
2008	3 256	12 793	277,2	21,3	4,0	1,0
2009	3 264	12 846	278,3	21,3	4,0	1,0

Zródło: dane GUS

Wskaźniki zagęszczenia mające bezpośrednie przełożenie na jakość życia, takie jak powierzchnia użytkowa przypadająca na jedną osobę oraz ilość osób przypadająca na jedno mieszkanie i izbę kształtowały się w 2009 r. na poziomie: 21,3 m²/osobę, 4 osoby/mieszkanie oraz 1,0 osoba/izbę. Są to wartości zbliżone do wartości wskaźników dla powiatu dębickiego, które wynosiły w 2009 r. odpowiednio: 21,9 m²/osobę oraz 3,7 osoby/ mieszkanie.

Tabela 34. Zasoby mieszkaniowe gminy Brzostek – struktura wg ilości izb

Wyszczególnienie	Mieszkania						Izby	Przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu
	Ogółem	o liczbie izb						
		1	2	3	4	≥ 5		
Ogółem	2 996	47	464	957	727	801	11 523	3,85
w tym stale zamieszkane	2 964	47	450	947	720	800	11 523	3,89

Zródło: dane GUS (2002)

Tabela 35. Powierzchnia użytkowa mieszkań w gm. Brzostek

Wyszczególnienie	Ogółem	Mieszkania o powierzchni użytkowej w m ²								Przeciętna pow. użytk. mieszkania [m ²]
		< 30	30 -39	40 -49	50 -59	60 -79	80 -99	100 -119	> 120	
Ogółem	2 996	103	159	241	333	636	657	423	441	84,8
w tym stale	2 964	101	157	232	328	627	655	420	441	-

zamieszkane										
-------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Źródło: dane GUS (2002)

Wznoszone w ciągu ostatnich lat na terenie gminy budynki mieszkalne charakteryzują się większymi powierzchniami użytkowymi i liczbą izb. Dało to, wzrost przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania na jedną osobę z 19,4 m² w 2002 r. na 21,3 m². Przeważają mieszkania 3 pokojowe, a największy udział w zasobach mają mieszkania o powierzchniach od 60 do 100 m².

Tabela 36. Struktura zasobów mieszkaniowych gm. Brzostek wg własności w 2007 r.

Mieszkania stanowiące własność			
Osób fizycznych	Gminy	Zakładów pracy	Pozostałych podmiotów
98,4 %	0,8 %	0,4 %	0,4 %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Dominującą formę mieszkań stanowi własność osób fizycznych. Zasoby mieszkaniowe innych jednostek to łącznie 1,6 % ogółu zasobów.

Substancję mieszkaniową tworzą przede wszystkim budynki mieszkalne w zabudowie zagrodowej. Ten typ budownictwa mieszkaniowego występuje na całym obszarze gminy, przy czym w północnych sołectwach ma on często charakter zabudowy rozproszonej. W mieście Brzostku dominuje zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna, powstają nowe osiedla tego typu zabudowy oraz występuje kilka punktów z zabudową wielorodzinną. Są to jednak pojedyncze budynki, stanowiące marginalny odsetek w całości zabudowy mieszkaniowej gminy. Poza miastem wysoki procent zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej w stosunku do ogółu zabudowy występuje we wsiach: Nawsie Brzosteckie, Kamienica Górna, Kamienica Dolna i Januszkowice (ok. 40%).

Obiekty obecnie budowane to przede wszystkim jednorodzinne budynki mieszkalne. Zdecydowanie rzadziej spotyka się nowe budynki mieszkalne w zabudowie zagrodowej. Poniżej charakterystyczne typy zabudowy mieszkaniowej na terenie gminy Brzostek.

Fot. 73 Zabudowa parterowa w centrum Brzostku.

Fot. 74. Pierzeja przyrynkowa wschodnia w Brzostku z zabudową piętrową.

Fot. 75 Tradycyjny dom drewniany w Brzostku

Fot. 76 Typowy dom współczesny w Gorzejowej

Fot. 77 Współczesny dom w Nawsiu Brzosteckim

Fot. 78 Drewniany dom w Siedliskach-Bogusz, nawiązujący do tradycji detalem archit.

Struktura wiekowa substancji mieszkaniowej gminy jest korzystna. Ponad 59% budynków wzniesiono po 1971 roku, natomiast najstarsze powstałe przed 1945 rokiem stanowią ok. 12% zasobów.

Stan techniczny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, którą stanowią głównie budynki murowane, jest dobry. Większość tej zabudowy wyposażona jest w podstawowe media. Zabudowa mieszkaniowa w zagrodach jest w gorszym stanie. Dotyczy to przede wszystkim zabudowy rozproszonej, pozostającej w użytkowaniu osób w podeszłym wieku oraz budynków nieużytkowanych (pustostany).

Tabela 37. Budynki zamieszkałe według okresu budowy

Czas budowy obiektu	Przybliżony udział w ogólnej liczbie budynków [%]
Przed 1918	3,7
1918 – 1944	8,5
1945 – 1970	32,7
1971 – 1978	16,5
1979 – 1988	19,8
1989 – 2002*	18,6
2001 – 2002*	3,5

Zródło: dane GUS (2002) * - włącznie z będącymi w budowie

Fot. 79 Widok na drewnianą zagrodę w Smarżowej

Fot. 80 Zagroda w Głobikówce

Wiele zagród nie pełni już funkcji rolniczej, jednak wciąż są one wyposażone w budynki gospodarcze jak obora czy stodoła. Powszechnie spotkać można przypadki przebudowy budynków gospodarczych połączone ze zmianą ich funkcji np. przebudowa i adaptacja na cele mieszkalne, garaże bądź gospodarcze pomieszczenia przydomowe. W niektórych przypadkach starą rolniczą zabudowę gospodarczą przekształca się w zabudowania o funkcjach usługowych lub rzadziej produkcyjnych.

Miasto Brzostek, Zawadka Brzostecka, Kamienica Dolna oraz część Kleci i Nawsia Brzosteckiego wyposażone są w sieć wodociągową. W pozostałych miejscowościach gminy ludność korzysta ze studni przydomowych lub lokalnych wodociągów grawitacyjnych.

Problemem jest bardzo niski stopień skanalizowania gminy. Jedynie około 12,0% zabudowy mieszkaniowej (Brzostek, Klecie) jest podłączona do systemu kanalizacji sanitarnej. Większość domostw korzysta z przydomowych osadników lokalnych. Stwarza to niedogodności związane z koniecznością okresowego opróżniania osadników i wywozu nieczystości wozami asenizacyjnymi. Ponadto powoduje zagrożenie sanitarne związane z niebezpieczeństwem rozszczelnienia, a także przelaniem się zawartości wypełnionego osadnika. Wsie gminy wyposażone są w urządzenia oraz sieć energetyczną i gazową. Budynki mieszkalne w zdecydowanej większości ogrzewane są ze źródeł indywidualnych - kotłowni lub piece węglowe.

9.4. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

9.4.1. Zdrowie i opieka społeczna

Ośrodki zdrowia i apteki

Opiekę zdrowotną ludności gm. Brzostki zabezpieczają 2 ośrodki zdrowia.

Tabela 38. Placówki ambulatoryjne opieki zdrowotnej w gm. Brzostek

Wyszczególnienie	Jednostki miary	Lata						
		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Placówki ogółem	obiekt	1	2	2	1	1	2	2
– w tym niepubliczne	obiekt.	0	1	0	0	0	0	0
Liczba udzielonych porad	jedn.	46067	42218	43462	34519	45995	48 508	45 934

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Ośrodki zdrowia działające w gminie Brzostek to:

- Samodzielny Gminny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Brzostku - Ośrodek Zdrowia w Brzostku, ul. M. N. Mysłowskiego 7 - obejmuje opieką medyczną mieszkańców wsi: Brzostek, Wola Brzostecka, Nawsie Brzosteckie, Zawadka Brzostecka, Kamienica Dolna, Przeczyca, Skurowa, Klecie, Januszkowice, Opacionka, Kamienica Górna, Bukowa.
- Samodzielny Gminny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Brzostku - Wiejski Ośrodek Zdrowia w Smarżowej, Smarżowa 76a - obejmuje opieką medyczną mieszkańców wsi: Smarżowa, Gorzejowa, Siedliska-Bogusz, Grudna Górna, Grudna Dolna, Głobikówka, Bączalka.

W 2010 r. działające publiczne ośrodki opieki zdrowotnej udzieliły 45 934 porad, zatrudniając personel medyczny liczący: 7 lekarzy, 17 pielęgniarek oraz 2 położne.

Ilość ludności z obszaru gminy przypadającej na placówkę wyniosła: dla ośrodka w Brzostku – 9426 osób, dla ośrodka w Smarżowej – 3917 osób. Ośrodki świadczą usługi również dla mieszkańców sąsiednich gmin Jodłowej i Brzyska. Dostępności do usług medycznych jest utrudniona głównie dla ludzi chorych, zamieszkałych w oddaleniu od tych miejscowości.

Tabela 39. Ośrodki zdrowia w gm. Brzostek

Wyszczególnienie	Ośrodek Zdrowia w Brzostku	Wiejski Ośrodek Zdrowia w Smarżowej
Liczba gabinetów	4 gabinety: – 2 internistyczne, – dzieci zdrowych i chorych,	1

Wyszczególnienie	Ośrodek Zdrowia w Brzostku	Wiejski Ośrodek Zdrowia w Smarżowej
	– ginekologiczny.	
Apteka w ośrodku	brak	brak
Lekarze (specjaliści)	5 lekarzy: – 2 pediatrów, – 2 internistów, – 1 specjalistów.	2 lekarzy: – 1 internista, – 1 pediatra.
Pielęgniarki	14	3
Położne	2	brak
Obsługa mieszkańców sąsiednich gmin	tak	tak
Stan techniczny budynku	budynek w dobrym stanie, po kapitalnym remoncie	budynek w dobrym stanie
Powierzchnia użytkowa/ możliwości rozbudowy	543 m ² / tak	288 m ² / nie

Źródło: Samodzielny Gminny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej

Stan techniczny budynków, w których zlokalizowane są przychodnie i gabinety lekarskie jest dobry. Publiczne obiekty opieki zdrowotnej na terenie gminy są odremontowane i dostosowane do potrzeb pacjentów, w tym osób niepełnosprawnych.

Tabela 40. Apteki w gm. Brzostek

Rok	Liczba aptek	Wskaźnik liczby ludności na aptekę ogólnodostępną [os.]
2004	2	6532
2005	2	6528
2006	2	6522
2007	2	6530
2008	1	13042
2009	1	13070

Źródło: dane GUS

Obsługa ludności w zakresie zaopatrzenia w leki jest realizowana przez prywatną aptekę w Brzostku. Najbliższe szpitale i pogotowia ratunkowe znajdują się w Dębicy i Jaśle.

9.4.2. Ośrodki i domy pomocy społeczne

Pomoc społeczną mieszkańcom gminy udziela Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Brzostku. Swoją działalnością obejmuje on mieszkańców gminy znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej.

Na przestrzeni lat 2006-2010 następował systematyczny wzrost liczby rodzin korzystających z pomocy ośrodka z 884 do 1154. Również ilość osób korzystających

z pomocy finansowej i rzeczowej oraz innych form pomocy, na przestrzeni tych lat uległa zwiększeniu.

Tabela 41. Rodzaje i wielkość pomocy świadczonej przez MGOPS w Brzostku

Wyszczególnienie	2006	2007	2008	2009	2010
Ilość rodzin korzystających z pomocy społecznej	884	949	999	1043	1154
Ilość osób korzystających z pomocy finansowej i rzeczowej	4288	4400	4644	4359	4715
Ilość osób korzystających z poszczególnych form pomocy:					
Zasiłki stałe	31	32	31	36	37
Zasiłki okresowe	514	449	388	430	443
Zasiłki celowe	457	393	496	550	609
Usługi opiekuńcze	38	40	46	38	33
Posiłek	1120	1092	1142	1150	1175
Zasiłki celowe na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną	135	-	15	54	374
Praca socjalna	1875	2077	2205	2512	3875

Źródło: dane MGOPS

Podstawowym celem działania Ośrodka, zgodnie ze Statutem MGOPS jest zaspokajanie niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin oraz umożliwianie im bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka.

Cele powyższe Ośrodek realizuje poprzez:

- 1) tworzenie warunków organizacyjnych funkcjonowania pomocy społecznej, w tym rozbudowę niezbędnej infrastruktury socjalnej,
- 2) analizę i ocenę zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia pomocy społecznej,
- 3) przyznawanie i wypłacanie przewidzianych ustawą świadczeń,
- 4) pobudzanie społecznej aktywności w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin,
- 5) pracę socjalną rozumianą jako działalność zawodową, skierowaną na pomoc osobom i rodzinom we wzmocnieniu lub odzyskaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi,
- 6) realizację zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych,
- 7) rozwijanie nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

W 2008 r. opracowany został dokument pn.: „Gminna strategia rozwiązywania problemów społecznych gminy Brzostek na lata 2008 – 2020”, mówiący o skoordynowanych działaniach publicznych, pozarządowych i prywatnych instytucji

integracji społecznej, prowadzonych na terenie gminy, podejmowanych dla poprawy warunków życia oraz jakości zaspokajania potrzeb społeczności lokalnej.

W Brzostku zorganizowano warsztaty terapii zajęciowej oraz Środowiskowy Dom Samopomocy. W sumie w obu placówkach pomoc znalazło prawie 80 osób. W Domu Samopomocy – stanowiącym wotum wdzięczności za pontyfikat i beatyfikację papieża – Polaka - potrzebujący znajdą pomoc, mogą skorzystać z zabiegów rehabilitacyjnych. W budynku znajdują się pokoje interwencyjne.

9.4.3. Oświata i wychowanie

Wychowanie przedszkolne

Na terenie gminy Brzostek funkcjonuje 3-oddziałowe Przedszkole w Brzostku oraz oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych w: Januszkowicach i Siedliskach-Bogusz po 2 oddziały oraz Gorzejowej, Kamienicy Dolnej, Kamienicy Górnej, Nawsiu Brzosteckim, Przeczycy, Grudnej Górnej i Smarżowej po 1 oddziale. Ogółem z placówek tych obecnie korzysta 286 dzieci. Liczba miejsc w przedszkolach jest wystarczająca w stosunku do potrzeb.

Tabela 42. Liczba dzieci w wieku 3 – 6 lat przyjętych do oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych na rok szkolny - 2010/2011

Oddziały przedszkole	Liczba uczniów	Liczba oddziałów
Gorzejowa	18	1
Grudna Górna	22	1
Januszkowice	39	2
Kamienica Dolna	15	1
Kamienica Górna	24	1
Nawsie Brzosteckie	20	1
Przeczycza	16	1
Siedliska-Bogusz	38	2
Smarżowa	18	1
Przedszkole	Liczba uczniów	Liczba oddziałów
Brzostek	76	3
Ogółem:	286	14

Źródło: Informacje z Gminnego Zespołu Obsługi Szkół i Przedszkoli w Brzostku

Stan zachowania pomieszczeń przedszkolnych w większości obiektów jest dobry. Większość szkół w których znajdują się oddziały przedszkolne, są po gruntownym remoncie. Kontynuowana jest termomodernizacja przedszkola w Brzostku wraz z remontem centralnego ogrzewania. Pozostałe placówki będą odnawiane w kolejnych latach. Na bieżąco wykonywane są remonty łazienek, odnawianie sal, wymiana mebli itp.

Szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne

Edukację dzieci na poziomie podstawowym zapewnia 10 placówek szkolnictwa podstawowego zlokalizowanych w miejscowościach: Brzostek, Gorzejowa, Grudna

Górna, Januszkowice, Kamienica Dolna, Kamienica Górna, Nawsie Brzosteckie, Przeczyca, Siedliska-Bogusz i Smarżowa. Placówki gimnazjalne działają w: Brzostku, Nawsiu Brzosteckim, Siedliskach- Bogusz i Januszkowicach. Blisko 40 % dzieci i młodzieży z terenu gminy uczęszcza do szkół w Brzostku.

Tabela 43. Rozmieszczenie i warunki funkcjonowania placówek szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego w gm. Brzostek w roku szkolnym 2010/2011.

Lokalizacja	Rodzaj szkoły	Liczba izb lekcyjnych	Liczba uczniów	Liczba zatrudnionych pedagogów	Liczba ucz./izby lekcyjne	Liczba uczniów/nauczycieli	Sala gimnastyczna
Publiczna Szkoła Podstawowa w Brzostku im. Komisji Edukacji Narodowej, ul. Szkolna 13	Podstawowa	19	320	39	16,84	8,20	2
Szkoła Podstawowa w Gorzejowej 39-231 Siedliska-Bogusz, Gorzejowa 174 A	Podstawowa	7	44	11	6,28	4,00	-
Szkoła Podstawowa w Grudnej Górnej 39-232 Grudna Dolna, Grudna Górna 85	Podstawowa	7	61	12	8,71	5,08	-
Zespół Szkół im. Adama Mickiewicza w Januszkowicach 39-230 Brzostek, Januszkowice 60	Podstawowa	7	97	14	13,85	6,92	-
	Gimnazjum	10	45	7	4,50	6,42	1
Szkoła Podstawowa im. Józefa Berka w Kamienicy Dolnej 39-230 Brzostek, Kamienica Dolna 118	Podstawowa	9	56	13	6,22	4,30	-
Szkoła Podstawowa im. Grzegorza Piramowicza w Kamienicy Górnej 39-232 Grudna Dolna, Kamienica Górna 172	Podstawowa	7	70	12	10,00	5,83	-
Zespół Szkół w Nawsiu Brzosteckim 39-230 Brzostek, Nawsie Brzosteckie 206	Podstawowa	8	74	15	9,25	4,93	-
	Gimnazjum	3	58	8	19,33	7,25	1
Szkoła Podstawowa im. Ks. dr Józefa Jałowego 39-230 Brzostek, Przeczyca 84	Podstawowa	7	86	13	12,28	6,61	-
Zespół Szkół w Siedliskach-Bogusz 39-231 Siedliska-Bogusz 93 A	Podstawowa	9	100	13	11,11	7,69	-
	Gimnazjum	10	164	18	16,40	9,11	1
Szkoła Podstawowa w Smarżowej 39-231 Siedliska-Bogusz, Smarżowa 49	Podstawowa	8	47	10	5,87	4,70	-
Gimnazjum im. Królowej Jadwigi w Brzostku 39-230 Brzostek, ul. M. N. Mysłowskiego 11	Gimnazjum	13	267	26	20,53	10,26	-
Ogółem		124	1489	211	12,00	7,05	5

Źródło: Informacje z Gminnego Zespołu Obsługi Szkół i Przedszkoli w Brzostku

Gimnazja za wyjątkiem Brzostku, korzystają wraz ze szkołami podstawowymi ze wspólnych obiektów szkolnych oraz sportowych, w tym zrealizowanych w ostatnich latach boisk sportowych - w Brzostku i Siedliskach-Bogusz.

Fot. 81 i 82 Boiska sportowe w Brzostku i Siedliskach-Bogusz

Ogółem w szkolnictwie podstawowym i gimnazjalnym zatrudnionych jest 211 nauczycieli, a zajęcia odbywają się w 124 izbach lekcyjnych. Liczba uczniów przypadająca na 1 izbę lekcyjną oraz na 1 nauczyciela wyniosła w roku szkolnym 2010/11 odpowiednio 12 i 7. Wskaźniki te świadczą o bardzo dobrych warunkach nauczania w szkołach. Uczniowie (również niepełnosprawni) dowożeni są do szkół z całego terenu gminy, w zależności od zapotrzebowania. Najwięcej korzystających z dowozów jest osób uczących się w szkołach w Brzostku i Siedliskach-Bogusz.

Tabela 44. Szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne podporządkowane organom samorządowym w latach 2000-2010.

Lata	Liczba placówek	Liczba oddziałów	Liczba uczniów
Szkolnictwo podstawowe			
2000	10	72	1 351
2001	10	73	1 332
2002	10	72	1 303
2003	10	72	1 258
2004	10	72	1 175
2005	10	71	1 114
2006	10	72	1 096
2007	10	72	1 061
2008	10	71	996
2009	10	70	974
Szkolnictwo gimnazjalne			
2000	3	22	483
2001	4	30	711
2002	4	29	697
2003	4	28	679
2004	4	28	691
2005	4	27	684
2006	4	27	657

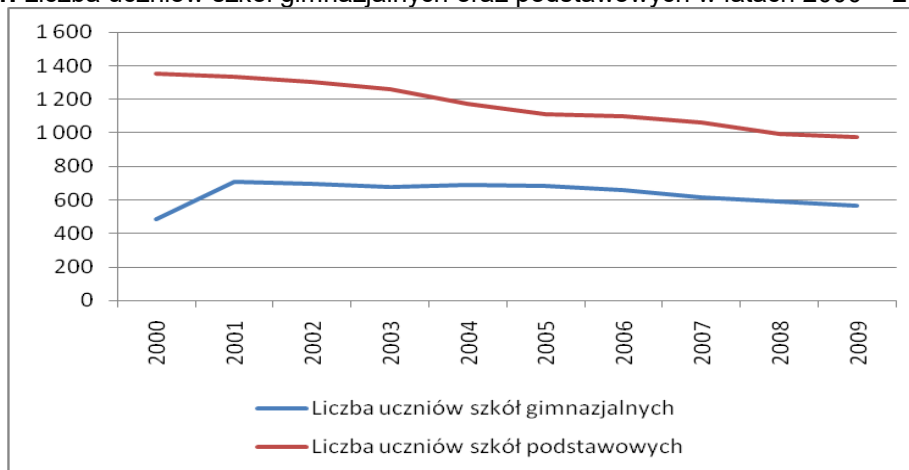
2007	4	27	614
2008	4	27	592
2009	4	26	567

Zródło: dane GUS

Liczba uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych w latach 2000-2009 systematycznie się zmniejsza, co wiąże się z zachodzącymi procesami demograficznym.

Procentowy udział usług komercyjnych w gminie Brzostek wg miejscowości.

Wykres 11. Liczba uczniów szkół gimnazjalnych oraz podstawowych w latach 2000 – 2009

Generalnie stan techniczny obiektów szkolnych jest dobry. Po gruntownym remoncie i termomodernizacji są obiekty : Szkoły Podstawowej i Gimnazjum w Brzostku, Zespołu Szkół w Januszkowicach, Siedliskach-Bogusz i w Nawsiu Brzosteckim oraz Szkoły Podstawowej w Kamienicy Górnej. Pozostałe obiekty szkolne będą stopniowo termomodernizowane w kolejnych latach. W części szkół z uwagi na brak sal gimnastycznych, zajęcia gimnastyczne prowadzone są w salach lekcyjnych.

Z zakresu szkolnictwa ponadgimnazjalnego w miejscowości Klecie - Zespół Szkół Rolniczych im. Jana Pawła II, prowadzi edukację rolniczą od 1958 r. W Zespole młodzież kształci się w :

- Technikum (4 lata), w kierunkach: technik żywienia i gospodarstwa domowego, technik mechanizacji rolnictwa, technik architektury krajobrazu,
- Zasadniczej Szkole Zawodowej, w kierunkach: mechanik - operator pojazdów i maszyn rolniczych (3 lata), kucharz małej gastronomii (2 lata),
- Uzupełniającym Liceum Ogólnokształcącym (2 lata) na podbudowie ZSZ.

Większość młodzieży z terenu gm. Brzostek kontynuuje naukę w szkołach ponadgimnazjalnych Dębicy, Frysztaku i Jasła. Gmina uczestniczy w organizowaniu dowozu uczniów do szkół średnich ww. miejscowościach.

9.4.4. Kultura

Biblioteki

Biblioteki publiczne: Gminna Biblioteka w Brzostku oraz jej filie w Grudnej Górnej, Kamienicy Górnej i Siedliskach-Bogusz prowadzą działalność w zakresie czytelnictwa.

Tabela 45. Placówki biblioteczne w gm. Brzostek i powiecie dębickim w 2009 r.

Wyszczególnienie	Liczba placówek bibliotecznych	Pracownicy biblioteki	Liczba ludności na 1 placówkę biblioteczną	Księgozbiór w woluminach na 1000 mieszkańców	Wypożyczenia w woluminach na 1 czytelnika
gmina Brzostek	4	7	3 268	3 319,0	19
powiat dębicki	39	63	3 331	4 374,00	21

Źródło: dane GUS

Wskaźniki liczby ludności przypadający na 1 placówkę biblioteczną, a także księgozbioru w woluminach na 1000 mieszkańców są niższe niż dla powiatu dębickiego. Świadczy to o lepszym wyposażeniu gminy w biblioteki, natomiast mniejszych zasobach ich księgozbioru. Stopień zainteresowania mieszkańców tego rodzaju usługą obrazuje wskaźnik wypożyczeń książek przypadający na 1 czytelnika, który dla gminy wyniósł 19, podczas gdy dla powiatu dębickiego 21.

Placówki kultury

Działalność w propagowaniu kultury na terenie gm. Brzostek prowadzi Centrum Kultury i Czytelnictwa w Brzostku. Centrum stanowi samorządową instytucją kultury, której podstawowym celem jest prowadzenie szeroko pojętej działalności kulturalnej. Instytucja ma siedzibę w Domu Kultury przy ul. 20-go Czerwca 4.

Ponadto w gminie funkcjonują następujące organizacje pozarządowe:

- Ludowy Klub Sportowy „Brzostowianka” z siedzibą w Gminnym Ośrodku Sportu i Rekreacji w Brzostku, zarządzający boiskiem do piłki nożnej z zapleczem hotelowym i socjalnym przy stadionie,
- Stowarzyszenie Dorośli Dzieciom w Nawsiu Brzosteckim,
- Stowarzyszenie „Razem w Przyszłość”,
- Stowarzyszenie Wspierania Edukacji w Zespole Szkół w Siedliskach-Bogusz,
- Uczniowski Klub Sportowy „Kyokushin Karate” w Brzostku,
- Uczniowski Klub Sportowy „SPARTAKUS” przy Szkole Podstawowej w Brzostku.

Tabela 46. Imprezy kulturalne, zespoły i koła artystyczne w gm. Brzostek

Wyszczególnienie	Lata	Liczba	Liczba członków/uczestników
Imprezy	2005 r.	43	7 590
	2009 r.	68	24 740
Zespoły artystyczne	2009 r.	5	43
Koła	2009 r.	1	15

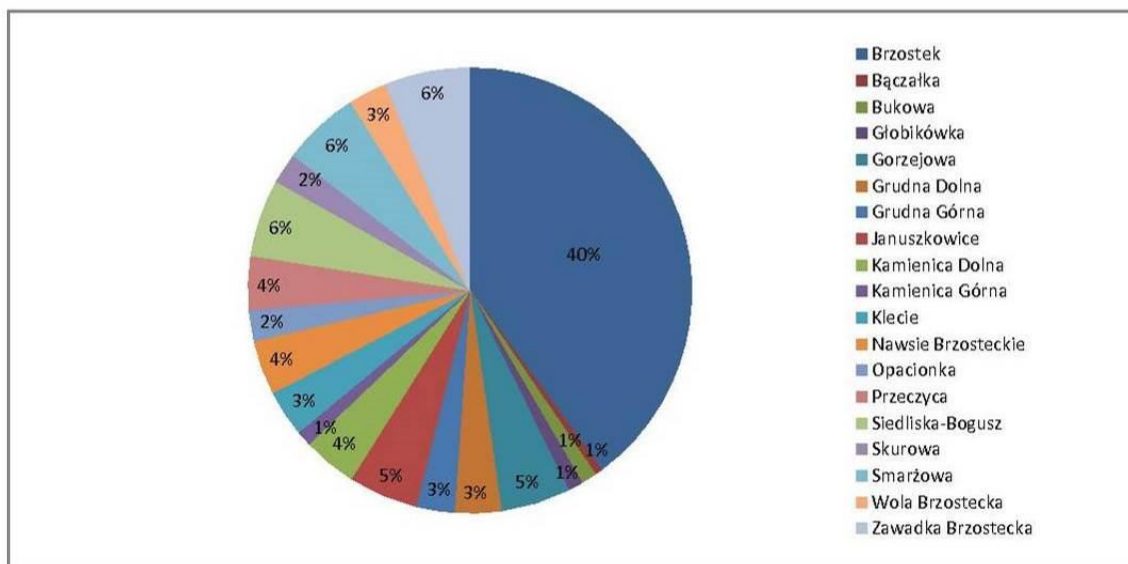
Źródło: dane GUS

W ostatnich 5 latach nastąpiło ożywienie działalności kulturalnej. Zwiększyła się liczba imprez kulturalnych i kół zainteresowań oraz uczestników i odbiorców oferowanych form kultury. Utrzymanie dotychczasowej działalności kultury i rozwój nowych form zaspokajających zapotrzebowania mieszkańców to jedno z podstawowych zadań Centrum Kultury i Czytelnictwa w Brzostku.

9.2 POZIOM WYPOSAŻENIA I ZASPOKOJENIA W ZAKRESIE USŁUG

Gminnym centrum obsługi, wyposażonym w pełny zestaw usług publicznych z zakresu administracji, oświaty, kultury, opieki zdrowotnej i sportu jest **Brzostek**. Skupia on ok. 40% wszystkich kategorii usług publicznych i komercyjnych gminy.

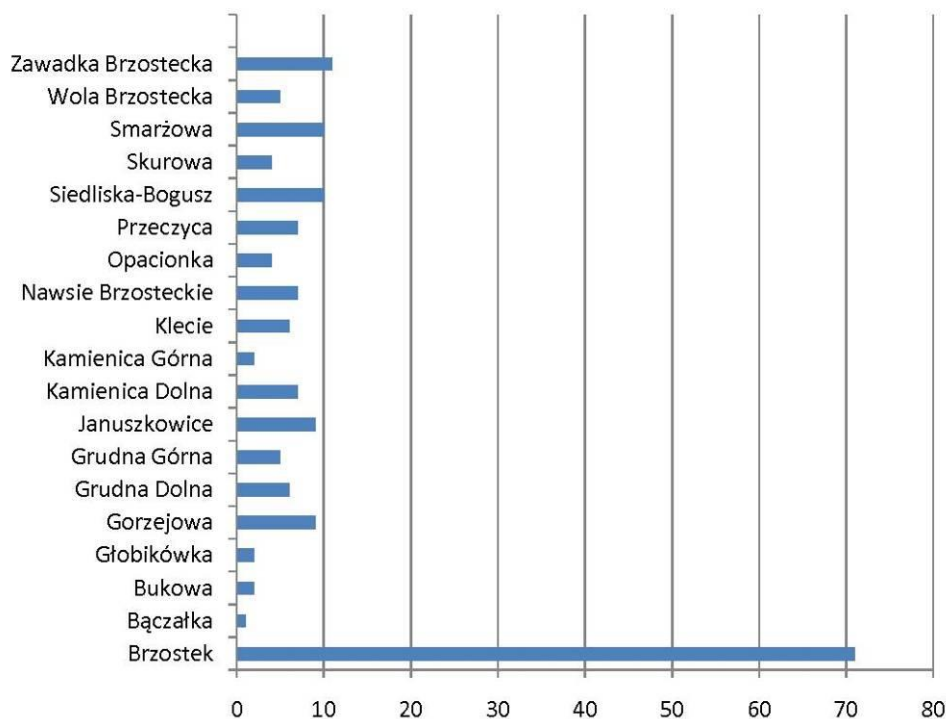
Wykres 12. Procentowy udział usług komercyjnych w gminie Brzostek wg miejscowości

Stopień rozwoju sieci usług komercyjnych jest ściśle związany z uwarunkowaniami ekonomicznymi. Rodzaj oraz rozmieszczenie przestrzenne usług na terenie gminy wskazuje na ich koncentrację w miejscowościach, przez które przechodzą główne ciągi komunikacyjne, przede wszystkim wzdłuż drogi krajowej (Brzostek, Zawadka Brzosteccka, Kamienica Dolna) oraz przy drogach powiatowych (Siedliska Bogusz, Smarżowa,

Gorzejowa, Januszkowice, Nawsie Brzosteckie). Pozostałe miejscowości posiadają słabe wyposażenie w usługi komercyjne.

Wykres 13. Ilościowe zestawienie wyposażenia gminy Brzostek w usługi komercyjne

Stan wyposażenia gminy w usługi handlowe, bytowe, gastronomiczne jest uzależniony od zapotrzebowania ludności na tego rodzaju usługi. Na terenie gminy najliczniejsze są sklepy oferujące podstawowy asortyment m.in.: artykuły spożywcze, przemysłowe, artykuły chemiczne, drogerijne, farmaceutyczne, odzieżowe.

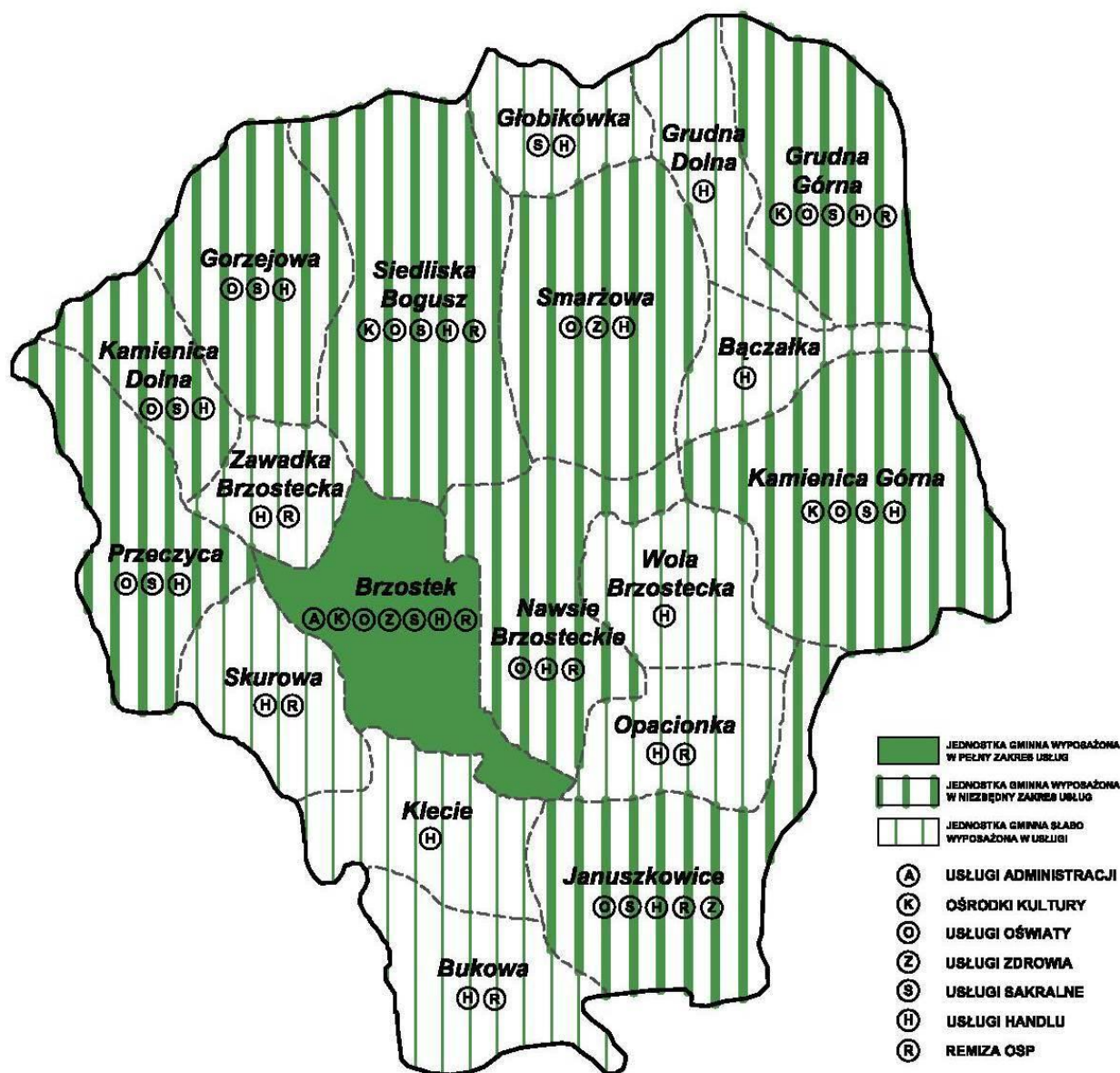
Z przeprowadzonej na terenie gminy inwentaryzacji wynika, iż sieć sklepów detalicznych w obszarze gminy skoncentrowana jest w Brzostku. Oprócz wolnostojących sklepów i punktów usługowych, wiele różnego rodzaju usług zlokalizowanych jest w wydzielonych lokalach użytkowych w budynkach mieszkalnych. Na terenie miasta funkcjonują również zakłady produkcyjne, m. in.: MARBET, FEM Poland Sp. z o.o., zakłady: stolarskie, betoniarski, młyn, piekarnia, warsztaty samochodowe i stacje paliw.

W miejscowościach położonych wzdłuż drogi krajowej, koncentrują się obiekty usług komercyjnych m.in. w Kamienicy Dolnej - warsztaty obsługi samochodów, Zawadce Brzosteckiej - skład materiałów budowlanych, Firma Handlowa BUDROL, Sklep Delikatesy, Stacja paliw ORLEN, zakłady stolarski i mechaniczny oraz w Kleciach - Hurtownia GENOVA-SYSTEM, Delikatesy CENTRUM, bar, pizzeria.

W Smarżowej - w centrum wsi, oprócz pawilonów handlowego i usługowego, znajdują się: stacja paliw, skład węgla, punkt skupu żywca, materiałów budowlanych oraz

nawozów i pasz. W środkowo – wschodniej części gminy, we wsiach Wola Brzosteczka i Kamienica Górna, działają tartaki. W pozostałych miejscowościach znajduje się co najmniej jeden sklep.

Rysunek 7. Wyposażenie jednostek gminnych w infrastrukturę społeczną.

Źródło: opracowanie własne

10. DIAGNOZA I UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z WARUNKÓW I JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW:

Diagnoza i uwarunkowania wynikające z:

A. procesów demograficznych i sytuacji na rynku pracy

- Rezultatem podstawowych procesów demograficznych zachodzących w latach 2000 - 2010 była **niska dynamika rozwoju ludności gminy**, co dało rzeczywisty przyrost w ilości 48 osób.
- Wg. danych Urzędu Gminy dotyczących ludności poszczególnych wsi – w latach 1998 – 2010 **wystąpił rzeczywisty przyrost ludności w 8 miejscowościach** (m.Brzostek, Wola Brzostecka, Zawadka Brzostecka, Kamienica Dolna, Klecie, Januszkowie, Opacionka i Przeczyca) łącznie w ilości 697 osób z czego w mieście Brzostek 513 osób. W pozostałych **11 wsiach** nastąpiło zmniejszenie się liczby ludności łącznie o 450 osób. Wsią gdzie **zjawisko „depopulacji”** osiągnęło znaczne rozmiary jest Nawise Brzosteckie.
- **Słaby rozwój populacji gminy Brzostek** to efekt:
 - niskiego przyrostu naturalnego – średnio rocznie ok. 2 ‰, z powodu niewysokiej liczby urodzin przy utrzymującej się liczbie zgonów,
 - ujemnego salda migracji stałej za ostatnie 10-lecie (wszystkie lata charakteryzowała ujemna wartość salda migracji).
- Udział populacji wieku produkcyjnego zwiększył się, kosztem populacji głównie wieku przedprodukcyjnego. Z uwagi jednak na liczne roczniki wieku mobilnego w grupie ludności produkcyjnej, należy w najbliższych latach spodziewać się ograniczonego wzrostu populacji ludności „najstarszej”.
- Ważnym **uwarunkowaniem rozwoju społeczno-gospodarczego jest czynnik ludzki**. Wywołuje on zapotrzebowanie na różnego rodzaju usługi. Wielkość zapotrzebowania na usługi generalnie z uwagi na słaby rozwój demograficzny nie ulega znacznemu wzrostowi, jednakże zmiany wiekowe ludności generują strukturę niezbędnych usług. Tak więc liczne roczniki w wieku zdolności do pracy wywołują potrzebę organizacji nowych miejsc pracy. Zaznaczyć należy, że populację wieku produkcyjnego stanowią ludzie młodzi. W grupie tej, ludność wieku mobilnego stanowi ok. 64 % ogółu ludności wieku produkcyjnego.
- Zwiększenie się w latach 2003 – 2009 liczby pracujących w gospodarce narodowej o 53 osoby oraz spadek bezrobocia rejestrowanego, świadczy o zatrudnieniu

mieszkańców gminy poza jej obszarem. Część ludności pracującej poza gminą dojeżdża do zakładów pracy, a część wyjechała poza granice kraju.

- **Stopa rejestrowanego bezrobocia** w 2009 r. - liczona liczbą osób bezrobotnych do liczby osób wieku produkcyjnego wynosi 8,6 % (pow.debicki – 8,1%) i określić ją można jako niską. Niemniej zderzając liczbę pracujących na terenie gminy z liczbą bezrobotnych wynika, że na 10 pracujących przypada 9 bezrobotnych.
- **Bezrobotni gminy Brzostek** to głównie ludzie: młodzi – 61,6 % bezrobotnych ma 18-34 lat, o stażu pracy do 5 lat lub bez stażu pracy – 70,8 %, jedynie 44,7 % bezrobotnych legitymuje się wykształceniem policealnym, średnim zawodowym, ogólnokształcącym i wyższym. Wśród bezrobotnych dominują kobiety 354 (55,7 % ogółu), a spośród zarejestrowanych bezrobotnych tylko 11,6 % posiada prawo do zasiłku.
- Bezrobocie rejestrowane powoduje, iż **priorytetowym zadaniem** jest:
 - organizacja pozarolniczych miejsc pracy w ramach wielofunkcyjnego rozwoju terenów wiejskich,
 - tworzenie korzystnych warunków dla rozwoju przedsiębiorczości - organizacji nowych miejsc pracy, poprzez m.in. przygotowanie oferty uzbrojonych terenów, pod działalność produkcyjno - usługową szczególnie w strefie „korytarza komunikacyjnego”, tj. wzdłuż drogi krajowej nr 73.

B. zamieszkania i jakości życia

Uwarunkowania związane z jakością życia mieszkańców wiążą się z wieloma czynnikami, spośród których najsilniej oddziałujące to standard, funkcjonalność i dostępność mieszkań, a obok tego stopień wyposażenia terenu w infrastrukturę techniczną i społeczną.

- **Substancja mieszkaniowa** gminy to obiekty mieszkaniowe w zabudowie zagrodowej przemieszane z zabudową mieszkaniową jednorodzinną. Wyrażna dominacja zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej ma miejsce w m. Brzostek, gdzie stanowi ona ok. 70% zabudowy mieszkaniowej. Zabudowa wielorodzinna w formie pojedynczych obiektów zlokalizowana jest poza Brzostkiem w miejscowościach Siedliska Bogusz i Kamienica Górna.
- W gminie około 12 % substancji mieszkaniowej stanowią obiekty wzniesione przed 1945 rokiem. Część z nich została ujęta w Ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Mimo podejmowania przez właścicieli obiektów prac remontowo-

modernizacyjnych, część najstarszej zabudowy popada w ruinę. Wywołuje to potrzebę koncentracji działań dla ratowania tego typu obiektów.

- **Standardy mieszkaniowe** wyrażone we wskaźnikach zagęszczenia na przestrzeni 2002 – 2009 r. uległy poprawie, a ich wartości zbliżone są do poziomu średnich dla powiatu dębickiego. Poprawa nastąpiła w wyniku wznoszenia nowych budynków, charakteryzujących się większymi powierzchniami użytkowymi i większą liczbą izb.
- Poprawa warunków mieszkaniowych zwłaszcza w substancji sprzed 1970 r. wymaga inwestowania w budownictwo mieszkaniowe, poprzez m. in. remonty, modernizację, odtwarzanie zabudowy starej w obrębie istniejących siedlisk, poprawę estetyki obiektów.
- **Podniesienie standardów wyposażenia** mieszkań, uwarunkowane jest uzbrojeniem terenów w infrastrukturę zwłaszcza kanalizacyjną. Obecnie m.Brzostek, Zawadka Brzostecka, Kamienica Dolna oraz część Kleci i Nawsia Brzosteckiego wyposażone są w sieć wodociągową natomiast sieć kanalizacyjną posiada tylko m.Brzostek i Klecie.
- **Zainteresowanie ludności terenami budowlanymi** koncentruje się w obrębie centralnej części gminy, tj. w m. Brzostek oraz w sołectwach: Nawsie Brzosteckie, Siedliska-Bogusz, Klecie i Kamienica Dolna.

C. wyposażenia w usługi publiczne i komercyjne

- Sieć usług w obszarze gminy nastawiona jest głównie na obsługę jej mieszkańców.
- W układzie gminy **ośrodkiem wyposażonym w pełny zestaw usług publicznych** w zakresie administracji, oświaty, opieki zdrowotnej, kultury oraz wysoki stopień nasycenia usługami komercyjnymi jest **miasto Brzostek**, pełniący funkcję gminnego ośrodka usługowego. Dobrze wyposażone w usługi są miejscowości: Siedliska-Bogusz, Grudna Górna, Kamienica Górna i Januszkowice. Nieco mniej usług i o węższym zakresie znajduje się w sołectwach: Przeczyca, Kamienica Dolna, Gorzejowa, Smarżowa i Nawsie Brzosteckie. Pozostałe miejscowości posiadają słabe wyposażenie w usługi.
- Rodzaj oraz rozmieszczenie przestrzenne usług na terenie gminy wskazuje na koncentrację ich we wsiach centralnej części gminy - wokół ośrodka gminnego Brzostek oraz wsiach skupionych wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych, przede wszystkim wzdłuż drogi krajowej (Brzostek, Zawadka Brzostecka, Kamienica Dolna) oraz przy drogach powiatowych (Siedliska-Bogusz, Smarżowa, Gorzejowa, Januszkowice, Nawsie Brzosteckie).

- Rozmieszczenie w obszarze gminy obiektów opieki przedszkolnej, szkolnictwa podstawowego i ponadpodstawowego oraz kultury zapewnia dogodną ich dostępność dla użytkowników. Usytuowanie obiektów służby zdrowia w Brzostku i Smarżowej, stwarza pewne utrudnienia w ich dostępności dla ludzi chorych, zamieszkałych w oddaleniu od tych miejscowości.
- Poziom wyposażenia poszczególnych jednostek osadniczych w usługi komercyjne reguluje rynek, stąd oprócz obiektów handlowo – usługowych istnieje wiele sklepów i zakładów usługowych w wydzielonych lokalach użytkowych w budynkach mieszkalnych lub zabudowie zagrodowej.
- Mieszkańcy gminy Brzostek korzystają z usług o charakterze ponadlokalnym głównie w miastach: Dębica i Jasło.

11. SYSTEMY KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

11.1. KOMUNIKACJA

Układ komunikacyjny gminy Brzostek opiera się na drodze krajowej nr 73 oraz drogach powiatowych.

11.1.1. Komunikacja drogowa

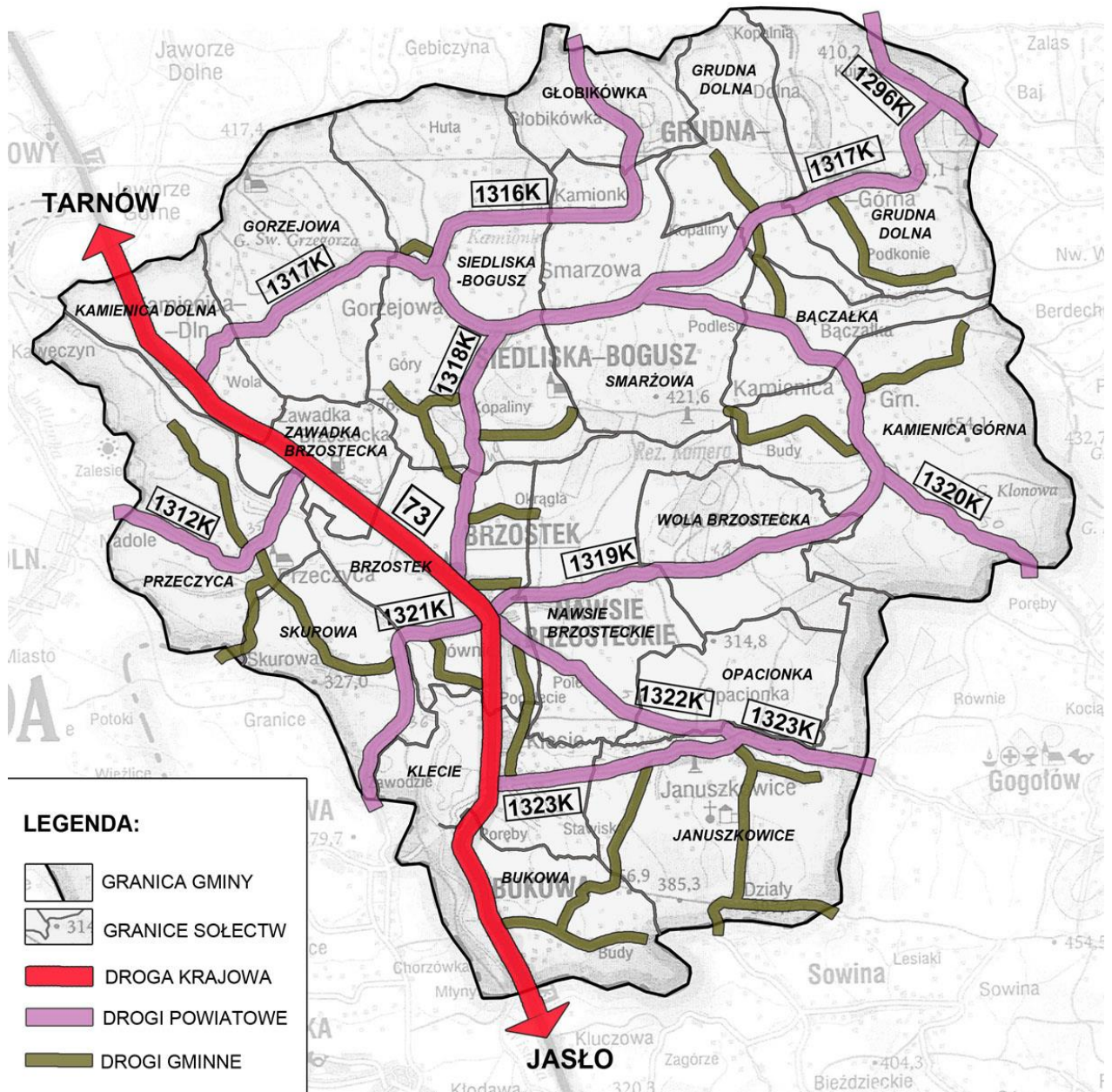
Podstawowy układ komunikacyjny drogowy gminy Brzostek tworzą: droga krajowa nr 73 oraz sieć dróg powiatowych. Gmina nie posiada żadnej drogi wojewódzkiej.

Droga krajowa

Na terenie gminy Brzostek długość drogi krajowej wynosi około 12,8 km, a jej stan techniczny ocenia się jako dobry. Droga krajowa nr 73 charakteryzuje się dużym natężeniem ruchu. W wyniku ostatniego Generalnego Pomiaru Ruchu w 2010 roku zaobserwowano wzrost natężenia ruchu w porównaniu z pomiarami w 2005 roku. Średnio Dobowy Ruch dla samochodów osobowych wyniósł w 2010 roku: na odcinku Kamienica Dolna – Brzostek (punkt pomiarowy w miejscowości Zawadka Brzostecka) 8105 [poj./dobę], a na odcinku Brzostek – Bukowa (punkt pomiarowy w miejscowości Brzostek) 7962 [poj./dobę]. Oznacza to wzrost o 25% w porównaniu z rokiem 2005, gdzie ŚDR wynosił na pierwszym odcinku drogi 6490 [poj./dobę], natomiast na drugim 6326 [poj./dobę].

Gmina nie posiada żadnej obwodnicy ani drogi wojewódzkiej. W planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego projektowana jest obwodnica miasta Brzostek, biegnąca po zachodniej stronie miasta.

Rysunek 8. Rozkład sieci drogowej.

Drogi powiatowe

Przez gminę Brzostek biegnie dziesięć dróg powiatowych, zapewniających połączenia z drogą krajową, łączność z sąsiednimi terenami oraz wewnątrz gminy. Łączna długość dróg powiatowych na terenie gminy wynosi 57,7 km.

Tabela 47. Parametry techniczne dróg powiatowych na terenie gminy Brzostek w 2011r.

Nr drogi	Nazwa	Średnia szerokość jezdni [m]	Klasa techniczna	Stan techniczny	Długość drogi na terenie powiatu [km]	Długość drogi na terenie gminy [km]
1296K	Dębica – Wielopole	3,0 - 4,5	Z	zły	13,110	Brak danych
1317K	Kamienica Dolna – Grudna	5,0 - 5,5	Z	0+000-5+75 dobry 7+750-13+635 zły	13,635	Brak danych
1323K	Frysztak – Klecie	5,0	Z	zły	5,323	Brak danych
1312K	Zawadka Brzostecka – Jodłowa	5,0	Z	średni	4,432	Brak danych
1321K	Brzostek – Skurowa	4,0	Z	zły	4,700	Brak danych
1316K	Głobikowa – Siedliska Bogusz	4,0 - 5,0	Z	zły	8,127	Brak danych
1319K	Brzostek – Kamienica Górna- Smarżowa	5,0	Z	zły	11,232	Brak danych
1318K	Brzostek –Siedliska Bogusz	5,0	L	dobry	3,887	Brak danych
1320K	Huta Głogowska – Kamienica Górna	5,0	Z	średni	2,300	Brak danych
1322K	Brzostek – Opacionka	3,0 - 5,0	L	średni	4,068	Brak danych

Źródło: Zarząd Dróg Powiatowych w Dębicy.

- droga nr 1296K – Dębica – Wielopole,
- droga nr 1317K – Kamienica Dolna – Grudna,
- droga nr 1323K – Frysztak – Klecie,
- droga nr 1312K – Zawadka Brzostecka – Jodłowa,
- droga nr 1321K – Brzostek – Skurowa,
- droga nr 1316K – Głobikowa – Siedliska Bogusz,
- droga nr 1319K– Brzostek – Kamienica Górna- Smarżowa,
- droga nr 1318K– Brzostek –Siedliska Bogusz,
- droga nr 1320K– Huta Głogowska – Kamienica Górna,
- droga nr 1322K– Brzostek – Opacionka.

Drogi powiatowe posiadają klasę techniczną zbiorczą lub lokalną, a średnia szerokość jezdni wynosi od 3,0 do 5,5 m. Stan techniczny większości dróg powiatowych jest zły. Wymagają one modernizacji oraz dostosowania do standardów i parametrów określonych dla tego rodzaju dróg.

Drogi gminne

Drogi gminne to sieć dróg będących w gestii gminy, których główną funkcją jest wewnętrzna obsługa mieszkańców w zakresie dostępności do dróg wyższej rangi oraz obsługa gospodarki rolnej.

W obszarze gminy długość dróg gminnych ogółem wynosi – 99,7 km.

Drogi te posiadają nawierzchnię bitumiczną lub bitumiczno-żwirową.

Stan techniczny dróg gminnych jest zróżnicowany. Część z nich to drogi w dobrym stanie, a część wymaga remontu lub zmiany nawierzchni.

Pozostałe drogi gminne w większości gruntowe, pełnią funkcję dojazdową do pól i obszarów leśnych.

11.1.2. Komunikacja autobusowa i mikrobusowa

Gmina nie posiada komunikacji kolejowej. Podstawowym przewoźnikiem zapewniającym obsługę pasażerską jest PKS. Alternatywnym środkiem transportu publicznego w powiązaniach zewnętrznych i wewnętrznych są przewoźnicy prywatni (linie mikrobusowe i autobusowe).

11.2. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

11.2.1. Zapatrzenie w wodę

Źródłem zaopatrzenia w wodę gm. Brzostek jest ujęcie wody podziemnej zlokalizowane w dolinie rzeki Wisłoki w Brzostku. Na ujęciu znajdują się dwie studnie głębinowe, z których woda tłoczona jest do uzdatniania na SUW oraz trzecia studnia awaryjna. Dobowa zdolność urządzeń wynosi $Q_{\text{śrd}} 540 \text{ m}^3/\text{d}$. Woda z ujęcia siecią wodociągową komunalną dostarczana jest do Brzostku, Zawadki Brzosteckiej, Kamienicy Dolnej, część Kleci i Nawsia Brzosteckiego.

Pozostałe miejscowości gm. Brzostek zaopatrywane są w wodę w sporym stopniu z ujęć źródłanych poprzez wodociągi grawitacyjne zagrodowe oraz studnie indywidualne. Wodociągi grawitacyjne dostarczają wodę do odbiorców miejscowości: Bukowa, Zawadka Brzostecka, Przeczyca, Klecie, Januszkowice, Grudna Górna. Pozostali mieszkańcy korzystają z indywidualnych ujęć - studni kopanych lub wierconych o różnych głębokościach.

Łączna długość czynnej sieci rozdzielczej w 2010r. wyniosła 75,15 km. Do sieci wodociągowej podłączonych jest 821 budynków. Są to budynki mieszkalne, użyteczności publicznej, usługowe, rekreacyjne i sportowe.

12.2.2. Odprowadzenie i oczyszczanie ścieków

Ścieki sanitarne ze skanalizowanych terenów gminy Brzostek, odprowadzane są do mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków w Kleciach. Oczyszczalnia przyjmuje ścieki z sołectw Brzostek i Klecie. Oczyszczone ścieki trafiają do pobliskiej rzeki Wisłoki.

W 2010 roku łączna długość czynnej sieci kanalizacyjnej wyniosła 26,6 km. Obecnie do sieci kanalizacyjnej podłączonych jest 556 budynków. Według informacji Gminnego Zakładu Gospodarki Komunalnej w Brzostku w 2010 r. stopień skanalizowania tj. liczba budynków korzystających z sieci kanalizacyjnej do ogółem – w m. Brzostku wynosi 50%, a sołectwie Klecie 60%.

Uporządkowaną lecz nie w pełni gospodarkę ściekową posiadają tylko dwa sołectwa Brzostek i Klecie. Pozostałe sołectwa – Bączalka, Bukowa, Głobikówka, Gorzejowa, Grudna Dolna, Grudna Górna, Januszkowice, Kamienica Dolna, Kamienica Górna, Nawsie Brzosteckie, Opacionka, Przeczyca, Siedliska-Bogusz, Skurowa, Smarżowa, Wola BrzostECKA, Zawadka BrzostECKA, nie posiadają sieci i urządzeń kanalizacyjnych. Ścieki z indywidualnych gospodarstw odprowadzane są do zbiorników bezodpływowych (szamb), skąd wywożone są pojazdami asenizacyjnymi na czyszczalnie ścieków w Jaśle i w Kleciach lub odprowadzane w sposób niekontrolowany do rowów, cieków lub ziemi.

Opróżnianiem zbiorników bezodpływowych na terenie gminy Brzostek zajmuje się MPGK Sp.z.o.o. w Jaśle oraz Zakład Gospodarki Komunalnej w Brzostku.

Warunki terenowe oraz rozproszenie zabudowy na znacznej części obszaru gminy, utrudniają stworzenie jednolitego systemu kanalizacji.

Wody opadowe

Na terenie gminy Brzostek brak jest kanalizacji opadowej. Wody opadowe odprowadzane są do rowów melioracyjnych, a następnie do lokalnych cieków i potoków.

11.2.3. Gospodarka odpadami

Na system gospodarki odpadami komunalnymi składają się następujące elementy:

- gromadzenie i odzysk surowców wtórnych,
- usuwanie – wywóz pozostałości,
- ostateczne unieszkodliwienie.

W skład odpadów komunalnych, powstających na obszarze gminy Brzostek, wchodzi przede wszystkim odpady z gospodarstw domowych, obiektów użyteczności publicznej i obsługi ludności.

W zakresie zbiórki odpadów na omawianym terenie prowadzony jest system bezpośredniego usuwania odpadów, oparty o regularną usługę zbierania odpadów przy użyciu znormalizowanego sprzętu do gromadzenia i usuwania odpadów.

Zgodnie z Uchwałą Nr XXXII/262/2005 Rady Gminy Brzostek z dnia 29 grudnia 2005 r. w sprawie szczegółowych zasad utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Brzostek, każdy właściciel nieruchomości ma obowiązek zawierania umów w sprawie wywozu odpadów.

Działalność w zakresie gospodarki komunalnej prowadzona jest przez Zakład Komunalny w Brzostku. Zorganizowaną zbiórką odpadów komunalnych w gminie Brzostek objęte są wszystkie budynki. Odpady te, na terenach zabudowy mieszkaniowej i zagrodowej, zbierane są do specjalnie oznakowanych worków foliowych. Zebrane zmieszane odpady komunalne odbiera Firma „EKOMAX” Jasło i wywozi na składowisko odpadów w Kozodrzy gm. Ostrów. Odpady komunalne – zmieszane zbierane są raz w miesiącu, a w terenach zabudowy wielorodzinnej oraz zakładów i instytucji – dwa razy w miesiącu. Przy obiektach użyteczności publicznej (tj.: stacji paliw AMA, Szkoła Podstawowej Nr 1 w Brzostku oraz Zespole Szkół w Brzostku) ustawione są kontenery na odpady zmieszane.

Oprócz zbiórki odpadów mieszanych na terenie gminy wprowadzono segregację „u źródła”. Odpady segregowane gromadzone są w oznaczonych workach foliowych przez mieszkańców na swojej nieruchomości. Odpady komunalne zmieszane oraz odpady segregowane zbierane są przez Zakład Gospodarki Komunalnej w Brzostku z obszaru miasta dwa razy w miesiącu, a z obszaru wiejskiego – jeden raz w miesiącu.

Zbiórka odpadów wielkogabarytowych oraz zużytego sprzętu gospodarstwa domowego odbywa się akcyjnie w sposób zorganizowany, raz w roku.

Największy udział w masie wytwarzanych odpadów komunalnych, zebranych selektywnie i wyselekcjonowanych z frakcji suchej, miały w 2010 r. odpady z gospodarstw domowych (76 % odpadów ogółem), odpady pochodzące z handlu, małego biznesu, biur i instytucji (14 %) oraz odpady z usług komunalnych (10 %). Ponad połowę odpadów stanowiło zebrane selektywnie szkło, dużą część - tworzywa sztuczne (35 %), pozostałe to: papier i tektura, metale, odpady zaliczane do niebezpiecznych oraz odpady wielkogabarytowe.

Na terenie gminy nie występują czynne instalacje do unieszkodliwiania odpadów komunalnych.

„Plan Gospodarki Odpadami na lata 2009 – 2012” opracowany dla gminy Brzostek określa podstawowe cele i zasady prawidłowo prowadzonej gospodarki odpadami komunalnymi.

Do celów prawidłowo prowadzonej gospodarki odpadami komunalnymi należą:

- utrzymanie czystości i porządku, w tym odpowiednich warunków sanitarnych bytowania ludzi i produkcji rolno - spożywczej,
- ochrona środowiska naturalnego,
- oszczędne gospodarowanie surowcami i zasobami naturalnymi.

Zasady prawidłowo prowadzonej gospodarki odpadami komunalnymi zawarte w ww. opracowaniu to:

- stosowanie wszelkich możliwych form zapobiegania albo możliwie największego ograniczenia powstawania odpadów,
- gromadzenie odpadów w wydzielonym i bezpiecznym miejscu w pobliżu miejsca ich powstawania, w specjalnie do tego przeznaczonych pojemnikach i kontenerach,
- odbieranie odpadów z miejsca gromadzenia do miejsca ich unieszkodliwiania, z częstotliwością przewidzianą dla określonych rodzajów zabudowy i wynikającą ze spełnienia wymogów sanitarnych,
- składowanie odpadów w taki sposób, aby maksymalnie umożliwić pozyskanie składników, które można zawrócić do obiegu gospodarczego,
- wykorzystywanie odpadów użytkowych do celów przemysłowych i nieprzemysłowych,
- unieszkodliwianie odpadów przez poddanie ich procesom przekształcenia biologicznego, fizycznego lub chemicznego w celu doprowadzenia ich do stanu nie stwarzającego zagrożeń dla życia lub zdrowia ludzi oraz środowiska,
- bezpieczne dla środowiska i pod względem sanitarnym składowanie odpadów nieaktywnych, których wykorzystanie jest nieuzasadnione lub nieopłacalne ze względów ekonomicznych i niemożliwych do wykorzystania w danych warunkach.

W celu zwiększenia efektywności prawidłowej gospodarki odpadami komunalnymi należy:

- rozszerzyć asortyment zbieranych odpadów u źródła, w tym o odpady niebezpieczne,
- utworzyć punkty selektywnej zbiórki,
- prowadzić konkursy ekologiczne,
- usunąć (wywóz i unieszkodliwienie) pozostałości azbestu z terenu gminy.

11.2.4. Elektroenergetyka

Przez zachodni obszar gminy przebiega napowietrzna linia elektroenergetyczna 400 kV relacji Tarnów – Krosno Iskrzynia. Linia ta przebiega przez Kamienicę Dolną, Przeczycę, Zawadkę Brzostecką, Brzostek, Klecie, Bukową i Januszkowice.

Odbiorcy w obszarze gminy są zasilani w energię elektryczną z sieci rozdzielczej średniego napięcia 15 kV, poprzez stacje transformatorowe SN/nN. Sieć rozdzielcza średniego napięcia wykonana jest jako napowietrzna. Stacje transformatorowe są

przeważnie w wykonaniu słupowym typu STS, wyposażone w transformatory o mocach do 250 kVA. Sieć elektroenergetyczna pozostaje w eksploatacji ENION S.A. Oddział w Tarnowie, Zakład Energetyczny Tarnów.

11.2.5. Zaopatrzenie w gaz

W obszarze gminy Brzostek zlokalizowane są następujące urządzenia i sieci gazownicze będące w eksploatacji Operatora Gazociągów Przesyłowych GAZ-SYSTEM S.A. Oddział w Tarnowie:

gazociągi wysokiego ciśnienia

- Ø300 mm przebiegający przez południowo-wschodnią część gminy,

stacje redukcyjno – pomiarowe w :

- Kamienicy Dolnej,
- Brzostku,

Cała gmina jest zgazyfikowana. Stopień gazyfikacji gminy wynosi ok. 78%. Źródłem zasilania jej w gaz są w/w stacje redukcyjno-pomiarowe. Dostawa gazu do odbiorców w obszarze gminy następuje poprzez gazociągi średniego i niskiego ciśnienia o średnicach \varnothing 150-32 mm. Pozostała część mieszkańców zaopatruje się w gaz z butli. Sieć gazowa zapewnia pełne zaspokojenie zapotrzebowania na gaz dla celów komunalno-bytowych i grzewczych.

Gazociągi średniego i niskiego ciśnienia są w eksploatacji Karpackiej Spółki Gazownictwa Sp. z o.o. Oddział Zakład Gazowniczy w Tarnowie.

11.2.6. Odwierty gazu

Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S.A. Oddział Sanok nie posiada na terenie gminy odwiertów gazu.

11.2.7. Telekomunikacja

Istniejąca sieć teletechniczna, zaspokaja zapotrzebowanie ludności na usługi telekomunikacyjne. Sieci teletechniczne magistralne i abonenckie wykonane są przeważnie jako linie napowietrzne. Obszar objęty jest zasięgiem obsługi telefonii bezprzewodowej. Stacje bazowe telefonii komórkowej zlokalizowane są w miejscowościach: Gorzejowa, Siedliska-Bogusz i Bukowa.

11.2.8. Ciepłownictwo

Gmina nie posiada zbiorczego systemu zaopatrzenia w energię ciepłą. Zaopatrzenie obiektów w ciepło odbywa się z funkcjonujących lokalnych i indywidualnych źródeł ciepła opalanych gazem, paliwem stałym lub olejem opałowym. Istniejące źródła ciepła zapewniają pełne zaspokojenie potrzeb. Ze względu na ochronę powietrza atmosferycznego koniecznym jest wykorzystanie w źródłach ciepła paliw czystych ekologicznie oraz zastosowanie technologii zapewniających minimalne wskaźniki emisji gazów i pyłów do powietrza lub alternatywne źródła energii.

11.2.9. Melioracja i stan regulacji rzek

W obszarze gminy Brzostek zmeliorowano 295,98 ha gruntów, co stanowi ok. 2,4% ogólnej jej powierzchni. Grunty wyposażone w sieć drenarską o powierzchni 192,98 ha stanowią ok. 65% ogółu gruntów zmeliorowanych. Długość rowów w melioracjach szczegółowych wynosi 11,030 km.

Tabela 48. Urządzenia melioracji wodnych podstawowych na terenie gm. Brzostek.

Wyszczególnienie	Jednostka miary	Ilość
Wały przeciwpowodziowe	km	1,552
Potok Kamienica	km	18,283
Potok Słony	km	7,540
Potok Gogołówka	km	8,780
Potok Dębrna /Młynówka/	km	5,130
Rzeka Wisłoka	km	13,296
Ilość gruntów zmeliorowanych	ha	295,98
Sieć drenarska	ha	192,98
Długość rowów melioracyjnych	km	11,030

Źródło: Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Krakowie, Podkarpacki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych - Inspektorat Dębicko-Ropczycki – 2011.

Największy kompleks terenów zdrenowanych znajduje się w północnej części Brzostku, pozostałe w miejscowościach: Klecie, Zawadka Brzostocka i Nawsie Brzostockie.

11.2.10. Cmentarnictwo

Na obszarze gminy funkcjonuje 7 cmentarzy tj. w sołectwie: Przeczycza, Gorzejowa, Grudna Górna, Siedliska Bogusz, Kamienica Górna, Opacionka i m. Brzostku. Są to cmentarze parafialne, a zasięg ich obsługi przedstawia poniższa tabela.

Tabela 49. Czynne cmentarze w gm. Brzostek

Lp.	Miejscowość	Numer działki	Powierzchnia w całości (ha)	Powierzchnia wykorzystana (%)	Rejon obsługi
1.	Brzostek	879	2,17	70	Brzostek, Bukowa, Klecie, Nawsie Brzosteckie, Wola Brzostocka, Zawadka Brzostocka
2.	Przeczycza	645, 892	1,16	90	Przeczycza, Kamienica Dolna, Skurowa oraz Dęborzyn i Zagórze (gmina Jodłowa)
3.	Gorzejowa	196, 670	0,5	50	Gorzejowa oraz Jaworze Dolne i Gębiczyn (gmina Pilzno)
4.	Grudna Górna	238/2, 239/2	1,15	40	Grudna Górna, Grudna Dolna
5.	Siedliska Bogusz	517	1,59	70	Siedliska Bogusz, Smarżowa, Głobikówka, Kamienica Górna, Bączalka
6.	Kamienica Górna	971/1, 968, 969	0,9	10	Kamienica Górna, Bączalka
7.	Opacionka	135/1, 136,3, 136,4	0,32	60	Opacionka, Januszkowice

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Brzostek

Powierzchnia grzebalna cmentarzy w gminie w większości jest wykorzystana w niemal 60%. Wyjątek stanowi cmentarz w Przeczycy, który wykorzystano w ok.90% oraz cmentarz w Kamienicy Górnej zajęty w ok.10%.

W gminie Brzostek 3 cmentarze parafialne czynne tj. w m. Brzostku, Siedliska – Bogusz i Przeczycy zaliczono do obiektów zabytkowych. Ponadto 8 cmentarzy wojennych z I wojny światowej – nieczynnych zlokalizowanych w: Januszkowicach, Bukowej, Kleciach, Brzostku, Zawadce Brzostockiej i Gorzejowej, Przeczycy i Skurowej objęto ochroną konserwatorską.

12. DIAGNOZA I UWARUNKOWANIA ROZWOJU SYSTEMÓW KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

- **Sieć komunikacyjna** stanowi ważny element zagospodarowania przestrzennego. Z jednej strony służy zaspokojeniu potrzeb transportowych, a z drugiej stymuluje rozwój obszaru. Dogodny i szybki dostęp do drogi głównej – krajowej intensyfikuje tendencje rozwojowe. Przebieg drogi krajowej wpisuje gminę Brzostek w układ drogowy województwa i kraju.
- Stan techniczny drogi krajowej ocenia się jako dobry. Przewiduje się jedynie podniesienie parametrów technicznych oraz modernizację dróg powiatowych i gminnych. Gmina nie posiada żadnej drogi wojewódzkiej.
- Generalnie **istniejący system komunikacyjny** można uznać za korzystny dla zapewnienia gminie połączeń zewnętrznych, a także obsługi wewnętrznej pod warunkiem, że parametry techniczne dróg gminnych zostaną dostosowane do obecnych potrzeb (zbyt wąskie, wiele nieutwardzonych).
- **Usprawnienie i udrożnienie układ komunikacyjnego miasta Brzostka** wymaga rozważenia możliwości realizacji obwodnicy. Rozwiązanie to pozwoliłoby skierowanie ruchu tranzytowego z drogi krajowej nr 73, poza centrum Brzostka.
- Uciążliwości wynikające z emisji hałasu i zanieczyszczeń wzdłuż drogi krajowej nr 73 – o dużym nasileniu ruchu, wywołują **ograniczenia w zagospodarowaniu przyległych** do niej terenów. Wobec tego przy wyznaczaniu i ustalaniu zagospodarowania terenów w rejonie tej drogi należy uwzględnić uwarunkowania wynikające z jej oddziaływania na środowisko.
- Obsługę komunikacyjną obszarów przyległych do drogi krajowej należy rozwiązać poprzez drogi publiczne lub wewnętrzne, podłączone za pośrednictwem istniejącego układu lokalnego z drogą nr 73.
- Na terenie gminy **brak organizacji ruchu pieszego i rowerowego** – niewiele jest ścieżek rowerowych i chodników.
- Na terenie gminy z komunalnej sieci wodociągowej korzystają mieszkańcy Brzostku, Zawadki Brzosteckiej, Kamienicy Dolnej, część Kleci i Nawsia Brzosteckiego. Wodociągi grawitacyjne dostarczają wodę do odbiorców miejscowości: Bukowa, Zawadka Brzosteczka, Przeczyca, Klecie, Januszkowice, Grudna Górna. Pozostałe

sołectwa korzystają ze studni indywidualnych. **System zaopatrzenia gminy w wodę wymaga rozbudowy.**

- Wzdłuż sieci wodociągowych wymagane są strefy ochronne wolne od zabudowy, dla zapewnienia do nich dostępu i obsługi eksploatacyjnej. Szerokość stref określają przepisy odrębne.
- Ścieki z terenów skanalizowanych tj. Brzostka i Klecia, odprowadzane są do oczyszczalni ścieków w Kleciach.
- W sieć kanalizacyjną wyposażone są jedynie 2 miejscowości: m. Brzostek i Klecie. **System odprowadzania ścieków sanitarnych na terenie gminy jest niewystarczający.** Uporządkowania gospodarki ściekowej poprzez budowę sieci kanalizacyjnej wymagają pozostałe sołectwa tj. Bączalka, Bukowa, Głobikówka, Gorzejowa, Grudna Dolna, Grudna Górna, Januszkowice, Kamienica Dolna, Kamienica Górna, Nawsie Brzostockie, Opacionka, Przeczyca, Siedliska-Bogusz, Skurowa, Smarżowa, Wola Brzostocka, Zawadka Brzostocka.
- Sieć gazowa średniego ciśnienia doprowadzona jest do wszystkich miejscowości gminy. Przepustowości istniejących stacji redukcyjno-pomiarowych nie limitują możliwości podłączania nowych odbiorców. Rozdzielcza sieć gazowa średniego ciśnienia posiada rezerwy przepustowości i może stanowić źródło gazu dla nowych odbiorców. Jednakże zajdzie potrzeba jej rozbudowy w nowych terenach przeznaczonych do zabudowy. System zaopatrzenia gminy w gaz należy uznać za wystarczający. Wymagana jest modernizacja i niewielka rozbudowa.
- **Gazociągi wysokiego ciśnienia stwarzają ograniczenia urbanistyczne.** Wzdłuż gazociągów wysokiego ciśnienia oraz wokół stacji redukcyjno-pomiarowych zlokalizowanych w Brzostku i Kamienicy Dolnej wyznaczone są strefy techniczne, w których obowiązują ograniczenia w użytkowaniu terenu. Wymagane minimalne odległości obiektów budowlanych od zewnętrznej krawędzi gazociągu oraz warunki zagospodarowania stref określają przepisy odrębne.
- Sieć elektroenergetyczna zaspokaja obecne potrzeby i może stanowić źródło energii elektrycznej dla nowych odbiorców. Zapewnienie odpowiednich parametrów jakościowych dostarczanej energii ENION Sp-ka Akcyjna Oddział w Tarnowie planuje poprzez sukcesywną modernizację układu zasilania sieci rozdzielczych średniego napięcia, budowę nowych stacji transformatorowych oraz modernizację linii niskiego napięcia.
- Dla nowych terenów przeznaczonych do zabudowy, zajdzie potrzeba rozbudowy sieci średniego i niskiego napięcia. Budowa nowych urządzeń elektroenergetycznych SN

i nn, dla zapewnienia dostawy energii elektrycznej planowanym inwestycją, będzie wynikać z bilansu potrzeb odbiorców.

- Istniejące sieci i urządzenia energetyczne stwarzają ograniczenia urbanistyczne. Wzdłuż napowietrznych sieci elektroenergetycznych wyznaczone są strefy techniczne, w których obowiązują ograniczenia w użytkowaniu terenu. Wymiary oraz warunki zagospodarowania stref określają przepisy odrębne. Przy lokalizacji obiektów budowlanych należy zachować zasady ochrony przed promieniowaniem elektromagnetycznym zgodnie z przepisami odrębnymi
- Dla pełnego zaspokojenia potrzeb na usługi łączności przyszłych odbiorców istnieje możliwość **rozbudowy infrastruktury telekomunikacyjnej**. Inwestycje celu publicznego z zakresu łączności mogą być lokalizowane w obszarze gminy, jeśli są zgodne z przepisami odrębnymi.
- **Systemy melioracji** stanowią ważne uwarunkowanie dla rozwoju rolnictwa, gdyż zapewniają możliwość uzyskania maksymalnych korzyści z użytków rolnych. Wobec powyższego, a także ze względu na stan techniczny istniejących melioracji **koniecznym jest podjęcie działań modernizacyjno – porządkowych tych urządzeń.**
- Wykorzystanie **powierzchni grzebalnej na cmentarzu w Przeczycy**, wymaga zabezpieczenia odpowiednich rezerw terenowych pod pochówki. Usytuowanie cmentarza z dala od zabudowy umożliwia jego rozbudowę.

13. ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA LUDNOŚCI I JEJ MIENIA

Zagadnienie zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia na terenie gminy Brzostek to głównie zagrożenie: przestępczością, bezpieczeństwa w ruchu drogowym, pożarowe i miejscowe, powodziowe oraz ruchami masowymi.

13.1. ZAGROŻENIE PRZESTĘPCZOŚCIĄ

Obszar gm. Brzostek w zakresie ładu, bezpieczeństwa i porządku publicznego podlega – Komisariatowi Powiatowej Policji w Dębicy.

Tabela 50. Zagrożenie przestępczością.

Wyszczególnienie	lata	Liczba przestępstw		Z liczby ogółem przestępstw		
		ogółem	w tym kryminalne	przeciwko zdrowiu i życiu	przeciwko mieniu	
					razem	w tym kradzież samochodów
Gmina Brzostek	2008	195	85	8	58	0
	2009	172	105	3	75	0
	2010	156	91	6	70	0
Powiat dębicki	2008	2708	1320	99	1480	9
	2009	2103	1273	95	1022	9
	2010	1995	1267	85	1036	6

Źródło: Komisariat Policji Brzostek

Najistotniejszy wpływ na zagrożenia przestępczością ma kształtowanie się przestępstw kryminalnych, głównie przeciwko życiu i zdrowiu (zabójstwa, rozboje) oraz przeciwko mieniu (kradzieże, włamania). Przestępstwa tej kategorii poruszają opinię społeczną, postrzegane są, jako groźne. Udział przestępstw kategorii przeciwko zdrowiu i życiu w ogólnej liczbie przestępstw w gminie Brzostek wyniósł około 4% w 2010 r. natomiast w kategorii przeciwko mieniu 45%. Przestępstwa w 2010 r. stanowiły ok.7% dokonanych przestępstw w powiecie dębickim, podobnie jak w 2008 r. Ogólna liczba przestępstw w latach 2008 – 2010 wykazuje tendencję spadkową, przy czym liczba przestępstw przeciwko zdrowiu i życiu zmniejszyła się w 2009 w stosunku do 2008 r. po czym w 2010 znów odnotowano wzrost w tej grupie wykroczeń. Podobną tendencję obserwuje się w przypadku wykroczeń przeciwko mieniu. Liczba przestępstw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców gminy w 2010 r. wyniosła 11,8.

13.2. ZAGROŻENIE BEZPIECZEŃSTWA W RUCHU DROGOWYM

Tabela 51. Bezpieczeństwo w ruchu drogowym.

Wyszczególnienie	Lata	Liczba wypadków drogowych	Liczba kolizji drogowych.	Ofiary wypadków	
				zabici	ranni
Gmina Brzostek	2008	24	69	3	36
	2009	17	80	2	27

	2010	24	70	3	27
Powiat dębicki	2008	155	874	17	247
	2009	151	999	14	207
	2010	185	976	8	259

Źródło: Komisariat Policji w Brzostku.

Ważnym zagadnieniem rzutującym na ogólną ocenę ładu i porządku publicznego, jest stan bezpieczeństwa w ruchu drogowym. Przez gminę Brzostek przebiega: droga krajowa nr 73 relacji Wiśniówka – Jasło.

Liczba wypadków oraz kolizji drogowych w gminie Brzostek w latach 2008 – 2010 nie wykazała istotnych zmian. Liczba rannych w 2010 w stosunku do 2008 spadła o 25%, z kolei liczba zabitych utrzymuje się na tym samym poziomie. Liczba wypadków drogowych w gminie w 2010 r. stanowiła 13% tych które wydarzyły się w powiecie dębickim, natomiast w 2008 r. – 15%. Odnosząc bezpieczeństwo ruchu drogowego w gminie Brzostek do sytuacji w powiecie dębickim zauważa się, że podczas gdy liczba kolizji drogowych oraz wypadków wzrosła w powiecie o 13% w 2010 w stosunku do 2008 to w gminie utrzymuje się na tym samym poziomie.

Główną przyczyną występujących kolizji i wypadków jest nieprzestrzeganie przepisów drogowych przez kierujących pojazdami.

Tabela 52. Ujawnione wykroczenia

Wyszczególnienie	lata	Ilość ujawnionych wykroczeń
Gmina Brzostek	2008	1086
	2009	1191
	2010	1043
Powiat dębicki	2008	12486
	2009	13660
	2010	11857

Źródło: Komisariat Policji w Brzostku.

Dane dotyczące ujawnionych wykroczeń w ruchu drogowym wskazują na zmniejszenie się w 2010 r. w stosunku do 2008 r., liczby wykroczeń o 4% w skali gminy i o 5% w skali powiatu dębickiego.

13.3. ZAGROŻENIE POŻAROWE I MIEJSCOWE

Jednostki straży pożarnej interweniowały do pożarów i miejscowego zagrożenia w gm. Brzostek w 2010 r. – 886 razy, w roku 2009 r. – 170, a w roku 2008 - 114 natomiast w powiecie dębickim odpowiednio: 3685, 2336 i 989 razy.

W 2008 r. i 2009 r. interwencje jednostek straży pożarnej na terenie gm. Brzostek stanowiły odpowiednio 11% i 7% interwencji w powiecie, jednakże w roku 2010 z uwagi na liczne interwencje spowodowane zwiększonym zagrożeniem powodziowym oraz uaktywnieniem się ruchów masowych wskaźnik ten osiągnął wartość 24%. Podkreślić

nały, zmniejszenie się liczby fałszywych alarmów, co świadczy o wzroście świadomości i odpowiedzialności mieszkańców.

Tabela 53. Zagrożenie pożarowe i miejscowe

Rodzaj interwencji	2008 r.		2009 r.		2010 r.	
	Powiat dębicki	Gmina Brzostek	Powiat dębicki	Gmina Brzostek	Powiat dębicki	Gmina Brzostek
pożary	298	15	247	17	237	27
miejscowe zagrożenia	611	97	2014	149	3391	859
fałszywe alarmy	80	2	75	4	57	0
Razem	989	114	2336	170	3685	886

Źródło: Komenda Powiatowa PSP w Dębicy

W skali gminy Brzostek rok 2010 r. w stosunku do roku 2008 zaznaczył się wzrostem pożarów o 45%, w tym samym okresie w Powiecie dębickim odnotowano 26% spadek liczby pożarów. Liczba pożarów w gminie w 2010 r. stanowiła odpowiednio 11%, a w 2008 r. 5% pożarów w powiecie dębickim

Zagrożenia zarówno pożarowe jak i miejscowe likwidowały działające jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych. Dwie jednostki OSP funkcjonujące w gminie Brzostek włączone są do Krajowego Systemu Ratowniczo – Gaśniczego (KSRG). Są to jednostki w Brzostku i Nawsiu Brzosteckim.

13.4. ZAGROŻENIE POWODZIOWE

Zagrożenie powodziowe na terenie gm. Brzostek wiąże się przede wszystkim z rzeką Wisłoką. Rzeka na terenie gminy ma charakter górski i wraz z swymi dopływami tworzy sieć rzeczną, która w czasie szczególnie nawalnych opadów oraz roztopów prowadzi do gwałtownych wezbrań i w rezultacie do powodzi. Zlewnia Wisłoki, cechuje się bardzo szybką reakcją na wzmożony opad, co potęguję zagrożenie powodziowe. W przebiegu rocznym bardziej rozciągnięte w czasie są wezbrania roztopowe występujące w marcu i kwietniu. Krótsze w czasie, ale gwałtowniejsze są wezbrania po nawalnych opadach letnich w czerwcu i lipcu. Największe zagrożenie Wisłoka stanowi dla miejscowości; Bukowa, Klecie, Skurowa, Przeczycza, miasto Brzostek, Zawadka Brzostocka, Kamienice Dolna i Gorzejowa.

Z materiałów opracowanych przez Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Krakowie wynika, że zagrożenie powodzią na terenie gminy Brzostek - stanowią również ciek Kamienica i Gogołówka, które są strumieniami o charakterze pogórskim.

Z uwagi na znaczny potencjał powodziowy i erozyjny na terenach o dużej intensywności zainwestowania, koryta cieków głównie w północno – wschodniej części gminy Brzostek, zostały lokalnie wzmocnione konstrukcjami brzegowymi.

Ostania powódź na terenie gminy Brzostek miała miejsce w czerwcu 2010 roku. Intensywnych opady 1 czerwca spowodowały podniesienie poziomu stanu wód Wisłoki, które zalały pola uprawne i drogi. Dalsze intensywne opady w kolejnych dniach w przeciągu bardzo krótkiego czasu spowodowały, że lokalne rzeczki, potoki zamieniły się w rzeki o ogromnej sile niszczenia. Powódź w 2010 poczyniła liczne straty, zostały zniszczone mosty, drogi, budynki mieszkalne i gospodarstwa.

13.5. ZAGROŻENIA RUCHAMI MASOWYMI

Położenie gminy w obrębie Pogórza Ciężkowickiego i Strzyżowskiego, wchodzących w skład Karpat fliszowych sprawia, iż narażona jest na występowanie ruchów masowych.

Ruchy masowe zaktywizowały się na badanym terenie zwłaszcza po opadach nawałnych w lipcu 1997, 2001, 2006 (czerwiec) oraz w maju i czerwcu 2010 r. Powstały nowe młode osuwiska aktywne, a także odmłodzone zostały (uaktywniły się) stare osuwiska. W roku 2010 w wyniku osunięć ziemi w gminie Brzostek nastąpiło zniszczenie lub uszkodzenie 68 obiektów budowlanych. Dla 31 budynków mieszkalnych uszkodzonych przez osuwające się masy ziemi, na zlecenie Gminy Brzostek wykonane zostały dokumentacje geotechniczne dla potrzeb ekspertyz budowlanych.

Lokalizacja osunięć ziemi w roku 2010 poza kilkoma osunięciami na brzegach cieków i skarp znajduje się w obrębie osuwisk stokowych (zboczowych), które przez wiele lat były nieaktywne. Opracowanie „Ekofizjograficzne dla gm.Brzostek” uwzględnia tereny osuwisk i określa ich zasięg. W rozpoznaniu terenów osuwiskowych wykorzystane zostały dokumentacje geotechniczne wykonane na zlecenie Gminy Brzostek i zaktualizowana w roku 2010 przez Starostwo Powiatowe w Dębicy klasyfikacja terenów, na których występują ruchy masowe ziemi (obejmuje 124 objekty).

Opracowanie Starostwa Powiatowego w Dębicy zawiera informacje dotyczące właścicieli działek i obiektów uszkodzonych lub zagrożonych ruchami masowymi (budynki mieszkalne, gospodarskie, użytki rolne, drogi, skarpy, linie elektroenergetyczne, transformatory, rurociągi), powierzchnie i nr działek. Powierzchnia terenu objęta ruchami masowymi uwzględniona w wykazie i orientacyjnie na mapach w skali 1:10 000 dotyczy czynnych osuwisk, osunięć skarp nasypów drogowych i brzegów cieków.

14. DIAGNOZA I UWARUNKOWANIA ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA LUDNOŚCI I JEJ MIENIA

- **Liczba wypadków oraz kolizji drogowych** w 2010 r. w stosunku do 2008 r. utrzymuje się na tym samym poziomie. Nieznacznie zmniejszył się procent ujawnionych wykroczeń w ruchu drogowym, który wskazuje zmniejszenie w 2010 r. w stosunku do 2008 r. o 4% w skali gminy i o 5% w skali powiatu dębickiego. Niemniej obserwuje się poprawę zachowań uczestników ruchu drogowego, gdyż ilość uczestników ruchu wzrasta z roku na rok, a poziom wypadków, kolizji oraz ujawnionych wykroczeń pozostaje na tym samym poziomie.
- Liczba pożarów w obszarze gminy w ostatnich 3-ach latach zwiększyła się o 45%, wzrosła również liczba miejscowego zagrożenia szczególnie w 2010 r spowodowana zwiększonym zagrożeniem powodziowym.
- **Obszary szczególnego zagrożenia powodzią rz. Wisłoki oraz tereny zalewów wód powodziowych p. Kamionka** wskazane na planszy „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Brzostek” - w oparciu o studium RZGW i opracowanie Ekofizjograficzne, **należy wyłączyć z zabudowy** natomiast dopuszczona może być terenowa infrastruktura sportowo-rekreacyjna (boiska sportowe, place gier i zabaw).
- **Zapewnienie bezpieczeństwa ludności i jej mienia** (zabudowy mieszkaniowej) na terenach zagrożonych wylewami rzeki Wisłoki oraz jej dopływów, wymaga:
 - porządkowanie i oczyszczenie koryt cieków, w tym usunięcia obumarłych korzeni i powalonych drzew, dla udrożnienia koryta oraz zapewnienie swobodnego przepływu wody szczególnie w czasie wezbrań,
 - umocnienia skarp brzegowych cieków szczególnie zakoli meandrów, w celu zabezpieczenia przed osuwaniem się zboczy koryta, blokujących przepływ i zagrażających stabilizacji położonych w pobliżu budynków, w tym mieszkalnych,
 - budowy wałów powodziowych w dolinie rzeki Wisłoka,
 - wyłączenie z zabudowy pasa o minimum 15 metrów szerokości wzdłuż cieków wodnych, w celu umożliwienia wypełnienia przez właścicieli wód obowiązków, które zapisano w Ustawie Prawo wodne z 2001 r., a m.in. zapewnienie utrzymania w należytym stanie technicznym koryt cieków naturalnych oraz kanałów, a także zapewnienie swobodnego spływu wód powodziowych oraz lodów,
- W obszarach **zagrożonych podtopieniami** niezbędnym jest zapewnienie prawidłowego odpływu wód, między innymi poprzez utrzymanie drożności przepustów, rowów przydrożnych, potoków, rowów melioracyjnych.

- Działania dla zapewnienia **bezpieczeństwa w obszarach zagrożonych ruchami masowymi** powinny być ukierunkowane na ograniczenie rozwoju tych procesów oraz ograniczenie ewentualnych strat m.in. poprzez :
 - wyłączenie z zabudowy terenów osuwisk, natomiast w terenach zagrożonych występowaniem ruchów masowych dopuszczenie zabudowy winno być uzależnione od wyników badań geologiczno – inżynierskich podłoża budowlanego,
 - zmianę użytkowania gruntów – zmniejszenie powierzchni gruntów ornych na korzyść użytków zielonych, sadów bądź dolesień tj. stabilizujących powierzchnie stoków.

15. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

15.1. DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZA

Na terenie gm. Brzostek w 2010 r. było zarejestrowanych w systemie REGON - 498 podmiotów gospodarczych, natomiast w 2005 r. - 384.

Tabela 54. Podmioty gospodarcze na terenie gm. Brzostek.

Wyszczególnienie	Lata					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Ogółem	384	418	415	441	459	498
Sektor publiczny	31	32	32	32	32	32
Sektor prywatny	353	386	383	409	427	466

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W latach 2005 - 2010 liczba podmiotów gospodarczych wzrosła o 114 (22,9%). W strukturze własnościowej podmiotów, w analizowanym okresie utrzymuje się ponad 94% udział podmiotów sektora prywatnego. Dominującą formą organizacyjną w tym sektorze są zakłady osób fizycznych, pozostałe podmioty to spółki handlowe i spółki handlowe z kapitałem zagranicznym, spółdzielnie oraz stowarzyszenia i organizacje społeczne.

Tabela 55. Przestrzenne rozmieszczenie podmiotów gospodarczych osób fizycznych w gm. Brzostek – stan na 14.10.2010 r.

Sołectwo	Liczba podmiotów gospodarczych	% udział
Brzostek	137	37
Bączalka	5	1
Bukowa	8	1,5
Głobikówka	3	0,5
Gorzejowa	17	5
Grudna Dolna	10	3
Grudna Górna	11	3
Januszkowice	17	5
Kamienica Dolna	17	5
Kamienica Górna	9	2
Klecie	14	4
Nawsie Brzosteckie	22	6
Opacionka	10	3
Przeczycza	25	7
Siedliska-Bogusz	22	6
Skurowa	5	1
Smarżowa	12	3
Wola Brzostecka	11	3
Zawadka Brzostecka	14	4
Ogółem	369	100

Źródło: UG Brzostek

Przestrzenne rozmieszczenie podmiotów gospodarczych osób fizycznych według danych Urzędu Gminy wskazuje, że w sołectwie Brzostek ma miejsce koncentracja działalności gospodarczej. W jej obszarze funkcjonuje 137 zakładów osób fizycznych, co stanowi 37 % ogółu podmiotów gospodarczych. Na terenie wsi Nawsie Brzosteckie, Przeczyca i Siedliska-Bogusz tego typu podmioty gospodarcze liczą po ponad 20. W pozostałych miejscowościach działalność prowadzi od 3 do 17 podmiotów. Wg inwentaryzacji urbanistycznej podmioty gospodarcze sytuują się głównie przy drogach lub w centrach wsi. Wzdłuż drogi krajowej nr 73 koncentrują się usługi z zakresu komunikacji, handlu i gastronomi.

Tabela 56. Podmioty gospodarki narodowej według sekcji PKD w gm. Brzostek

Sekcja	Gmina Brzostek					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
A Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	7	8	8	6	4	7
B Górnictwo i wydobywanie	0	0	0	0	0	0
C Przetwórstwo przemysłowe	0	0	0	0	47	54
D Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektr., gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	37	40	41	48	0	0
E Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	1	1	1	1	1	1
F Budownictwo	36	40	41	48	0	74
G Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochod. włączając motocykle	127	125	118	119	120	125
H Transport i gospodarka magazynowa	2	3	6	9	70	78
I Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	29	26	46	54	9	8
J Informacja i komunikacja	8	9	9	8	2	2
K Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	49	69	37	32	9	10
L Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	14	14	14	14	4	4
M Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	27	29	29	30	16	15
N Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	14	14	14	13	9	6
O Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	34	40	45	49	14	14
P Edukacja	0	0	0	0	30	33
Q Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	0	0	0	0	10	13
R Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	0	0	0	0	16	16
S Pozostała działalność usługowa	0	0	0	0	34	38
Razem	384	418	415	441	459	498

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W strukturze rodzajowej podmiotów gminy w 2010 r., największy udział miał handel i naprawy (25,1% podmiotów), transport i gospodarka magazynowa (15,7%),

budownictwo (14,9%) oraz działalność produkcyjna (10,8%). Te cztery rodzaje działalności dotyczyły większości funkcjonujących podmiotów – 66,5%. Pozostałą działalność realizuje 33,5% podmiotów gminy.

Tabela 57. Struktura podmiotów gospodarki narodowej według sekcji PKD w 2010 r., w powiecie dębickim i gminie Brzostek

Sekcja	Liczba podmiotów							
	Powiat dębicki				Gmina Brzostek			
	sektor publiczny	sektor prywatny	ogółem	%	sektor publiczny	sektor prywatny	ogółem	%
A Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	1	119	120	1,4	0	7	7	1,4
B Górnictwo i wydobywanie	0	27	27	5,0	0	0	0	0,0
C Przetwórstwo przemysłowe	2	902	904	10,6	0	54	54	10,8
D Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektr., gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	2	6	8	0,1	0	0	0	0
E Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	9	25	34	0,4	1	0	1	0,2
F Budownictwo	1	1040	1041	12,2	0	74	74	14,9
G Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochod. włączając motocykle	0	2470	2470	28,9	0	125	125	25,1
H Transport i gospodarka magazynowa	2	823	825	9,7	0	78	78	15,7
I Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	3	185	188	2,2	0	8	8	1,6
J Informacja i komunikacja	0	144	144	1,7	0	2	2	0,4
K Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	0	214	214	2,5	0	10	10	2,0
L Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	38	158	196	2,3	0	4	4	0,8
M Działalność profesjon., naukowa i techniczna	7	652	659	7,7	1	14	15	3,0
N Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	1	159	160	1,9	0	6	6	1,2
O Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	27	68	95	1,1	2	12	14	2,8
P Edukacja	243	152	395	4,6	25	8	33	6,6
Q Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	17	303	320	3,7	2	11	13	2,6
R Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	11	197	208	2,4	1	15	16	3,2
S Pozostała działalność usługowa	0	538	538	6,3	0	38	38	7,6
Razem	364	8182	8546	100	32	466	498	100

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Struktura rodzajowa podmiotów gospodarczych powiatu dębickiego i gminy Brzostek wykazuje podobieństwo. Zarówno w gm. Brzostek jak i powiecie dębickim, dominuje handel i naprawy, budownictwo oraz działalność produkcyjna, które łącznie stanowiły analogicznie 51,7% i 50,8% ogółu podmiotów.

Wskaźnik przedsiębiorczości – ilość podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców – wynoszący 37,3 w 2010 r. wskazuje na średnią kondycję gospodarczą gminy.

Średnia ilość pracujących na 1 podmiot gospodarczy w gm. Brzostek w 2009 r. kształtowała się na poziomie 1,5 osób, natomiast w 2005 r. – 1,8 osób. Przy wzroście liczby podmiotów gospodarczych (o 114), zmniejszenie się liczby pracujących na 1 podmiot wskazuje na powstawanie w obszarze gminy małych podmiotów, nie wpływających znacząco na rozwój miejsc pracy.

15.2. ROLNICTWO

15.2.1. Warunki przyrodnicze

Syntetyczną ocenę warunków produkcji rolnej określa waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej opracowana przez Instytut Upraw, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach. IUNG opracował metodę punktową oceniającą poszczególne elementy środowiska - glebę, agroklimat, warunki wodne, a także rzeźbę terenu. Suma punktów poszczególnych elementów określa syntetyczny wskaźnik liczbowy charakteryzujący jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej danej jednostki administracyjnej. Ogólny wskaźnik bonitacji rolniczej uwzględnia:

- jakość i przydatność rolniczą gleb w skali 100 stopniowej,
- agroklimat w skali 15 stopniowej,
- rzeźbę terenu w skali 5 stopniowej,
- warunki wodne w skali 5 stopniowej.

Biorąc pod uwagę jakość gleb, agroklimat, rzeźbę terenu i warunki wodne a więc czynniki, które przesądzają o przyrodniczych możliwościach rozwoju rolnictwa, gmina Brzostek posiada warunki dla rolnictwa nieco lepsze od przeciętnych w kraju. Wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej dla gminy wynosi 72,1 pkt wobec 66,6 pkt dla kraju.

Tabela 58. Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej gminy Brzostek

Wyszczególnienie	Wskaźnik bonitacji				Ogólny wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej
	jakości i przydatności rolniczej	agroklimatu	rzeźby terenu	warunków wodnych	
Gmina Brzostek	55,9	10,0	2,1	4,1	72,1
Polska	49,5	9,9	3,9	3,3	66,6

Źródło: Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej Polski według gmin, 1994, IUNG, Puławy

Tabela 59. Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej gminy Brzostek

Wyszczególnienie	Ocena gleb w pkt.					
	bonitacja		przydatność rolnicza		wskaźnik syntetyczny jakości	
	grunty orne	grunty zielone	grunty orne	grunty zielone	grunty orne	grunty zielone
Gmina Brzostek	50,8	37,6	66,6	41,7	58,7	39,6
Polska	50,5	39,7	54,1	39,2	52,3	39,5

Źródło: Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej Polski według gmin, 1994, IUNG, Puławy

Przestrzenne zróżnicowanie czynników glebotwórczych - budowa geologiczna, rzeźba terenu, warunki gruntowo-wodne oraz klimat, powoduje różnorodność gleb w obszarze gminy. Występujące na terenie gminy Brzostek gleby należą do kompleksów charakterystycznych dla terenów górzystych i podgórszych, za wyjątkiem gleb zalegających w dolinie Wisłoki i pozostałych cieków wodnych. Najbardziej rozpowszechnione w pogórskiej części gminy są gleby wietrzeniowe. Mają one właściwe uwilgocenie w całym okresie wegetacji. Są to jednak gleby z natury ubogie, charakteryzujące się kwaśnym odczynem w całym profilu. Największą powierzchnię zajmują gleby wietrzeniowe w typie brunatnym wylugowanym i kwaśnym oraz pseudobielicowym o składzie mechanicznym pyłów zwykłych, glin średnich i ilów pylastych. Najgorsze gleby wietrzeniowe to płytkie szkieletowe rędziny oraz również szkieletowe gleby brunatne.

Gleby położone w obrębie gminy Brzostek należą do następujących kompleksów przydatności rolniczej: 2 pszennego dobrego, 3 pszennego wadliwego, 4 żytniego bardzo dobrego, 5 żytniego dobrego, 6 żytniego słabego, 7 żytniego bardzo słabego, 8 zbożowo pastewnego mocnego, 9 zbożowo pastewnego słabego, 10 pszennego górskiego, 11 zbożowego górskiego, 12 owsiano – ziemniaczanego.

Tabela 60. Klasyfikacja bonitacyjna użytków rolnych w gm. Brzostek.

Klasa	I	II	III	IV	V	VI	Ogółem
%	-	0,3	14,5	62,4	19,1	3,6	100

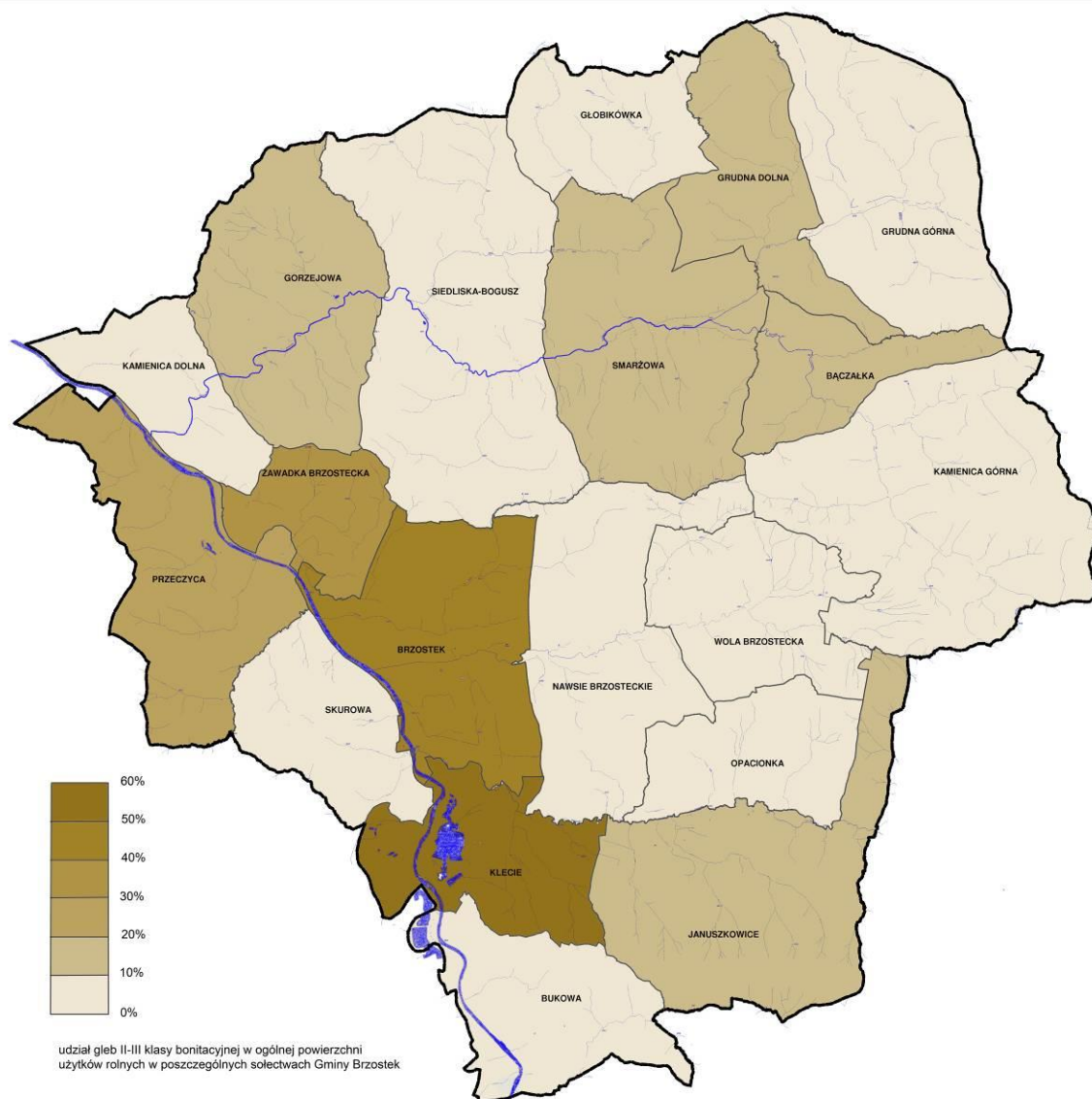
Źródło: SP Dębica

Według klasyfikacji bonitacyjnej w gm. Brzostek na użytkach rolnych dominują gleby kl. IV stanowiąc przeszło połowę ogólnego ich areалу. Najlepsze gleby kl. II-III zajmują łącznie jedynie 14,8% powierzchni użytków rolnych, a słabe gleby kl. V-VI – 22,7%. Na terenie gminy brak gleb najwyższej – I klasy bonitacyjnej.

Tabela 61. Struktura użytków rolnych wg klas bonitacyjnych w poszczególnych sołectwach gminy Brzostek.

2.2.4 SOŁECTWO	Użytki rolne %						
	II	III	IV	V	VI	Ogółem	w tym II-IV
Bączalka	0	11,1	70,2	16,5	2,2	100	81,3
Brzostek	3,7	43,7	40,4	10,7	1,4	100	87,8
Bukowa	0	6,4	67,0	17,1	9,5	100	73,4
Głobikówka	0	1,8	74,5	19,3	4,4	100	76,3
Gorzejowa	0	11,8	74,0	12,4	1,8	100	85,8
Gródna Dolna	0	10,8	69,1	17,1	3,0	100	79,9
Gródna Górna	0	2,7	73,7	20,6	3,0	100	76,4
Januszkowice	0	12,1	76,1	9,4	2,4	100	88,2
Kamienica Dolna	0	7,8	61,5	26,5	4,2	100	69,3
Kamienica Górna	0	2,4	62,5	29,4	5,7	100	64,9
Klecie	0	54,2	35,8	8,6	1,4	100	90,0
Nawsie Brzosteckie	0	8,1	71,4	18,7	1,7	100	79,6
Opacionka	0	6,4	61,7	26,7	5,3	100	68,0
Przeczyca	0	22,4	64,5	11,6	1,5	100	86,9
Siedliska Bogusz	0	7,6	69,0	18,2	5,2	100	76,5
Skurowa	0	8,1	60,3	23,7	7,9	100	68,4
Smarżowa	0	10,0	70,5	17,4	2,1	100	80,6
Wola Brzostecka	0	0	24,4	67,2	8,4	100	24,4
Zawadka Brzostecka	0	39,9	41,9	15,7	2,6	100	81,8

Źródło: SP Dębica

Rysunek 9. Udział gleb II-III klasy bonitacyjnej w ogólnej powierzchni użytków rolnych w poszczególnych sołectwach Gminy Brzostek.

Klasyfikacja bonitacyjna gruntów w rozkładzie przestrzennym dość wyraźnie odzwierciadla wpływ typów gleb i ich pochodzenia na jakość gruntów. Gleby dobre, zalegają głównie w miejscowościach położonych wzdłuż doliny Wisłoki. Największym udziałem gleb kl. II – III w strukturze użytków odznaczają się miejscowości Klecie, Brzostek, Zawadka Brzosteczka i Przeczyca odpowiednio 54,2%, 43,7%; 39,9% i 22,4%. W pozostałych miejscowości wielkości te nie przekraczają 10%. Mniejszy udział wartościowych gleb w miejscowościach Bukowa, Skurowa czy Kamienica Dolna może wiązać się z ukształtowaniem terenu tych wsi i niewielką powierzchnią płaskodennych fragmentów doliny Wisłoku. Najłabsze gleby występują w sołectwie Wola Brzosteczka, bowiem dominują tu na użytkach rolnych gleby kl.V i VI, stanowiąc 75,6 % ogólnej ich powierzchni. Generalnie udział gleb II i III klasy średnio w gminie kształtuje się na

poziomie 17,8 % (przy ich braku w Woli Brzosteckiej i wysokim udziale w Kleciu), gleb IV kl. - 62,4 %, a gleb V i VI kl. – 22,7 %.

Warunki agroklimatyczne i wodne rolniczej przestrzeni gminy ocenione są dość wysoko, natomiast rzeźbę terenu stwarzającą pewne ograniczenia i utrudnienia dla rolnictwa w pozadolinnej części, sklasyfikowano poniżej średniej dla kraju. Generalnie w oparciu o uwarunkowania środowiskowe, stwierdzić należy że najkorzystniejsze warunki dla rolnictwa występują w rejonie doliny Wisłoki.

15.2.2. Struktura użytkowania gruntów

Powierzchnia użytków rolnych w gm. Brzostek wynosi 8337,8 ha tj. 68,2% ogólnej powierzchni gminy, grunty leśne i zadrzewienia – 27,5%, a pozostałe grunty i nieużytki – 4,3%. Świadczy to o rolno - leśnym charakterze gminy.

Tabela 62. Struktura użytkowania gruntów w Gm. Brzostek

Użytkowanie gruntów	Suma	Struktura użytków [%]
Użytki rolne	8 337,8	68,2
Grunty leśne oraz zadrzewienia i zakrzewienia	3 362,9	27,5
Grunty zabudowane i zurbanizowane	369,4	3,0
Grunty pod wodami	105,0	0,9
Nieużytki i tereny różne	50,3	0,4
Suma	12 225,4	100,0

Źródło: Starostwo Powiatowe 2011 r.

Tabela 63. Struktura użytków rolnych w gminie Brzostek.

Użytkowanie gruntów	Powierzchnia [ha]	Struktura [%]
Grunty orne	6328,5	75,9
Sady	133,4	1,6
Łąki trwałe	217,0	2,6
Pastwiska trwałe	1166,0	14,0
Grunty pod stawami i rowami	35,2	0,4
Grunty rolne zabudowane	457,7	5,5
Suma	8337,8	100,0

Źródło: Starostwo Powiatowe 2011 r.

Struktura użytków rolnych wskazuje na dominację gruntów ornych, które zajmują niemal 76% terenów użytkowanych rolniczo. Użytki zielone tj. łąki i pastwiska, stanowią 16,6% powierzchni gruntów rolnych natomiast sady 1,6%.

Tabela 64. Struktura użytków rolnych w poszczególnych sołectwach gminy Brzostek.

Użytkowanie gruntów	Użytki rolne		Grunty orne	Sady	Łąki i pastwiska	Grunty rolne zabudowane	Wody
	ha	%					
Brzostek	699,3	100	83,7	0,9	8,8	5,7	0,9
Bączałka	240,3	100	77,2	0,7	16,9	5,2	0
Bukowa	355,3	100	68,3	4,4	19,1	5,5	2,8
Głobikówka	250,3	100	67,6	1,5	25,8	5,1	0
Gościejowa	548,1	100	73,5	1,7	19,7	5,0	0,1
Gródna Dolna	387,3	100	74,8	0	19,1	5,6	0,5
Gródna Górna	553,6	100	77,9	1,1	16,2	4,8	0
Januszkowice	643,3	100	77,5	2,8	14,1	5,4	0,1
Kamienica Dolna	279,2	100	80,0	1,7	12,4	6,0	0
Kamienica Górna	503,3	100	76,8	0,5	16,6	5,7	0
Klecie	381,8	100	75,2	2,7	12,3	6,3	3,5
Nawsie Brzostockie	433,6	100	81,6	1,1	11,0	6,3	0
Opacionka	298,6	100	75,5	2,1	16,5	6,0	0
Przezczyca	435,9	100	77,0	2,7	14,0	6,6	0,2
Siedliska Bogusz	847,0	100	70,8	1,0	22,9	5,2	0
Skurowa	318,2	100	74,0	3,6	17,4	4,9	0
Smarżowa	590,3	100	74,5	0,6	19,8	5,1	0
Wola Brzostocka	350,4	100	77,1	0,5	17,9	4,5	0
Zawadka Brzostocka	222,2	100	75,2	3,2	15,3	5,9	0,5
Suma / Średnia	8337,8	100,0	75,9	1,6	16,6	5,5	0,4

Źródło: Starostwo Powiatowe 2011 r.

Sposób użytkowania gruntów rolnych w większości sołectw nie różni się znacznie. We wszystkich wsiach udział gruntów ornych w strukturze waha się od 67,6 % do 83,7%. Relatywnie największym udziałem łąk i pastwisk w strukturze odznaczają się sołectwa położone w północnej części gminy, w dolinie potoku Kamienica i jego dopływów.

Sady zajmują średnio jedynie 1,6% ogólnej powierzchni użytków rolnych. Najwięcej sadów jest w Bukowej na południu gminy oraz w Skurowej i Zawadce Brzostockiej – odpowiednio 4,4%, 3,6% i 3,2%. Sadów nie posiada Gródna Dolna, a w wielu miejscowościach stanowią one mniej niż 1% użytków.

Grunty rolne zabudowane (zabudową rolniczą) zajmują średnio 5,5% powierzchni terenów użytkowanych rolniczo, przy czym wartość ta waha się nieznacznie w poszczególnych sołectwach od 4,5% w Woli Brzostockiej do 6,6% w Przezczycy.

W Kleciu i w Bukowej stosunkowo największą powierzchnię w gminie zajmują wody, tj 3,5% i 2,8%. Jest to związane nie tyle z przebiegiem Wisłoki przez te miejscowości, ale z obecnością zbiorników eksploatacyjnych i powyrowskich.

15.2.3. Produkcja rolna

Podstawowym sposobem użytkowania gruntów jest uprawa roślin.

Tabela 65. Struktura upraw w gminie Brzostek

Rodzaj upraw	Struktura upraw [%]
pszenica ozima	29,13
pszenica jara	1,46
żyto	4,38
jęczmień ozimy	2,46
jęczmień jary	1,59
owies	11,36
pszenżyto ozime	3,03
pszenżyto jare	0,57
mieszanki zbożowe ozime	2,52
mieszanki zbożowe jare	7,63
gryka, proso i inne zbożowe	0,04
kukurydza na ziarno	3,02
kukurydza na zielonkę	1,03
strączkowe jadalne	0,39
ziemniaki	19,24
buraki cukrowe	0,68
rzepak ozimy	0,04
rzepak jary	0,001
okopowe pastewne	3,48
warzywa gruntowe	1,12
truskawki	0,39
ogółem	100

Zródło.: PSR 2002 r.

Podstawowym kierunkiem produkcji roślinnej gospodarstw wg. PSR z 2002 r. były zboża (pszenica, żyto, jęczmień, owies i mieszanki zbożowe), zajmujące ok. 64% powierzchni upraw. Drugą pozycję w strukturze upraw stanowiły ziemniaki z 19,2% udziałem w powierzchni upraw. Łącznie w/w uprawy zajmowały przeszło 83% ogólnego areалу upraw. Wśród zbóż dominowały: pszenica (ok. 45% powierzchni zajętej przez zboża) oraz owies (ok. 18%). Pozostałe uprawy były wynikiem gospodarki nastawionej głównie na zabezpieczenie paszy dla zwierząt oraz produktów na własne potrzeby.

Aktualnie w strukturze upraw podobnie jak w 2002 r, dominują zboża, wysoki udział w uprawach utrzymują ziemniaki.

Tabela 66. Zwierzęta gospodarskie oraz gospodarstwa utrzymujące zwierzęta wg pogłowia w gminie Brzostek

Zwierzęta gospodarskie	Szt.		Wielkość zmiany 1996-2002 [%]
	1996	2002	
bydło ogółem	5 137	3 175	-38,2
- w tym krowy	3 063	2 104	-31,3
trzoda	6 206	5 420	-12,7
konie	954	606	-36,5
owce	135	38	-71,9
kozy	b.d.	158	-
kury	26 645	37 508	+40,8

Źródło: PSR 1996 r. i PSR 2002 r.

W produkcji zwierzęcej wg. PSP z 2002 r. prowadzony był głównie chów trzody chlewnej i bydła. Wymienić należy również hodowlę drobiu. Słaba opłacalność produkcji zwierzęcej spowodowała trwającą redukcję pogłowia zwierząt. Pogłowie bydła uległo znacznemu zmniejszeniu, natomiast obecnie utrzymuje się jako wiodąca hodowla trzody chlewnej. Chów drobiu ogranicza się do hodowli w gospodarstwach rolnych, głównie dla potrzeb własnych.

15.2.4. Struktura agrarna

Tabela 67. Struktura gospodarstw rolnych w gminie Brzostek.

Grupy obszarowe gospodarstw rolnych	Liczba gosp. rolnych	% gosp. rolnych
1 – 2 ha	504	24,9
2 – 5 ha	1 098	54,2
5 – 7 ha	266	13,1
7 – 10 ha	117	5,8
10 – 20 ha	39	1,9
> 20 ha	0	0
Ogółem	2024	100

Źródło: PSR 2002 r.

Struktura obszarowa gospodarstw rolnych wskazuje, iż na obszarze gminy istnieje dość duże rozdrobnienie gruntów – 79,1% stanowią małe gospodarstwa rolne do 5 ha, w tym 54,2 % to gospodarstwa o areale 2-5 ha. Oprócz indywidualnych gospodarstw rolnych, na obszarze gminy funkcjonuje 625 mikrogospodarstw z działkami o powierzchni poniżej 1 ha. Przeciętna powierzchnia gospodarstwa rolnego w gminie wynosi 3,6 ha.

15.2.5. Charakterystyka rolnictwa - jako działalności gospodarczej

Według autorów „Strategii Rozwoju gm.Brzostek na lata 2011-2020” większość gospodarstw gminy nastawiona jest na niskotowarową, wszechstronną oraz niewyspecjalizowaną produkcję, podczas gdy rynek oczekuje na duże partie jednorodnych płodów rolnych, spełniających wysokie wymagania jakościowe. Powyższe świadczy o niedostosowaniu rolnictwa gminy do aktualnych potrzeb. Zaznaczyć należy, że rolnicy nie współpracują ze sobą, bowiem nie powstają na terenie gminy grupy producenckie, które ułatwiłyby im pozyskiwanie rynków zbytu oraz negocjacje z dostawcami i zakładami przetwórczymi.

Wobec dominacji w obszarze gminy małych małych gospodarstw oraz występowania nadmiaru siły roboczej, zasadne byłoby podejmowanie działań dla rozwoju kierunków pracochłonnych jak uprawa warzyw i owoców. W gminie występują sprzyjające warunki do uprawy warzyw takich jak: kalafory, kapusty białej, czerwonej i pekińskiej, papryki, ogórków, sałaty oraz wszelkich nowalijek. Ponadto istniejące uwarunkowania wskazują na zasadność tworzenia gospodarstw ekologicznych. Za rozwijaniem przez rolników produkcji ekologicznej przemawia ciągły wzrost zainteresowania ludności zdrową żywnością.

W powiązaniu z walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi gminy oraz wyznaczonymi szlakami turystycznymi potencjałem rozwoju i uaktywnienia ludności zajmującej się rolnictwem jest powstawanie gospodarstw agroturystycznych. Działalność ta stanowiłaby szansę na dodatkowe źródło dochodów. Rozwój agroturystyki możliwy jest w obszarze gminy na bazie istniejących zasobów zabudowy zagrodowej.

Istotnym warunkiem rozwoju i dostosowania rolnictwa do aktualnych wymagań, jest odpowiednie wykształcenie rolników. Wg PSR z 2002 r. poziom wykształcenia użytkowników gospodarstw rolnych był niski. Wyższe wykształcenie rolnicze miało jedynie 0,6% użytkowników gospodarstw, a około 37,3% użytkowników miało ukończony jeden z etapów edukacji kierunkowej – głównie kurs rolniczy. Pozostałe 62,1% użytkowników nie posiadało jakiegokolwiek wykształcenia w zakresie rolnictwa.

15.3. LEŚNICTWO

Obszary leśne gm. Brzostek położone są w obrębie jednej jednostki przyrodniczo-leśnej: VIII Krainie Karpackiej, w dzielnicy Pogórza Środkowobeskidzkiego, w mezoregionie Pogórza Ciężkowicko-Dynowskiego (VIII.2.b).

15.3.1. Struktura gruntów leśnych

Tereny leśne zajmują 3137,6 ha co stanowi 25,7% ogólnej powierzchni gminy. W rozkładzie przestrzennym wyraźnie zaznaczają się różnice w lesistości poszczególnych sołectw. Największe zwarte kompleksy leśne występują w obrębie grzbietów wyniesień i pasm m.in. w środkowej części gminy oraz na jej obrzeżach – granicach z sąsiednimi gminami. Odzwierciedla się to w udziale gruntów leśnych w powierzchni poszczególnych miejscowości.

Tabela 68. Struktura przestrzenna gruntów leśnych w Gminie Brzostek.

Wyszczególnienie	Ogólna powierzchnia miejscowości	Powierzchnia gruntów leśnych	
		ha	%
Brzostek	876,0	10,9	1,2
Bączalka	322,7	70,5	21,9
Bukowa	517,6	84,8	16,4
Głobikówka	383,8	123,3	32,2
Gorzejowa	735,0	165,4	22,5
Grudna Dolna	505,0	91,8	18,2
Grudna Górna	824,8	235,4	28,6
Januszkowice	940,4	262,4	27,9
Kamienica Dolna	352,2	53,0	15,1
Kamienica Górna	1180,2	653,8	55,4
Klecie	487,4	23,4	4,8
Nawsie Brzosteckie	620,4	160,3	25,9
Opacionka	398,2	88,6	22,3
Przeczycza	719,9	208,2	29,0
Siedliska Bogusz	1238,5	337,9	27,3
Skurowa	417,0	85,0	20,4
Smarżowa	898,5	275,4	30,7
Wola BrzostECKA	521,9	158,3	30,4
Zawadka BrzostECKA	284,8	49,2	17,3
Suma / Średnia	12225,4	3137,6	25,7

Źródło: SP Dębica 2011 r.

Największym udziałem gruntów leśnych w ogólnej powierzchni wyróżnia się Kamienica Górna – przeszło 55%. Około 30 % udział występuje w Głobikówce, Grudnej Górnej, Przeczycy, Smarżowej i Woli Brzosteckiej. Najmniej lasów posiada Brzostek oraz Klecie – odpowiednio 1,2% i 4,8%. Są to miejscowości o najlepszych gruntach dla potrzeb produkcji rolnej. W pozostałych 11 miejscowościach udział gruntów leśnych waha się od 15,1% do 27,9%

Rysunek 10. Lasy Gminy Brzostek.

Tabela 69. Struktura własność gruntów leśnych w Gminie Brzostek.

Wyszczególnienie	Powierzchnia	
	ha	%
Grunty Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa	4,5	0,14
Grunty w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe	1331,8	42,4
Grunty państwowych jedn. Organizacyjnych z wyłączeniem gruntów PGL	1,8	0,06
Zasób nieruchomości SP	0,2	0,007
Pozostałe grunty Skarbu Państwa	2,3	0,08
Grunty powiatów	0,2	-
Grunty gminy i związków międzygminnych	24,2	0,8

Grunty gmin i ln. osób prawnych	0,02	-
Grunty kościołów i związków wyznaniowych	14,5	0,5
Grunty spółek prawa handlowego	0,03	-
Grunty osób fizycznych	1757,0	56,0
Suma	3137,6	100

Źródło: SP Dębica 2011 r.

W gminie Brzostek nieco ponad połowę powierzchni (56%) gruntów leśnych zajmują grunty leśne osób fizycznych. Lasy Skarbu Państwa będące w zarządzie Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe nadleśnictwo Dębica stanowią 42,7% powierzchni lasów w gminie. Nieznaczny odsetek gruntów leśnych ok. 1,3%, należy do gminy i związków międzygminnych oraz kościoła.

Lasy własności prywatnej występują we wszystkich miejscowościach gminy. Lasy Skarbu Państwa nie występują w Brzostku, Bączalce, Kamienicy Dolnej i Kleciu. Grunty Skarbu Państwa zarządzane są wyłącznie lub w większości przez Nadleśnictwo. Jedynie w Bukowej, Grudnej Dolnej i Skurowej lasy SP są pod nadzorem wyłącznie innych podmiotów.

Grunty leśne własności gminnej zajmują łącznie powierzchnie ok. 24 ha i występują w małych enklawach w większości miejscowości, przy czym najwięcej jest ich w Woli Brzosteckiej i Przeczycy – odpowiednio 12,3 ha i 7,0 ha.

W każdej miejscowości występują grunty leśne należące do osób fizycznych. Stanowią od 19% ogółu powierzchni leśnej w Kamienicy Dolnej do 95-100% w Brzostku, Bączalce, Bukowej, Gorzejowej, Grudnej Dolnej, Kamienicy Dolnej, Kleciu, Opacionce i Skurowej.

Tabela 70. Struktura własność gruntów leśnych w poszczególnych miejscowościach Gminy Brzostek [ha].

Wyszczególnienie	razem	Grunty Skarbu Państwa						Grunty powiatów	Własność gminna	Grunty gmin i in. osób prawnych	Grunty kościołów w i zw. Wyznaniowych	Grunty spółek prawa handlow.	Grunty osób fizycznych
		ogółem	zasób własności rolnej SP	PGL	państwowe jednostki organizacyjne	zasób nieruchomości SP	pozostałe grunty SP						
Brzostek	10,9	0	0	0	0	0	0	0,16	0	0	0	0	10,76
Bączalka	70,5	0	0	0	0	0	0	0,01	0	0	0	0	70,50
Bukowa	84,8	1,77	0	0	1,77	0	0	0	0	0	0	0	83,02
Głobikówka	123,3	57,06	0	57,06	0	0	0	0	0,02	0	0	0	66,19
Gorzejowa	165,4	5,64	0,19	5,45	0	0	0	0,27	0	0	0	0	158,40
Grudna Dolna	91,8	0,46	0	0	0	0	0,46	0	0,37	0	0	0	90,93
Grudna Górna	235,4	55,09	0	55,09	0	0	0	0,11	0,40	0	0,30	0	179,55
Januszkowice	262,4	123,64	0,43	122,34	0	0	0,87	0	0,60	0	0,58	0	137,58
Kamienica D.	53,0	0	0	0	0	0	0	0,04	0	0	0	0	52,94
Kamienica G.	653,8	526,74	0,48	525,58	0	0	0,68	0	1,11	0	0,49	0	125,45
Klecie	23,4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	23,38
Nawsie Brzost.	160,3	96,93	0	96,93	0	0	0	0	0,03	0	0	0	63,31
Opacionka	88,6	0,17	0	0,13	0	0	0,04	0	1,09	0	0,05	0	87,31
Przeczycza	208,2	143,45	0	143,45	0	0	0	0	6,99	0	4,51	0	53,21
Siedliska Bog.	337,9	89,43	2,81	86,46	0	0	0,16	0	0,69	0	8,60	0	239,16
Skurowa	85,0	0,29	0	0	0	0,21	0,08	0	0,05	0	0	0	84,65
Smarżowa	275,4	196,36	0,60	195,76	0	0	0	0	0,15	0	0	0	78,90
Wola Brzost.	158,3	21,60	0	21,60	0	0	0	0	12,26	0	0	0,03	124,45
Zawadka Brzost.	49,2	21,92	0	21,92	0	0	0	0	0	0	0	0	27,32

Źródło: SP Dębica 2010 r.

15.3.2. Charakterystyka lasów .

Podstawową zasadą gospodarki leśnej, prowadzonej zgodnie z wytycznymi zrównoważonego rozwoju jest dążenie do zachowania trwałości lasów oraz powiększania zasobów leśnych i ciągłości ich użytkowania. Lasy dzielą się na typy siedliskowe, uwarunkowane rodzajem podłoża gruntowego i głębokością zalegania poziomu wód gruntowych, a także specyficznymi warunkami klimatycznymi.

W Nadleśnictwie Dębica – obrębie Dębica, największy odsetek powierzchni leśnych stanowią las wyżynny (Lwyż) i las mieszany wyżynny (LMwyż) – razem ok. 98 %, pozostałe 2% to lasy nizinne. W strukturze gatunkowej lasów dominują: buk oraz jodła. Znaczący udział ma również sosna i dąb, a w domieszce świerk, modrzew, jawor, brzoza brodawkowata, olsza czarna i osika.

Zgodność typów siedliskowych lasów z siedliskiem występuje na 29,6% powierzchni leśnych w Nadleśnictwie, niezgodność na ok. 2,1% powierzchni, natomiast 68,2% powierzchni zajmują drzewostany częściowo zgodne z siedliskiem.

Degradacja ekosystemów leśnych może zachodzić w wyniku takich procesów jak: pinetyzacja, neofityzacja, fruticetyzacja. Drzewostany liściaste i mieszane w obrębie Dębica, w którym znajduje się gmina Brzostek tylko w 10% wykazują ślady pinetyzacji, czyli nadmiernego wprowadzania drzewostanów sosnowych i świerkowych na siedliska borów mieszanych, lasów mieszanych i lasów. Neofityzacja dotyczy tylko około 1,08 % lasów w obrębie Dębica i jest to związane głównie z wprowadzaniem dębu czerwonego i rzadziej robinii akacjowej. Zjawisko fruticetyzacji stwierdzono w obrębie rezerwatu Kamera, gdzie wycięcie drzewostanu spowodowało bujny rozwój jeżyny gruczołowatej (*Rubus hiatus*)

Obszar Nadleśnictwa Dębica zakwalifikowano do II kategorii - czyli średniego zagrożenia pożarowego. Największe zagrożenie pożarowe występuje wzdłuż dróg przebiegających przez kompleksy leśne. Niebezpieczeństwo pożarów wynika również z dużej penetracji niektórych terenów przez ludność. Poważne zagrożenie pożarowe istnieje wiosną przed rozpoczęciem okresu wegetacyjnego i jest ono związane z wypalaniem traw na gruntach przylegających do lasów.

Ekosystemy leśne, porastające grzbiety i stoki wzniesień, w obrębie których ukształtowanie terenu i warunki glebowe nie sprzyjały rozwojowi upraw rolnych, charakteryzują się dość wysokim stopniem naturalności.

W Programie Ochrony Przyrody Nadleśnictwa Dębica wydzielono obiekty przyrodnicze, nie objęte prawnymi formami ochrony przyrody, jednak zasługujące na szczególną ochronę. W obrębie gminy Brzostek są to:

- lasy o nadzwyczajnym bogactwie florystycznym i strukturalnym – zaliczono tutaj fragment drzewostanu, znajdującego się w oddziale 162a, charakteryzującego się bogactwem roślinności drzewiastej oraz runem o urozmaiconym składzie,

- lasy na siedliskach wilgotnych i podmokłych - zaliczono tutaj fragment drzewostanu, znajdującego się w oddziale 167a na siedlisku OIJ,
- stanowiska rzadkich roślin i zwierząt – zaliczono tutaj naturalne stanowisko kłokoczki w oddziale 198d oraz duży płat lasu z licznie występującymi okazami wawrzynka wilczełyko w oddziale 198c,
- kępy, grupy i pojedyncze egzemplarze starych drzew zasługujących na ochronę – zaliczono tutaj zbiorowisko roślinności drzewiastej, porastającej strome zbocze w oddziale 156b,
- ciekawe obiekty przyrody nieożywionej w postaci dwóch głazów narzutowych.

Najcenniejsze fragmenty ekosystemów leśnych, objęte są ochroną w formie rezerwatu przyrody „Kamera”.

Lasy państwowe, uznane zostało za ochronne decyzją Ministra Środowiska znak: DL.Ip-0233-10/05 z dnia 6 czerwca 2005 r. Kategorią ochronności lasów jest funkcja glebochronna i wodochronna.

Położone w Czarnorzecko-Strzyżowskim Parku Krajobrazowym ekosystemy leśne podlegają, zgodnie z Rozporządzeniem nr 63/05 Wojewody Podkarpackiego z dnia 16 czerwca 2005 r. (Dz. Urz. Nr 82 poz. 1388) ochronie. Wśród celów ochrony parku, ustala się ochronę wartości przyrodniczych m.in. zachowanie trwałości ekosystemów leśnych i odtwarzanie różnorodności biocenoz leśnych zgodnie z uwarunkowaniami siedliskowymi. Wdrażanie wymienionych działań pozwoli na ochronę, szczególnie lasów prywatnych.

Lasy odgrywają ważną rolę w zapobieganiu erozji, chronią czystość wód i powietrza oraz korzystnie modyfikują środowisko przyrodnicze. Ponadto lasy wyróżniają się najcenniejszymi elementami różnorodności biologicznej, której wyznacznikiem są cenne gatunki fauny i flory. Oprócz funkcji przyrodniczych lasy pełnią funkcje produkcyjne dostarczając drewna.

15.3.3. Gospodarka leśna

Tabela 71. Pozyskiwanie drewna w lasach prywatnych [m³]

Pozyskiwanie drewna [m ³]	1998	1999	200	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Lasy prywatne	730	782	799	675	753	1 029	768	651	650	473	670

Źródło: GUS

Największe pozyskiwanie drewna z lasów prywatnych odnotowano w 2003 r. - 1029 m³ najniższe w 2007 r. - 473 m³. Wielkość pozyskiwanego drewna w pozostałych latach utrzymują się na podobnym poziomie – ok. 650-800 m³.

Podstawową zasadą gospodarki leśnej jest dążenie do zachowania trwałości lasów i ciągłości ich użytkowania oraz powiększania zasobów leśnych. Działania w zakresie powiększania powierzchni leśnej prowadzone są m.in. poprzez zalesienia.

Gospodarka leśna w lasach państwowych prowadzona jest w oparciu o zatwierdzony decyzją nr DL.Ip-611-56/05 Ministra Środowiska z dnia 26 sierpnia 2005 r. plan urządzeniowy na lata 2005-2014 dla lasów należących do Nadleśnictwa Dębica. Gmina Brzostek posiada Plan Urządzania Lasów Komunalnych o powierzchni 22,43 ha na okres 2008-2017. Zgodnie z ustawą o lasach nadzór nad gospodarką leśną w lasach niestanowiących własność Skarbu Państwa sprawuje Starosta, przy czym nie ma obecnie obowiązującego uproszczonego planu urządzenia dla lasów prywatnych.

Wg planu urządzenia lasu PGL średnioroczna powierzchnia odnowień w Nadleśnictwie Dębica na powierzchniach otwartych wynosi 43 ha, a pod osłoną 50 ha. Na siedliskach lasowych obrębu Dębica stosowane są rębnie złożone, gdzie istnieją dogodne warunki do powstawania odnowień naturalnych buka, jodły, jawora. Odnowienia sztuczne na tych siedliskach wynoszą średniorocznie ok. 2,50 ha.

Tabela 72. Powierzchnia gruntów nieleśnych prywatnych – odnowienia i zalesienia w latach 2000-2009.

Odnowienia i zalesienia [m ³]	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
odnowienia	4,2	3,1	8,0	1,0	6,5	1,0	14,0	0,0	0,0	2,0	3,0
zalesienia	2,2	2,2	9,0	19,0	12,7	17,7	2,7	4,7	8,1	4,0	2,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W ciągu lat 1998-2008 największe powierzchnie odnowiono i zalesiono w 2001 r. – łącznie 20,0 ha oraz 2003 r. – 18,7 ha, najmniejsze w latach 1998-1999 oraz w roku 2008 – średnio poniżej 3 ha.

15.4. TURYSTYKA I REKREACJA

Charakterystyka bazy turystyczno – rekreacyjnej.

Urozmaicona rzeźba terenu gm. Brzostek; pogórska część wschodnia i równinna malowniczej doliny Wisłoki, liczne ciek, różnorodność szaty roślinnej – to walory przyrodniczo - krajobrazowe dla rozwoju turystyki i rekreacji. Mozaika obszarów rolniczych oraz kompleksów leśnych, zwiększa różnorodność krajobrazu i kolorystykę terenu.

Z perspektywy pogórskich wzniesień położonych powyżej Wisłoki, roztaczają się panoramy na równinne tereny doliny z łąkami i użytkami głównie zielonymi.

Środkowo – wschodnią część gminy obejmuje **Czarnożecko - Strzyżowskie Park Krajobrazowy**, który od zachodu otacza otulina parku. Łącznie CSPK z otuliną obejmuje ok. 60% powierzchni gminy. W otulinie znajduje z **rezerwatem leśno-florystycznym „Kamera”** we wsi Smarżowa, o powierzchni 38 ha. Rezerwat stanowi kompleks leśny w szczytowych partiach wzgórz zachodniej części Pogórza Strzyżowskiego. Celem utworzenia rezerwatu jest zachowanie bogatego stanowiska rzadkiego krzewu - kłokoczki południowej oraz dobrze wykształconego zbiorowiska żywej buczyny karpackiej z wieloma gatunkami roślin górskich i chronionych m.in.: widłaka goździstego, skrzypu olbrzymiego, buławnika mieczolistnego oraz bluszczu pospolitego.

Przez pagórkowaty teren gminy Brzostek przechodzi niebieski **szlak turystyczny** biegnący z Dębicy przez pasmo Klonowej Góry do Odrzykonina (gm.Krosno). Szlak turystyczny prowadzi przez pagórkowaty teren Pogórza Strzyżowskiego częściowo pokryty lasem, przecinając północno-wschodni skrawek gminy Brzostek. Można go odnaleźć w pobliżu przystanku PKS w Grudnej Górnej, a na pograniczu Kamienicy Górnej i Brzezin szlak wchodzi w teren zalesiony.

Urokliwie położona gmina Brzostek jest wspaniałym miejscem do organizowania wycieczek pieszych i rowerowych. Gmina posiada cztery **trasy rowerowe** o łącznej długości prawie 70 km. Zostały one wytyczone przez Towarzystwo Miłośników Ziemi Brzosteckiej:

- trasa granatowa „Dolina Gogołówki” o długości około 12 km biegnie przez cztery miejscowości: Brzostek, Opacionkę, Januszkowice oraz Klecie. Jest to trasa łatwa, przebiegająca mało ruchliwymi drogami. Można z niej podziwiać najstarsze obiekty sakralne, dwory oraz osobliwości przyrody położone w dolinie potoku Gogołówki,
- trasa brązowa „Brzostocka dolina Wisłoki” również nie należy do tras trudnych. Łączna długość to 13,2 km. Można z niej podziwiać dwory, pamiątki kultu religijnego, m.in. przydrożne krzyże, kaplice, kapliczki, mogiły, pomniki, cmentarze, zabytkowe budynki oraz piękną panoramę ze wzgórz Skurowej. Trasa biegnie przez cztery miejscowości: Brzostek, Zawadkę Brzostocką, Przeczycę, Skurową,
- trasa zielona „Mała pętla” jest fragmentem „Dużej pętli”. Jest to trasa łatwa i bardzo krótka jak na szlak rowerowy - długość nie przekracza 8 km. Przy trasie znajduje się 6 cmentarzy z I wojny światowej w miejscowościach: Brzostku i Kleciach.
- trasa czerwona „Duża pętla” jest trasą trudną, o długości 38 km. Niekiedy jedynie pieszo można pokonać strome i długie podjazdy. Prowadzi ona przez trzy najwyższe wzniesienia gminy, z których widać piękne panoramy. Wzdłuż trasy usytuowane są cmentarze z I wojny światowej w miejscowościach: Brzostek, Klecie, Januszkowice, Bukowej, Skurowa, Przeczycy, Zawadka Brzostocka oraz Gorzejowa.

W 2008 r. Centrum Kultury i Czytelnictwa w Brzostku zorganizowało „Rajd rowerowy po gminie Brzostek”, w której wzięli udział jej mieszkańcy. Celem imprezy było upowszechnienie kolarstwa jako formy rekreacji i aktywnego wypoczynku oraz zapoznanie uczestników z walorami krajobrazowymi i historycznymi gminy.

Atrakcyjność turystyczną obszaru podnoszą **zabytkowe obiekty kultury materialnej**:

- układ urbanistyczny Brzostku obejmujący zabytkowy rynek z licznymi zabytkowymi obiektami architektury, z których najokazalszy to Kościół Parafialny p.w. Znalezienia Krzyża Św. w Brzostku wraz z wyposażeniem wnętrza,
- Kościół Parafialny p.w. Wniebowzięcia NMP w Przeczycy,
- Kościół Parafialny p.w. Narodzenia NMP w Siedliskach-Bogusz,
- miejsca pielgrzymek: neogotycka kaplica p.w. Św. Leonarda w Kleciach i Kościół parafialny p. w. Św. Grzegorza w Gorzejowej,
- dawne dwory w otoczeniu zabytkowych parków w Kleciach, Przeczycy, Zawadce Brzosteckiej i Smarżowej,
- ruiny zespołów dworsko – parkowych w Siedliskach-Bogusz i Januszkowicach,
- spichlerz w Głobikówce,
- położone na wzniesieniach lub otwartych równinach cmentarze wojskowe w: Brzostku, Kleciach, Bukowej, Januszkowicach, Zawadce Brzosteckiej i Gorzejowej,
- dawny młyn w Gorzejowej,
- wartościowe obiekty mieszkalne i gospodarcze architektury drewnianej na terenie całej gminy,
- bardzo liczne kapliczki, figury, pomniki i krzyże przydrożne, w które nasycony jest pejzaż gminy,
- zabytkowy dąb szypułkowy w Januszkowicach.

W gminie Brzostek rozwija się **agroturystyka**, obejmująca różnego rodzaju usługi w zależności od gospodarstwa: zakwaterowanie, posiłki, wędkarstwo, jazdę konną, uczestnictwo w pracach gospodarskich. Ta forma turystyki oferuje turystom możliwość wypoczynku w czystym i bogatym środowisku przyrodniczym oraz w otoczeniu licznych pamiątek przeszłości.

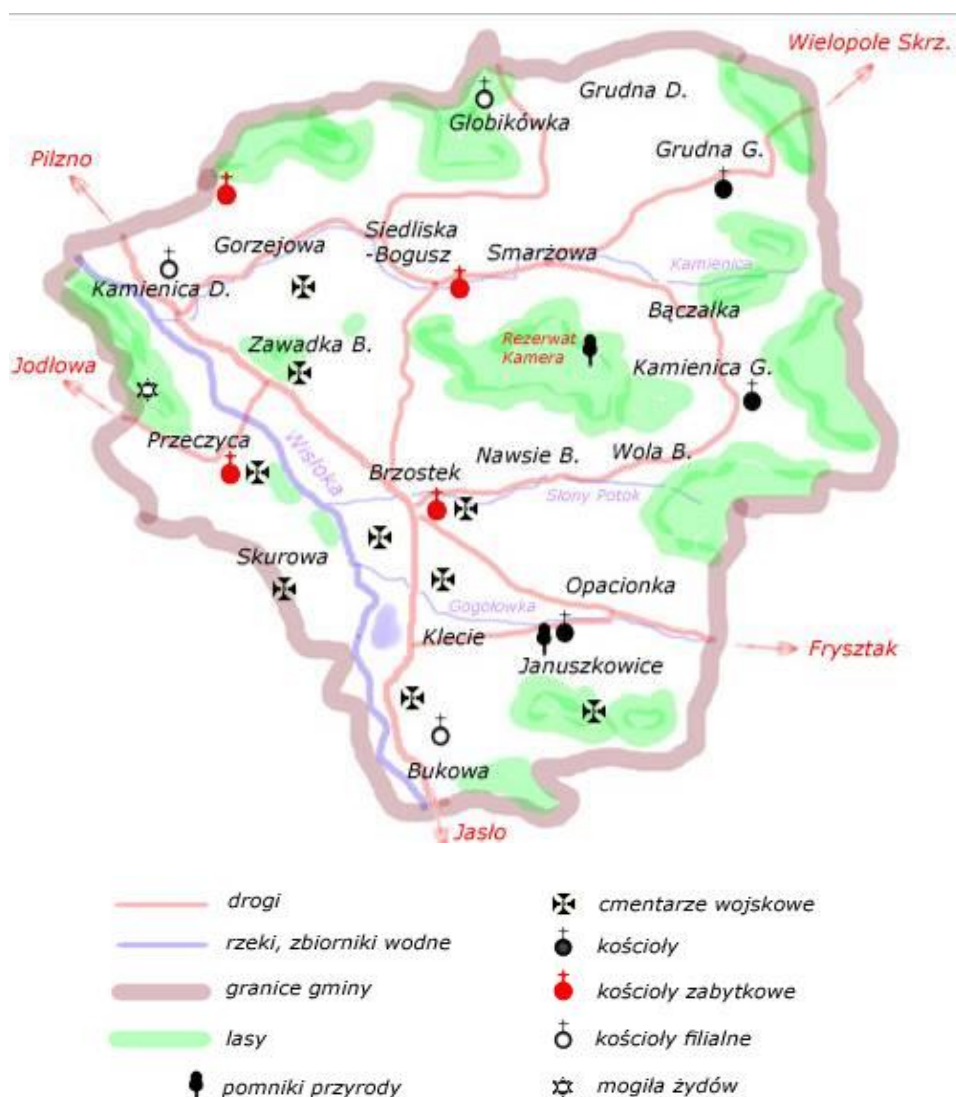
W gminie zarejestrowano 35 gospodarstw agroturystycznych. Najwięcej tego typu gospodarstw funkcjonuje w: Brzostku - 11, Kamienicy Dolnej - 6 i Smarżowej - 3. Co najmniej 1 gospodarstwo agroturystyczne znajduje się w miejscowościach: Wola Brzosteczka, Siedliska-Bogusz, Przeczycza, Grudna Dolna, Grudna Górna, Gorzejowa, Skurowa, Bączalka, Klecie, Opacionka, Januszkowice i Bukowa.

Od 2001 r., przy współpracy okolicznych gmin, organizowane są **splywy kajakowe** rzeką Wisłoka, rozpoczynające się w ostatni piątek czerwca każdego roku. Początek spływu ma miejsce obok mostu w Brzostku. Trasa spływu uznawana jest za łatwą, ze względu na przeważnie niski stan wody, spokojny nurt. Spływowi towarzyszą imprezy: prezentacja kapel ludowych, regaty żeglarskie, ogniska, konkursy piosenki turystycznej, gry i zabawy. Spływ ma zasięg ogólnopolski i może w nim uczestniczyć każdy.

Usługi rekreacyjne świadczą również **stadniny koni** w Brzostku – we wschodniej części miasta oraz „Swierkowe rancho” w Kamienicy Dolnej – na granicy z Gorzejową. W Brzostku, w 2011 r. odbyło się „Święto Koni i Kawalerii”, zorganizowane przez Podkarpackie Towarzystwo Konne.

W Kleciach znajduje się akwen wodny ze stacją rybacką.

Rysunek 11. Mapa turystyczna Gminy Brzostek.

Źródło: <http://www.brzostek.alpha.pl/index3.php>

Bazę **noclegowo - gastronomiczną** gminy oprócz gospodarstw agroturystycznych stanowią m. in.:

- hotelik w pobliżu stadionu sportowego w Brzostku (25 miejsc),
- motel przy stacji paliw AMA w Brzostek,
- bary „W kuźni” w Kleciach i „ Źródło” w Kamienicy Dolnej,
- pizzerie w Brzostku i Kleciach,
- obiekt gastronomiczny w Gorzejowej,
- dom weselny w Grudnej Górnej.

16. DIAGNOZA I UWARUNKOWANIA ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

W tym:

A. Działalności gospodarczej

- Struktura rodzajowa wg PKD podmiotów gospodarczych gm. Brzostek wskazuje, że większość z nich dotyczy: handlu i naprawy, budownictwa oraz działalności produkcyjnej. Podmioty gospodarcze prowadzące tego typu działalność stanowiły w 2010 r. – 58,8% ogółu podmiotów. Struktura rodzajowa podmiotów gospodarczych gminy i powiatu dębickiego wykazuje podobieństwo.
- **Koncentracja działalności gospodarczej** ma miejsce w Brzostku, ze względu na jego funkcje, usytuowanie w środkowej części gminy oraz przy drodze krajowej nr 73. W obszarze tym działalność prowadzi ok. 70% ogółu podmiotów gospodarczych gminy. Według inwentaryzacji urbanistycznej w poszczególnych jednostkach osadniczych podmioty sytuują się głównie przy drogach lub w centrach wsi. Wzdłuż drogi krajowej funkcjonują podmioty świadczące usługi z zakresu komunikacji, handlu, gastronomii.
- Wskaźnik przedsiębiorczości – ilość podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców – wynoszący 37,3 w 2010 r. wskazuje na średnią kondycję gospodarczą gminy.
- Analiza ilości podmiotów gospodarczych i pracujących w gospodarce narodowej, wskazuje na **funkcjonowanie i powstawanie małych podmiotów** w obszarze gminy, nie wpływających znacząco na rozwój miejsc pracy.
- Położenie gminy przy drodze krajowej nr 73, stanowiącej główną oś komunikacyjną i transportową nie tylko gminy, ale i całego regionu, stanowi czynnik sprzyjający rozwojowi działalności gospodarczej. Dostępność komunikacyjna zapewnia bowiem łatwe przemieszczanie się towarów i osób.
- **Rozwój przedsiębiorczości oraz szeroko pojętych usług** - niezbędny dla aktywizacji gminy i zagospodarowania dużej liczby osób będących w wieku produkcyjnym mobilnym – uwarunkowany jest:
 - opracowaniem ofert lokalizacyjnych dla inwestorów oraz tworzenie korzystnego klimatu dla inwestowania i prowadzenia działalności gospodarczej w obszarze gminy,
 - poszukiwanie i pozyskiwanie inwestorów z zewnątrz,
 - wspieranie inicjatyw tworzenia nowych miejsc pracy w sektorze usług i wytwórczości, m.in. poprzez przygotowanie oferty uzbrojonych terenów.

B. Rolnictwa

- Warunki agroklimatyczne i wodne rolniczej przestrzeni gminy ocenione są dość wysoko, natomiast rzeźbę terenu stwarzającą pewne ograniczenia i utrudnienia dla rolnictwa w pozadolinnej części, sklasyfikowano poniżej średniej dla kraju. Generalnie w oparciu o uwarunkowania środowiskowe, stwierdzić należy że **najkorzystniejsze warunki dla rolnictwa** występują w rejonie doliny Wisłoki. W pozostałej części gminy, gdzie urozmaicona rzeźba terenu utrudnia rolnicze użytkowanie gruntów, rozwój agroturystyki powinien uzupełnić funkcję rolniczą i stanowić alternatywną formę dochodów rolników. Rozwój agroturystyki możliwy jest w obszarze gminy na bazie istniejących zasobów zabudowy zagrodowej.
- Podstawowym kierunkiem produkcji roślinnej gospodarstw gminy Brzostek są zboża (pszenica, żyto, jęczmień, owies i mieszanki zbożowe), a drugą pozycję w strukturze upraw stanowią ziemniaki. Pozostałe uprawy są wynikiem gospodarki nastawionej głównie na zabezpieczenie paszy dla zwierząt oraz produktów na własne potrzeby. W produkcji zwierzęcej prowadzony jest głównie chów trzody chlewnej. Słaba opłacalność produkcji zwierzęcej spowodowała redukcję pogłównia zwierząt głównie bydła.
- Większość gospodarstw gminy nastawiona jest na **niskotowarową, wszechstronną oraz niewyspecjalizowaną produkcję**, co świadczy o niedostosowaniu rolnictwa gminy do aktualnych potrzeb. Ponadto rolnicy nie współpracują ze sobą, bowiem nie powstają na terenie gminy grupy producenckie, które ułatwiłyby im pozyskiwanie rynków zbytu oraz negocjacje z dostawcami i zakładami przetwórczymi.
- Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego gminy Brzostek kształtuje się w granicach 3,6 ha przy średniej dla Polski 10,1 ha. Struktura obszarowa gospodarstw rolnych wskazuje, iż w gminie istnieje poważny problem rozdrobnienia ziemi – 79,1 % to małe gospodarstwa rolne do 5 ha.
- Wobec dominacji w obszarze gminy małych gospodarstw oraz występowania nadmiaru siły roboczej, zasadne byłoby **podejmowanie działań dla rozwoju kierunków pracochłonnych jak uprawa warzyw i owoców**. W gminie występują sprzyjające warunki do uprawy warzyw takich jak: kalafory, kapusty białej, czerwonej i pekińskiej, papryki, ogórków, sałaty oraz wszelkich nowalijek. Ponadto istniejące uwarunkowania wskazują na zasadność tworzenia gospodarstw ekologicznych. Za rozwijaniem przez rolników produkcji ekologicznej przemawia ciągły wzrost zainteresowania ludności zdrową żywnością.

➤ **Rozwój rolnictwa w obszarze gminy** uwarunkowany jest przede wszystkim:

- restrukturyzacją w kierunku zmiany struktury agrarnej,
- dostosowaniem rodzaju produkcji rolniczej do warunków naturalnych,
- specjalizacją i intensyfikacją produkcji,
- podniesieniem wykształcenia ludności rolniczej, a zwłaszcza użytkowników gospodarstw rolnych,
- rozwojem lokalnej bazy przetwórstwa produktów rolnych,
- wykorzystaniem czystego środowiska naturalnego i nieskażonych gleb dobrej jakości dla rozwoju rolnictwa ekologicznego (produkcja żywności wysokiej jakości). Wykorzystanie tych atutów, przy dużym rozdrobieniu i niskiej opłacalności produkcji rolnej, będzie możliwe wyłącznie dzięki dobrej organizacji producentów i wspólnym działaniom.

C. Leśnictwa

➤ **Lesistość gminy** kształtuje się na poziomie około **25,7%**, (przy wskaźniku dla województwa podkarpackiego wynoszącym 37,4%). Największe zwarte kompleksy leśne występują w obrębie grzbietów wyniesień i pasm m.in. w środkowej części gminy oraz na jej obrzeżach – granicach z sąsiednimi gminami.

➤ Lasy gminy podlegają ochronie z racji **pełnionych funkcji**:

- ochronnej – prawnie chronione jest ok. 42% lasów. Są to lasy Skarbu Państwa, a kategorią ochronności są glebochronność i wodochronność. Lasy ograniczają zjawiska ruchów masowych, zmniejszają zagrożenie powodziowe oraz erozję gleb,
- ekologicznej – lasy modyfikują warunki klimatyczne, zachowują potencjał biologiczny, wzbogacają różnorodność i złożoność krajobrazu, a wraz z zadrzewieniami i zakrzywieniami śródpolnymi stanowią ciągi ekologiczne,
- produkcyjnych (gospodarczych) polegających na pozyskiwaniu drewna oraz użytków nieдрzewnych. W działalności gospodarczej, ze względu na skupienie znacznej części gruntów leśnych ok. 56% w rękach prywatnych, należy zwrócić szczególną uwagę na racjonalne korzystanie z zasobów leśnych i nie dopuszczenie do ich degradacji,
- rekreacyjnej – zapewniają wypoczynek dla społeczeństwa.

➤ **Zagrożeniem środowiska leśnego** w obszarze gminy jest:

- zwiększające się zainteresowanie wypoczynkiem w środowisku leśnym, w połączeniu z niedoborem infrastruktury turystycznej,
- zaśmiecanie terenów leśnych, głównie wzdłuż dróg i szlaków turystycznych, a także funkcjonowanie „dzikich wysypisk”,

- zagrożenie pożarowe, które narasta głównie w okresie wiosennego wypalania traw na gruntach przylegających do lasów,
- tendencje do zmiany leśnego użytkowania terenu w kierunku nieleśnym.
- **Głównym kierunkiem polityki przestrzennej w leśnictwie** winno być umiejętne godzenie różnorodnych funkcji, jakie spełniają lasy przy zachowaniu ich trwałości i ciągłości użytkowania. Zasadzie tej powinno towarzyszyć:
 - powiększanie powierzchni leśnej poprzez odnowienia i zalesienia,
 - zagospodarowanie lasów na cele nieleśne tylko w uzasadnionych przypadkach i przy braku innych rozwiązań przestrzennych,
 - eliminowanie kolizji lasów z innymi funkcjami terenów,
 - respektowanie ustaleń planów urządzenia lasów, a także zapisów zawartych w aktach prawnych ustanawiających obszarowe formy ochrony przyrody.
- Zachowanie trwałości lasów i wykorzystanie ich wszechstronnej użyteczności wymaga **prowadzenia gospodarki leśnej na podstawach ekologicznych**. Realizowane powinno to być poprzez:
 - powiększanie zasobów leśnych,
 - utrzymanie procesów ekologicznych i stabilności ekosystemów leśnych,
 - zachowanie różnorodności gatunkowej.
- **Racjonalne udostępnienie lasów dla celów rekreacji i turystyki**, wymaga przystosowania kompleksów leśnych do tej funkcji. Użytkowanie rekreacyjne i turystyczne lasów winno być oparte na realnych możliwościach ich penetracji i zagospodarowania bez groźby ich dewastacji m.in. poprzez wyposażenie w małą infrastrukturę turystyczną, jak parkingi, ścieżki rowerowe i piesze, miejsca obsługi turystów.

D. Turystyki

- Do najistotniejszych uwarunkowań dla rozwoju funkcji turystycznej w gm. Brzostek zaliczyć należy: różnorodność i bogactwo środowiska przyrodniczego, w tym prawnie chronionego, urozmaicony krajobraz, kompleksy leśne, rzekę Wisłokę, dogodne skomunikowanie z miastami Tarnowem, Dębicą i Jasłem – ośrodkami o dużym zapotrzebowaniu na usługi turystyczne i rekreacyjne.
- **Bazę noclegową gminy** stanowią miejsca noclegowe w hoteliku i motelu oraz w 35 gospodarstwach agroturystycznych. Baza ta jest niewystarczająca i wymaga powiększenia liczby miejsc noclegowych, a także organizacji pól namiotowych i ośrodków kampingowych.

- **Atrakcyjnymi terenami dla rozwoju turystyki i rekreacji** są w szczególności sołectwa: Brzostek, Gorzejowa, Skurowa, Siedliska-Bogusz, Smarżowa, Kamienica Dolna, Przeczyca, Januszkowice, ze względu na krajobrazowe oraz bogactwo zabytków. Dodatkowym atutem rozwoju turystyki są trasy rowerowych, co umożliwia aktywny wypoczynek połączony ze zwiedzaniem.
- Z uwagi na położenie części gminy w obszarach chronionych, wszelka działalność turystyczno – rekreacyjna, jak i inne działania prowadzące do rozwoju tej dziedziny gospodarki, muszą być podporządkowane zachowaniu wartości środowiska przyrodniczo – kulturowego.
- **Podniesienie atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej przestrzeni gminy**, predestynowanej do rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnej i wykorzystanie jej atutów przyrodniczo-kulturowych wymaga:
 - dbałości o czystość środowiska poprzez uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej,
 - rozwoju bazy usług noclegowych m.in. poprzez wyznaczenie terenów pod zabudowę rekreacji indywidualnej,
 - rozwoju infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej jak obiektów sportowo-rekreacyjnych, gastronomicznych, usługowych wzbogacających ofertę wypoczynkową.
- Celem rozpropagowania walorów turystyczno – rekreacyjnych gminy, koniecznym jest przygotowanie ofert wypoczynkowo – rekreacyjnych i materiałów promujących. Oferty te winny być skierowane m.in. do mieszkańców miast Jasło, Tarnów i Dębica – ośrodków o znacznym potencjale popytowym na usługi turystyczno - rekreacyjne i dogodnym skomunikowaniu z gminą.

17. STAN PRAWNY GRUNTÓW

W obszarze gm. Brzostek grunty stanowią własność:

➤ **obszar miejski:**

- *osób fizycznych* – jest to dominująca forma własności na terenie miasta, stanowiąca około 84% jego ogólnej powierzchni; w skład wchodzi głównie grunty rolne oraz w niewielkiej części grunty leśne i tereny mieszkaniowe,
- *własność gminną* – grunty gminne stanowią około 8% ogólnej powierzchni miasta; w ich skład wchodzi w przeważającej części grunty orne oraz drogi,
- *Skarbu Państwa* – około 5% przedmiotowego terenu - są to głównie tereny gruntów pod wodami i grunty leśne - w zarządzie państwowych jednostek organizacyjnych z wyłączeniem gruntów Państwowego Gospodarstwa Leśnego,
- *inną* – ok. 3% gruntów należy głównie do kościołów i związków wyznaniowych oraz do spółdzielni i spółek prawa handlowego.

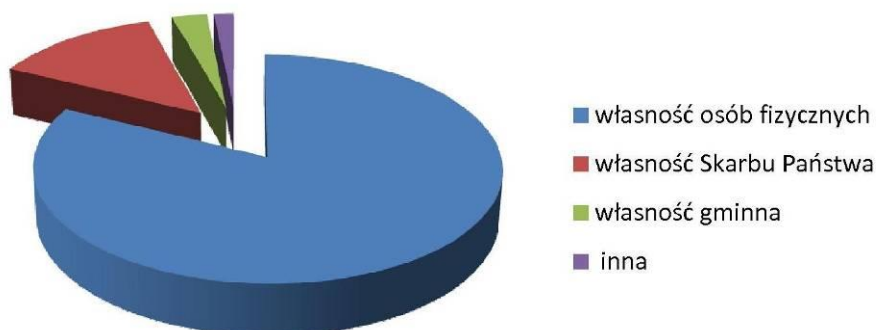
➤ **obszar wiejski:**

- *osób fizycznych* – jest to dominująca forma własności na przedmiotowym terenie, rozproszona na całym obszarze wiejskim gminy, stanowiąca około 82% ogólnej powierzchni terenu; przeważającą część powierzchni stanowią grunty rolne, pozostałą – głównie lasy,
- *Skarbu Państwa* – około 14% ogółu obszaru wiejskiego - są to przede wszystkim tereny leśne usytuowane na terenie całej gminy; zarządcą terenów należących do Skarbu Państwa jest Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe,
- *własność gminną* – grunty gminne, rozproszone po całym obszarze gminy, stanowią około 2,5% ogólnej powierzchni obszaru wiejskiego gminy, wśród których przeważają tereny dróg,
- *inną* – 1,5% gruntów stanowi własność m. in.: kościołów i związków wyznaniowych, powiatu i spółek prawa handlowego.

Łącznie grunty gminy stanowią własność:

- *osób fizycznych* – 82,3%,
- *Skarbu Państwa* – 13,3%,
- *gminną* – 2,8%,
- *inną* – 1,6%.

Wykres 14. Struktura własności gruntów gminy Brzostek

Istniejąca w gminie Brzostek struktura własności gruntów jest dość niekorzystna, bowiem ponad 82% powierzchni gminy stanowią tereny własności prywatnej, a jedynie 16% to tereny będące własnością Skarbu Państwa i gminy. Tereny należące do osób prywatnych stanowią niesprzyjające uwarunkowania przy zagospodarowaniu obszaru. Tereny tego typu nie pozwolą z reguły na bezkonfliktowe wykorzystanie ich pod zagospodarowanie na cele publiczne.

18. ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI CELÓW PUBLICZNYCH

I. Zadania ujęte w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego.

- W zakresie infrastruktury i komunikacji:
 - budowa obwodnicy miasta Brzostek, w ciągu drogi krajowej nr 73, relacji Kielce - Tarnów - Pilzno - Jasło. – zadanie programów rządowych dotyczące dróg krajowych wynikających z polityki i zamierzeń inwestycyjnych Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad,
 - utworzenie strefy ochrony sanitarnej ujęcia powierzchniowego wody dla miasta Dębica,
 - budowa zbiorników małej retencji: „Gogołówka” i „Kamionki”,
 - budowa wałów przeciwpowodziowych wzdłuż rzeki Wisłoki,
 - regulacja rzek i potoków.
- W zakresie środowiska przyrodniczego i kulturowego:
 - utworzenie projektowanego rezerwatu przyrody „Dęborzyn”.
 - opracowanie studiów programowo-przestrzennych mających na celu ochronę przed niewłaściwym zagospodarowaniem przestrzennym obszaru GZWP Nr 433 „Dolina rzeki Wisłoka” wraz ze strefami ochronnymi ONO i OWO,
 - realizacja programu sanitacji zlewni rzeki Wisłoki „Czysta Wisłoka”,
 - minimalizowanie zasięgu procesów denudacyjnych i ich negatywnych skutków na terenach osuwiskowych (opracowanie dokumentacji geologicznej oraz opracowań ekofizjograficznych dostosowanych do skali planów zagospodarowania przestrzennego, właściwe zagospodarowanie przestrzenne, zalesienia, monitoring),
 - ochrona korytarzy ekologicznych (w rozumieniu obowiązującej ustawy o ochronie przyrody) w tym wzdłuż doliny Wisłoki,
 - ochrona krajobrazu i bioróżnorodności oraz kształtowanie struktury krajobrazu wiejskiego poprzez realizację programów rolno-środowiskowych SAPARD i zalesianie terenów przewidzianych do renaturyzacji i rekultywacji,
 - wykorzystanie zasobów wód geotermalnych w rozwoju funkcji turystyczno - uzdrowiskowej i do celów gospodarczych - szczegółowe rozpoznanie zasobów.

II. Zadania ujęte w Strategia Rozwoju Gminy Brzostek na lata 2011 - 2020

Strategia Rozwoju Gminy Brzostek zawiera wykaz inwestycji samorządu gminnego planowanych do realizacji w latach 2011- 2020:

- budowa Wodociągów: Klecie III zad.2, Kamienica Dolna - Januszkowice- Opacionka,
- modernizacja odcinka kanalizacji sanitarnej w Brzostku wzdłuż Potoku Słonego,

- modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków w Kleciach,
- budowa oczyszczalni ścieków (Kamienica Dolna, Przeczycza lub Zawadka Brzosteczka),
- budowa oczyszczalni ścieków w Grudnej Górnej dla potrzeb Szkoły Podstawowej,
- budowa wodociągu i kanalizacji w Brzostku przy drodze nr 234/7,
- kanalizacja sanitarna wsi Bukowa, Januszkowice i Opacionka,
- kanalizacja pozostałej części gminy,
- przebudowa - modernizacja dróg gminnych:
Siedliska-Bogusz „Kmiecie”, Grudna Górna „Gąsiorówka”, Januszkowice „na Działach”, Kamienica Górna „na Nogę”, Brzostek ul. Południowa, Grudna Górna – „Kujawy”, Grudna Górna - „Podkonie”, Skurowa „Granice”, Zawadka Brzosteczka – Gorzejowa, Nawsie Brzosteczkie – Opacionka, Siedliska-Bogusz „Kamionki”, Januszkowice „Wyrąb” oraz Grudna Górna – Górzyczna,
- budowa chodnika dla pieszych przy drodze krajowej w miejscowościach Bukowa, Zawadka Brzosteczka – Kamienica Dolna, Klecie – Bukowa,
- budowa boiska sportowego w Siedliskach-Bogusz, budynku Przedszkola w Brzostku, hali sportowej z zapleczem przy gimnazjum w Brzostku, sali gimnastycznej przy Szkole Podstawowej w Gorzejowej oraz garażu dla OSP w Nawsiu Brzosteckim,
- remont i termomodernizacja - budynku Szkoły w Siedliskach-Bogusz, Szkoły Podstawowej w Brzostku, budynku mieszkalno-usługowego w Brzostku, budynku Domu Kultury w Brzostku,
- wyznaczenie tras rowerowych i modernizacja bazy noclegowej w budynku GOSiR w Brzostku,
- budowa kładki w ciągu chodnika dla pieszych przy drodze krajowej w miejscowości Klecie,
- rewaloryzacja sakralnych obiektów zabytkowych Przeczycza, Siedliska-Bogusz oraz Brzostek.

19. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z ZADAŃ SŁUŻĄCYCH REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH

- Uwzględnione **zadania celu publicznego dla gminy Brzostek** zarówno w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego, jak i w Strategii Rozwoju Gminy dotyczą głównie:
 - budowy obwodnicy miasta Brzostka i modernizacji dróg gminnych,
 - budowy wałów p.powodziowych wzdłuż rz. Wisłoki, zbiorników retencyjnych oraz regulacji cieków,
 - budowy systemu kanalizacyjnego – zgodnie z założeniami gminy,
 - rozbudowy sieci wodociągowej, remontów obiektów oświaty, budowy przyszkolnych sal gimnastycznych,
 - rewaloryzacji obiektów zabytkowych.
- Konsekwentna realizacja uwzględnionych inwestycji celu publicznego, pozwoli na rozwój i aktywizację gospodarczą gminy, poprawę bezpieczeństwa na drogach oraz ludności i jej mienia (zabudowy mieszkaniowej) na terenach zagrożonych wylewami rzeki Wisłoki oraz jej dopływów, a także poprawę standardów życia mieszkańców i stanu środowiska naturalnego.

20. POTRZEBY I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU

Sformułowane uwarunkowania rozwoju gminy Brzostek w oparciu o diagnozę stanu istniejącego gminy, wskazują preferencje i możliwości oraz ograniczenia jej rozwoju. Stanowią one I część opracowania zmiany „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Brzostek”.

II część opracowania zmiany Studium – „Kierunki rozwoju” wymaga uwzględnienia m.in. długofalowego programu rozwoju sformułowanego przez „Strategię Rozwoju Gminy Brzostek na lata 2011- 2020” opracowaną w maju 2011 r. przez Biuro ProCarpathia.

Wyodrębniono w niej pięć celów strategicznych gminy:

1. Infrastruktura techniczna

Proponowane cele operacyjne:

- poprawa stanu technicznego dróg, zwiększenie dostępności komunikacyjnej gminy oraz podniesienie bezpieczeństwa ruchu drogowego,
- rozbudowa infrastruktury około drogowej,
- realizacja inwestycji z zakresu gospodarki wodno-ściekowej,
- poprawa warunków funkcjonowania oraz rozwój obiektów dydaktycznych, kulturalnych oraz sportowo-rekreacyjnych,
- zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł w produkcji energii w gminie,
- rozbudowa infrastruktury teleinformacyjnej oraz rozwój społeczeństwa informacyjnego.

2. Turystyka

Proponowane cele operacyjne:

- rozwijanie i poprawa jakości infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej oraz infrastruktury służącej rozwojowi aktywnych form turystyki,
- wykorzystanie i ochrona zabytkowych obiektów dziedzictwa kulturowego wraz z ich otoczeniem,
- aktywna promocja oferty turystycznej gminy, stworzenie planu promocji,
- promocja lokalnych produktów kulinarnych,

3. Rolnictwo

Proponowane cele operacyjne:

- wspieranie działań prowadzących do poprawy wydajności i jakości produkcji rolnej,
- rozwój pozarolniczych form działalności gospodarczej,
- rozwój gospodarstw ekologicznych,

- rozwój i promocja grup producenckich wśród mieszkańców gminy oraz rolniczych spółdzielni produkcyjnych.

4. Przedsiębiorczość

Proponowane cele operacyjne:

- wspieranie powstawania nowych oraz kreowanie sprzyjających warunków dla rozwoju już istniejących podmiotów gospodarczych w oparciu o lokalne zasoby,
- zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej gminy,
- wsparcie tworzenia spółdzielni socjalnych oraz innych przedsiębiorstw społecznych.

5. Oświata i kultura

Proponowane cele operacyjne:

- rozwój i modernizacja infrastruktury oświatowo-kulturalnej,
- zwiększenie dostępu do kultury jako sposobu spędzania wolnego czasu,
- wyrównanie szans kształcenia oraz stworzenie optymalnych warunków rozwoju dla dzieci i młodzieży.

W ramach każdego z proponowanych celów operacyjnych wyodrębniono zadania, które mają doprowadzić do ich osiągnięcia oraz ustalono źródła ich finansowania. Z uwagi na zmienność warunków otoczenia oraz długi horyzont planistyczny dokumentu, cele i zadania określone w strategii będą monitorowane i weryfikowane. Niemniej jednak podstawowe kierunki rozwojowe gminy powinny pozostać stabilne.